

Fluene.

Alle mennesker liker sig om våren, ja alt levende blir da med ett som Voronoff-forynget, fluene ikke minst.

I den skrå solstripen henover mitt såkalte skrivebord står det et digert eksemplar av makkfluearten på sine seks spinkle ben og foretar sin store vårrengjøring med de to forreste «labbene». Den gnir og pusser og blir aldri ferdig med sitt sanitære forenavende. Og allikevel er dette med å drepe fluene formedelst deres griseri og uvørenskap og særlige anlegg som smittebærere blitt et slagord, som de fleste mennesker beflitter sig på å gjøre anvendelig i praksis, ved å lure sig inn på disse anstendige små vergeløse skapninger, for å ta livet av dem. Det er med dette slagordet som med så meget annet i vår tid, det er galt.

Står ikke denne jomfruen her på mitt bord og gir en timelang anskuelsesundervisning i prober behandling av sin kropp. Hun kan, det forsikrer jeg, summe direkte avsted til det første det beste N.K.S.-møte og demonstrere fullkommenheten i hygiene efter de aller beste opskrifter. — Men det er jo så lett vint å ha fluene å skylde på, når det faktisk er vi selv som er sølete, sparer på vann og såpe og gir virus og mikrober og alt dette mikroskopiske fanteri fritt leide til å regjere i våre matfat og slimhinner m. v.

Nu flytter den litt på sig, min kjære flue, strekker med øiensynlig velbehag først det venstre og så det høire bakbenet. Stakkar, den er nok blitt adskillig støl og lemster av å ligge forkjert inne i en panelsprekk gjennom en lang vinterdvaletid. Men så skal det også nu bli godt å få komme sig ut til våren og sommerens adspredelser. — Et sprett så er den borte på vindusruten og kikker ut. Der går hønsene og speider efter en metemark eller en annen slags mat-smule. Hanen står litt for sig selv og er aristokrat. Den har kanskje i sinne og skal gale, men det blir ikke til noe. Den venter vel først å høre noe fra sin killega i nabogården. — Der kommer katten borte fra låvebroen, hvor den tålmodig har ligget og lurt på en lurvet gråspurv, uten at det har lyktes den å få slått kloen i den vesle fjærhammen. En uheldig dag for stakkars Mons. Imorges fikk den stygge knubbord med spark i ennen og «hut deg ut» av Amalia, fordi den hadde lagt fra sig litt fordøiet mat i en krok under kjøkkenbenken, — og vips der satt spurven høit oppe på klæsnoren og var frelst som en angrende synder i et bedehus. Monsemann blir våt på potene sine og rister dem i ergrelse over både det ene og det annet. Så gjør den et langt byks over en vannpytt og er velberget på dørhellen. Den vet om en skål med nysilt melk under komfyren

i kjøkkenet, og det skulde sannelig ha smakt å fått leppet i sig litt av den, men den er uviss på hvad slags lune matmor kan være i ennu, så det er nok best å se tiden litt ann fremover dagen.

Fluen spaserer noen centimeter høiere opefter vindusruten og får enda bedre utsikt. Der kommer det en menneskeunge stormende ut av bislagdøren og setter med lange steg rett over gårdsplassen mot fjøset. Hønsene skvetter med flaskende vinger til side og spurven på klæsnoren tar flukten henover alle tak, og er vekk som en sviske. — Solen varmer så velsignet, det er likesom en dirren i luften, og en lett gråblå dis henger omkring fjellene i det fjerne. — Minnene strømmer inn på den, minner fra ifjor sommer med nye og overraskende opplevelser hver eneste dag. Hvad moro var det f. eks. ikke med å småplage kyrene ute i bumarken. De slog om sig med den lange halen sin, spente med bena, ristet og slengte med det kluntede, tunge hodet, men fikk aldri has på den. Det var en helt ufarlig lek. Siden kom den ned til sjøkanten og blev i selskap med en masse andre fluer som hadde det kongelig omkring en fiskehjell nede ved fjæren. Særlig moro var det når den gamle fiskeren kom tilstede og fant disse myriader av søte små flueegg puttet inn overalt i fisken hans. Da blev han vel herlig sint og brukte grovkjeft hele bakken opover til huset. Mindre hyggelig var det engang den var kommet inn på en butikk hvor det hang et bredt gult bånd ned fra taket med noe forlokkende på, som det var så fristende å smake litt av. Heldigvis blev den i tide opmerksom på hvad for slags lureri dette var, og som hadde kostet hundrevis av dens stamme livet. Menneskene var i heletatt lite sympatiske. De slog efter den så snart den viste sig i deres nærhet, enda den aldri var sig bevisst å ha fortrediget dem det aller minste. De var oplagt øndsinnet og benyttet sig av alle slags optenkelige knep for å komme den til livs. Var de sig imellem like slemme og morderiske, så velbekomme, vilde den bare si. Og dette skulde likesom være de ypperste blandt alle skapninger. De kunde nu bare tro det selv, de innbildske narrene, men det blev nu ikke en erfaren og fornuftig flue de skulde få innbildt noe slikt.

Men så mintes den videre — der solen sank og nettene tok til å bli så mørke og lange. Og plutselig en dag så falt det massevis av noe hvitt ned fra himmelen, og det blev så koldt og uhyggelig med ett. Den så alle sammen av sine egne fare forvirret og slapp omkring for å skaffe sig husly. Selv hadde den vært innom på mange steder, men funnet leilighetene

optatt, før det omsider lykkedes den å få et innsmett her bakom panelveggen, hvor den dormet av.....

Nu er fluen kommet sig op på vindussprosen hvor den står og pusser nesen sin. Velsignet varmt idag, næsten som sommers dag. Der galler hanen. Den har tatt oppstilling på en liten kasse ved torvsjåveggen. Den er en langbølgesender, har minst syv strofer i verset sitt. Og der kommer svaret fra nabogården. Nå, det er nok en kortbølgesender de har derborte. Det var ikke rare greiene til kykkeliky den kunde prestere, hest og fullt av forstyrrelser. Det skulde Midttun ha hørt. Kringkastingen fortsetter fra kassen ved torvsjåveggen og fra nabogården etsteds. Fluen synes nok det er trøiligt med disse sendingene, den står rhusestille og er lytter. Men der kommer menneskeungen tilbake fra fjøset på den samme uvørne måten. Hanen farer forskremt ned fra kassen, katten rømmer dørhellen, til latter for skjura som sitter på takmønet og vipper med stjerten og er ondskapsfull.

*

Amalia står i sengkammersdøren. — Sitter du her og skriver? spør hun. — Nei, svarer jeg frekt, med blyantén mellom fingrene og arkene på bordet. Amalia liker ikke at jeg skriver. Det er bare fjas og bespottelighet, sier hun, og du aper folk på dig med det. — Det var likere at du gikk og bar vatn til fjøset, fortsetter hun, og tar til å riste en dyne for å få jaget mig på dør.

Så får hun plutselig øie på fluen i vinduet og bevebner sig øieblikkelig med en gammel avis for å gå på krigsstien. På stimanns vis lurar hun sig bort til og løfter avisen til det drepande slag. Men jeg kommer henne i forkjøpet, får åpnet slagvinduet og reddet fluen ut i vårens frihet.

— Du er da vel rar, sier Amalia med sin munn, men med etpar øine som sier mye mer. Vet du ikke at det nettop om våren er mest formålstjenlig å drepe fluene — før de får anledning til å formere sig. Det står da oprop om det i alle sundhetsblad, og så utvikler hun en hel del mere om saken.

Jeg bare samler sammen mine saker og gjør mig klar til å ta fatt med børtreet og vannbøttene.

Var det virkelig din ~~akt~~ og mening å berge den fluen spør hun, næsten opgitt, da vi er kommet ut i bislaget. — Ja! skriker jeg og går min vei mot bekken. — Men i herrens navn hvorfor det da? roper hun efter mig. — Om jeg fortalte dig det, så vilde du ikke forstå det, svarer jeg.

Der jeg gikk nedover mot bekkhuset på myren hørte jeg henne mumle noe om at «han blir rarere for hver dag, — han er så tvertfor all sund fornuft og mening, at» — og så hørte jeg ikke mere.

Amalia var sint, men fluen var glad. Og står det ikke skrevet, at hvad I gjør mot en av mine minste o. s. v. — Og fluene hører da vitterlig til disse aller minste. Så du har nok gjort en bra gjerning idag, du Trond tenkte jeg og demlet bøttene i brønnen.

Trond i dia.

Naturkraft og menneskepusleri.

De vil ikke være så venlig å stjele mine gamle kalosjer?

Vår lille klode — sammenlignet med f. eks. planeten Jupiter er den jo bare lommeformat —, vår klode altså og vi mennesker som har vårt tilhold her er meget ofte utsatt for en meget hard medfart av det forsynet som har oss vergeløst i sine hender. Jeg tenker da ikke så meget på de gjenvordighetene vi selv forskaffer oss, krig, forfølgelse og flere andre fortredeligheter, alt dette skal ikke forsynet belastes. Men så kommer rett som det er naturen selv og blander seg i tingene våre. Vi utsettes for de frykteligste jordskjelv, der kommer vulkanske utbrudd, det blir skred og ras, eller det er elver og hav som velter seg uanmeldt innover oss og lager de forferdeligste katastrofer, hvor vi, i all vår overmodighet blir de små da, maktesløse, som lusa mellom to negler. Vi har atombomben og setter oss høyt til hest. Se bare hva vi kan ødelegge og ruinere? Er det ikke veldig? Men så kommer naturkreftene, og alle menneskelige verk faller ynkelig igjennom. Vi kan ikke sette våre bomber mot et jordskjelv, en flom, og stanse ulykken, vi kan bare gjøre den enda uhyggeligere.

Dette sitter jeg og skriver i uhyggestemming ved den katastrofe som nylig

har rammet kanallandene, det under-sjøiske Holland, det lille, men livsfriske Belgia og det mektige England. Småmakter og stormakter — naturkreftene gjør ingen forskjell, tar ingen hensyn, og de kommer, som regel, som en tyv om natten.

Hver gang slikt hender ute i verden, griper vi nordmenn oss selv i armen og kjenner oss takksamme for at det var dette landet vi fikk til eie og til å skalte og valte over. Slikt hender nesten aldri her, i alle fall ikke i så stort omfang. Enkelte av elevene våre kan somme tider slippe seg litt for lettsindig løs, gå over sine bredder, væte åkrer og enger litt for drøyt, trenge seg inn på godtfolks gulvmatter og i hele tatt være ganske meget ubehagelig, men det glir over uten alt for store skadevirkninger. De overdimensjonerte katastrofene rammer ikke oss, vårt land er ikke slik beskaffen, det er trygt å bo her, og dermed også godt.

Og enda bedre ville det bli, dersom vi nå bare greidde å ta knekken på arbeiderpartiet til høsten. Det er blitt for allmektig. Det er ikke alltid bare bra at et enkelt parti får bukta og begge endene i den utstrekning arbeiderpartiet har hatt det så lenge nå.

Dere «borgerlige» får såmen manne dere ordentlig opp, når dere har fått poteten i hus i høst og skal trække i vei til valgurnene. Vi vil ikke mere med alt dette som norsk politikk fører oss opp i. Vi har staten, og vi skal beholde den, naturligvis skal vi det, den er uunnværlig for oss, men vi vil ikke ha en stat som blander seg opp i suppegrytene våre og gir oss forskrifter for hvordan vi skal klippe neglene og i hvilket hjørne vi skal plasere sen-ga og skapet, Slike stater står så dårlig til den demokratiske bakgrunn. Vi må foreta litt utluftning, skaffe friskere gjennomtrekk i vårt politiske liv og vår politiske lagnad. Og her kan vi ikke sette oss ned og lite på naturkreftene, de blander sig ikke i slikt, vi sjøl må gjøre tingen. Vil vi det for alvor, klarer vi det. Jeg tror det.

Folk går til tannlegen. Han bor her bare et halvt hundre meter borte, og jeg kan sitte med mitt vindu og holde øye med hans pasienter. Det er mange, de går i tog, til og fra hans kontor og hans borer og tenger. Unge og gamle, mor og barn, menn og gutter — ned til ABC-alderen, og enda lavere. Tennene ryker for de fleste, enda før de har fått ordentlig feste. Jeg så en ganske rystende overskrift nylig i en avis, den lød: «Rystende høy tannråteprosent blant skolebarna i Bodø. Jekslene må trekkes hos seksåringer. Bare en 7-de klasse hadde friske tenner».

— Hele Bodø går således med tannpine. Men ikke bare der. Tannlegen her borte står i sin hvite kjortel fra tidlig morgen til sent på kveld, uten å kunne få tømt sitt venteværelse. Tannråten simpelthen florerer iblant oss. Vi spiser nok for mange karameller og litt for lite heilkornbrød. Vi slubrer i oss for meget sjokolade og tar inn for lite av knekkebrød. Vi gir ikke tennene våre den tilstrekkelige trening, de svømmer for meget i det søte, mens de faktisk hungre etter noe de kan hugge til i.

Dette sitter jeg ikke her og skriver sammen ved egen kyndighet, jeg bare summerer opp litt av vitenskapens nyere resultater. Men ikke for det, jeg tar ikke på så særlig lang avstand hatten av for denne vitenskapen heller. For noen år siden leste jeg, i et sunnhetsblad til og med, at det og det skulle folk med lei mave spise, det og det var absolutt forbudt. Jeg fulgte rådet, herset med Amalia for å få servert den nøyaktigst mulige diet, med mer eller mindre heldig resultat, naturligvis, kvinnfolk er kvinnfolk. Men alt i alt, jeg arbeidet meg stykkevis frem på bedringens og forbedringens vei. Nå kommer en ny vitenskap på mavedietområdet og forkynner det nesten stikk motsatte. Hva har jeg så å gjøre? Jeg vakler mellom tro og tvil, mellom loffen og grovstompen, mellom hvete-melsvellingen og spekesilda. Og det verste nesten, Amalia går her og triumferer, hun har fått fritt leide til å

blande så å si hva det skal være i sine kasseroller. Jeg har mistet troen på vitenskapen. Jeg går over til kvakk-salverne igjen. Men ikke til homøopati-en, selv om homøopati jeg engang for mange år siden konsulterte, forsikret meg om at en rekke av historiene og tidens store medisinske autoriteter har gått god for homøopati i sine arbeider eller i sin praksis. Det tror jeg ikke. Hva mente Plato og Sokrates om den ting? Fredrik den store, Kopernikus og greven av Monte Cristo? Og hva mener Karl Evang og Leivsetmannen? Jeg holder meg til autoritetene, men med forsiktighet.

Hva sider dere for eksempel om værvarslingen. Den utgår jo fra et vitenskapelig institutt, den også. Så hender det, og det rett ofte, at den varsler vind fra søraust, med det resultat at det kuler opp fra nordvest, der antydes med bestemthet at en vestavindskuling er i anmarsj, — den slår om til laber bris av nordaust eller til bris av skiftende retning. Der varsles nedbør, regn, sne, sludd eller hva De måtte behage, det blir blanke firmamentet, sol og mange gode grader i skyggen.

Likevel dyrker jeg vitenskapen, ikke for å oppnå diplomer eller Nobelpriser, men for å føle den på pulsen, se mine snitt til å avsløre den. Det er en hobby bare — akkurat som du samler på elendige frimerker, på utrøkte pipeskolter, på defekte paraplyer eller rustne sabler. En amerikaner, ser jeg,

har det med å samle på utgatte kalosjer, og han skal faktisk ha en ganske utsøkt samling allerede, omfattende over 4000 par, de fleste fra prominente personers føtter. Han kan fremvise kongen av Englands, Mussolinis, Einsteins, Al Capones og Greta Garbos, for å nevne noen i fleng. Men når det i notisen herom står nevnt Benjamin Franklins og Mahatme Gandhis, da har nok avisanda fløyet litt for langt. På Benjamins tid var kalosjer neppe kommet i bruk, og Gandhi, ja gikk ikke han bestandig på sandaler bare, akkurat som Josef av Aritmetea og ypperstepresten Kaifas.

Siden jeg leste om denne kalosjesamlere, setter jeg mine gamle kalosjer utenfor døren hver kveld, i håp om å få mitt navn med på listen, men til denne dag er de ikke blitt stjålet. — Amerikaneren mangler formentlig agent her i Lia. Han vet ikke hvilke sjeldne kalosjer som står her og venter på hans samlaridioti.

Men her er så mange slagt idiotier i denne verden, også utenfor kretsen av samlere. Her borte i krinsen et sted, er det f. eks. noen helt voksne og ellers tilsynelatende forstandige mennesker, som driver med telepati og boddans og sånt, for å komme på talefot med åndene — og de påstår at det lykkes, gjennom bordbeina. Når disse mennesker tar seg selv helt alvorlig, da synes jeg for min del toppen er nådd for — skal vi si idioti?

Trond i Lia.

Rokken, veven og tollekniven.

Renaissance for dem — kanskje.

Akk ja, de hyggelige gamle dager! Vi minnes sagtens dem, alle vi som nu er ved å stige på årene. Og de kommer vel aldri tilbake. — Ja, hvem vet forresten. Det er tegn i «sol og måne» som kan tyde på det. Og det er tegn i så måte også på jorden, og disse siste er nok de påliteligste.

De julemessene som nu noen ganger har vært holdt i Harstad er gode vidnesbyrd for oss om at de gamle dager kanskje for alvor vender tilbake.

«Lampen brenner,
rokkene surrer,
vinterkvelden er så lang»

sang vi i hine tider, da mor trødde rokkene mens storesøster satt i veven og far brukte tollekniv og tappjern på treemner til et eller annet nyttig kjørel. Og vinterkveldene blev slett ikke så så lang, som det heter i visen. De blev vel heller i korteste laget — når mor vilde ha femte eller sjette snellen full, før hun satte rokkene fra sig, og storesøster strevde med å få dagens tyvende alen tøy slått ferdig.

Det var arbeidsglede og hygiene i en slik landsens stue de lange høst- og vinterkvelder. Vi unge hadde også vårt å bestille. Vi spolte til storesøster og hjalp mor med å hespe ullgarnet. Drev far til en avveksling på med sild- eller torskegarnsbinding, var det vår oppgave å nøste opp tråden og legge i nålene. — Den gang var lediggang en rot til alt ondt, og vi skulde krøkes i tide til å bli gode og nyttige samfunnsborgere.

Men der kom dager da rokkene tagnet og veven holdt op å slå. Fars kvasse tollekniv stod ørkesløs i sliren, og ungene leste magasiner og «interesserte» sig for sport og galskap.

Istedet for rokksur og vevslag kom det agenter rekende. De hadde fine, illustrerte kataloger i sin veske og de øste på med fram i frå tategaver for sine respektive fabrikk, ja de regnet så fint at de fikk det bevisst ved grunnsolide fasitter at det ikke lønte sig å spinne og vev selv. Fabrikken gjorde det billigere — og så meget bedre da — især det siste. Værsgod, bare se illustrasjonene.

Rokkene støvet til, vevene gisnet og gikk i stykker — og vinterkveldene blev så lange og så innholdsløse over litt fint heklear-

beide og broderi til å ta frem av komodeskuffen og la beundre ved kaffen.

Så blev det industri- og fabrikkjenter og -gutter, lønnskrav og konflikter, marxisme og arbeidsløshet, partier og splidaktighet.

Penger spart er penger tjent, sa folk dengang og virket selv til næsten alt det en behøvde av klær og husgeråd, gårdsredskaper og børnskap for fiske. Idag heter det at dette med å spare på pengene er en farlig økonomisk lærdom. Pengene skal sirkulere, jo fortore desto bedre. Og etter denne «hustavle» innretter man sig idag — de aller fleste da. — Ett av resultatene er imidlertid at folk er blitt sterkt optatt med å løpe etter bidrag. Pengene har nemlig den uvane helst å ville rulle bort fra de små innehavere, og det er særlig en vei de ruller: til Oslo. Det er god undavbakke dit, men tilbake er det seig motbakke. Da må de innom diverse nevnder og kontorer med strenge og nøieregnende kasserere før man omsider får tak i dem, sterkt redusert og med nødeskillingsstempel på sig. — Etter på er det sogar mange som sender offentlige takkeskrivelser til Oslo for de bidragspengene (deres egne) de fikk igjen. Gudskjelov at staten ikke tok fra dem alt.

Det er dette som kalles planøkonomi, og det forstår ikke rokkene og veven og tollekniven sig på — aller minst kanskje han Evert og ho Inger-Anna.

Men det er meget som tyder på et solhverv for hjemmeindustrien. Krukken har gått til vanns og er på heimvei, hankeløs riktignok, men ikke værre enn at den kan repareres og gjøre nytte for sig igjen.

Står du ved husveggen en høst- og vinterkveld kan du mange steder igjen høre rokkene surre og veven slå. Agentene med sine kataloger og prislister er ikke så velkommen lenger. Og spart er tjent, er det atter noen som sier, og kan tilmed bevise det — ved egen dyrekjøpt erfaring. Hu Marit kan være hjemme istedenfor å gå på fabrikk. — Det sliter på æreshelsen å løpe omkring i nevnder og kontorer etter bidragsskillinger, som det lukter husmann av.

La oss håpe det snart atter kommer den tid da

«Lampen brenner,
rokkene surrer»

de lange, lune og heimekoselege vinterkvelder.

Gratulerer!

Her kommer jeg ilende nordetter Tjeldsundet, eller det er vel forresten Risøyrenna, for å gratulere.

Gratulere, hvem, eller med hva?

Og det spør De om. Harstad Tidende, selvfølgelig. Den har jo akkurat i disse dager gjort spranget over til dagblad. Jo, nu har også Harstad fått sitt laglige blad. Nå, det ble jo gjort en prøve med slikt for flere år siden, for 30 år siden omtrent. Men det gikk ikke den gang, det var et litt for dristig sprang, det rakk ikke frem.

Nu er det ingen tvil om at det gjør. Trampolinen er utmerket. Jeg våger spranget.

Det er 67 år siden Harstad Tidende tok sitt første og famlende skritt. Ville den kunne holde seg oppreist, eller ville den falle? Den falt ikke, ikke pladask iallfall, men stundom måtte den visst krype. Den mistet dog ikke pusten, nei den kom, dukket opp sine reglementerte en eller et par ganger i uken, og sa sin mening, spredte nyheter, var med på livet. Rett ofte morsket den seg også, klappet med flathånden, eller endog brukte knyttneve. Jo såmen kunne den være frisk på levra.

Hva sier Harstad Tidende i dag? spurte folk og før den gjennom spaltene.

Det gikk i bølgegang, opp og ned, opp og ned. Der måtte «stikkes i skautet», «duves nedåt», men seilassen fortsatte, og det ble aldri totalt stranding på blindskjær og fluer. Langtifra det.

Hele tiden har den holdt konservativ kurs, hadde bestandig føttene på bakken, holdt en linje som rakk både til fortid og fremtid. Tok ikke skrittene lenger enn beina rakk.

Nu har den tatt et stort skritt, det største på aldri så lenge, og dermed så blir den vel Nord-Norges 7. eller 8. dagblad. Jo, vi begynner å komme oss. Det er ikke dårlig for en landsdel — bak de hundre mile.

Vi kan så vel huske da det ingen dagblad fantes nordenfor Trondheim. Nu er det blitt en hel familie av dem.

Godt at det gror og vokser. At det er utvikling og fremskritt, og ny landevinning.

Gratulerer! Og lykke til!
Og hold kursen!

Trond i Lia.

Trond i Lia

Høne og gris.

Høna var — ialfall i min første tid som jordbruker — en lite påaktet skapning i fjøset. Den fikk nøie sig med den dårligste plassen — helst i en bortgjemt solløs krå, hvis den da i de hele tatt var så heldig at den fikk et «kammers» for sig selv; som oftest måtte den vandre omkring på fjøsgulvet i lort og gjødselvann og vagle sig for natten hvor som best det kunde falle sig.

Eggleggingen blev da naturligvis også derefter. Fikk man høne-mor til å begynne verpningen i slutten av mars var det storveies til høne, sa kjerringene rundt kafebordet. Ja dette måtte de si var lønnsomt kre. Nei mine og våre de begynner nå ikke før i april. De er så late til å verpe. Æ forstår ikkje kor dæ kain ha seg.

Næ-hei, det forstod de nok ikke dengang. At høna skulde ha det rent og trivelig, passende føde og rikt med lys og sol, det falt det jo ingen inn å tenke på. Noe skrell og rusk var føden, solen så de neppe fra de blev stengt inne om høsten til det var blitt såpas avbære om våren at de kunde trippe over tunet, — og stellet ellers — ak, dersom bare en riktig gammel høne kunde stå frem og vidne om det. — Var det så underlig at de blev late til å verpe, og ulønnsomme å fø på. —

Aja, grisene hadde det vel ikke så storveies bedre i «gamle dager», de heller. Jeg har sett — og tror forresten å skulde påta mig å vise frem til noget lignende idag — grisbinger som trosser enhver beskrivelse. — Det er alltid bra nok til grisen, kan man ennu høre folk si. Men der tar du feil, bonde-mann. Grisen har «sjel» den også, får man huske på. Litt flina vil den ha, og man må ikke — som skikk og bruk fremdeles er mange steder — være doven med å bruke måkeskufen i grisehuset. Svinet liker å ha det tørt og trivelig, elsker solen og har dobbelt godt av maten når den kan kjenne litt velvære og føle sig som et akte «medlem av familien».

Grisen og høna bør våre småbrukere få mere interesse for, — og ikke minst bureisningsmannen bør vie de inntekter disse skapninger kan gi — notabene når de får det stell og den flina de må ha —

en langt større oppmerksomhet enn tilfellet nu synes å være.

Vi har i dette stykke meget å lære hos rogalendingene. Det er folk som forstår sig på å drive hønseavl. Jeg har mer enn en gang lest mig imponert over hvad det utføres av egg og andre jordbruksprodukter fra dette distrikt.

Men så finner du heller ikke høna vandrende i lort og gjødselvann på fjøsgulvet, og grisen ikke tilsølet og svinsk i en hule av et rum.

Nu som fiskeriene mer og mer gir negativt resultat — og likefrem synes å ville vende oss ryggen, bør vi med alvor ta fatt på den næring som skulde ligge like så bra til rette for oss heroppe som for rogalendingene. Den gir jo ikke penger i en haug med engang, og det slumper ikke til med røde og grønne sedler i lott på lommen, næsten like fort som var de vunnet i lotteri, — men det surler og renner så jevnt og sikkert fra dag til dag — når fiskerne gjør bomtur etter bomtur og kommer hjem fra sluttet drift fattigere enn da de reiste.

La høna og grisen få hjelpe dig med leveveien — atåt alt det annet du har av din jordavl. Men da må du passe dem like godt som du passer kua og gjeita og hesten — og **færingsbåten**.

Så skal du bli var at også resultatet blir et annet og bedre enn det du kanskje både selv har erfart og sikkert ialfall har hørt andre vinstyrere fortelle om.

Det trengs at vi ser oss om etter noget å erstatte sjøen med. La oss da bare ikke hoppe over bekken etter vann.

Vi er slemme til slikt her i landet. Det har blandt annet den store utvandringen — helt bort til Galapagos vist.

Trond i Lia.

Poteten.

Poteten (*solanum tuberosum*), er da i grunnen en merkelig plante. Til tross for at dens hjemstavn er de søramerikanske tropestrek, så har den slått rot og gjort seg det heimelig her nordfor frostpolarisirkelen, og trives som en bjønn ved en honning-skreppe.

Hva kan ikke poteten oppvise til rent ut sagt mirakels i denne nøksagt av en sommer. Her står jeg lutende og graver i rå muld og kan plukke mine bøtter og eksportkasser dorgende full av den fineste Magnum Bonum.

Jeg tror det går inn på minst åtte, fold i avl.

Det er nok ikke potetens sak å være avhengig av sola. Er det sol, vel så forsmår den ikke dette alt livets opphav, men er det ikke sol, ja så er poteten kar for å blåse i heile varmegreia. Den gir seg til å vokse og formere seg likevel.

Her har vi mennesker gått hele sommeren og klynket og klaget oss og malt små djevlere på alle uthusvegger over detta været. Nei, no ble det da så galt at.....

Poteten har ikke sagt det kvekk den, bare bitt tennene sammen og vokset. Og værsgod, her har dere meg, sier den, når den kjenner det begynner å bli septemberkaldt på beina. No får dere snyte sorgmodigheten ut av nesen og komme og ta meg opp, for det kan jeg ikke noe med.

Folk flest aktet vel ikke poteten stort. Den var likesom en pariakaste i våre matbuer. Skamlaus billig var den også, ned til 4—5 kroner sekken, og med en slik pris er det ikke god sak å opparbeide seg respekt og aktelse. Men poteten gjorde likevel sin plikt, den var kravlaus og beskjedent og tok til takke med en mørk kjellerkrå.

No er det jo svært til stas den opplever. Etterspurt som et godt gifte og satt pris på til det mangedobbelte av «grunnverdien». En simpel potet kunne aldri drømt om slik makt og ære.

Bart du, sier en rundkinnet Magnum Bonum til en aktverdige Richters Imperator, hvad vi potetfolk får oppleve. No er vi kommet så høgt på strå, at vi ikke lar oss utlevere til andre enn slike som har stemplede papirer på å erverve oss. Det er nett som vi skulle være å likne med statsobligasjoner. Imperatoren strekker litt på sin fyldige kropp og sier, at det var no ikke for tidlig heller at et slikt framifrå matbergingsprodukt som vi kom til litt bedre kår i samfundet.

Hva ville vi vært uten poteten? Kan dokker sei meg det? Her svikter det ene og det andre oss i tur og orden, mye bare fordi det var ugunstige tilhøve med sol og varme og herlighet på jorda, men poteten, han gir katten i alle tilhøve, han. Han er menneskevenn og mataukingsmaker, samme hva slags vær gudene tumler med ute i verdensrommet.

Velsigne deg, poteten min, sier jeg og tommer en ny botte opp i vognkista.

— No må du komme heim og spis nonsmat! roper det fra bislagtrappa.

— Ka du har å by på då? spør jeg.

— Nybakte potetkaker! kommer svaret.

Jeg kaster grevet. Den fristelsen jeg ikke for et sekund.

Trond i Lia.

Poteten.

Norsk jubileum iår.

I dag gjelder det vår alles gode og fortrøstningsfulle venn, poteten — på mer enn én måte.

Det er ikke bare rett og slett det at poteten nettop i disse dager er i innspurten før den skal i potetoptakernes bøtter og tønner og kjellere, poteten holder akkurat i denne tiden et stort norsk jubileum. Det er iår nemlig 200 år siden disse elskelige knollene blev innført i Norge.

Når der snakkes om poteter, viser de fleste av oss ikke den tilbørlige aktelse for dette matslaget. Vi tar ikke hatten av og takker for et fat poteter — kanskje ikke for en hel stamp eller en liten bingengang. Poteten er så aldeles almindelig, den er proletaren i vår husholdning. Vi måkker den ganske likegyldig op i en skitten bingengang i en mørk kjeller og lar den ha det så godt, og spanderer ingen bordbønn for noe så tarvelig som en rett poteter. Det som blir tilovers på bordet slenger vi til hønsa eller kyrne.

Men poteten burde aktes mere. Vi burde kjæle for den, stryke den over dens tynne skinn og takke storligen for at den fant veien over havene til vårt kolde norden. — Og navnet dens, det ekte og oprinnelige er noe så eksotisk og fornemt som dette: «Solanum tuberosum». — Vær så artig, løft litt på sikspensluen for det.

Og i år, som sagt, holder våre kjære og mangfoldige venner under grønt, sleipt potetgress sitt norske 200-årsjubileum. — Det finnes kanskje en og annen som viser spørsmålstegn-ansikt til denne meddelelse, men vær trygg, det forholder sig riktig nok med dette jubileet, selv om fødselsår og dato ikke kan efterspores i prestebøker eller på familiebiblers førstestjern. Det var i året 1740 de første Solanum tuberosum blev plantet i norsk jord. Noe tidligere, i det 16. århundre, var poteten kommet til andre, sydligere land i Europa, men det var først i det 18. århundre det blev mer almindelig med potetdyrking i vår omtumlede verdensdel, og da kom vi godt med her i landet også.

Det er det vidunderlige, det rent ut sagt folkelige og i beste forstand det demokratiske ved poteten at den ikke holder sig for god til å feste rot og vokse næsten hvor det skal være — endå dens hjemstavn ligger så fjern som bak Andesfjellene i Syd-Amerika — i Chile, Peru og

Ecuador. Denne solens og tropenes plante kom seilende til oss over verdenshavet og fant sig straks tilrette, ennog i land der telen sitter i jorden enda efter at solen har passert St. Hanshøiden. — Maken til plante! Maken til tilpasningsevne! Maken til villighet og tropisk frodighet, selv i en kold og karig jord.

Her i landet flyttet en poteter grad for grad nordover, den gikk over polarcirkelen og krøp videre nordover langs striper av muld og gav sig ikke før den stod og strakte sitt lange, lubne, sleipe gress helt nord på nesene i Finnmark. — Men nu fikk det også være nok, sa poteten og drømte om fedres herlighet i Peru og Ecuador, mens den lå og gjorde sin flid i en mager halvkold mull-seng nord på Makkaur ved Nordishavet. Til Bjørnøya, Svalbard og Frantz Josefs Land nektet den å ta turen, på annet vis en som døde knoller stappet i sekker.

Men poteten «kom den ikke, så og vant» hverken i Norge eller de andre europeiske riker og land. Den fikk mange hindre å klare før den kunde slå igjen og gjøre suksess. Det går mange pussige historier fra potetens barneskole år her i landet. Folk skjønnte ikke hvad de skulde bruke disse rare «kartene» til. Spise, sa de som drev på med å ville innføre dem på godtfolks bord. Javel, men de smakte ikke noe videre. Og hvordan koke dem? — I Stod i Trøndelag blev poteter første gang servert i en begravelse i 1834. Det var ingen den gang som syntes den var god, og for alt jeg vet kan det hende de gode stodinger ønsket potetene begravet sammen med den brave bonden Anders Olsen Hatling som da stedtes til den siste hvile.

Men heldigvis, både for Stod og alle andre steder i Norge overlevde poteten all motstand og alle begravelser. Og idag står den frisk og frodig midt i blandt oss, uunnværlig som den puster vi behøver for surstofftilførsel til legemet. Idag regner vi oss matause uten poteter. Vi kan unnvære næsten hvad det skal være bare ikke poteter. En eneste dag uten poteter — ja hvad sier dere, det var en slem brist i spisesedlen.

Poteter, poteter! Der ropes efter den i alle kjøkkener — fra slottet til den skjeve grå hytter mellom nakne bergrabber. Uter poteter står kokka og vet ikke sin arme råd med middagsmaten. — Har en bare poteter i kjelleren, så er det fisk og siid i havet, og så føler en sig bra ovenpå midt i dyrtid og blokade og de

ene med det annet — hvis en da dertil har litt mel og en betekjøtt. Men poteter — først og fremst poteter. Og det er aldeles ubegripelig for oss nutidsmennsker hvordan folk i gamle dager klarte sig uten disse, å så nødvendige Solanum tuberosum. At de ikke svalt plent i hjel! Hvad spiste de til silla og fisken, til kjøttet og flesket og altsammen? Det må gudene vite, — men de levde ialfall op allikevel, blev sterke som bjørkerøtter og hadde fordøielse som en kjøttvern.

— I år mere enn noen gang på lange tider er poteten vårt «skjold og verge». Utover denne sommeren har ordet poteter falt ut av alles mund mange ganger hver eneste dag. Hvordan blir det med potetene? Blir det mange fold, tro? Skal tro hvad prisen blir? — Herregud, bare det du ialfall kunde bli mye poteter, så — —! Poteten var den matpol alle gryter og kasseroller dreiet om.

Men all denne popularitet gjør ikke poteten krønsk og kry. Den strever bare ganske enkelt med sitt, suger næring av en ofte karig og kold jord, legger sig ut og gjør sig mangfoldig efter beste evne, denne emigranten, peruaneren som seilte over havet til Norge og blev norsk så god som noen.

Om noen dager går de folk av huse med grev og bøtter. De går til potethagene. Høstens tid er inne. Grevene graver og potetknoller slår mot bøttekanter. — Mat for et helt folk.

Solanum tuberosum», — nei, bare poteter.

Bare — —!

Tenker vi omvurderer litt og gir poteten hvad potetens er. Og det blir meget det.

Og så nytter vi anledningen nu til potetoptakningen og sender en stille hilsen med takk til 200-årsjubilanten! — Uten mat og vin er helten ingenting, heter det. — Hvad vilde verden og Norge være idag uten potetene — innflytterne fra hinsides Andesfjellene, som tok vårt land i besittelse og blev vår alles venn og hjelper, i gode som i onde dager!

Trond i hin.

Mens tia går.

Det er sannelig ikke så greit og enkelt å være jordbruker og føre op krøttur, som jeg trodde. I hver eneste avis leser jeg i denne tia forskrifter om, hvordan slikt skal gjøres for at det kan bli rett og for at en skal få skikk på dyra. Det er blitt en hel videnskap for mig dette. En får ikke tid til stort annet enn å sitte med brillene tre kvart tomme frem, på nesebeinet og lese spalte op og spalte ned. Men det er jo slikt som må gjøres. Følger en ikke med tia, blir en liggende i attergleksa og kommer til kort i konkurransen med Per og Pål, som legger sig i selen og tar chansen på å fø fram på mest bare surrogater og snurrigheter.

Jeg har kjøkkenbordskuffa snart halvfyllt av bare avisutklipp til veiledning i mulds avling og buskaps næring. Amalia sier: Du må sannelig sette deg godt inn i alt dette. Det er langt fram til vårens grønne bakker, og en lyt spare på hoistabben fra låkka av. Amalia spinner og vever og er optatt med sitt. Før var det jo slikt at mesteparten av ulla gikk til spinneriet, men nu vil kjerringa stå på de gode gamle bein og være nasjonal i sitt hus. Og Amalia har ikke glemt å tro en røkk og slå et vevslagbord. Ungene må karde og spole og være til nytte. Det er blitt hjemmeindustri så det dirrer i takbjelkene her i Lia. Og jeg må gå i fjosen og klare brasene der. Amalia har ikke tid til slikt i vinter, sier hun. Hun skal ha en seksti alens vev ned til jul, og får hun bomullsgarn skal det bli en enda lengere utpå nyåret.

Men det er vrient å stelle fjøs i denne tia. Foruten fjøsløka, med et lite sinder olje på, har jeg med mig 4—5 avisutklipp til å føre efter. Det går i surr for mig med førenheter og kullhydrater og procenter og så videre i det endeløse. Det var enkelt nok med slikt stell før, da fåget en høiet, vondlet det og støppet det op i båsene, og det som blev igjen når dyra hadde jortet og fordøiet malkket en ned gjennom luka i gulvet. Det var enkel reguladetri. Nu er den mange-dobbelt og til å sette grå hår i en fleinskalle. Men det må gjøres, og så står jeg da med brillene på ved fjøsløka og studerer utklippene og forsøker så godt jeg kan å få satt menyen sammen.

Der står nu «Gullros» og ser på mig med sine store, spørrende øine mens ho sutrer for et eller annet. «Gullros» er draktig på sjette måned og har så lett for å tape sig på kalven. Hvad står det nu om slike tilfeller i opskriftene. Ingen ting, det jeg kan se; men det kommer vel. Og der står «Amsterdam» og har tynt liv. Ho er så å si gammelveikje, har for tre-fire år siden sluttet med par-

ringsakter og smkt og melker ikke stort. Efter diverse opskrifter skulde hun altså egentlig ha vært under tollekniven hans Jens slakter; men «Amsterdam» hører til stammen likesom her oppe i Liafjøset. Det er kalven under heimagåvkuva hennes Amalia, og så er ho så folkekjær og var et premienaut til å legge i bøtta den gang ho kunde flirte med oksene og skikket sig som ei frisk og framhuga ku. Under kniven ho «Amsterdam» — nei dåkker får holde oss undskylt, vi er ikke i stand til den blodshandlinga. Og dessuten så er «Amsterdam» billig i føret, ho eter mest hvad det skal være, fra kløvergress til grønnsket skjelltang og gamle toffeloverlær. Jeg gruer ikke for å bære til henne cellulosefôr, når det engang kommer. Ja jeg tror næsten hun kan ta det i sig uberedt, altså som almindelig kubb — når den bare blir passe småkleven.

Dere stusser kanskje over et slikt kunavn som «Amsterdam». Det er Amalia som har funnet på det. Hun svermer så for hollandske tulipaner og svibler, og så vilde hun absolutt ha en ku hetendes efter noe i dette blomsterlandet. Ho tenkte først på Rotterdam, men vraket det. Så var ho litt inne på Harlem og Helder og et par andre byer der nede, men syntes ikke navne var musikalske nok likesom. Jeg forslo Haag, men da kalte hun mig en fjoms, for det var jo et oksnavn — til nød. Og så blev det altså «Amsterdam». Det var oplagt da hun i en dyrskuekatalog så at presten i nabosognet hadde en ku med det navnet.

Det går efter hvert bedre og bedre ned å være budeia. Til å begynne med hadde det sine store vanskeligheter med å melke. En skal sikte godt for å få strålen til å treffe bøtta. En stråle utafør bøttekanten er bra tapt av utbytte, til slike gode mellapriser som nu. Værst er det med «Blomsterlin», ho er ungme og har den uvane å spenne når ho skal gå fra sig unnadroten. Ikke sån at ho spenner med det samme du setter deg til ho, nei ho kan stå som et lys og virke velopdragen, som en søndagsskolepike, men så plutselig og aldeles umotivert drar hun til med skanken, og så blir det hvitt på gulvet og hvitt av sinne i Tronds ellers så godmodige gemytt. Jeg snakker nu ikke om den gangen sparken var så voldsom at bøtta havnet bort i nabobåsen og jeg lå og kavet på rygg i kulorten. Men så lot jeg ho også vite hvem som var herre i huset og budeia i fjøset. Da måtte Amalia tre til. Hun gav mig anskuelsesundervisning spesielt med sikte på «Blomsterlin». Du skal trykke hodet ditt godt inn i svangen på henne, når du melker, forklarte Amalia og demonstrerte. «Blomsterlin» vil ha det slik. Jeg mente at det måtte kunne gå an å lære ei ku opdragelse, jeg vilde aldeles ikke trykke mitt edle

hode inn i en kusvange bare for å gjøre innehaversken til lags og følge henne i alskens uvaner. Men da «Blomsterlin» ytterligere to ganger har bragt mig et melktap på tilsammen kr. 3,78 (efter fettprocenten), da måtte jeg gi mig, trykke hodet på anviste plass og føie «dama». Og nu går det storartet med det å melke også, efter hele båsrekken. — Jeg får skryt og opmuntring av Amalia som sier at du kan ikke tenke på Lofoten i vinter. Jeg har langveven igjen, og på loftgangen ligger det store lag av uspunnen ull.

Amalia vever slike fine tøier akkurat nu. Det er noe i lerret med røde, blå, og gule striper. Spoleguttten, han Eberg, har lurt av henne at det skal bli overskjorter til jul til oss mannfolk. Vi blir rett såpass fine i storhelga.

Mellem øktene i fjøset leser jeg aviser og forsøker efter beste evne å stille læresetningen på plass i mitt hode. En må kunne slikt utenad. Det er altfor brysomt å dra aviser og briller med sig i fjøset. — Nu ser jeg det skal være næsten som storartet med sild og fisk til nautene. Det gir eggehvite og fett og sånt som skal til for å holde dyra på beina gjennom vinterens trengsel og gjenvordigheter. Poteter er gammel god kukost, det hører til vår barnelærdom. Jeg tenker ho «Amsterdam» skal ta for sig av middagsmaten når ho får servert sild og poteter. Men ho «Gullros» stakkar som er med små og sån er så matvan, ho må vel ha sagosuppe til. Ho vil bare ete høy av den bedre sorten, og ser så bebreidende på mig med sine store varme øine, når jeg må skuffe henne engang imellem og føre efter avisutklippene. Jeg får kanskje prøve med sildgryn.

Ja, sån går dagene heroppe mens vi strever oss gjennom adventa med litt olje på lampene og en skvett på fjøsløka. Men så er det nu den trøsten da, at snart snur sola nordover igjen fra sørpolen og gir lengre og lengre dager — til den står der nord på himlen midt på natta og glør som en smieavl. Da renner snøen av jorda, som klær sig i blåveis og dekker sig med det grønne fine teppet, dere vet. Og da faller det med metallisk klirr kuklave efter kuklave oppe i båsene og ku efter ku buldrer ut av fjøset og tar sin tradisjonelle frihetsdans på bakken. Til våren vil de vel helst danse efter cellulosefôr — altså efter cellomusikk.

Men det er høgt op og langt fram til den tid. Jeg har mange vondler høi å bære og mye instruktivt i førenheter å lære, og Amalia har langveven å slå ned. — Men tia går fremdeles, skal du se — ja den går forsyne mig uten både brenselolje og røiktobakk.

Trond i Lia.

Kråka.

Et innlegg til dens forsvar.

Kråka er en forhatt fugl og er gjort til en av de mest æreløse fugler som flyr under himlen. En trekker foraktelig på akslene til den, spytter etter den, forbanner den og levner den ikke aktelse for tre sure siid. Og det lønner seg ikke å spandere krutt på ei kråke, sier man med en je p.

Men alt dette gir kråkene en god dag i, de lever, de formerer seg, og snart her, og så der opptrer de i så store flokker at det skrikes opp i avisene om landeplage og død og fordervelse over alle ugangskråker.

Og det går folk av huse med børser eller med forgiftet åte for å tyne kråke-kreken, — men det er nok lettere sagt enn det er gjort, for kråka er en klok fugl, og ikke så lett å komme på skuddhold. Den kan godt skjelve mellom en alminnelig stav eller staur, en bærer med seg, og et gevær. Og «lokter» den krutt i borse, holder den seg i trygg avstand. Gift-åte vet den også å ta seg i akt for. En høst i slaktetiden ble det på en gård kastet forskjellig slags slakteavfall bortover marken, og noe av dette hadde mannen, som var en pasjonert kråkehater, latt innsette med drepende stoffer. En flokk glupske kråker svinset omkring all denne deilige maten, humpet seg på skakke nærmere og nærmere bort til, mens de hadde vaktsumme øyne med mulige lurende farer fra glugger i vegg, halvåpne dører eller et annet lumsk bakhold. De kjente sin mann her på gården og viste han var av dem de ikke turde regne blant sine, akk så få venner.

De fikk dog nappet til seg en og annen matsmulen, men holdt seg fornemt borte fra de forgiftede rettene. Men så var det én i laget som var dum nok til å gå på dådsåtet, og kort tid etter lå den med klørne i været. Dermed var alle de andre kråkene ferdige med sin livberging på dette sted, og da noen nye medkråker kom til og i god tro inviterte seg til bords, ble de ettertrykkelig advart om å holde fingra fra fatet.

Fangsten ble altså bare en eneste kråke på all den fine maten. At mannens fine, premierte jakthund dagen derpå gikk hen og forspiste seg på giften og måtte bote med livet, er jo en annen historie. Den kloke hund hadde likevel ikke kråkens vett og forstand. — Nei, en kan ergre seg både gul og grønn over en riktig lei og innpås liten kråke, men en kan bare sjelden lure den.

Men er det da ikke også noe godt og tiltalende ved en slik kråke? Fins det ingen trekk ved den som kan tale til dens fordel, formildende omstendigheter, lys i det mørket som så konstant omgir den?

Alle kjenner ordtaket som lyder: «Ho kari synes best om sine egne unger». Og har en kunnet legge merke til en kråkes heltemodige forsvar av sitt umyndige avkom, skjøn-

ner en at også under denne fjærhammen banker det et varmt og ekte nok morhjerte. — Og så har den humør og er alltid opplagt til en skoyerstrøk. Den kan erte katta og hanen, ku og sau, og selve bonde som kaster stein og muldklomper og freser «hut og snask» etter den.

Personlig står jeg forresten på den beste fot med kråka. Når jeg, vår eller høst, går og pløyer, og den kommer og slår seg ned i furene for å lete seg mat, er den mitt beste selskap under øktene. Jeg studerer den, har samkjens'e med den, og vi nikker til hverandre og er fortrolige. Skjønner den at mannen med tømene ikke vil den noe ondt, hengir den seg tillitsfullt til «bordets gleder» og kan komme så nær at den endog deler med hesten av den havren som faller utenfor dens matkopp, selv om jeg er like i nærheten. Tamme kråker er da heller ingen sjeldenhet.

Og er ikke også kråkene skapt av Vårherre, som etter endt «dagsverk» så på det altsammen og fant det såre godt. Kråkene har nok også sin misjon å utføre i naturens store og mangfoldige husholdning, selv om vi mer eller mindre blinde mennesker ikke kan se og forstå det.

Og dessuten så er jo kråkene no blitt matnyttige fugler også for menneskene. De yngre årgangene av dem skal, rett tilberedt, smake nesten som rype, sies det — men en får no tro hva en vil.

Da står jeg meget mer fiendtlig innstilt overfor kråkens søskende-barn, ravn, den svarte laban og stratenrøver, slåshane, og alt hva en nevne kan av nedsettende. Stjele som en ravn, sier vi, og det er det jo mange som gjør — ikke minst i denne tiden.

Trond i Lia

LIA-BREV

til Harstad Tidende.

Under vårens auspisier.

Forleden dag var det Gaukmesse. Våren vinker et sted i det fjerne, men den er nok ennå kommet bare halvveis nordover fra tropene. I Østersjøen er det fremdeles svære isskruinger og i Danmark står blåveisen og småhutrer langs hekkene. Det er bare på Jæren bøndene har kunnet spytte i nevene og ta fatt med våronna. Men Jæren er da også noe for seg sjøl i det nordiske. Her stryker sønnavinden kjælent henover jorda mellom steingjerdene, og vintertelen får aldri slått ordentlig «røtter» i Jærens muld og myr.

Nei, da kan dere komme til oss, her har vi tele. I en sørvendt bakke her i Lia, som nu i flere dager har ligget avklædt og bar med sterk sol like inn på kroppen, har jeg gått løs på den med gårdens tyngste spett, men spør om den holdt. — Ånei, det blir nok ikke med det første en får sette plog i jorda her i Nordlandet. Og i mens blir en gående her og «pente» lomene og småforarges over dette og hint. Ikke et snusk tobakk i en pipeskolt, ikke ei kaffebogn på kjelvatnet. Vi har i over en uke drukket tilsetning til morrabeten og grint til

hverandre over bordklaffen, kjerringa og jeg. Det blir ikke humør av slikt, skal jeg si dere, det blir trangt om husfreden. Også derfor går jeg her og småbanner til telen, som hindrer en fra å ta fatt. Arbeide er godt for så meget. Det sies at den som sover han synder ikke. Den som arbeider får heller ikke høve til stort av synd. Våren er en knipetid på mange måter. — Her står krøttera på båsen og reuter mot sola. De vil ut, de er naturglade, de også. I lengden synes de vel det er blitt litt drøit med all denne «skogen» i båsene. De står der og gjorter på sagflisen og drømmer om saftig gress i liene og langs stille «tjern». Ja, hvem drømmer ikke. Jeg går her som i ørske og drømmer om krambuer fulle av tobakksesker i alle slags farver og kvaliteter, og kjerringa drømmer om tunge poser av kaffe og raffinade og mye annet, som nu engang hører med til et kjøkkenskaps inventar.

Terje Viken rodde til Danmark efter mel og malt — det blev riktignok bomtur for helten, men han lot det ialfall ikke uforsøkt. Jeg har gått her mellom stua og fjøset og tenkt på en tur med trerømmingen til Brasil eller Santa Domingo efter kaffe og en tønnesekk karva bla. Men det vilde vel være halsløs gjerning. Og det nytter vel ikke å høre innom hos Churchill efter en aldri så liten licens. Dessuten så rodde en sig vel blemmer i nevene og verk over korsryggen lenge før en så den første kaffebussen borte på det sydamerikanske kontinentet — hvis en ikke forlengst var blitt mat for haiene. Så trerømmingen får nok stå i fred den. — Men det kommer nok en dag igjen — mange dager, da havene er frie farvann, da skibene går sine vante ruter, varene lastes og losses og verden er full av herlighet og glede. Da skal vi ta storkjelen frem og fylle den til lokket av kaffe, sterk nok til å bedøve et helt regiment, og jeg skal stappe en pipeskolt så stor som et dørs slag med tobakk dryppende av nikotin og røike slik at det blir brandutrykning i byen. — Det er da ialfall noe å se frem til.

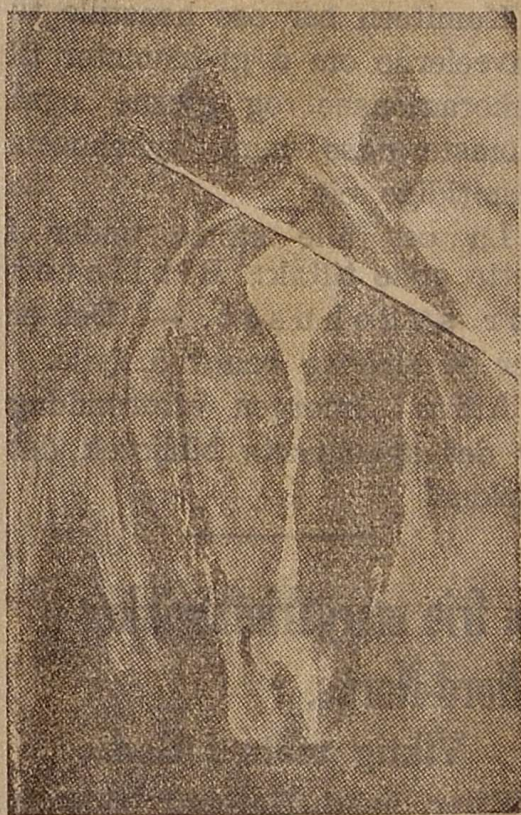
Igår la skjura, med reir i toppen av den største hagerogna, det første egget. Den tror altså på våren og fremtiden. Den skrekkjer og er glad, og sjurefar sitter på takmønet og vipper med stjerten og prater løs om store familiemuligheter borte i kvistleiligheten i den gamle roгна. I rugeskassene på fjøsveggen holder stærene stort opstyr med et eller annet. De holder øiensynlig sine jern glødende. De henter og bringer og under sig ikke et øieblikks rast. Stæremødrene har nok viktige ting fore. De er bare en og annen gang frem i døra og lufte sin morsglede mens de verper og bygger luftkasteller for de små som slumrer i kimene under de skjøre, flekkede skall. Men borte på steinruken sitter gråkarier og legger onde planer, og en røiskatt smetter on mellom steinene og har et skummelt

glimt i sine nysgjerrige øine. — Godt og ondt, lyst og svart, smil og tårer, glede og sorg — denne livets cocktail er blandet for alle, fra markens kryp til fuglene under himlen. — Men bak skyene skinner sola fra evighet og til evighet.....

Våren i livet og våren i almanakken blomstrer og dør. Nu venter vi alle på dens blomstring og er foreløbig optatt av det — og alt det vi denne vår og sommer skal få gjort unna for en god og stor høst med struttende låver, sprengte stabbur og overfylte potetkjellere. — Vi må klare det — uten både røik og Salvador, ellers var vi ikke de gode nordmenn vi i høststemte stunder gir oss selv attest for å være.

Trond i hia.

Den gamle hesten — og den nye.

Jeg har vært ute på hestkjøp. Gamlemærra er blitt så skrall nu, at den orker snart ikke gjøre rett for føret den eter. Når en blir 26 år og er hest, så er en ikke tilgangs til stort annet enn pølseskinnyll. — Gamle, trofaste «Lyra», det blir nok en tung dag for oss to å måtte skille lag. Vi kan stå her sammen oppe på tunet og se utover velflidde marker, som du og jeg har ryddet og gjort veksterlig eng av. Bortover i de lange gjerdene ligger det umåtelige mengder av stein som du og jeg har brutt op og skaffet avveien. For et slit har det ikke vært mangen gang; men du fikk din havre og jeg fikk min hvil og tilfretsstilling ved velgjort arbeide som bar grøde — og så var det på'n igjen neste dag, du og jeg, med godt mot og friske krefter til nye spen-tak.

Nu er din dag omme. Men jeg må dog fremdeles forsøke å leve

livet, så godt jeg formår. — Jeg skulde undt dig godt å få stått her på den gamle stallen og spist havre uten seler og mas i motbakke, et slags deilig føderåd. Du fortjente et «otium» på stas i pensjon hos ditt «her-skap». — Men du er et fornuftig dyr, du vet at jeg har ikke utkomme til slikt, og så bøier du ditt vakre hode med de trofaste, varme øinene og mottar den kulen som er alt jeg har å gi dig efter et langt og godt kameratslig samvær i arbeide og kvil...

Hvorfor skulde jeg skamme mig over de tårene jeg står her og feller i enrum på din tomme stall, nu du er ført bort for å gå din død imøte. Nei, dere kan alle sammen få se disse tårene. De kommer fra hjertets dyp, og de fukter de siste sporene efter en kjær og bestandig hjelpsom og forståelsesfull venn. — Jeg står her og lytter efter et skudd. Men jeg vet jo jeg vil ikke kunne høre det, bare føle det, som var det mig selv det skulde ramme. —

*

— Og her kommer jeg da med den nye «hesten», en villstyring på litt over atten år. Den har fire ben og snøfter som en sint okse, når den ikke får det efter sitt «hode».

Det er ikke så greit å gå til valg av ny hest. Jeg fikk flere gode råd med på veien. Noen sa: Du skal ikke kjøpe dølehest, for de er så tungvindte av sig, og så eter de dig og hele buskaper ut av husene. Andre sa: For guds skyld må du ikke kjøpe fjording, det er bare rask, som du før eller siden kommer til å sparke ned over Liabakke-ne. Og dessuten så eter de høi som om de hadde varme løs i vomma. — Alle som hørte jeg skulde ut til hestkjøp hadde gode råd og veiledninger å gi mig med på veien. Jeg hadde aldri vist at det var så megen sakkunnskap i hestkjøtt, som jeg nu fikk erfare. Amalie ropte efter mig, der jeg ruslet ned bak-kene med regnfrakk og merkelappet håndkuffert: Glømm nu ikke at nyhesten må være mørkebrun med kvit stripe efter næsen og med hvite framhover!

Sannelig, her manglet det ikke direktiver å gå efter. Jeg kjente mig mest mør i forstanden der jeg gikk ombord i «Prins Olav» og la iveri bortigjennem Vesterålen. I over en uke vandret jeg gård imellem i tvende bygder og så på hester. Det var dølinger, og det var fjordinger — med og uten hvit nesestripe og dito framhover. Innehaverne skrøt alle sammen av sine dyr som aparta både for plog og vogn: de var fromme som non-

ner og sterke som jordakslen, fallen efter førstepremiestam-hingst — og alt det der som hø-rer med i et bra hestetestamonie. Jeg blev opvartet med kaffe og smørkringle i gårdens bestestue, fikk overnatte gratis i dundyne-seng, blev vist familieprotrettene i fløielspermede album, og måtte absolutt smake på husmorens nyttappede fikenvin og husher-rens brandsterke heimbrent med tilsetning.

Fra fest til fest, men uten hest.

Det var mig aldeles umulig å få gjort de brave mennesker med hest til salgs begripelig, at mitt gårdsbruk er en forretning som skal «bære» sig, og at jeg dessårsak ikke kunde betale for dyret utover et visst maksimum. — Der stoppet det bestandig op. De er blitt så nærige bøndene, pisker prisene i været og regner bare i penger.

Jøder, tenkte jeg, og gikk bort i nærmeste automobilforretning og kjøpte mig — en atten år gammel Ford.

Og det skal nok bli greier. Amalie er skuffet over modellen, men naboene er godt misunne-lige, ser jeg. Selv strever jeg nu med å ta sertifikat. Gamlingen på atten har en vrien og noe «kondemnert» mekanisme, den humper litt som en halt finnkjer-ring, den snorker og kakler og får av og til innfall med stahet, men han som jeg kjører op til sertifikatpapir med, sier mig til opmuntring, at alt dette bare er barnesykdommer som fort vil kunne overvinnes, når jeg bare får den rette sveis på tingen. Og det tror jeg han har rett i.

Hoppa åt syv lass høi, Forden læpper bare noen liter bensin. Hoppa kunde i høiden prestere nitten kilometer i timen i friskt trav, Forden vil makelig kunne fly det firedobbelte på samme tid (bare hold dere av veien!)

Og så fikk jeg den så billig — og på avbetaling. Hester sel-ger man ikke på rate — ialfall ikke her nordpå.

Naboene har i sannhet grunn til å være missunnelige. Og det har de godt av — kanskje mer enn jeg har av Forden.

Trond i hia.

I luntetrav.

Jeg kjører frem gjennom
strålefyrd
i søndagsstillhet med
klokkelyd —

Slik synger han jo han dikteren, Wergeland het han visst, og vi synger alle med ham, den store skalden, som vi kanskje like godt kan kalle Bjørnstjerne Bjørnson, eftersom det faktisk er han som er meste for den skjønne sommer-søndags-solskinns-sangen. Vi kan jo ikke undgå å se for oss et vakkert sommerlandskap med kirkefolk på alle veier. Og naturlig faller det oss en annen sang og tone på tungen:

På solen jeg ser det lider
alt frem,
snart er det ved høi-
messetide. —

En vakker sang av, skal vi si av Jorgen Moe, med tone av Ole Bull — tror jeg da. — Den bringer oss til å høre klokkeklang gjennom stillheten og til å se vår, nettop vår vakre heimbygd i olsokskrud. —

Idag er det en sommersøndag, av disse uforglemmelige, som vi bærer med i minnet inn over støvårenes terskel frem mot den aller siste livets som regel akk så solskinsfattige kveld. Det er på slike dager en kan se himmelen som åpen, og blir soltilbeder i ånd og sannhet. En blir plutselig så glad i livet, alt er likesom bare kjærlighet og roser...

Jeg har tatt frem stolkeren og er i luntetrav med gammelmerra nord-etter bygdeveien til byen. Hyggelig å sitte slik å kjøre med solen i ryggen og bygden med gård etter gård slått op foran sig som en kunstferdig utført billedbok i vakkert farvetrykk. Om det bare kunde være evig sommer, tenker jeg, og gjør et aldri så lite Lerke Gamnes-rykk i tømmene. Merra humper i vei med taktfaste hovslag i veidekket. Det går ikke så forferdelig fort, men vi har dagen for oss, vi to. De fikk da gjort sine ting i gamle dager også, folket, da de kløv i kleiv og smøg i olderkratt, vasset i blautmyr og slet sig frem i stein og ulende. De orket det den gang, og bar enda velstand både til sig selv og til landet. Og de manglet aldri tid.

Bilistene raser forbi mig, frem og tilbake, tuter og rumsterer. Det er som om de skal til verdens ende for å hente varme. Og så skal de vel i grunnen ingensteds hen. De har intet bestemt erend med sig. De er bare ute og ødelegger penger og «diss-harmonerer» vår handelsbalanse. Noen er det også som sykler, svært mange forresten. De gidder det ennu — endel, men de blir nok etter hvert borte fra veiene. Damene har et svare strev — ikke så meget med å trå på pedalene som å holde på bluferdigheten. Moten i år har igjen bestemt sig for korte skjorter, og dette medfører uanede vanskeligheter

på sykkel. Blåser vinden imot, kan det komme til å gå på anstendigheten løs. Det vil partout op som blygt og bluferdig ned skal være, — og så sitter de da der og trekker ned og ned i en skjortkant som er så absolutt utilstrekkelig. Noen av damene jeg møtte, fant det eneste helt forsvarlige å være å stige ned av sin maskine, til jeg hadde humpet forbi med merra og kjerra og det hele. — Men at de vil ha det slik? kan en spørre. — Å, de følger vel bare med tiden. Vi er jo alle barn av vår tid, men kvinnene er det vel i særdeleshet. — Om jeg for eksempel satte en ung dame idag midt på torvet i Harstad iklædt en kjole fra anno 1895, hvordan tror dere det vilde gå henne? Jeg tror det vilde skje med henne som med den kameleonen som man plaserte på et skotsk sjal: den kreperte.

Men damene er for så vidt i godt følge på tidens og tidsmotens brede vei. Vi menn har intet å skulde ha sagt våre svake medvandrerinner i så måte. En stråhatt — for å ta et eksempel — er en ypperlig ting på en varm sommerdag, men fordi det ikke er «på mote» lenger, er en stråhatt nu en like stor sjeldenhet å se som en sånn skysskjerre som jeg sitter her oppi. — Vel, jeg vet så inderlig godt at jeg ikke tar mig ut. Jeg kan se skjeve smil gjennom bilglassene, og en og annen av kolleger bønder jeg møter spør med en spydig undertone: «Nå, du er ute å kjør?»

Nærmere inn mot byen løp jeg med hele akedonningen op i et nydelig gjeng. Det var kappgåere. Man kan være omtrent sikker på at de fleste av ungdommer man i våre dager møter på en landevei, er ute i sportslig erend. De går for diplom og et godt heia på stevnefesten om kvelden, eller i heldiger tilfeller for en pokal på mammas kommode. — Det virker nokså forstemmende å se slike kappgåere i funksjon. De stirrer sløvt foran sig i veiplanen, holder albuene ut i en bestemt vinkel og vrikker på baken. Det hører nok alt sammen med til teknikken. De går og går — uten ånd og mening, slik må en tilskuer iallfall opfatte det. Også denne slags sport regnes med det til å skaffe sig en und sjel i et sunt legeme. Slik nyter ikke i vår tid å arbeide sig frem og op til, en må gå, løpe, svømme, hoppe, danse og stupe sig på det. Det nytter ikke ellers — ikke nu lenger...

Nå, jeg kom da forbi gjengen og fikk det fredelig og godt igjen, bortsett fra snøftende biler og motorcykler, der ramler som et Francoangrep.

Og før jeg vet ordet av det er jeg i byen. En kan jo så å si regne den fra Kanebogen, etter byutvidelseskomiteens plan ihvertfall. Den komiteen viste en ekspansjonstrang og et fremtidssyn som det står respekt av her langt ute på bygda. Den vilde simpelthen annektere hele Nord-Hinnøya. Fantastisk som den vilde omarme både Trondenes og Sandfjord

kommuner. Det er så rart med den brorkjærligheten. Og hvad er en bygd å regne mot en by? Vi landsfolk føler oss rent fortapt når vi er i byen. Vi blir så ringe mellom husveggene derinne, og må doive mindreverdighetskompleksene som kommer helt op i halsen, akkurat som ufordøielig mat. Var det ikke for det fine, gule meieriet, vilde vi vel gå under av ringhet. Men det bygget er da vårt (om ikke mitt) verk, og det kan vi gå da å vokse på — i flere etasjer.

Merra, stakkar, er blitt troit etter to-tre mils småluntetrav. Hun snøfter og plages av spatt i akterbenahumper med baken, hom når en aldrende madam skal ut i polsdans, og vifter kleggen bort med rumpetjansene. — Jeg vekker litt opsikt der jeg kommer slingrende inn etter Seljestadasfalten, dilter videre og svinger op med et langtrukket prrrrrro ved meieriporten.

Byen sover middag, ser det ut til. Ikke et liv i gatene, ikke engang på «Pænglaushjørnet» er de å se, de obligate. Nei, nei, tenker jeg de skal da ha helg og ferie, de med.

Mitt erend fikk jeg ikke utført. Folkene jeg skulde treffe, var ikke tilstede, blev det sagt. De var ute i Brurvika. Alle var i Brurvika! Byen var på landtur, og dørene var Yale-låsstengt. Veimaten måtte jeg sitte på en benk å fortære. Det radiojasser gjennom et åpent vindu tvers over hvor jeg sitter. Nu og da slenger en eldre mann eller noen unger etter gaten.

Solen varmer og himmelen er blå i det uendelige over mig. Det er godt å leve ennog med et uforrettet erend i en haremsstille by. — Jeg får gjøre det om igjen neste søndag, tenker jeg, spenner merra for og lar det lunte i retur. Åsene lager lange kveldsskygger. Det svaler inn fra Vågsfjorden. En trelastet damper står sørefter sundet og en ballastet går nordefter med propellskvett under akterskottet. — Hvem var det nu for en dikter som sa at «livet lever?» Var det ikke Hans E. Kinck? Eller kanskje var det Knut Pedersen Hamsun? — Iallfall: Livet lever og vi med det på en slik dag, og vi fryder oss ved det — om det så er i en stolkeren med en 24 år gammel merr, plaget av spatt og kolikk, mellom skjekene. — Livet har de gleder vi selv forstår å gi det.

Trond i dia.

Mindre fart om- kring, mere stillhet — tror jeg.

Jeg kommer slentrende etter veien. Jeg har slikt å bestille, det er søndag og jeg kan gjøre hvad der faller mig inn. Jeg går her og lever mig etter evne inn i det stille og uforgjengelige.

Det er tidlig formiddag, og det undrer mig at så mange mennesker er på farten. Det pleier ikke være sånn en søndags formiddag, da ligger folk flest og strekker sig under dynene til de lukter middag fra kjøkkenet. Men idag er det altså anderledes, og alle menneskene drar i samme retning, akkurat som trekkfuglene om høsten. Jeg forhørte mig, og fikk vite at det langt sør i gårdene et steds var et stevne — et religiøst stevne med forkynnere og predikanter, med gitarspill og solosang av frøken Jensen, med beretning fra misjonsmarken og stor syndsbe-kjennelse, og med bevertning efterpå, kopp medtas.

Sammenkomsten der nede går under navn av «vennesteve», eller kanskje er det noe annet den heter, den samler iallfall mange mennesker, massevis av mennesker, som vil høre — ja hva d skal man helst tro: gitarspillet, solosangen eller Guds ords forkynnelse? Det er i hvert fall noe for enhver smak, det er et assortert «vennesteve». Det har ryktes at gitaren har fire strenger ekstra, foruten de seks ordinære, og hun som trakterer den skal være en brand til å ramle med bassene, det blir som jordskjelv når hun slår an akkordene med en trenet tommelfinger. Og solosangerinne frk. Jensen, det går ord og frasagn også om henne, hun har tilmed op-trådt i kringkastingen, og der er det jo bare eliten som slipper til. Så vi skjønner det må tte bli folksomt på veiene.

Men nu med gudsordet. Det gjør vel ikke større av sig i konkurranse med 9-strengt gitar og en frk. Jensen med fuglekvidersopran. Det er bare så uafektet og almindelig, det kommer ikke med store fakter og trom-trom, det sier bare enkelt og like-til: omvender eder, kast flitterstasen av av ifør eder en ny klædning, gjort av sekk og aske.

Også syndsbe-kjennelsene er verd veien, umaken og omkostningene. Det er kanskje en mann som åpendager, som legger frem for folket sine store villfarelser. Han har vært dus og altfor meget venn med kong Alkohol, har

banket sin kone og forgatt sig mot andre kvinner, han har dyrket spill og lettsingighet over en lav sko. En annen har snytt sine kunder på vekt og pris, en tredje har lurt sin kommune på skatten og farket litt både her og der, og fru X legger sine fhv. hofferdigheter frem for tilhørerne, dessuten har hun behandlet sine tjenerinner slett og snakket bak ryggen av sine venninder.

Eller det er måskje en predikant som tilstår at han fremdeles lever i uavladelig feide med den onde — og mest bare taper. Han er ikke bedre dessverre, han er så forkrenkelig. Det er så mangt og så meget en kan få høre av disse sikkert ærlig angren-de og bodferdige. Det er den ene sensasjon over den annen, det er som på marked. Man har kopp med til å ha i, serveringen foregår på stedet. Venner møtes og har det hyggelig med hverandre. — Men jeg kan bare ikke skjønne hvad all denne offentlighet av synd og brøde skal være godt for, skal tjene til. Den kan da ikke være god som forkynnelse, som ord til oppbyggelse og efterlevelse.

Slik flyr folk omkring i ørk og helg for å finne Vårherre. De koster på sig med pene klær og billett og reiser milelangt for å møte ham. Det sliter på helsen og budgettet, det koster en masse utvorters anstrengelse for å finne denne klædning av sekk og aske, som så til syvende og sist de aller ferreste ikke vil iføre sig, da den er så umoderne og sitter så trangt til kroppen hos folk med visse frihetsidealer.

Vårherre, Gud, — hvor er han? Har vi ikke lært at han er å finne alle steder, i oss og omkring oss, høit mellem stjernerne og i jordens indre. Åpner du et skjell fra havets bunn, han er i det. Knuser du med din slegge en stein, han er også i den. I duggråpen som på Galhøpiggen er han å finne. Men allikevel så må vi kjøpe billett og reise lange veier for å søke ham. Det blir mas og påkostninger, det blir jag fra stevne til stevne, med eller uten kopp, det blir ingen fred å få i jakten efter å finne en Gud som vi alle har i våre stuer og i våre hjerter, men som vi i uforstand og sensasjonsjageri gjør vårt beste for å løpe ifra.

Spar billett-pengene og umaken med milene, og ta dig stille stunder med dig selv. Andres syndsbe-kjennelser kan ikke hjelpe dig, jeg har personlig hørt dem som simpelthen er rystende og rå og gjør en nummen på sjelen, og gitaren kan i og for sig være et bra instrument, men selv med ni strenger er den utienlig som

åpner av de rikage porte.

Gå inn til freden hos dig selv, du alene, og så finner du ting for ting, setter dem sammen — og plutselig har du hele den nye klædningen ferdig. Den sitter som skreddersydd. — Du klarte det uten å gå på torvene, uten å kjøpe billetter, eller trå dig fordervet på en sykkel, eller kaste op av sjøverk over et stormfylt havstykke — for kanskje å opdage at Vårherre for dig nettop for dig var blitt igjen hjemme i ditt eget kammers.

En kan også legge merke til at der reklameres for publikum med voksendåp. Folk strømmer til, de skal se en voksendåp, det er jo litt aparta. Eller det er et sangkor som optrer, eller et musikkorps med skingrende kor-netter og dype basser. Slikt trekker hus, det blir vellykket. — Men ordet, har det ikke sin egen iboende kraft, og er det ikke god nok alene. Hvorfor så all denne staffasjen, disse skiltene?

Nu må bare ingen tro at jeg har noe særlig imot «venneste-ner», gitarspill og frk. Jensens solosang. Voksendåp kan være nødvendig og klarinetter og basser gjør i og for sig ingen skade. Ja ennog drøie, frimodige syndsbe-kjennelser på torvene kan jeg klare; men det må bare ikke få ta overhånd, det må ikke bli satt op som religion og som probat middel til å finne Vårherre. Det er overflødig med billetter og gitarspill og medbringende kaffekopp for hans skyld.

Alt sammen dette stod plutselig så klart for mig, ja som levende lysbillede da jeg forleden søndag formiddag gikk og rak i veien og hadde en god stund med Vårherres skaperverk: en sommerlig deilig natur med farver og klang fra det høie, fra det ophøiede, og jeg kan ikke nekte mig å tegne ned disse tanker.

Kanskje er det jeg som er på villspor, som ser galt og oppfatter uriktig, som ikke er i overensstemmelse med ordets ånd og mening. Men det står dog etsteds at vi skal være stille for Gud. Vi skal ikke løpe på torvene og vrenge våre hjerter.

Og dessuten er det så aldeles meningsløst å hoppe over bekken efter vann.

Men bare se hvor her hoppes i våre dager.

T. i L.

Rev seilene — og rev dem riktig.

Idag slang jeg til å kjøpe den nye almanakk — for 1927.

Det er ikke stort flere bøker jeg ser mig utkomme til å kjøpe i årets løp, jeg — som så mange andre fattige Per Eriksener — får nøie oss med å lese avisenes anmeldelser av de øvrige verker, som årvist skyller inn over markedet av den litterære storflom før jul.

Nei, en fattig stymper må være glad til han greier omkostningene til en rimelig utgave av almanakken. — Men tia må en jo følge med, korsom er, ellers blir en «attgløime» og går i surr med hele tilværelsen.

Og almanakken er en innholdsrik bok, når en først tar til å grave i dens skattkister — selv om de dekorative og mystiske aspekter er kastet på dør. Den gir svar på omtrent alt mulig det et fornuftig menneske kan ha interesse av å

spørre om, — fra virkningene av adoptasjon til Centralteatrets ordinære billettpriser, og om postkassenes tømning i Oslo til solens avstand fra himmelens ekvator.

Hvad mere behøver en jordens trelle å frege om. — Jo, den almanakken er en nyttig bok den almene manns rådgiver i alle livets tvilrådige ting.

Min almanakk forteller mig også om hvor stor lønn våre høieste embedsmenn har.

Og jeg skal si jeg sitter heroppe i Lia og er ikke så lite både imponert og forskrekket over hvad jeg her gjøres medvidende i. — Jeg gir mig med tysk grundighet til å summere sammen først de opgitte embedsmenn og så deres lønningér.

Og her har dere resultatet: 134 mann og 2 670 000 kroner.

Deler vi lønnstallet likt mellem

de 134 personer blir det en gjennomsnittlig gasje av godt og vel 19 000 kroner.

Det skulde klare sig, synes jeg, og tenker efter min årsinntekt i forløpne år. Den kommer sig «på ære og samvittighet» under ligningsevdens domoklessverd på nøiaktig 1 054 kroner.

Nu er det ikke det, at jeg sitter her og ser surt til dem som er kommet sig til bedre vilkår i livet enn jeg, og jeg skjønner så vel at f. eks. biskop Lunde i Oslo behøver adskillig mere for å kunne sustinere sig og sine enn han Trond i Lia. Men alt med måte. Og det er slik her i Lia — og i alle gårder og grender utover landet — at en får sette tæring efter næring, — fulgte vi ikke denne regel blev det snart galskaper med banker og skattekrevere, og auksjonshammeren sang i bordet vårt før vi fikk rundet rett mange nyårspeler.

Men jeg tror staten og kommunene bør ta sig denne samme regel ad notam, de også. Der må legges inn rev i budgettene, ellers

(Forts. på 2. side).

Rev seilene —

(Forts. fra 1. side).

velter den hårdt krengede statsskute og de små kommunesnekker helt overende. De tåler ikke all denne lettsindige seilføring i den økonomiske storkuling vi nu basker midt op i alle sammen.

Neivel, vi er alle klar over at der nu må fires, og fires godt skal det bære frem og i havn.

Men, spør jeg, hvor begynner man så?

Jeg mener man bl. a. steder må kune gjøre litt «strandhugg» på de lønninger, som efter min mening og forstand hører en faren og gal tid til. Vi må velte litt av lastet nu, bakkene blir så imot at gampene ikke greier dem.

Det er regjering og storting som av oss folket er satt til å stelle med statens finanser, det vil igjen si mine og dine midler. Det er disse samme menn som det nu påhviler å skjære ned på budgettene slik at disse kan komme på nivå med landets (folkets) bæreevne. Men for en moralsk styrkelse vilde

det ikke ligge i om disse menn brukte sparekniven først i sin egen gård, og så tok fatt utover hos alle de andre som tåler å miste noget uten at det går på skinnen løs.

Jeg tro på de brede lags vegne å turde si, at vi venter dette nu. — Begynn ovenfra. Vi plikter enhver å bære vår del av ofrene og omkostningene for å bringe landet vårt ut av gjeldssumpen, som øver sitt uhyggelige sug på oss alle. Statsråden, bispen, sendemannen, de mange overbetalte fagdirektører, såvel som tusener andre i fjord og dal, i by og grend, alle plikter vi å etterleve det gamle, men evigt nødvendige råd å sette tæring efter næring.

At her finnes mange seil og fire i, derom viste også den uskyldige almanakk å fortelle. — Og så får man da bare håpe at de som skipper skal være gir den rette seilføring — jevnt over hele skuta.

Trond i Lia.

Høit og lavt.

„Kjedebrev“ til Harstad Tidende fra Trond i Lia.

Fattigdommen kommer ganske sikkert til å spille fallitt en av de første dagene. Men det blir ikke Stortingets overmodige krisebevilgninger som tar tabbe på den. Det skjer ganske enkelt bare ved at folk setter sig ned og skriver brev, de såkalte kjedebrev og vedlegger 25 øre.

Opfinnelsen er oppfunnet og patentert i U. S. A., og nu huserer den med enfoldigheten her i landet. Det hele er et columbi egg. Man skriver fem brev etter diktat, postlegger dem til nogen av sine venner, og setter sig ned og venter. En passe tid etterpå våkner man og sitter med velstand i huset — ja haugen på.

A propos dårlige tider. I Kristianssand skal man gå igang med å bygge en landfylveplass til 8 millioner kroner. En stump på 6 mil av Sørlandsbanen, som nylig blev åpnet, har kostet 19 mill. kr., og den del av Nordlandsbanen som er besluttet bygget er kalkulert til 46 mill. kr.

Velsituerte kommuner får statsbidrag som de hverken har bedt om eller behøver. — I Sandtorg — en kommune på statsbidrag både til det ene og det annet — har man nettop ferdigordnet en kirkegård som koster 20 000 kr. De kan nok være smått for mange av oss i livet, men etter døden får vi det nurent storartet — samme hvad tro vi dør i.

Men dårlige tider er det — riktig så usselt så!

Sjøormen har i sommer gjentagne ganger optrådt ombord i et av våre hurtigruteskip — i form av en indisk fyrste med flott harem og det hele. Nysgjerrige kjerringer har rent sig tungen ut av halsen for å få et glimt av denne celebre sommergjest, men som sjøormer flest har den ikke vært til å få i kikkerten — ikke engang i Nordishavets hovedstad, denne byen hvor de rareste kan inntreffe i sommervarmen.

Da har man nede på Kammøy vært heldigere med en hummer som er opplært til å snakke, naturligvis på landsmål. Nu skal den, efter hvad det forlyder, en av de nærmeste dager fremføres i kringkastningen, hvor den vil fortelle om sine inntrykk fra teinene. —

— En amerikansk filmfotograf, som nettop i disse dager avlegge landet vårt sitt besøk forteller til en avis, at Norge er i den grad vakker, at det burde kunne leve utelukkende av turister. — Jeg averterer herved Lia med herligheter og rettigheter, med pantelån og skatterestanser og fin utsikt til salgs til spottpriis. Hvorfor skal man slite med plog og grøftespade og steinsprengning når man bare behøver bygge en paviljong med ølrett til å sitte og motta hr. Heimbecks og hr. Ragnar E. Olsens turister i. Jeg ser fremtiden i det lyseste lyseblått, passe sjattert med rutede nikkere og skotske reiseplaid. Et fint og slaraffenaktig levebrød.

Bare nu turistene vil innfinne sig i så store mengder at vi kan få leve på folkevis av dem — stakkarene.

Avisene er ikke meget morsomme og underholdende nu i sommervarmen — jeg sa varmen, ja. Det inntreffer hvert år, og jo høiere temperatur jo tørrere aviser. Værst synes det i år å ha gått utover det broohmannske Samfundsliv, som simpelthen er tørret fullstendig inn. Det har da også lenge vært som en ørken uten oaser.

Hvordan skal det så gå med menighetens brødre og søstre. De tar slå sig på kommunisme og revolusjon og borgerkrig under redaktør Simensens scepter. Hans «Mosestavler» på Arbeidersamfundets vegg går aldri hverken ut eller inn. Den henger der bare og blir gul av elde og misundelse på alle andre som er nådd i bedre kontakt med livet, dets sannheter og løgne. —

At kringkastningsprogrammene trenger fornyelse er ganske vist, men at hr. Midttun fant på å gå til hummeren, er dog en overraskelse. — Vi har hørt om mus som hoster i lovåtter, — skal vi kanskje snart også få høre disse uskylde små og menneskekjære skapninger radio?

Avisenes pålitelighet setter jeg alltid et spørsmålstegn ved. Min skepsis blev godt opstøttet her om dagen da jeg på en kafe i byen hadde for mig diverse aviser som samtlige fortalte om at landbruksskolebestyrer Johs. Loithus, Gibostad var ansatt som bestyrer ved en landbruksskole sørpå. Nogen sa det var på Stord, andre på Sten, Sem, Stend, Hen, ja en enkelt drev det til å kalle stedet for Skjend. — Jeg var og er like klok på hvor hr. Loithus skal virke i fremtiden. Avisene gjorde snur på hele geografien. — Jeg anbefaler at de sier det med blomster en annen

gang. Det er da ialfall pent og moderne.

Var det ikke Folkeviljen som her forleden fortalte om en 50 år gammel lærerfrue på Bornholm i Danmark som var blitt bitt av en bi — så slem at hun døde av barnelammelse. — Næste blir vel at bladet kan fortelle om baby som er avgatt ved døden av alderdoms svakhet.

Med mellemrum, fortrinsvis i sommerferien, sender statsmaktene en eller flere av sine komiteer og kommisjoner (det er som bekjent nok å ta) av over til Nord-Norge for å se på og «studere» mulighetene heroppe. Og alle uten undtagelse uttaler de sig med begeistring om vår landsdel, som de finner ideel for både det ene og det annet bruk. Mulighetene står formelig i kø her nord på. Jo lenger nord på de kommer desto mere høistemt blir begeistringen, og i strålende midnattsoloppe på Nordkapplatået kan de mest entusiastiske av komiteene prestere å få sagt, at bare Finnmark, riktig settvindt også, vil kunne brodføre en befolkning på minst 1 mill. mennesker. De er storartet slik sørlendinger kan se muligheter fra et tilstrekkelig høit plateau i den riktige belysning. — De har bare denne uvane disse kommisjoner og komiteer, at når de er vel hjemme igjen glemmer de mulighetens land og folk og dyrker på vanlig vis. Karl Johan og Buskerud og alt det der nede. —

Fra Kreml til Spildra og Fauskevåg.

Spildra — et eller annet sted nede i Nordland fylke — skal ikke nu lenger være forment den kulturens vignet som en høitidelig feiring av 1. mai dog engang er. Spildra skal i år for første gang feire på ordentlig vis denne arbeidernes og arbeidets frihetsdag, synge internasjonale og rope hurra for den frihet, den likhet og det broderskap, som forlengst forresten er forvandlet til det stikk motsatte. Men det har ingen ting å si. Det er troen som gjør det, sa mannen, han satte hummersteinene i fjøsbekken. — Og Spildra bygger talerstol og vil være radikal og samfundsknusende, det med. Kristian Rothaug blir den som skal preke for spildraværingene om den nye tid, da det skal være lutter herlighet og glede i verden og i Spildra. Hipp! Hipp! — Nei, det skal ikke nu lenger fortsette med å være nogen borgerlig — rothaug. Kniper det med et eller annet så er det bare å legge brev i posten eller telegrafere til fader Nygaardsvold om en liten økonomisk håndrekning. Og statsministeren svinger sig i solen og ber byråchefen for den ene eller den annen av de mange departementsavdelinger å slå etter om dette Spildra er klassebevist og en seksjon av pålitelighet. — Kors bevares kan byråchefen svare, det er all right med Spildra. Fin fest med sterkt Marxkrydret tale og pent hammermerkesalg siste 1. mai. — Det er bra, mæler regjeringschefen, legg frem til første statsråd en sak angående statsstøtte til trengende i Spildra. —

Hvorfor skal Spildra mere enn andre steder stikke hodet under vingen og dorme av i dvask beskjedenhet, når det finnes uhøvlete bord til en talerstol, en vakant taler av hr. Rothaug's dimensjoner og et tilstrekkelig antall struper til å rope hipp-hipp-hurra for friheten (som er lagt i tvangstrøje), likheten (som er særlig fremtredende i f. eks. direktør Indrebø og løsarbeider Olsens lønnsforhold) og broderskapet (som det er så utallig mange og skjønne vidnesbyrd om fra alle steder). — Og dessuten skal jo også Fauskevåg nu la sin røde sol skinne. —

Talekoret blir stadig større. Snart er vi vel alle i virksomhet med å fortelle hverandre etter manuskript, fra talerstoler i det fri hvor deilig vi kan få det med en grundig sosialisert stat som eneste melkeku. Det er bare å hente melk og all annen timelig miskundhet på de statsdrevne centraler, som for

øvrig nu skal få statsgarantert selvstyre, og passe på med å få sendt inn flest mulige andragender om forbudrag til det kommunale småfe, som dessvære ennå ikke har nådd den fullkommenhetsgrad som statskua, der melker, og melker godt, uten å ta næring til sig — tror nu folk, da!

Det var Spildra som fikk vekket mig til disse erkjennelsens ord om at ingen er for liten og ingen er for stor når det gjelder å gå i tog og arrangere taler for en så oplagt likhet, med dertil hørende frihet og broderskap, som det vi allerede kan se de skarpe konturer av i vårt eget land, og som forlengst er helt ferdig rendyrket i Sovjetsamveldet, hvor Stalin og Litvinov og alle de andre eksekutivrådskommisærer i sitt Kremln nøier sig med nøiaktig den samme levestandard som hr. Ivan Protopjev og hans familie i sin stråtekte hytte ute på steppen.

La oss ikke glemme at Spildra debuterte storpolitisk den 1. mai 1935. — Vi får sikkert høre mere om dette ennu nokså skjulte sted, som ingen av mine naboer kan anwise mig beliggenheten av. Men det kommer nok snart en dag da Spildra får slått sitt navn, sin posisjon og sin plass i lengde og breddegrader fast i vår bevissthet med — kanskje bare en 15-øres D.N.A.-hammer. Det er ofte så lite som skal til.

Trond i Lia.

Kjære Otto Hanssen, Tennvassås!

Nei hvad i allverden kan vel jeg ha å si om fredningsbestemmelser og jakt med hørse og hund og godt humør — og bomskudd og ergrelser og våte bein med snue i nesen og kamferklut på brystet et cetera.

Intet.

Men la mig bare få slå fast at De og Knut Johannessen og de mange andre som er gått i leding i denne sak har rett. Alle har rett — i alle saker og til alle tider. Det kommer bare an på synsvinkelen man ser tingen fra. — Det som er rett hos Muhammed er galt hos Mormon. Kristus kan ikke forlikes med Buddha, Luther ikke med paven. Sammenlign norske og f. eks. visse negerstammers rettsbegreper. Den protestantiske kirke klarer sig med dåp i et fat vann, pinsevevne og andre må ha Tennevannet eller Andfjorden. Alle har rett — påstår de, mener de. Og da er det også rett for dem. Og det er hovedsaken.

Samtlige politiske partier fastholder at nettop de har rett. Man kan slåss om «retten» i menneskealdre uten å komme av flekken.

Jeg påstår f. eks. at jorden er flat. Til Rønvik med han Trond, vil De og mange andre si. Ta det med ro. — Saken er den, at de gale også kan ha rett. — De husker nok dette med at av barn og fulle folk (d. e. gale) får man ofte — jeg mener oftest — høre sannheten.

Og bare still Dem op midt på f. eks. Dverbergmyra. Er den oval og rund? Er den kanskje ikke flat!

Rypa skal fredes — rypa skal skytes. Rett begge deler, alt efter som man ser fuglen fra en

leiegård i Harstad eller fra tullet i Tennvassås.

Blir De like klok på dette svaret mitt, så bare si at jeg er en tosk. Det kan være rett det også. Jeg skal ialfall ikke protestere. Gud gi det bare var riktig meget av tosk. Det er der jeg er ute efter nu her inne på Henningsværhavet.

Trond i Lia.

Fattigdommen.

En lærer så lenge en lever.

Jeg viste nu f. eks. ikke at det var så uhyre enkelt og så lett- vint å få banlyst all verdens fattigdom som Harstadbladet Dagens Nyheter forklarer det.

Det skal simpelthen gjøres på den måten at arbeidstiden senkes — jo mere jo bedre? — og at lønningene forhøies.

For megen produksjon er nemlig ikke av det gode, — å, den er meget værre, den er farlig. Se til bønderne, se til veverne, se til tømmermennene og bli vis, sier bladet og er ferdig med mig.

Men vi har da forsøkt å praktisere det passe lunkne arbeidstempo her i landet i ganske betraktelig utstrekning, og ikke så lite heller skutt i med streiker og lockouter etter behov, — allikevel forekommer det mig at fattigdommen eksisterer i en rent uhyggelig grad.

Jeg kan med min beste vilje ikke få Dagens Nyheters teorier bragt i overensstemmelse med mine erfaringer fra et langt livs lærdomme fra dag til dag og i alle forhold.

Jeg er noget gammeldags, særlig holder jeg fast på lovene om forholdet mellom arbeide og lønn og for en god socialøkonomi i det heletatt, slik vi lærte dem å forstå før sabotasje og andre nu benyttede midler i kampen mot produksjonslivet kom til anvendelse.

Dagens Nyheter kapseiser disse lover og sier: slik er de å forstå, godtfolk.

Ja bare praktisere dem videre etter denne endevendte metode. Utfallet kan aldri bli fattigdommens avskaffelse. Det motsatte er mere enn ganske sikkert, det er opplagt. Vi behøver bare se oss om hver i sin grend eller by for å kunne plukke bevisene op fra vei og gate.

Det er aldeles riktig at jeg har forsømt å studere socialøkonomi slik som jeg vel burde; men gudbevaremei for å komme ut for å måtte inhalere en socialøkonomi av den besynderlige art som D. N. doserer.

For lathanser og arbeidssky individer vil den imidlertid være et funn til personlig vederkvegelse — men i kampen mot fattigdommen er det en absolutt verdiløs mikstur.

Gurina på bytur.

Jamen er ikke ho Gurina ute og reiser. Jeg møter henne en dag på byens kai, og der står hun midt i den glanende sverm av mennesker. Det er nettopp som nordgående hurtigrute svinger til den 9. august, og Gurina holder øye med alt som skjer. Gamle folk er alltid nyfikne. Hun er så pen, Gurina i dag, mørkegrønn kjole, grå kåpe, jeg har aldri sett henne slik oppstaset. Men hun har beholdt sitt sorte, langfrynsede tørkle, nei, hun har ikke begynt med hatt, så hofferdig er hun ikke.

Jeg går bort til henne, hilser dypt og tar min hatt av. Hun nikker reservert, myser mot meg og «hamler» et skritt bakover. Nå, du kjenner ikke en gammel nabo? spør jeg. Da slår hun hendene sammen og blir et eneste stort stort smil, riktig et slikt Gurina-smil. Nei, men du storeste allverden, skal jeg treffe deg her, sier hun, og ryster min hånd mange ganger. Verden er så liten, sier jeg, så krøbel-liten, og dessuten så er det akkurat her jeg for tiden er å treffe. Ja, det er sant, du er jo byens mann og althop.

Båten har fått «snorene» i land, det pipeplystres fra broen og fra akterenden, og så ligger skipet dørg stille. Kai-mannen kommer slentrende med landgangen, svinger den til. Og så kan svermen av passasjerer strømme ned på kaien. Under alt dette er det ikke et ord å få ut av Gurinas munn, hun har så meget hun skal ha sett og notert seg i husken til å fortelle når hun kommer hjem til bygda etter sin store reise. — Det er første gang Gurina er ute og reiser med «dampen», nei, den fornøyelsen fikk jeg ikke før jeg er blitt gammel og grå, sier hun. Det var dattera mi her i byen som ikke gå seg før ho fikk revet meg laus, forteller Gurina. Nå i år, skrev hun til meg i flere brev, så må du komme. Det er nå ikke lenger veien, bare tvers over Vestfjorden, skrev hun videre, 3—4 timers tur. Men det var nå stygglangt likevel må jeg si. Heimbygdsfjella blånet fullstendig bort, og forresten så gikk det helt i vase med dem også for meg, de krøp sammen og ble til en ukjennelig dyng, og så ble de så ursmå — og så blå og elendige, det var som de sto der ute i havet og fraus seg fordervet. Jeg begynte å angre at jeg hadde forlatt dem. — Du sa verden er så liten, men for meg så kjennes det nå slik at jeg er kommet så langt,

langt bort. Jeg fristes stundom ta til tårene. Nei, bare jeg var hjemme igjen.

Gurina prater og prater. Hun har vært i byen i fjorten dager, og da hennes stue der hjemme står like ned ved sjøen, må hun hver dag på kaien for å kjenne sjølukta, sier hun, og så se på hurtigrutene. Men det er så meget hun ikke begriper. Her går disse skipene nordover hver bidige dag, sier hun, og er fullstappet av folk. Hvor kommer alle disse menneskene fra? Og hvor blir det av dem? Flere hundre daglig. Og jeg ser aldri en sjel fare sørover igjen. Ja, alle de mennesker som reiser i våre dager, sier hun, fra oldinger ned til de minste pattebarn. Og bare nordover. Jeg forstår det ikke — men blir det ikke overfylt av folk her nordenfor? Jeg forteller henne at de kommer nok sørover igjen, nesten alle sammen, og kanskje mere til, det er bare det, at du Gurina ikke er her på kaien om nettene når sørgående båter kommer og går her i byen. — Å ja, slik, sier Gurina, og det går et lys opp for henne. Hun er heimfødingsaktig, men ikke tosket. Gurina tosket, det er det minste hun er.

I min tid, sier hun, var det just ikke mange som reiste med «dampen» og slikt. Vi hadde ikke ærender til noen kant utenfor grenda og bygda, og vi hørte ikke nevnt ordet ferie. Og dessuten så hadde vi ikke råd til slikt. Nå har folk råd til alle mulige ting. Går jeg ikke her med to sjokoladepinner i kåpelomma som dattera mi har gitt meg. Du skal ha dem til kaimat, sier hun og ler og putter dem i min lomme, men jeg gjemmer dem bare og vil gi dem i julegave til mine barnebarn, både her og i Narvik, ja, og de der heime også naturligvis. Ha-ha, ler Gurina, du skjønner jeg hamstrer. Men ikke for det, jeg vil ikke ha disse sjokoladepinnene, men de tvinger dem på meg. — Nei, det er da makeløst som folk reiser i våre dager, og har råd til alt mulig. Sønn min fulgte meg ombord, da jeg skulle reise hit. Han fant meg en god stol, en sofa bent ut sagt, til å sitte i nede i en salong, så fin at du store verden. Og her skal du bare sitte hele veien, sa han, så du ikke tuller deg bort. Ja, vel-signer deg, sa jeg, jeg skal ikke røre meg. Men tror du jeg kunne holde ord den gangen? Jeg måtte jo ut og se den fjorden som har

kostet så mange fiskeres liv. Far min og farbror min ligger her et sted, han Lorents i Arholmen med sine to gjeve sønner, han Peder på Nes, han Teodor og drengen hans, han som var fra E fjorden, og mange, mange flere. Jeg måtte opp på dekk å se denne manndraper av en fjord. Og da er det at jeg får se mine fjell der nordpå stå der så blå og så elendige og små, og så gått i vase med hverandre, — veit du, sier hun og tar meg fast i armen, det bar i gråten med meg. Ja, for det kjentes som jeg var ute på min både første og siste reis, det var som jeg reiste inn i selve evigheten. Nei, du må bare ikke si at verden er så liten, når som at fjellene, de guds velsignede gode heimfjellene kan bli blå og forkomne bare etter et par timers dampreise.

Gurina prater, og holder meg fast i armen, og jeg følger henne opp i byen. Ja, du behøver det ikke, sier hun, for nå vet jeg veien hjem til dattera mi. Men disse gatene, det er just ikke som veiene der hjemme, stiene, den opp til sommarfjøsset, den sør i gården og den nord i gården, den ut i bumarka og den ned til naustet. Det er slike pene veier, ja, du vet det jo, de ligger der med gress og blomster, med lyng og mosegrodde steiner, de snor seg og er ikke som en kjedelig strek. Så er det en liten bekk, og så er det en liten bru, bare en plankestump eller en steinhelle. Herregud er det ikke pent. Men disse gatene — de er så kalde og tomme — ja, det sier jeg bent, at de er tomme og kalde.

Nei, bymenneske det skal ingen i verden få meg til å bli. Og var jeg nå bare vel hjemme igjen. Men nå skal jeg med det samme også besøke min datter i Narvik. Hun gir meg ikke levendes fred, nå har hun også begynt å telefonere hit og har fått dattera mi her til å gå i ledtog med seg. Jo, de skal transportere meg til Narvik — med en buss, sier de, og jeg skal fare i overmorgen. Og dattera mi i Narvik hun skriver og sier at når jeg kommer dit, så skal vi ta jernbanen til Kiruna, og det er vel i det svenske utland. Bare de ikke tuller meg rent bort. Det er egentlig hjem jeg vil, men ikke for det, det er da så velsignet å kunne sjå til sine, som har

det storveies og pent og sånt. Men for meg, så er nå den gamle stua mi det beste husvær jeg vet om. Der gikk også mor mi og far min og stuslet sitt hele lange liv.

— Så i sommer sjauer du riktig med alderstrygden din, sier jeg og er spøkefull til gamle Gurina. — Sjauer, ha-ha, ja, det skal du bare tro. Nei, de koster alt, døtrene mine, og nå stapper vel også hun i Narvik lommene mine fulle av sjokoladepinner og slikt. Men det skal ikke komme bort hos meg, det skal bli julegaver, sier Gurina. — Og nå skal du så visst ha takk for følget. Der ser jeg stua til dattera mi, det «pæne» lille huset der borte på hjørnet. Så tar vi avskjed, og Gurina neier som en ung pike. Hun er så gammeldags, hun neier, og bukker ikke som et mannfolk.

Gud velsigne deg, Gurina. Og vel hjem igjen fra din første reis med «dampen», og med bussen. Nå har du sett verden, du også, og hva synes du?

Ikke maken til den gamle, låge stue der hjemme, og de pene stiene . . .

Neivel, ikke maken til det —
det heimegjorte. **Jonas.**

Rugetid i skjærgården!

Ærfuglen er sjøfuglenes dronning, og nå vandrer den til sine reder.

Våre venner sjøfuglene — ja, de er jo selvsagt våre venner også landjordens fugler, men ikke alle, ikke kråka for eksempel, ugangs-kråka er blitt litt av et skjellsord, og skjhra tolererer vi bare så vidt, trass i at den på liv og død vil være vår husvenn og bygger sine kvistboliger utenfor våre vinduer. Ravnene finner vi nærmest avskyelig, og når høken er etter hønsene våre huter og snakker vi den, men ørnen den respekterer vi og følger vi med beundrende øyne på dens flukt som et seilende fly under skyene. At den stundom slår ned og henter seg et vårlam, det får vi finne oss i, den er nå majesteten i vår fuglefauna og derfor ikke noe å si på at den beskatter sine undersåtter.

Men blant sjøfuglene har vi kystboere kanskje våre beste venner, og blant disse inntar vel ea hedersplassen. Men også kjelden, som er kalt strandens politi, ligger våre hjarter nær, og de kvikke og rastløse teistene ikke å forglemme. Men skarvene beundrer vi helst på avstand på sine spesielle berg. De gjør komiske figurer der de sitter og tørker sine vinger, mens de «kalker» sine berg og gjør dem drivende hvite.

Det er ved denne tiden ea og dens praktfulle make, ekallen, begynner å sysle med planene for et rede, den gode dunsenga, som skal komme menneskene til gode. Her jeg bor er det et vann et par-tre hundre meter fra sjøen. Det har ingen naturlige holmer, men en gang i tiden har gode mennesker veltet hundrevis av steinlass fra sine rydningsjorder ut i vannet, mens det var islagt, år etter år kjørte de stein hit, og det ble en prektig holme med plass til nesten hundre rugende ærfuglfruer. Mellom sjøen og vannet er det en nokså brattlendt bakke, som fuglene må over, og da ea ikke er noen sprinter akkurat på landjorden, er bakken den til stort besvær.

I går så jeg det første ærfuglparet gi seg på vandring opp fra fjæren, hunnen først og kallen etter. Det var tidlig om morgenen, ved hanegal omtrent og før kjer-ringene hadde fått kaffekjelen over komfyren. Det gikk helt flott til å begynne med for de to rugende fugler, som vagget i vei med langstrakt hals og speidende øyne. Under bakken tok de seg en god rast før de ga seg i kast med den, og nå gikk det svært balkesamt, men bent opp, ea duger ikke til å gå på snei i brattbakkene, da

triller den over på siden og kommer ille ut. Endelig oppe tar de seg en ny rast. Og der ligger vannet like ved med sin forgjettende holme, et kjent og kjært sted.

Dette var det første paret. Men nå er «isen brutt», og i løpet av dagen blir det en større vandring over bakken, til dels i tropper på 5—6 par. Nå kunne det gjøres mye mer lettvent og mange ganger så fort å ta til vingene å fly over bakken opp til vannet, men de aller fleste ærfuglene foretrekker å bruke bena og ta de besværlighetene som følger hermed — risikoen også. Det har hendt at rovgriske, lure katter plutselig kaster seg fra sitt skjul over en slik vandrende ærfugl og får slått klørne i den før den kommer seg på vingene — det er ikke så greit med alt slikt på det tørre. Og hvorfor så vandrer? Det er vel igjen et av naturens «luner».

I dag middag sto jeg på bakken og kunne telle over 30 par ærfugl oppe i vannet. Hannene fortsatte leken (slåssingen) også her, og de mest ombeilede hunnfugler hadde sin fulle høre med å holde seg påtrengende kavalerer fra livet, selv om den hadde den beste hjelp fra sin ektemake, som stundevist kunne ha en horg av friere på nakken.

På holmen utfolder det seg snart den største travelhet, og her også er det mange hunner som nebbes og reiser bust mot hverandre — hvis uvedkommende forsøker å ta deres reder i besittelse. Ea ruger nemlig helst i sine gamle senger. For mange år siden fikk jeg visshet herfor. Ved en liten rognebusk øverst på holmen var det et lunt rede, og her ruget det en ærfugl i over ti år på rad. Den var så lett kjennelig, fordi den hadde et skadd ben. Men etter 1916 kom den ikke mer igjen. Høsten det året var det arevet mye ulovlig jakt på ærfugl her i strøket, og så måtte vel også «buskea», som vi kalte den, bøte med livet.

Når holmen er fullagt, må resten av de ærfugl som søker til dette vann, nøye seg med rugeplasser på fastlandet, mellom tuver og stein, og noen trekker så langt opp som inn i bjørkeskogen, flere hundre meter fra vannstranden. Også en masse småmase, sæving, ruger ved dette vann hvert år, noen ender også, og sævingen er til den største hjelp for ea. Hannen er stadig på vingene i rugetiden og driver under det største skral krig med ravn og kråke, med stormåse og til og med

med selveste ørnen, om den kommer vannet for nær. En snikende katt får også gå gjennom det, og til og med menneskene blir skjent huden full og blir det slått dristig ned etter, hvis de kommer for nær. Det er ingen persons anseelse her.

«Musikken» er nå i full gang, ja for lenge siden. Allerede i god tid før rugingen begynner setter sævingen vårfelttoget i sving og den holder det gående til ungene dens langt ut på sommeren er blitt flyvedyktige og selv kan hytte sitt skinn.

Under krigen gikk det sterkt tilbake med ærfuglbestanden over alt her nord. I 1945 ruget det bare 28 ærfugl på denne holmen, og nesten ingen i landskapet rundt, men i fjor hadde holmen over 80 rugende ærfugl, og tilstrømmingen i år synes bli enda større. Holmens eiere har nemlig vist den forstand og den innrømmelse til sine venner, at de etter frigjøringen har latt alle redene beholde sine egge, og bare høstet duna.

Når tiden kommer at ærfuglene skal ut sjøs med sine nybakte, må også det skje over bakken, og nå nedover. I den tiden holder folkene i nabolaget sine katter inne-stengt, for ellers ville det bli alt for mye «mat for mons». Moro er det mang en gang, når de små nøstene skal ned den bratte bakken, de går i «spinn» og triller som lodne poteter nedover. Er det mange mødre i følget blir det som et lite skred av unger, bakken er kort og gresset er mykt, det hele løper av uten katastrofer, — men det har undret meg mer, enn en gang hvordan mødrene finner sine unger igjen og får samlet dem fra den vasen som oppstår nedenfor bakken. Litt forbyting blir det vel, men en unge er nå en unge.

Nå er tiden inne til bestigning av bakken. En holme ligger og venter, en holme bare? Nei, hundrevis langs Nordlandskysten. Det er rugetid.

Men når tiden nærmer seg at de første ærfuglungene skal komme ut av egget, da forsvinner e-kallene. På en eneste natt kan de være som blåst bort heile kula. En finner dem igjen en tid etter ute mot det åpne hav, men herregud i hvilken tilstand! De er ikke til å kjenne igjen, hele farveprakten er borte, og deres kledning virker så forpjusket, de er i «dongerien» bare og holder seg mer i det skjulte, de engang så bolde herrer. Men bare vent, ut på neste vinter er de i «kjole og hvitt» igjen og kan atter sette i gang kjærlighetsleken. Livet går sin gang, og det lever stadig videre . . .

Jonas.

Mysteriet

ønskekvist.

Sommeren i år var tørr, overlag tørr, og det er mange år siden vi her oppe i Nord-Norge hadde så lite nedbør som i tiden mellom 3. juli og omkring 1. september.

Og så ble det naturligvis vannnød mange steder og nesten ingen «oaser» å finne i vårt ørkenland. Gamle, velaktede brønner vendte så å si bunnen i været, elver og bekker rendte tomme, småvann og tjern tørket inn til bare noe grumse, og folk visste ikke sin arme råd for sine tomme bøtter og kjørler. Også mange av de mindre vannverkskummene mistet «pusten» og det suste bare i kranene.

Folk kom i den største omstendighet. Jorden slo sprekker, det støvet over blautmyrer, kuene rautet etter væte, og kvinnfolkene fikk nesten ikke vasket hverken skjorter eller overalls. Det var en tilstand.

En fikk ikke være umakeredd. På en større gård et sted måtte man hente vannet over en kvartmil borte, de som hadde hest og vogn kjørte, de som ikke hadde den slags trekk-kraft, bar i børtrær eller brukte trillebøra. Det var folksomt til enhver tid på denne lange vannveien. Og skal tro om det ikke snart kommer regn, spurte de hverandre mens de hvilte seg under vanntransporten. Men skyene drev bort og ble til intet. Det var visst like tørt oppe i himlen som nede på jorden.

Det ble høysesong for menn med den underlige «givnad» å gå med ønskekvist. Jorden er aldri

tom for vann, selv i den værste ørken går det vannårer under sanddynene, det gjelder bare om å finne dem.

Ønskekvisten er et mysterium. Hva er det som skjer? Spør ikke meg, men noe er det som skjer, det er både sikkert og visst. Alle bygder har sine ønskekvistmenn, ferre eller flere, noen har opparbeidet seg et godt og uangripelig ry, andre blir bare anerkjent så passende.

Og i sommer var det stor spurnad etter folk som kunne finne vann. Allert og Mattias hadde fullt opp å gjøre, de ble hentet både i helg og i yrke — og begge fikk de kvistene til å «gå» — Allert i sær. Her, sa han, kan dokker trygt grave. Hvor dypt? Ja, lat meg sjå, fire meter, eller kanskje sju, men det kan godt hende dokker må grave dokker heile fjorten meter ned. Javel, man grov seg ned, svettet og grov, sprengte seg vei, det ble hardt fjell, granitt. Nei så farken om det er nokke vatn her. Djupare ned, kommanderte Allert. Djupare ned, skal bli, Allert var autoritet her. Men fjellet ble enda hardere. Smeden måtte kvesse mange borer. Nå var de nede på elve meter snart, og det var fremdeles tørt som på en varm ovnsplate. De kastet borene og steg opp av sin avgrunn. Allert ble budsendt nok engang. Hm, sa han, det var da merkelig. Han gikk enda en gang med sin kvist, og den viste utslag, viste hardnakket utslag. Ja, er ikke her vatn i jorda, så kan dokker kalle meg for både en

tjyv og en fjeltring, sa Allert. Men de ville ikke skyte og ballustrere mere, sa graverne. Du er da ingen Moses som kan banke vatn ut av en stein, sa de. Men nå var det blitt en æressak for Allert. Han fikk nye folk ned i hullet, de slet og arbeidet en hel uke, fjorten meter ned — da sprang vannet fram av en sprekk i berget, en fontene, klart som krystall, kaldt, seks hektoliter i timen.

Allert triumferte. Og nå fikk han nok å gjøre. Hele bygda ville omkomme av tørst, både mennesker og dyr, og klæsvaskene var et problem. Allert skar seg kvister og gikk. Ni brønner anviste han, og alle skaffet vann — mer eller mindre. Han Allert, sa folk, er som en Guds velsignelse. — Men det var mange andre som skar seg kvister og gikk med, som ville være sjølvhjulpne. En kunne se framoverbøyde folk vandre omkring mange steder med en bjørkekvist mellom hendene, men bare de aller ferreste fikk den til å «gå». Kvister var død, stokkdød.

Når en mann bygger seg hus og heim på et nybrott, melder straks spørsmålet om vann seg. Et godt brønnhull er like nødvendig som en loddpipe. Og det er ønskekvistens sak å finne det riktige stedet, så nær huset som mulig. — Noen bruker også streng til å lete med, og det finnes også vannletere som bent fram legger seg flat på marka, kryper rundt som en orm og lukter seg fram til vannåren. Men Allert tror ikke på denne slags metoder. Nei, det skal være bjørkekvist, og fremgangsmåten er omtrent følgende:

Man skjærer seg en kvist med to armer, altså en slags sule, former så hendene til slik at det blir undergrep på kvistarmene. Så legger man håndbakene, en på hvert kne, holder kvisten (sula) i vannrett stilling og går så foroverbøyd bortover det terrenget

Hvor man vil lete. Når man så nærmer seg et sted hvor det er vann i dypet, begynner kvisten å stige med den løse enden. Kvistmannen saktner nå enda mer på farten, slik at kvisten får god tid på seg, og når den så har bøyd seg opp så høyt at den står med enden rett inn mot brystet på bæreren, så er han over selveste vannåren.

En kvistbærer sier, at det må være undergrep på kvisten, med overgrep rører ikke kvisten seg — merkelig nok, selv om man går den samme vei og over den samme vannåren. — Kan du skjønne det? spør jeg Allert. Det er så mye skjult i naturen, sier han. Det er en «givnad» dette å kunne gå med ønskekvisst og få den til å gjøre utslag. Noen sier slikt skal være arvelig, men jeg vet ikke. Sønn min får den ikke til å rikke seg.

Nå er det mange mennesker som ikke tror på ønskekvissten. Det er bare noe tøv, sier de, akkurat som vred- og verkord, og ord som kan stenge blod. De tror ikke på undere. Neivel, men Allert fant da vitterlig vann fjorten meter under jordskorpen, og der sprang det fram av harde berget og holder den djupe brønnen velfylt til enhver tid.

Det er noe gåtefullt med disse ønskekvistene. Det er elektrisitet, sier noen, men ønskekvistbærerne sier alle som én, at de merker ikke noen elektriske støt. — Andre, som ikke bent fram kan benekte at kvisten viser til vann, sier det er djevelen som hjelper til, det er trolldom, og bare det ikke kommer til å smake stygt av vannet, ja at det bent fram er farlig å nyte det.

Men vitenskapen sier at ønskekvistens utslag skyldes ubevisste muskeltrekkninger hos kvistbæreren. Den kraft eller påvirkning som framkaller disse trekkninger er imidlertid ennå ukjent.

Hva det nå er for slags mystiske krefter som setter kvisten i bevegelse, når den bæres av de rette hender og med — merk det — undergrep, det kan det nå være det samme med, hovedsaken er at kvisten finner vannåren og peker den ut. Og det skal vi tro er sant. Den tørre sommeren i år ga mange bevis herfor.

— Og det sier jeg på sannhet. at hadde vi ikke hatt han Allert, så veit jeg ikke hvordan det skulle blitt skapt for oss, og jeg har aldri anvendt en femkrone så godt som den han fikk. Den gamle brønnen, den som vi for herrens mange år siden grov bare på måfå, den var en skitt til å holde vann. Den nye som kvisten anviste, den står på «dille bradda» til enhver tid, sier ho Kornelia. Og vil dokker ikke tro meg, så berre gå å sjå.

— Men smaker det av vannet? — Smaker det, hva skulle det smake? Det er klinke klare oppkomme, blankt og fint, godt for såpe og kaldt som is. Smake — du tenker på dette tøvet om djevelen. Det er bare noe vås. Har du ikke lest det, «verden er like full av løgn, som jorden er full av vann». Der kan du høre. Det gjelder bare om å finne det, finne åren — og så grave djupt nok. Hadde man gitt opp på elve meter, ville Allert og hans kvist fått vanry, men så grov man tre meter til, og underet skjedde.

Kornelia skjenker en ny kopp kaffe. Jeg skal si deg ett, det er ikke bare når det gjelder vatn at vi ikke graver djupt nok. Vi er blitt så overfladiske i vår tid. Og vi mister mer og mer av trua. Vi skal ha alt bevisst, som en kjensgjerning, en håndgripelighet. Så også med ønskekvissten. Men den er bevis godt nok i seg sjøl. — Smaker ikke kaffen bra. Den er av ønskekvistvatn.

Men noe metafysisk er det nå likevel med disse slags kvister.

Jonas.

Kirkegårdskultur.

Vi er kommet godt etter med den.

Man avspores og kommer ut av takten, vildrer litt omkring, prøver det ene, prøver det andre, men får det likesom ikke til å høve. Egentlig var det jo fisker jeg var etlet til. I kjent tid hadde mine forfedre vært fiskere i minst fem ledd. Værsågod, her har du årene, Jonas, ro så. Ja, og jeg rodde, på åttring, på trerømming, på kjeks og jolle, rodde og fisket — og av og til seilte jeg naturligvis også. Dette var før motoren var begynt å synge opp og gjøre det lystig blant fiskerflåten.

Men så ble det klart at jeg ikke var noe videre til fisker. Jeg rodde bra nok, fikk træler i nevene, ømhet i baken, trette armer, rodde som en kar. Men likevel, nei, jeg dudde ikke som fisker, jeg vanslektet på familien, gjorde skam på den. Jeg tålte ikke sjøen, bent ut sagt jeg spydde av den. — Hva, tåler du ikke sjøen, blir du klein av den? Hva er du for slags kar? Nei, hva var jeg for slags kar.

Så var det ingen annen råd, jeg måtte oppgi å skape meg en fremtid på havet. Jeg kunne ikke bli høvedsmann og ha et båtmannskap under min kommando.

Men hva så? Jeg hadde bare snaue seks-syv års dårlig folkeskole, så kunne jeg ikke bli prest, ikke klokker heller, nei, ikke rett og slett skolelærer engang. Så ble jeg kolportør, gikk trett av det og ble handelsbetjent, men jeg var så dårlig til å regne, det ble visst galt mer enn en gang. Og så ble jeg postbud, landpostbud. Jeg hadde gode ben til å gå på, og jeg gjorde min halvannen mil lange rute to ganger ukentlig, gjorde den med glans. Det var ingen vei, bare stier, men å, det var herlig med disse lønnlige stier, jeg vandret gjennom små skoger med megen sang, men de samme stiene kunne være tunge nok å ta seg fram etter vinters dag, når sneen lå meterdyp og jeg måtte gå i en hvirvel av snøfokk. Da klarte jeg ikke ruten, det hendte jeg var mer enn døgnnet forsinket, og så møtte jeg sure fjes. Hvor blir det av deg? spurte man. Er det nå tiden til å komme, du skulle vært her i går. Det haster med noen brev, og vi sitter her og aner ikke hvor det går med krigen i Transvaal og i Oranjefristaten. Han Cronje er tatt til fange, svarte jeg, og engelskmennene har stadig fremgang. Hva du sier, er han Cronje tatt til fange? Enn han de Wett? Nei, det vet jeg ikke, men han er iallfall på tilbake-marsj. Nå, så går det altså bare skrot nå med boaran. Ja, som sagt vi sitter her og kan ikke følge med når som at du blir bent borte

for oss i både dager og døgn.

Forståelsesløse mennesker, mange av mine postkunder. Og postvesenet påskjønnnet just heller ikke mitt slit for meget. Lønningen var ussel. Jeg gikk av meg skoene og kom i underbalanse. Da jeg så engang en stormdag midtvinters holdt på å fryse ihjel under en bergheller, sa jeg opp stillingen. Takk for meg og for han Jonas.

Det var da jeg ble omreisende agent for gravstøtter og monumenter. Jeg så en oppgave i dette i mer enn snaut det å tjene til mitt livsopphold. De var så vanstelte og så forkomne de fleste av de mange landsens kirkegårder jeg hadde sett. Nedtrampede gravhøyer, ugress og råtne trekors som sto på skakke og førte en fortvilt kamp for å holde seg oppreist. Det var så sørgelig alt sammen. De dødnes hvilested, skulle det ikke være en lund, en hellig og vakker lund, et sted som fikk ånden til å våkne og tankene til å stige. Mange av våre kirkegårder var rent ut sagt en skam for vår kultur. Jeg ville oppreise dem. Og jeg viste fra første stund den største iver og pågåenhet i min misjon som reisende i gravmonumenter.

Mine kataloger var på kunsttrykkpapir, utvalget var rikholdig og prisene overkommelige. Og jeg doserte om kirkegårder det beste jeg kunne. Slik og sådan skal en kirkegård være, et gravsted skal være noe opphøyet, det skal binde slekten sammen, holde trådene samlet. I en eller annen avis hadde jeg funnet bilde av en kirkegård i Cannes, i den store by Cannes langt der ute i verden, en stor og sjelden by, og her ser dokker denne byens kirkegård. Det var også noe til kirkegård, den gjorde inntrykk, den fremmet omsetningen av monumenter. Jeg solgte ganske villig vekk i marmor og huggen stein, granitt, varige monumenter som kunne stå til langt ut i neste århundre uten å ta skade. De var med gullskrift og med engler, med palmeblad og med duer.

Jeg måtte mange steder også dikte vers til støttene, ett vers, to vers, tre vers. Jeg sparte ikke på versene, og de var til å gråte over, så vemodige var de. Men bokstaverprisen var billig dengang, selv de lengste versene ruinerte ingen, og knep det om slo jeg av på prisen og tapte mine prosenter.

Det hendte det kunne bli uenighet om når den eller den var død. Det var så lenge siden. Var det tre dager før eller to dager etter Barsok? Å, det kunne bli en god trette, en påståelig trette, hvor

jeg måtte opptre som meglingsmann.

Alette var død femten år i forveien. Og Alette var husets gode moster, et eigodt menneske, en edel fé for alle i vid omkrets. Alette fortjente det største monument og i flammert marmor. Men hva dag og dato døde hun? Den 16. eller den 17. februar? Mannen holdt på den 16., kona på den 17., og, ho, det ble en god trette, de ble til slutt hissige og sparte ikke på ordene. Så kom værfaren inn fra sitt kammer. Men kjære dokker, sier han, det står jo i Bibelen. Ja, det var sant, alle fødte og døde sto jo oppskrevet på det blanke bladet foran i den gamle familiebibel. Situasjonen var reddet. Ned av hyllen med Bibelen, — men så var bladet borte, revet vekk. Det var den største ulykke. Og det er ungene som har gjort det. Er det du Kristian? Nei. Så er det vel du Tora? Nei. Petter og Albertine nektet de også. Ingen hadde gjort en så famøs gjerning. Det var bare den hvite uskyld. Men alle var mistenkt, — og så ble det harde ord sagt også om hvem som hadde skylden for barnas dårlige oppdragelse. Og det ble en tilstand i det hus. Jeg fikk ikke solgt mitt flammende marmormonument.

Slikt kunne jeg oppleve. Men det vare unntagelsen fra den gode regel. Jeg reiste i fjorten bygder og solgte gravmonumenter og fikk bra skikk på kirkegårdene. Og var det ikke noe av et pionérbesøk jeg her utførte? Jeg tror jeg tør si det. Folk fikk smak på monumenter. Den ene ville ikke være ringere enn den andre, naboer kappedes om å anskaffe seg de dyreste og beste gravstøtter.

Flere år senere, ja, forresten for bare noen få år siden besøkte jeg igjen noen av disse kirkegårdene. De er ikke til å kjenne igjen. De er mere et kulturfolk verdig. En nedsunken grav, javel, det er noe vemodig ved den, den er til å gråte ved. Hadde du ingen pårørende? Jo, — men de lot meg ligge slik, og snart er jeg ikke mer heller som grav, minnet om meg lever ikke lenger. Men ved en vakker gravstøtte er det som en oppreisning å få. Den behøver forresten ikke være så stor og så dyr, det er ikke det som det kommer an på. Men det ligger kanskje en frisk blomst ved den, eller det er plantet et lite tre, som står

der og lever.

Godt, det er slik det skal være. Vi vokser på det. Det kan vel for så vidt være det samme for de døde, en nedsunken eller en opphøyet grav med monument. Men for de levende, for oss! Og for slektene som kommer etter oss!

De gjorde det slik i Cannes. Og jeg har sett mange danske kirkegårder. De var paradiser av dødens haver. Men vi kommer etter, kommer godt etter. Nå gis det jo også kurser i stell av kirkegårder. Det var nylig et i Bodin.

Jeg angres ikke på min virksomhet som reisende i gravmonumenter. Selv om den ikke gjorde meg det spor rik. Jeg fikk gjort noe, litt iallfall, både for de døde og de levende. Især for de siste.

Jonas.

Den gamle tid - og den nye

Og hvilken av dem huset mest av menneskelykke?

Da Vårherre hadde skapt Hebron og Libanon og Mesopotamia og alt det tørre land for øvrig, skulle han nordover for å lage den lange landstrimlen som vi i dag kaller Nord-Norge; men underveis her oppe, mistet han stadig vekk småklatter av skapermateriale, og det ble til all denne «gremna» av øyer og holmer, av skjær og grunner og bær, og allskens annet småtteri av lumske ting som lurer i havskorpa. Det var gamle farmor som fortalte «eventyret» om da «vårt» land ble laget, og hun hadde igjen hørt det av sin mormor, som var født i 1733.

Og det var nok ikke så galt gjort av Vårherre dette allikevel — enten det nå var gjort uforvarende eller med forsett og vilje. Vi fikk derved den mest utmerkede og velbeskyttede kystleden til vår rådighet. Sant nok, det er mye svineri som lurer i sjøskorpa, og under den også i farlig dybde bare, men stort sett kan vi reise trygt og spare oss sjøsyketablettene, når vi ikke regner med Vestfjorden, Lopphavet og Austhavet. Ja, da Vårherre var kommet så langt oppover at han hadde rundet Nordkapp, slapp han nok helt opp for småklatter, og dermed ble kysten Knivskjellodden — Kiberg helt snau og en hard påkjenning

for de mavene som vil vrenge seg, straks skipsvugga settes i gang.

Trygt, skrev jeg, men det var visst ikke for trygt den gangen da det ikke fantes et eneste draft i bestikken og ikke en stake på et skjær, men det bare var å styre etter luktesansen, som han sa den gamle jekteskipperen fra Ofoten. Og mange forlis er det meldt om fra gamle dager også i kystleden, når mørke, skodde eller snøkov stengte for utsynet og en måtte kurslegge skuta etter en slags sjette sans.

Da så menneskene en gang ut på tiden, kanskje millioner av år etter skapelsesdagen, kom ruslende nordover, var det just øyene og holmene de fant mest behag i. De hadde nok ikke større greie på dette med å dyrke jorda og holde buskap, ja, de hadde neppe sett hverken ei ku eller en geitebukk, og hunden var deres eneste husdyr — ved siden av slike kanskje som gresset i hodehåret og i sengelhalmen. Det faste landet var mere risikabelt enn øyene — dengang. Her gikk de ville dyra brølende omkring, varg og bjønn, rede til å oppsluke alle som kom i deres nærhet, og da det var heller smått med noe slags våpen til å felle disse manndrapere med, fikk en la fastlandet med dets djupe skoger, dets mystiske daler og dets

noytragende fjell fortsatt være et terre incognita. Og var ikke øyene og holmene gode nok? Skulle så mene! De lå mer eller mindre midt i fiskehavet, og det var da, temmelig sikkert, fiskere de først og fremst var disse urinnvånere her i Nordlandet. Og vrålet det ikke av mange slags himmelens fugler, som en gang i blant, helst hver vår nødvendigvis måtte legge sine egge, og som også kunne gi en bra steik? Her lusket også oteren og kobben omkring, en og annen kreperte kvalen ble også kastet opp i fjæresteinene, ja, det hendte tilmed at et uhyre av et havdyr med noen fabelaktige store tenner, så innom til disse første holmværingene, disse stygge beistene kaltes for roksmål, men i dag benevner vi dem som hvalross. Jo, matbergingen gikk det ikke så rent dårlig med — som regel. Og hendte det at det ble urimelig langt mellom kjøttmåltidene, så forsøkte man seg med et og annet strandhugget inne på fastlandet, der det kunne bli en feldt bjørn eller en storhornet elg å fornøye seg med som råbiff.

Det var øyene og holmene som måtte holde for ved den første bosettingen her nordpå, det er visst sikkert nok. Bare et og annet streiftog ble gjort innover i landet, de første ikke lenger enn at en hadde det greit med båten, hvis det ble fare på ferde. — Senere ble det aktuelt med en flatbrødleiv og et grautfat som kostskifte, kua kom og rautet etter best mulige beiter, og det ene med det andre, en fikk se seg om etter mer høvelig jord enn den holmen og øyene mange steder kunne by på. Og fler og fler

Isaker tok vandre-staven tatt for å finne sitt Sellanrå — og fant det. Det begynte å ryke så smått fra menneskebål også oppe i dalene.

Men gjennom lange tider var det først og fremst øyene og holmene. Og holmen behøvde ikke være så stor for å kunne gjøre tjeneste som boplass. Heller ikke var menneskene så selskapskjære den gang som nå. Og forresten så manglet de aldri selskap, fugler i lufta, fisk i sjøen, det krydde av liv, og selve havet hadde også sin variasjon av underholdning, fra det at det kunne ligge der så blankt og så stavstille, og til det frådret av raseri og villskap. Jo, det var i orden med «kinoen».

Men som tiden gikk, med alt sitt av ondt og godt, ble menneskene så omsnudd og forandret. Sellanrå-gårdene formerte seg, de ble til grender og bygder, ja, de ble kanskje til hele byer, alt trakk mer og mer innover. Det var ikke så nøye med om sjøveien ut til settene for liner og garn ble litt lang, det var maskinens hestekrefter som fikk ta røynslen av det. Og holmene og øyene ble til utvær, og i våre dager er utvær blitt et slags «ut-

namn», det står nesten skrekk av det. Naturens kino duger ikke lenger, enda så storartet den kan være mangen gang, både i operetten og i dramaet, nei, nå må den være amerikansk, engelsk, fransk eller italiensk, eller i det minste norsk malt på Jar atelier.

Og så hva har en så annet å gjøre enn å flytte, hals over hode, fra alle disse kjedelige utværene. Kniper det med pengene, skyter staten til med romslige bidrag til flyttelasset eller flyttebåten. En kan forutse at om en føye tid vil lange strekninger av kystleden ligge mennesketom, bare med en og annen husmuren. Og om to tusen år vil kanskje arkeologer komme hit ut for å grave og granske — og gjøre merkelige funn. Det blir konstatert at det engang i tiden har bodd mennesker her. Og er det ikke underlig, sier man — tenk menneskesamfunn her ute! Gu' bevarer vel for noen steder å bo!

Men Enok og Arntine sa ikke det de. Blant de mangfoldige andre holmene og øyene i et slikt nordlandsk arkipel, lå det to delige små holmer, og likesom kjælte med hverandre. Enok var født og vokset opp på den ene, Arntine på den andre, og etter som Amor satt midt i mellom i sin lille skjekte og skjøt piler til begge sider, ja, så ble det til det at holmene ble slått sammen til et felles bruk, med ekteparet Enok—Arntine som innehavere. Og som de trivdes og hadde det godt her! På den ene holmen sto våningshuset og fjøset, sjåen og naustet, på den andre sommerfjøset og en liten høy-låve.

Det ble velstand både av midler og av barn, av de siste sju i tallet.

Men da det rakk ut på tiden og Enok og Arntine ikke kjente seg i stand til å drive sine holmer lenger, var det ingen av barna som ville overta, ingen andre heller forresten. Nei, for disse holmene lå så avsides, så alt for langt unna, de var utvær. Legg dem øde! kommanderte tiden og tidsånden. Og en vakker vårdag for noen tid siden, måtte Enok og Arntine bære sine eiendeler i flyttebåten og ro innover — den aller tyngste rorturen de noen sinne hadde gjort, sa de begge. Jeg skammer meg ikke ved å fortelle at vi satt der begge og gråt våre «modige» tårer. Det var det tyngste siste farvel de noen gang hadde tatt. Nå bor de på gamle hjem, og det ligger like ved bygda så høyst påkrevde kinolokale. Men dit går ikke Enok og Arntine, de har ikke behov for det, de.

Ah, det er så mange tragedier i dette liv, synlige og usynlige.

Da jeg her ene dagen rodde forbi Enok og Arntines vakre holmer ut mot åpne havet, kom jeg opp i så mange tanker. Alle husene solgt ved auksjon og fjernet. Bare noen murbrokker står tilbake. Og der ligger båtstøa, nå er den ved å gro til av tang. Et øde sted. Men her var det engang ung og frisk kjærlighet, glad barnelatter, gode kuraut, sauer som nappet strålam som danset og en hane med langbærende kykeliky, sjur på takmønnet og med reir i rogn ved gangtrappa. Alt borte, tidsånden slukte det. Jeg holder på årene, lytter etter en eneste stemmelyd fra tidligere tid. Bare noen måser skriker, og flyr bort . . .

Jonas.

Fra taukveilen til den lune lugars velredte køye.

Og fra dørken til det bonede gulv.

Fornyelsen av den norske ruteskipsflåte har gått, en kan vel si med syvmilstøvlefare de siste årene. Det har vært og er som selskapene kappes om å overby hverandre i anskaffelsen av prektige båter, så vel for de lange kystrutene som for de mer korte lokale.

Vår hurtigrute flåte har de siste 3—4 årene fått en tilvekst som vi sikkert ikke drømte om den gang det hele i disse rutene gikk nokså meget på felgen, etter at krigen hadde ødelagt og sjaltet ut den ene båten etter den andre. Det ene skipet overbyr det andre i komfort, og sammenligner vi med servicen fra la oss si for en 30—40 år siden, er forskjellen — til det bedre — nesten fantastisk. Det samme kan sies om vår lokal-skipsflåte. En del gamle båter sliter vi riktignok enda med, men etter hvert som nybyggingen skri-der frem, faller de gamle ut av rekken.

Jo, det skal da sies at i dag kan vi reise helt behagelig, enten vi ser oss utkomme til en førsteplassbillett, eller må nøye oss med en for annen klasse. «Nøye oss,» nå, forskjellen mellom de to klassene er stadig blitt utjevnet — oppover, og er det egentlig ikke i det vesentlige bare prisen som er forskjellig? Stort sett kan en vel si det.

Ikke eldre karen jeg er, midt mellom 60 og 70, kan jeg huske en tur til Finnmark jeg gjorde i 1906, med den såkalte «Hamburger-ruten». Det var blanke bare mellomdekket vi ble anvist til oppholdssted for den nesten fem døgns reise. Her var det både trekkfullt og med en odør nede fra rommet som satt oss alle tungt i nesen. Søvnene fikk vi ta som det best kunne høve oss. På en stor kveile av kondemnert tauverk kamperte jeg de to første nettene, og hadde det misunnelsesverdige fint i forhold til mange av mine reisefeller, men så ble denne «madrassen» okkupert av en helgelender, som ikke forlot den før vi var kommet langt øst-på i Finnmark og han gikk fra borde i Havningberg. En kunne se folk sove i de mest forvredne stillinger, hutrende av kulde, til bysa åpnet sine dører og de medbrakte kaffekjelen kunne settes over kokkens velvillige ild, hvis en da var så heldig å finne en ledig plass for den der.

Noen særlig høflighet fra befal-lets og matrosenes side var det bare sjelden en fikk oppleve, vi

passasjerer måtte meget ofte føle oss som et slags nødvendig onde ombord.

I dag skulle man by de reisende slikt noe. Da ville det blitt oppsang! Avisenes spalter ville komme til å strutte av klagemål.

I dag kan vi ikke unnvære den lune lugaren med sin vel oppredede køye eller seng, bare vi skal noen mils vei. Og vi forlanger å kunne gå til de veldekte bord. Det er skinnende rent over alt, og vi blir behandlet som standspersoner, enten vi er det eller ikke. Det er da heller ikke tvil om at komforten har virket meget oppdragende på det reisende publikum, som før ofte ikke tok det så nøye med hvad de foretok seg ombord, især var spyttesvineriet og annen slags tilsøling meget utbredt blant tredjeklassingene. Det faller ikke så lett å være grisete i en pen salong, det byr selv den mest bornerte natur imot for eksempel å spytte på et bonet gulv eller oppetter en polert og skinnende blank vegg. Man lar det være. Men i en dørk kan slikt gjøres, helt usjenernt.

Og alle våre nye rutebåter stiller krav til de reisendes kultur.

Ombord i flere av lokalbåtene fra den siste tid er skrittet til én klasse bare allerede tatt helt ut, og en gang i fremtiden vil sikkert en-klassede rutebåter være helt alminnelig. Han Bertel med laupen eller vadsekken, kan ligge i lugar vegg i vegg med herr direktøren eller majoren, og Simonette Olsen og fru bispinnen kan sitte til bords sammen.

Vi kan i sannhet være stolt av vår ruteskipsflåte i dag — av den også, som vi er det av vår mektige og stadig økende handelsflåte. De nye hurtigrutene, er de ikke som flytende Soria Moria, og våre lokalbåter, de mindre som de større, følger godt med i utviklingen. Vi reiser godt og behagelig. Servicen er som helhet betraktet førsteklasses. Nebbet betjening støter en stadig sjeldnere på. Den trisa som engang ba meg og min kamerat ryke og reise, da vi ba henne om en kopp til luns til vår kaffetår fra egen kjel, er ikke lenger med i trafikk, gudskjelov. Og dukker den slags betjening en sjelden gang opp i farvannet, blir de fort dukket under igjen. Hverken publikum eller selskapene er tjent med at uhøfligheten kommer inn i bildet.

Hele kystleden har skiftet karakter likesom. Treffer vi med

lange mellomrom en gammel «holk» i kystfarten, peker vi fingre av den. Skjønt det bør vi ikke gjøre. En gang var også den utmerket for sitt «yrke», et stort fremskritt, en vinning på reiselivets område, et kulturens trinn oppover.

Den første gang jeg kastet et stjålent blikk inn i en førsteklasses røkesalong og spisesalong ombord i en av våre (gamle) hurtigruter, tenkte jeg: Derinn kommer du aldri. Nå er jeg og vi alle kommet langt forbi denne graden av komfort, selv om vi bare ser oss i stand til å benytte annen klasse.

Vi reiser standsmessig alle sammen, i dag. Jonas.

Aftensolens land, -- med vise menn som

Noen ord bygget over et avisutklipp om Wikestads 85-årsdag.

I går rotet jeg litt i mine papirer. En gang i blant tar jeg meg stunder til slikt. Det blir litt for meget av denslags rusk, jeg må sortere, renske bort det overflødige, beskikke min skuffe for denne slags saker.

Og der kommer det for dagen et avisutklipp, det ligner på Ofotens Tidendes papir og typer. Et bilde av en eldre, pen mann nede på enespalten. Hva kan ha vært meningen med å gjemme dette utklippet? Jo, der har vi det: En av Narviks eldste innbyggere fyller 85 år, Geburtsdagen var 5. september i fjor, og innbyggeren er Kristian Wikestad.

Kristian Wikestad — jeg betrakter ham som en slags gammel og god kjenning, skjønt jeg aldri har truffet mannen, men han har gjennom mange år vært en flittig skribent i Ofotens Tidende, og jeg har bestandig lest hans artikler, fordi disse alltid har hatt noe å gi meg. Hans liv har artet seg mangeslunget, forstår jeg, intet er likesom fremmed for ham. Det var barn- og de første ungdomsårene nede i Bindalen, det var Lofotfiske og Finnmarksfiske, fiske for Langenes i Vesterålen, det var Ishavet, og det var sildfjordturer. Det var og det var, derfra og hit, og så videre igjen. Og alt hr. Wikestad opplevde, pakket han ned i sin minnes ransel og tok det meg seg på vandringen.

Og nå som han er kommet inn i skyggenes land, åpner han sin ransel og pakker ut av den, ting etter ting. Det er livserfaring som vi yngre kan ta lærdom av. Vi yngre, jeg er da ikke så ung lenger jeg heller nå. Fødtet det samme året som Wikestad tok avskjed med sitt kjære Bindalen og sin barndoms egn for godt, i året 1888.

I forbindelse med sin 85-årsdag forteller han til Ofotens Tidende om et og annet fra gamle dager, nettopp noe for meg, og det var nok derfor jeg klippet stykket ut og stakk det ned i min skrivebordskuff. Et lite verdipapir, en stump krønike som skal oppbevares videre.

Her forteller Wikestad bl. a. om dengang da en god dress kostet kr. 37,50 og da årslønnen for en voksen kar var et skambud på 60 kroner samt et par sko til å stikke bena i eller en skjorte til å ha på kroppen.

Men jeg meget yngre karen har da kjøpt billigere dresser enn Kristian Wikestad. Da jeg skulle konfirmeres i 1903 insisterte min mor på at jeg skulle ha pen konfirmasjonsdress. Jeg var eneste sønnen i huset, midt opp i en flokk søstre, og så mente vel mor at ved en anledning som denne burde det gjøres litt stas på «odelsgutten.» Far mente den heimevirkede svarte vadmels-

dressen såktens kunne klare seg, jeg hadde jo hatt den på bare noen få ganger, til mosters begravelse, til bispevisitasen, til min eldste søsters bryllup, og så den store dagen der hjemme, da han farbror Hans kom på besøk fra Dakota og hele huset ble satt på ende for å vise den bereiste og naturligvis søkkrike onkel all mulig ære og festivitas.

Jo, det var sant som far sa, vadmelsdressen fantes det ikke et eneste «nøgg» på noen steder, og den var enda stor nok, satt bra gjorde den også, for det var ingen ringere enn den store omvandrende bygdeskredder Kristian Kristensen som hadde sømmet og sydd den. Men mor ville ikke høre tale om noen vadmelsdress til en slik begivenhet som en konfirmasjon for hennes eneste sønn. Dress av kamgarn, så hun, og mørkeblå eller sort. Ingen videre diskusjon om den tingen. Og så var det ikke noe annet for far å gjøre enn å føye seg, selv om det ville komme til å måtte springe noen av hans gammelgrunker. Om våren, ved Lofotfiskets slutt, tok far meg med i bikkvogna. Vi skulle kjøre til Ballstad, ens ærend for å kjøpe meg konfirmasjonsdress, mor ville gjerne vært med, hun også, men kunne ikke slippe fra en ku som sto ferdig til å kalve.

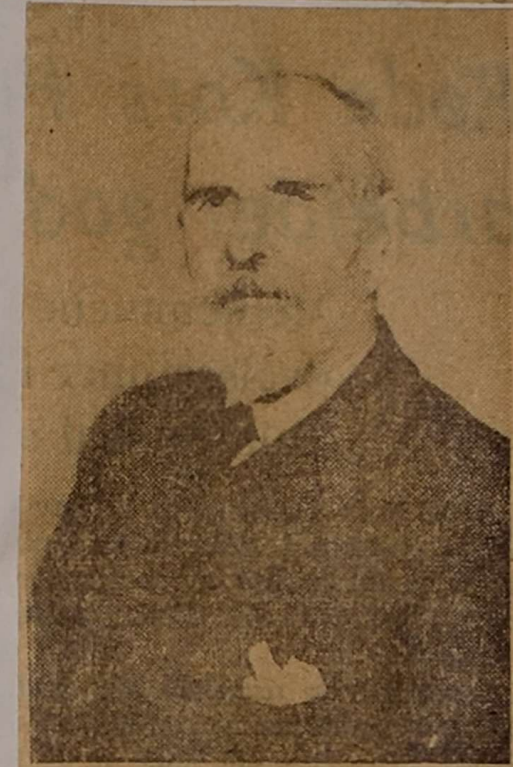
Nede i fiskeværet var det en hel gate av romsdalshandlere. Noen solgte sko, andre trikotasje, en bergensgullsmed hadde disken sin fullsatt av de nydeligste smykker og ringer, en trondhjemmer solgte kortevarer, og en vossing alt mulig, fra spader og pikker og hesteseler til ringler for småbarn og «godluksglass» for forfengelige fruentimmer. Men noen av romsdalshandlerne solgte alt i skotøy og klær, dessuten førte de bluseliv og tørklær for damer, med meget mer. Det var til en slik storhandler vi gikk.

Det ble langet flere «konfirmasjonsdresser» frem på teltdisken, og jeg måtte prøve den ene trøyen og vesten etter den andre for å finne en som far fant passende, men buksebenene måtte jeg favne ut i hele deres lengde. Et grep med venstre og et med høyre i hver av buksebenenes nedre kant, og så strekke armene ut så langt jeg kunne. Det var målet, sa handleren. Javel, endelig var en passende dress funnet, mørkeblå var den og av kamgarn, forsikret romsdalingen. Når jeg sier passende, så var dette et meget tøye- lig begrep. Min venn handlerer mente dressen var i største laget, jeg burde ha minst ett, helst et par hummer mindre, men der møtte far ham med et argument som ikke var til å komme forbi: Gutten vokser han, og dressen skal være den. Basta! Jo, naturligvis handlerer

innbyggere

vek straks unna og lot meg net stikken. Trøveermene hang meg frem på fingerspissene, buksebenene lå i folder nedetter de gamle, transmurt lærskoene, og vesten kunne jeg gladelig stappe tre merker ull under, uten at det ville røyne på knappene.

Vel, dette skulle være min dress. Og så var det prisen? 35 kroner, sa handleren, og skynte seg med å lovprise dette utmerkede stoffet, dette særdeles fine stoffet, kjenn på det sa han, — og når jeg kan selge

Kr. Wikestad

dressen så billig, kommer det av direkte import fra England i store kvanta osv. Far lånte ham nepperer. Han bød 15 kroner. Og så bars det til å akkordere. Det var nester verre, tror jeg, enn i basarene i Konstantinopel og i Smyrna. Romsdalingen firte straks på prisen og ville la dressen gå for 30 kroner. 15 sa far og lot seg ikke rokke en tiendedels millimeter oppover. Der

handlende firte og firte, han kom ned på 28, 26, 24,50 og endelig ned til 21 kroner. Der huket han seg fast. Nå var bunnen nådd, nå solgte han med tap, stort tap, men for denne ene gangens skyld så

Far gikk over til å se på sko, og lot dressen hvile. Jo, nå ville han også spandere sko på meg. Maken til en far. Det hadde det ikke vært tale om på forhånd. De gamle transmurte fikk greie seg. Når de fikk en siste puss på seg kvelden før konfirmasjonssøndagen, ville de være presentable på kirkegulvet, mente mor. Men nå sto far her og gransket guttesko som hang på rad på en lang snor i teltets midte. Hva skal du ha for disse skoene? spurte far. Du skal få dem ekstra billig, var svaret, for 7 kroner og femti ore.

Men nå ville far ha en ende på denne handelen. Han tar frem den gamle, skomakersydde tegneboken fra innerlommen og begynner å bla i noen sedler. — Jeg skal gi deg 24 kroner for hele stasen, sa han, dressen og skoene. Og dermed ble det, men handleren forsikret oss om at her tapte han mange penger. Skulle han fortsette slik, ville han gå til grunne før han kom seg vekk fra Lofotfisket.

Det var min første «kjopedress» og mine første «kjopesko», og på hjemveien regnet far ut at vi hadde fått dressen for ca. 18 kroner.

Mor måtte legge opp i benklær og ermer, sy inn vesten flere tommer, flytte knapper, men så var den også brukbar, og den varte til jeg hadde fylt tyve år.

Det var billig dengang. Senere kjøpte jeg dresser hos romsdalingene for priser som lå mellom 26 og 36 kroner, og fine sko for 10 kroner, da var de så blanke at jeg kunne kjempe hårskillen i deres sneil.

Og det var, som hr. Wikestad sier, ingen trygder den gang. Folk måtte lære seg til å «stå på egne ben,» man måtte være om seg etter arbeide og fortjeneste, ikke bare sette seg ned og vente på «selselsettingsbidrag» eller gå på kontoret og stemple. Men så vrentge heller ikke skattemyndighetene lommene våre etter mynt. Da far engang i 1890-årene fikk en skatt på 32 kroner (han satt med ganske stor buskap), gikk han oveblikkelig til den gamle, avdankede prokuratoren for å få skrivehjelp til en klage, ja en veklage. Og han fikk avslag, husker jeg ikke feil var det på noe slikt som 6—7 kroner.

Det er nyttig lærdom å høre hva de gamle har å fortelle — mens vi auser ut millionene over våre kommunebudsjetter bortetter i lands-

bygdene, og milliardene over statsbudsjettet. Det er noe i det, når vi snakker om de gode gamle dager.

Naturligvis skal det være vekst og utvikling i alt. Vi skal ikke stå her og stampe i et og samme hull et hele tiden, vi skal skritte fremover, men vi skal ikke gå oss ut av støvlene. Dertil er de for dyre i våre dager.

Se nå gamle, ærverdige Wikestad, hvordan han berget seg frem gjennom sin ungdom, med liten lønn for slitsomt arbeid. Han satte seg ikke ned til å vente på at noe skulle skje fra en eller annen offentlig kant. Han gikk, han rodde, han seilte — og siden så kjørte han, og det gjorde han også til gangs.

Men han kjørte aldri så fort at han mistet styringen, mistet hjula, at han mistet sin minneransel, sin livserfaring, sine kunnskaper om å styre, og styre riktig gjennom livets ofte så vanskelige terreng.

Skyggenes land, skrev jeg visst her ovenfor et sted. Men jeg mente aftensolens land. Det er slikt et vakkert land. Og dets innbyggere er vise menn. Verdens læremestre — som de unge forresten ikke vil høre stort på. Nei, da heller hit med et hørespill om duddeli og deia eller om ossen hu Kari og han Nils klarte seg på siste påsketuren i en snøværskuling på vidda. Men helst hvordan man kan vri seg ut av en kjedelig «trekant.»

Det er dagens skrik.

Jeg går her og venter på tur til å kunne slippe over grensen til aftensolens land. Jeg har enda noen år å måtte vente. De lange skyggenes, solgangsbrisen, lerkenes sang over det nyduggete gress, bjelleklangen fra en ku som går til ro borte på kulturbeitet.

Solen står i vest. Den daler. Å, men alt daler. Ja, forlate min synd, synes jeg ikke nesten alt går nedover. Vi huer riktignok mye høyere enn før, vi holder en veldigere fart, men det går så mye på tom gang likesom.

Det går nedover. Tro meg, stort sett gjør det det. Kvalitetsmessig — åndsmessig også, hvis man da ikke legger fargelitteraturen og sportsavisene til målestokk for åndslivet.

Nedover — med alt?

Nei, unnskyld, ikke med kaffen.

Men her kommer vi inn på politikken, og den vil jeg ikke blande meg bort i. Den er det Arbeiderpartiets sak å klare opp med, men jeg synes de klarer de brasene bare så måtelig — særlig nå etter at mr. Marshall smekket igjen lokket på pengeskruen sitt og sa! «Not more!»

Jonas.

Handel og vandel.

Nå er det så mange handelsmenn, at det er ikke mulig å holde tallet på dem alle sammen. Og det er visst blitt for mange av dem, ja, så alt for mange — det sier iallfall de handlende selv. Her er nesten ingen omsetning å få, sier de, og ser skjevt til den andre siden av veien eller gata, der det også henger et skilt. Men så er det jo slik nå at det er så omtrent slutt med konkurransen. Ingen usunn slik, sier Thagaard og mangfoldiggjør sine prislapper. Det var annerledes i den fulle frihandels dager, da sto handelsmennene bak sine disker og underbød hverandre på harde livet. Å, hvor de forsøkte, ja, gjorde sitt ytterste for å knekke hverandre — med mer eller mindre hell.

I våre dager er det slik, at er det et veikryss, er det også en handelsmann, eller flere. Vi slipper gå skoene våre skjeve for å komme til en disk. Annerledes var det før i tiden, ja, helt bak i den halvmørke histories dager fantes det neppe en eneste handelsmann så langt du bare orket fare. Snorre forteller ikke, det jeg har sett, om bygdehandelsmenn, og det gjør visst forsåvidt heller ikke det gamle testamente. — Kremmerne fra Trondheim og Bergen er de første handelsmenn vi hører om her nord i landet, men ut på 1800-tallet begynte vi så smått sjøl å ta hånd om handelen, gjestgiverne som de første, og så ynglet det videre til det i dag er en bråte av dem, og som sagt, visstnok altfor mange. Og de mange handelsskolene kaster årlig års mange nye kull av handelsmenn ut på markedet. Nei, vi lir ikke under noen mangel i så måte.

Jeg sitter her og tenker på Albinussen fra min hjembygd. Han er født handelsmann, så hans sambygding, og det hadde de nok rett i. Han begynte med en kasse som han rugget omkring med på sin rygg fra hus til hus. Varene sine kalte han «småsaker», og han var en brand til å få gjentene til å kjøpe. Siden bygget han seg krambu og drev i større stil. Men han drev visst for stort, etter forholdene. Det ble akkorder og det ble konkurser, men Albinussen ga seg ikke. Han bygde seg en mindre krambu — og gikk atter konkurs, og slik drev han på til han hadde flyttet og bygget i alt fem krambuer, den ene mindre enn den andre, og den siste var så liten at det ikke var plass til mer enn tre kunder utenfor di-

skan. Men Albinussen førte likevel alle slags varer, og da frelsesarmeen begynte å avlegge sine visitter i bygda og det ble sterkt voksende interesse for gitarmusikk, var Albinussen den første som anskaffet slike instrumenter til salgs, ved siden av munnharmoniker og spilledåser. Men det gikk så galt med den ene av disse gitarer. Den hang i taket rett over sirupfustasjonen, som var tre fjerdedels full av vinterstiv sirup. En natt slapp hempen taket på sin spiker, og gitaren falt ned i sirupfatet, der den i løpet av de mange nattetimene sank, tomme for tomme, helt til bunns, — det var bare litt av halsen med stemmeskruene som var synlig da Albinussen åpnet for meg som første kunde den følgende morgen. Vi måtte to mann sterk til for å få halt gitaren opp av den tykke, seige veske, og jeg lyver nesten ikke det minste når jeg sier at omlag en fjerdedel av innholdet i den ganske fulle fustasjon fulgte opp med gitaren. Jeg har aldri sett maken til gitar. I fem dager hang den over sirupfatet for å rense seg, så vidt mulig. Som instrument var den spolert, og sirupen måtte selges til redusert pris, jeg tror den gikk for 8 øre kiloet. Folk forsto ikke å vurdere musikalsk sirup etter fortjeneste. Ikke lenge etter gikk Albinussen konkurs for — ja, var det ikke for syvende gang? Det var kanskje den formastelige gitaren som foldte ham denne siste gang.

I Troms kom jeg engang til et lite sted. Jeg var blitt tobakkslens og spurte etter handelsmannen. Der har du krambua våres, sa halvlappene og pekte ned mot et falleferdig naust. Veggene var av enslags rausmur, og taket var delvis tekket av sekker, preseningsstykker og kassebord. Alt var så falleferdig, men krambu var det. Min tobakkseske hentet handelsmannen fram av et hull i muren, og fra et annet hull fyrstikkpakken. Det var masser av slike hull som tjente som reoler i denne mest primitive butikk jeg noen gang har besøkt. I den andre enden av det vesle naustet drev han som snekker og en likkiste fikk akkurat satt lokket på, da jeg entret herligheten.

Men han var iallfall tilsvarende denne handelsmannen. — Det var ikke handelsmannen vår der hjemme i min barndoms egn. Han hadde krambua stående langt

porte på marka, nærmere sommerfjøset enn gården, og når vi skulle handle måtte vi lete etter han Einok alle steder. En gang fant jeg ham langt inne på torvmyrene, der han drev med å tappe ut noe vann av en dam. Det hadde tatt meg over en time å finne ham. — Ka du vell? spurte han, nesten sint. Jo, så skulle jeg handle litt, da, jeg bar jo en vadsekk med meg til å ha i, så det var ingen ringe handel det gjaldt. — Dokker kommer alle vegne fra og bare hefter meg bort, sa han. Du får sette deg ned og vente. — Og jeg ventet i minst to timer, til dammen var tappet nesten tørr.

— Ka du skal med den skitten, kunne han si, hvis han syntes vi kjøpte unyttige ting. Ja, den Einoken. Men han hadde ingen konkurrenter i miles omkrets og handlet seg likevel til velstandsmann.

Da jeg var blitt litt eldre, ville jeg ergre ham litt engang. Jeg fant ham den gang oppe på fjøslemmen. — Ka du vell? spurte han som vanlig. — Kan du ikkje kom' igjen sia? Men jeg hadde gått en halv mils vei og aktet ikke komme igjen, det sa jeg ham med myndighet. Jaja, så sopte han av seg en masse høystøv. — Ka skal du så ha? spurte han underveis til krambua. — Vent til vi kommer fram, svarte jeg. Og da han hadde skrevet seg over disken (slaget var «forpanta»), forlangte jeg et større norsk flagg, for det visste jeg han ikke hadde.

— Ka farkussen sei du for nokka? Ei flagd? E dokker vorten stormannsgal ut i bygda. Min søster skal gifte seg, svarte jeg, vi skal flagge i den anledning. Det var bare en skrøne. — Nei, nu er det så gale, sa han, nu skal alle være som lensmenn og prester. Jaja, det får vel bli ei råd med flagd. Det hetnet i meg. — Har du? spurte jeg både redd og forundret. — Har jeg ikke, svarte han. Hva holder du meg for. Jeg tar det jeg har til eget bruk. Jeg har bare flagda med det en eneste gang, og det henger seg vel ikke at jeg kommer til å bruke det meire. Bli med opp i gården, — du skal få det ei krona billigere

enn eg sjøl har betalt det med. Og for ikke å gå fra mitt nesevise forlangende, måtte jeg beholde flåget, enda det tømte stygt opp i min kontante beholdning. — Nå, det lå ubrukt i tre år, så ble det likevel brukt til min søsters bryllup. — Men slik en handelsmann som denne Einok, han var støtt småsint, når han måtte umake seg til sin disk.

Har jeg ikke selv vært litt av en handelsmann, kanskje. Ja, altså bare betjent. Jeg var 17 år den gangen jeg så et avertissement fra en handelsmann nede på Helgeland som trengte en krambusvenn, som også kunne delta i annet forefallende arbeid. For moro skyld søkte jeg — og fikk napp på kroken. Men det ble en fortvilelsens tid. Regning og slikt har aldri vært min store kunst, og der kom de disse heigelendere og forlangte tre peil parafin, et halvt pund raffinade, et bismarpund mjøl eller noen lodd av ditt eller datt. De fleste av disse dalafolkene brukte fremdeles de gamle mål- og vektbenevnelsene, — og der sto jeg. Det er bare å regne det om, sa sjefen min. Men det var jeg ikke mann for, jeg solgte i slike vriene tilfelle på slomp, for ikke kunne jeg stå der og stille ut mine ringe kunnskaper i handelsregning. — Hehe, flirte ei gammel kjerring engang, hun hadde forlangt 4 lodd kandis, det var staut mann, sa hun, dokker kniper ikke på vekta. — Jeg var helt lykkelig når jeg kunne slippe fra disse lodd og pund og pegler og hengi meg til «annet forefallende arbeid». — Nei, så var jeg ferdig som handelsmann, og har aldri siden prøvd meg på den gallei.

Det er heller ikke noe savn å fylle. — I Einoks distrikt sitter det nå, la meg seg, syv handelsmenn. Og du slipper lete etter dem hverken på torvmyra eller på fjøslemmen. Nei, de springer, kappspringer, til sine disker og er sine kunder til hånde som en velopplært hovmester.

De konkurrerer i høflighet og tjenestiver. For der har ikke Thagaard foretatt noe fra sitt direktorat — ikke ennå.

DET ER VÅAREN - - -

Jeg sitter i en ennå nokså rote- te gjenreisningens by og har anel- ser av en ny vår som tungvint ar- beider seg nordover. Det går ikke så lett nei, den har motbør av seig nordavind med sne og sludd og frosne fingrer som holk som skut- ter seg og sier huff!

Så er det kanskje likevel ingen vår, ingen ordentlig vår? spør jeg meg selv og kjenner meg litt tung- sindig. Men jeg kan se markene borte på den andre siden av vå- gen, på bondesiden av denne, de grønnes jo — de gjør virkelig det, tross alt. Herregud, så er det jo vår, selv om nordavinden og sne- elingene soper med seg mye av den fine, vare stemningen som jeg sitter og opparbeider.

Julen og minnene, — men enn våren og minnene da! Hver vår flytter jeg ut av byen, her er ikke værende da, — ikke slik at jeg pakker koffert, kjøper billett og reiser min vei bokstavelig, jeg må nøye meg med å gjøre det bare billedlig, og det kan være godt og hyggelig slik også.

Jeg flytter hjem. — Jeg har hatt opphold, lengere eller kortere tid, mange steder, men alle sammen har de bare vært stasjoner på vei- en, holdeplasser under livets rute- den gikk solen til det stupbratte nordvestfjellet Veggen, da var den nesten ildrød og lukket sitt øye til ro for natten — så vidt jeg kunne vite.

Alle disse mange minnene, så lyse, så vakre, de kommer nå strømmende til meg, de kjæler mine sanser, de varmer mitt hjer- te, som de har gjort det vår ette- vår. Det er en symfoni av toner jeg kan høre langt, langt der bor- te fra, en mild susing fra en tid som var fylt av ubeskåret lykke. — «Hjembygdens bakker blir, Herren velsigne dem,» synger dikteren.

Og midt i alt dette der ligger mitt kjære hjem, mitt eneste vir- kelige hjem — mitt for bestandig.

Det er dit jeg nå sitter mellom kalde betongvegger i en by og fo- retar en reise i vårens solforylte vogn . . .

Det var en vinter for mange år siden. Jeg lå i min seng og var alvorlig syk. Doktoren rystet på hodet begge gangene han besøkte meg. Jeg var bare 24 år gammel. — Uværet kastet som i sinne sne- fukk mot rutene. Verden kjentes så kald og tom. Og jeg skulle kan- skje dø — kanskje alt i morgen — eller om en uke . . . Javel. — Din vilje skje. Men jeg knepte mine magre fingrer under teppet og ba innerlig om å få leve til våren — bare til våren. La meg få se den ennå en gang, ennå en gang siste gang, her fra vinduet. Fjellet, sjøen, de grønne markene, skogen,

fart. Hjemmet har aldri flyt- tet seg. Det ligger fast forankret ved en polle med fjellet i ryggen og de dyrkede grønne og soleigule jordene imellom. Der bygde jeg snehus om vinteren, seilte med fjælebåter med papirseil, der fant jeg trostere i bjørketrærne og satt under lerkesangen ved kan- ten av en multemyr. Der gikk jeg barbent og gjætet sauer og kyr, og satt på en stein eller tue i en toneverden av bjelleklang, mens jeg så røyken stige ende til værs i den stille kveld fra den kvit- malte stua langt borte, og visste at nå satte mor grøtgrysten over, nå var det på tide å samle buska- pen og jage den vest til sommer- fjøset og til grinnbolken. Men først måtte jeg kanskje skjære meg enda en plystrepipes av den rognreinen jeg hadde revet meg, eller fargelegge litt mer av den fine aspekjeppen, det skjedde ved at jeg tygget godt sevjet tynn bjørkebark som jeg smurte på kjeppen og gjorde den snirklet og glorverdig med den fineste lyse- røde fargen. Det var en kjepp til å vise frem til beundring, til å være stolt av. Nei, men har du sett på maken, sa de. Kan du ikke lage en til meg også. Og far høre fuglesangen og bjelleklan- gen, og kjenne junidagens milde ånde mot min panne . . . Se so- len mot kveld stå i den gylne por- ten ved Veggen . . .

Jeg sitter her og tenker også på Gunnar av Lidarende. Fager er lien, sa han, og kunne ikke dra bort. — Men de synes å være blitt i sterkt mindretall disse Gunnar av Lidarende. Jeg har inntrykk av at det er svært mange iblant oss i dag som det ikke faller så sær- lig tungt å vende lien der hjem- me ryggen. Noen for aldri å se den mer. De har mistet noe så dyre- bart som hjemlengselen. Kanskje melder den seg en vårdag. Nå er det lyse netter der nord, nå er det grønt og fagert. Kan de høre kurautet, en bjelle som singler med sprø lyd, soleia som står og kysser dagen med sin gule munn. — Kan de det? Gud vet det. — Men de kommer iallfall ikke hjem. De går til en mørk kino på boue- varden, til en restaurant med klirr av glass og et dansegulv med kunstig overlys. Hjemlengselen døyves, og til slutt blir den helt borte.

Forleden år møtte jeg på kaien en gammel mann, over 80 år. Han hadde reist over 100 mil. Det var i juni. Han må tte heim, sa han, for en aller siste gang. Han had- de gjort disse lange reisene mang en vår. Han gikk og stundet til dem, sa han. — Han var fra den samme bygda som den dikteren

gikk med en riktig kunstferdig jeg hadde laget i gjetermarka, gikk med den til kirken. Det var så jeg kunne briste av stolthet.

Der er stedet. Der er mitt hjem, mitt eneste.

Nå sitter jeg her og tenker, nå går ea opp. Hver eneste vår gjor- de jeg godt i stand for den, grov i jorden og bygget den nette små hus av stein eller gamle kasser, på det at ravn og kråke ikke skulle få gjøre den overlast. Fra mitt skjul i passende avstand kunne jeg i timevis sitte og iaktta hvor- dan ea valgte og vraket blant mine mange byggverk — og kjente meg tilsidesatt når det kanskje endte med at hun gikk fra det hele, fulgt av sin kall, og satte bo på et, etter min mening, helt urimelig og risi- kabelt sted. Nå, det fikk bli dens sak om raven tok eggene, jeg skulle så visst ikke gråte, — men så gjorde jeg det likevel, når ulyk- ken var ute, og det var den nokså ofte.

Jeg lærte snart å kjenne alle solemerkene, fra Justadtinden i øst til Heihompen i vest, hver time på dagen hadde sitt merke, i en skarp tinde eller et djupt skar, men klokken 12 middag var det selveste kirketårnet som var solmerke, og da åpnet jeg min matskreppe og spiste min velsmur- te mat, og drakk melk til av en brusflaske med patentkork, som jeg syntes var en sindrig mekan- isme. — Men klokken fi om kveld som skrev «A, eg veit meg eit land —». Der står en gammel og lav liten stue der med et bjørke- tre ved gangtrappa. Jeg plantet det som 12-åring. Jeg må se den- ne stua og denne bjørka enda en gang — ja, og alt det andre, na- turligvis, føyde han til. Han var blank i øynene.

En annen mann, han var over 70, og bodde ikke mer enn knapt ti mil fra sitt barndoms hjem. — Er det lenge nå siden du var hjem- me? spurte jeg. Seksogtyve år, svarte han. Jeg burde nå ha tatt meg en tur, men det er mangel på tiltak. — Nei, det er ikke mangel på tiltak, det er noe ganske an- net. Han hadde mistet noe av sin — ja, hva skal jeg si, noe av sin sjel.

Nå går ea opp. Nå synger lerka over multemyra. Kan du høre bjellene, og sangen, kan du se far- gene — og røyken som stiger ende til værs fra en kvit, eller rød, eller gul stue. Kan du se kveldssolen i den gylne porten?

Der ligger mitt hjem. Og nå rei- ser jeg dit for å bli glad igjen, glad og lykkelig, for å være barn igjen, — hjemme hos mor og far, og hos de tusen ting, de vakre bil- der jeg har gjemt her i mitt min- nealbum.

Jonas.

Bekken går i engen ..

og det gjør også traktorene.

Men hvor er det blitt av hestene?

«Bekken går i engen, bekken godt seg morer nok.»

Husker du den sangen? Den sto i Jensens lesebok for folkeskolen, den leseboken du og jeg, vi som nu er kommet, å, nokså langt opp i årene, brukte. Og Jensens lesebok den ble oss en kjær bok. Mitt eksemplar har jeg ennå oppbevart, det er nokså lurvete, dessverre, men alle bladene er der. Og det hender jeg en og annen gang tar frem denne kjære boken, blar i den, leser litt her og der og nynner de gamle, kjente toner. Og så blir jeg som barn igjen, sitter på den langbenken vi hadde i vår skole, så trang mellom veggene, så lav under taket. Men allikevel, den gamle læreren lærte oss bra opp, vi spiste med glupende appetitt av kunnskapens tre, vi drakk av livets kilde, vi leste og vi sang, lærte regnekunst helt til ut i prosentens vrangveier, skrev skjønnskrift som en handelsskolelærer, lærte om markens dyr og himmelens fugler, om fiskene i havet og om norske konger som for i ledning med spyd og brynje og laget bruduljer både her og der.

Men vi var særlig glad til å synge, husker jeg helst 4-stemmig. Og det

var så mange vakre sanger i Jensens lesebok. «Vinteren gikk, våren vi fikk, svalen på bondens tag, kvadrer den hele dag». — «Lille fisk bruk nu forstand, ser du gutten der på land, vøkt deg for den lekke bit som han slynger hit og dit. Hvis du griper riktig fast, slynges du på land med hast». — «Jeg synger så gjerne, ti sangen gjør fro, gjør fattigmans hytte til munterhets bo, småfuglene synger i skog og i dal, og alle Guds engler i himmelens sal. — «Nu titler til hinannen de fagre blomster små», — «Vugg deg min båt på det krusende vann.» — — — Å det var så mange sanger og velge mellom og vi sang dem så gjerne. Vi var den gang et syngende folk, både vi barn og de voksne. Nu synges det bare under instruktør og taktstokk, så lite ellers. Vi har mistet «melodiene».

Men så var det «Bekken går i engen». Merkelig nok var det engang en sekt som ville ha denne sangen forbudt i skolen fordi den var ukristelig. Det var en sekt her i Norge, og kan noen begripe slikt, at bekken som går i engen skulle være en syndig ting.

Men nu er det traktorene som går

i engen. Bekkene de bare småklukker og er så muntre så, og blir det for meget sommervarm og for høy temperatur, så blir de stumme, de legger seg i dvale og det blir så stille, så stille i engene der de gikk og muntret oss med sin lille klukkatter. Men traktorene de brummer, brummer som bjørner med sine bjørnekrefter, og de stamper avsted og er veldige.

Mens hestene står og ser på. Ja hestene ja, de glir nu mer og mer ut av bildet i våre enger, og ellers også. Det er blitt så lite aktuelt med hesteavl, nu skal det bare være «traktoravl». Her er mange bønder som har sine sterke gamper gående på gress, de har også sine utmerkede slåmaskiner, men de leier traktor til å meie med i sine enger. Er det slik å forstå at de ikke vil ha umaken med å spenne for, eller er det av barmhjertighetshensyn til hesten? Gudene må vite, inen slik er det.

Og det er da for galt, sier en eldre bonde i min bygd. Han ryster på hodet og skjønner nesten ingenting av altihop, sier han. Han har føll i år også, denne bonden, et pent gullblakt føll av nordfjordrasen, et sprelsk hoppebarn, det løper omkring og er så leken og glad, det kommer og kjæler oss med sin mule og ser på oss med sine varme øyne. Det er hoppeføll, men det er vel ingen råd med det, sier bonden, det må vel på slaktehuset til høsten. Ingen har bruk for hest og skjekker mere, ingen bryr seg mere om å klappe sin hest, kjenne varmen av den inne på stallen, høre den humre

av velvære, se den legge seg hardt i selen for å tjene oss og gjøre rett for mat og flina. Det skal være bare mekanikk nu, sier han, kalde brummende maskiner. Men så mister vi hermed også det jeg vil kalle sjelen i vårt arbeide.

Jaja, legger han til, det er jo utviklingen, livets gang. Men det er noe som dør i oss med dette — iallfall i oss som eldre er.

Jeg går litt omkring og ser på slåttene. Hestene er arbeidsløse nesten overalt, ser jeg, de er feiet til side av traktorene. Mange hesteiere sier at de til høsten skal skille seg av med hesten, de har ikke mere bruk for den. Vi har fått mer enn tyve traktorer i denne bygd, større og mindre. Sjelden ser jeg en hest på våre veier, og føll forekommer nesten ikke. Avlshingsten er snart overflødig den også. Bare skyt den.

Det levende kjøtt erstattes med stål, kaldt stål.

Folla, folla Blakken.....

Vi synger ikke den sangen mere.

Vi kom med våre hesten til utstil-

ingen, de fikk sløyfer, de kneiste med hodene, de humret, de vrinsket, de var sprelske og sprelne, løp i en slags dansetakt, lengtet heim til gården, stallen og krybben, la sine hoder inn til oss, og var bestandig så villige. De var gårdens stolthet. Det var levende kjøtt og blod og bein på våre veier. Nu er det motordur og ekshaustos, bedaler og ratt og tutt-tutt.

Hestene går ledige, bøndene venter på sin tur til å få traktoren. Den er dyr i tjenesten, men det går så fort, det er så liten umake med den

— og så blir det avdrag på seivangivelsen.

Bare en og annen eldre bonde bruker fremdeles sine hester og sine slåmaskiner. Og jeg ser ikke annet enn at de får det gjort, de også.

Men neste generasjon vil være uten hester — så omtrent iallfall. Vi går fort over til den nye jernalder. Og blir selv mekaniserte.

Du kan ikke klappe traktoren. Den vil ikke skjønnere det, fordi den er en død ting. Og det blir så dødt på gårdene, i engene, i åkrene.

Tutt-tutt — — arrrrr — —

Vi skal til månen og til mars med det første. Flyvende tallerkener svever i luften. De vinker på oss. Dette med tallerkener må vi se til å klare vi også.

Ennu går det en og annen bekken i enge. Men det passer oss ikke. Hvordan kan vi få stoppet dem? — Ho, det er den enkleste sak av verden. Men mere mekanikk, mere koldt jern og stål og betong.

Jeg hører det knurrer blant dere lesere: Du er blitt for gammel, du Jonas-mann, du er stivnet i konservatisme, du går i skinnebrok, med rosemala laup i den ene handa og groppmelsgrautgryta i den andre handa. Tiden har seilt fra deg, langt fra deg. Ha det så godt du, der langt bakut!

Jaja, sier jeg, dere har kanskje rett. Men det er nu godt, ja faktisk nødvendig med en liten bremse, når det vil gå for fort i unnabakke.

Eller er det ikke det?

Jonas.

Til vårens land gjennom sommarmålnattens åpne dør.

Endelig er vi da kommet til årets fjerde måned, den som Bjørnstjerne Bjørnson valgte seg med alt dens rabalder. April heter den og dens navn kommer av det latinske aperite, som betyr å åpne. Da begynner nemlig knoppene å åpne seg. Så står det å lese et eller annet sted, men det passer vel ellers ikke akkurat for oss her nordenfor polarsirkelen, iallfall bare så måtelig. I Norge kalles måneden også for gressmåned — hvordan det nå kan henge sammen med det. Og nå, heter det i den gamle «Bondepraktika», nå skal man bruke god rikk som gir menneskene et sunt liv. Reddiker og deslike skal man ikke bruke i overflødighet, de gir ondtd blod. Det er også godt å holde bryllup, kjøpe og selge, dertil å så og plante.

Dette var «Bondepraktika»s ord, og de får stå for sitt verd.

Men i april blir iallfall det nye som er det gamle, til rett for våre øyne. April er forventningens måned, kanskje mer enn noen annen. Med den skal våren holde sitt inntog — også til oss. I år har den også påsken og den stille uke i sitt følge, og akkurat som påsken slutter med 2. påskedag er vi ved sommarmål.

Sommarmål — ligger det ikke som en forjettelse i dette ordet, en stråle av noe varmt og forunderlig trenger seg gjennom våre sinn, det er som en dør slås opp til solside. Det er gjennom den døren, sommarmålsdøren, vi skal gå inn til våren og sommeren.

De gamle snakket meget om sommarmålsdagen, den var en meget viktig merkesdag, og det var så meget som var avhengig av hvordan været artet seg sommarmålsnatta og sommarmålsdagen, særlig nattens vær hadde stor betydning for vårens vær- og vekstvilkår. Frøs det for eksempel sommarmålsnatten, så var det et illevarslende tegn.

Og sommarmålsdagen regnet man Lofotfisket som slutt. Til den dato var de fleste leiekarene hyret, men noen også til den 20. april. Og fisket holdt som regel ved til sommarmål, enten det var bra eller mindre bra — eller rent dårlig. Leiekarene fikk ikke reise før de hadde tjent ut tiden sin. Nå er det jo ingen leiekarer mer ved Lofotfisket, de er i hvert fall i et forsvinnende mindretall, en kan visst i vinter telle dem på den ene hånds fingrer, det er iallfall ikke flere enn at de «går på» begge hendes fingrer.

Sommarmåldagen var også flyttedag — og er det for så vidt fremdeles, men på våre kanter har den visst lite å si som flyttedag.

Men døren inn til våren er den nå som gjennom alle tider. Nå begynner de lyse netter så smått bare noen korte små timer skygger natten over hos oss nordboere og før vi riktig får summet oss går sol av hav igjen og legger fjellene rundt oss i morgengull. Hanene galer med glade og vekkende røster, kjeld vader langs fjærene etter matrusk og lar sine lyder høre, stæren tar sine losjehus i besittelse og går i gang med formeringen, måsene kommer stemmeskiftet og ærfuglene pare seg under støy og slagsmål i pollene og på sundene. I luften kårer man i april se, mer enn ellers ravner avvikle sine luftslag under stygge skrål og vågsomme looping the loop. Kråkene skravler om sitt og veiver imellom, til og fra sine reir i skogen eller oppe i brattfjell. Og så er det vår husvenn, skjura, den er i full sjau med våronna, bærer kvist og ullotter, skitt og lort og skrammel til sin villa i hagens rogn eller bjørk, eller i en telegrafstolpe, eller hvor som helst den kan finne seg en høvelig «tomt». I april er mange av fuglene i full gang med å innrede sine rugehjem. Og langt ut i måneden hender det man også en morgen plutselig ser en erle svinte seg bortover gårdsplassen på lynrappe bein, bråstanser og vipper elegant med stjerten — og da, vet man, da er våren kommet, bredfull og for alvor. Samtidig faller det også flak av snøtitting ned på våre jorder, disse forunderlige nøster, rastløse og aktive til vingspissene, matkjære og selskapskjære — og vips så er de vekk igjen. Hvor kommer de fra og hvor farer de hen? Gudene vet det, men gode og pålidelige vårbud er de, aprilsfugler i vår fauna.

Aprilsfugl er også grågåsa, med plogskjæret vendt mot nord. Vi ser den reise forbi høyt over våre hoder, og vet at i dens kjøl vann ligger våren og tar seg fram så godt den formår.

Jo, Bjørnson har rett, i april blir det til, da stormer det inn på oss med litt av hvert, da spiller et nytt orkester opp, vårens symfonitoner og legger seg vennlig inn til våre hjerter og våre sinn. Det er kommet gode varmesteiner i jorden, så de gamle, det tiner ovenfra og det smelter under, vinteren kommer under kryssild.

Også kyrene på båsen løfter si-

ne noder, sutrer og smarauter og slikker sol fra en strime gjennom vinduet.

Og der ser jeg lille Martin gå langs utfjærene ved pollen. Hver dag ser jeg ham på disse vandringerne ved fjære sjø. Hva mening har han nå med det, lille Martin? Å, jeg skjønner det så vel, han venter snart å finne den første rognkallen, denne merkelige fisken, som kommer med den første aningen av vår og som renner sin lubne nese kloss opp i steinene og tangtuene. Stormåsen og svartbaken er også kommet til svars her ved pollen for å begynne sitt rognkallfiske, og Martin er egentlig samfisker med stormåsen. Når måsen har dukket ned etter en rødfisk og fått slept den opp på det tørre, er Martin der og henter fangsten. — Han kan bringe hjem til sin mor opptil tre stykker i «sjøværet», og moren takker ham for den gode hjelp. Hun koker rognkallen og gir den til kyra og til sauene, den er ren lekkerbisk for dem. Men så blir stormåsen forarget over Martin og gellikeres freidighet, og trekker sin fangst i land på Galtskjæret eller på Tufstangen — og så står Martin der med lang nese. Men stormåsen har også der sine «påsittere», ravn og kråke vil gjerne være med på deling av delikatessene, men de får ikke komme til før måsen sjøl har forsynt seg med levra, for mer av rognkallen lyster den ikke. Så flyr den til ny fangst, mens ravn og kråke samler seg om kadaveret og grafser i det av fullt begjær. Og så er det at ravner ryker opp i slagsmål, stiger og faller, ligger på ryggen og spenner fjær av hverandre mens de bruker grov kjeft til hverandre og lar sinnet løpe av med seg. — Javisst, sier Karen Martins mor, og ser opp etter de kjempende ravner, javisst, sier hun, nå er dokker just i et pent «honnør», og mener humør.

Men det kan være så meget ille også med april. Hva sier for eksempel låven? Hvor tykk og trinn er høystabben? Sitter bunøa på lur bak om skjelteret? — Bunøa er som den onde sjøl. Før i tida var den en stormakt, den regjerte mer eller mindre i en masse fjøer og var vårens svøpe. Etter hvert lærte dog folk seg til å skjønne det ulønnsomme ved å holde den ene krigsmakt ved like. Man målt, romsligere til hvert dyr, og regnet med den faktoren at våren kunne bli sen og pinaktig. Bunøa tapte terreng, mer og mer tapte den terreng. Men satt helt utenfor er den dessverre ikke. Den er trampå, her og der, også i år, hører jeg. I noen fiøs har den fått

så godt som heimstadrett, synes det. Oline sier hun vil være «strågitt» så nesten til sommarmål. Nå må det kjøpes høy, en dårlig forretning, det svarer seg ikke. Nei, Oline må visst slakte ned litt. Men for et kjøtt! Og fremdeles ligger sneen to alen djup både innenfor og utenfor gjerdet. Og det blåser bare nordavind. Dyrevernets formann er en streng herre. Han går i disse dagene rundt med sitt truende sverd. Han er loven og svøpen. Oline gruer seg. Men nå skal det være slutt med bunøa. Det har Oline sagt så mang en gang før, så mang en vår før, når «Gullros» og «Frøya» sto der så radmagre og så på henne med bedende øyne og sutrende munn, så anklagende.

Sommarmål — du velsignede blant dager. I år har du slått deg i følge med påsken. Du blir ringet inn til oss på jorderike, du er nesten som et påskemorgensbarn, og kommer du ikke for å slukke sorgen og sorgene! Du er vårens og sommerens nyfødte barn, og på dine vuggestolper sitter nyss hjemkomne flyttfugler og synger vårens glade sanger til oss — sanger på det fineste norske, det fineste nord-norske sommarmål . . .

«Nu tiner det av taket
og sneen går og går.
Guds sol er vendt tilbake
og det blir sikkert vår . . .

synger Wildenvey.

Jo, det blir sikkert vår. Vent nå bare til sommarmål dag får slått døren opp, slått den opp på vid vegg, så blir det lind og lun gjennomtrekk av et mildt luftdrag fra sør. Fluer på alle solvegger, bekker som går i enge — og snart så livnar det i lundar, og lauvast i li . . . Du gode tid.

Og det er også godt å holde bryllup nå, sier «Bonde-praktika». Ja, sannelig er det visst det, for her reires da hopetall av brylluper — om ikke så mange menneskebrylluper akkurat, så — se deg omkring i naturen, min venn, og du vil være vitne til brylluper alle vegne. Der foregår det ett på en bjørks friske gren, der et annet borte i lyngen, et tredje på et steingjerde, på sjø og land er det bryllupsfester til alle sider. De to gresstråene der, står de, mon ikke og forlover seg, og det er iallfall opplagt at de to fluene har noe fore i det ekteskapelige.

Vi kan visst trygt regne med at sommarmålnatta blir vennligsinnet til oss i år. Og at vi ikke blir narret april . . .

Jonas.

Gammelost kan være bra til annet, enn å lukte sterkt og legges på smørbrød.

Den skaffet meg plass som avis-
mann — på prøve.

Det var smått med skolegangen i min barndom. Vi holdt til i et leid lokale, så lavt under loftsbjelkene at den lange læreren fra Nordfjord mer enn én gang fikk seg gode dunk i skolten, som var uten hår, bortsett fra en krøllet krans i en ring ned mot celluloyd-snippen. Da sa han noe, sånn hvi-skestille, men skal tro om det ikke dreide seg om noe slikt som «fan», eller i det minste «han steiki rett». Naturligvis flirte vi unger, helt diskret, for Nordfjordingen var en hissigpropp, som flittig brukte både linjalen, flathanda og i grovere tilfelle bjørkebuska, som hang til utstilling og til skrekk og advarsel på en tretomsspiker på veggen bakom kateteret. Det vanket korporlig refselse rett som det var, og i tilfelle hvor den store straffen skulle fullbyrdes, med bjørkebuska lagt flere ganger «elskelig» inn til synderens bare bak, ble tilsynet tilkalt. Dette var selvsagt før loven som verget oss uskyldige små, var blitt til proposisjon og vedtatt med stort flertall i tingets hall.

Nordfjordingen var en brann til å være etter oss. Kunne vi ikke leksene, var skammekroken like sikker som amen i kjerka og at skolestueovnen spydde røyken ut den gale veien, når det blåste nordavind. Vi hadde 12 ukers skole om året, med fire ukers undervisning i slengen. På veggen hang det et stort farvelagt Europakart, med svarte elver og blå hav, røde byer og gule fjell. I Norge var det masser av gult, men Volga elv var den dominerende svartstreken, ved siden av Donau. Vi kunne bare ikke begripe at Volga aldri fikk fylt Det kaspiske Havet slik at det ble oversvømmelser og katastrofe der aust på steppene. En av klassens lyse hoder forklarte oss det slik, at det var så ulidelig varmt der borte, slik at folket langs de kaspiske strender drakk som kalver og holdt dermed innhavets vannstand innenfor rimelighetens grenser. Vi godtok den forklaringen og var en geografisk visdom rikere. Det andre kartet viste «Palestina, eller Jødeland», som teksten het oppe i venstre hjørne. I bibelhistorietimen brukte læreren flittig dette kartet. Vi måtte traske med på det israelittiske folks hele ørkenvandring, delta i slaget om Jeriko og være mannskaper i Josvas hær, som vi syntes for litt for hard-

hendt frem mot det kanaanitiske folk, men det fikk så være, etter som det skjedde på Herrens befaling. I Pontoppidans forklaring pugget vi spørsmål og svar, så godt vi kunne, og etterpå måtte vi etter evne gi vår forklaring på lærerens mange, rett og slett infame spørsmål. Vi sukket over budene, svettet over troesartiklene og hadde kuldegysninger bak i sakramentene. Men inn skulle den, barnelærdommen, Rasmus (læreren) var en nidkjær undervisningsminister, og brukte, som Jonatan, pisker med pigger på, hvis det gikk for tregt med å få gudsordet lagt oss på hjerte og sinn.

Slik strevde vi i syv-åtte år med å nå «skolens mål». Nå, det var jo ikke alle av oss som klarte det. Dortea, for eksempel, vant seg aldri lenger enn til midtveis ut i troens artikler og var nesten like håpløs i multiplikasjonstabellen da hun sluttet som da hun begynte. Andor måtte i sitt femtende år fremdeles stove seg frem gjennom Jensens lesebok, han kunne på kartet vise hvor Norge og England lå, kunne sette fingeren på Kristiania og London, og på Jerusalem og Libanons fjell, men stort utover det strakk ikke hans geografiske viden. Både han og Dortea, og flere til forresten, slapp ikke forbi prestens strenge sensur. Ja, Andor ble ikke konfirmert før han gikk i sitt 19. år, brukte barberkniv og var småforlovet med Didrikke i Kleiva.

Tross denne smertens gang, ville jeg absolutt lese videre. Nord på Tromsøya lå der et seminarium og vinket til meg. Men far sa tvert nei. Du skal være fisker, sa han, det har vi vært alle sammen i slekten, og jeg måtte med sorg i sinn bøye meg for slektstradisjonen. Men så hendte det en dag at jeg ved kirken fikk se en sersjant i sin fulle helgedagspuss, med snorer og bånd og solblanke knapper i hope-tall, og en sabel som slepte ned på kirkebakkens grus. Det var et syn for guder, det var eventyrets selveste prins. Klart, sersjant ville jeg bli. Og da det viste seg, at en slik uniform kunne jeg ved tid og stunder trekke i, uten at det ville anstrenge fars pengepung det minste, la jeg min slagplan. Det ble ut på vinteren avertert om opp-lagelsesprøve ved underoffisers-skolen i Harstad. Jeg søkte, fikk

de nødvendige attester hos presten, og svaret kom at jeg kunne møte opp til prøven. Alt dette hadde skjedd bak fars rygg, men nå var det ingen vei lenger utenom ham. Nei, sa han atter. Fisker, sa han, og var stivnakket som det trønderfolk han var run-det av for godt og vel hundre år siden.

Alle porter stengt — med hengelås.

Så oppsto det igjen Amerika-feber i distriktet. Den ene karen etter den andre pakket koffert, gikk rundt i nabolaget og sa far-vel for aller siste gang, mens tårer randt på kinn og sukke høstes, både fra de bortdragende og de igjensittende. — Jaja, så fikk det iallfall og i Guds navn bli Amerika da, tenkte jeg, skrev til en agent i Trondhjems by og fikk det klart med skipsleilighet for meg og den blåmalte kofferten, en arv etter min eldre avdøde bror. Jeg fikk den som konfirmasjonsgave sammen med et tambakk-ur som vanligvis gikk et par-tre timer etter soltiden.

Alt klappet og klart for reisen over havet, via Newcastle — Liverpool, og mor informert. Men atter fars røslige skikkelse som et fjell i ferdesveien. Nei! Har jeg ikke sagt du skal ha gården og være fisker ved siden av? Basta! Jeg pusset morbror Hans, farmer og etter sigende velstandsmann i Dakota, på ham — det var til ham jeg aktet meg. — Intet hjalp.

Jeg gikk aftenskole og fortset-telsesskole, samlet meg respek-table lager av kunnskaper, leste engelsk med en student, som lå brystsvak hjemme et års tid, og kort sagt kvalifiserte meg for litt av hvert utenom det å egne liner og sprette maven opp på torsk og hvise

Så en dag leste jeg i bladet om en ledig post som sekretær i en avis. Hadde alt da vært litt utpå med noen, dessverre nokså klønete inserater, det ene om en ulykke som krevde tre menneskeliv, det andre om det tjenlige i at folk lærte seg litt bedre spyttekultur, og det tredje om en gammelosts endeligt, ved at midden hadde fortært den med hud og hår, som det heter i kringkastningens meldinger om landbrukspriser. Den siste var av litt filosofisk art og den absolutt beste.

Egenhendig skrevet brev fra redaktøren meldte at jeg var ansatt — på prøve en tre måneders tid. Jeg var nå blitt over 21 år og myndig. Fars veto hadde mistet sin virkning — og jeg reiste med en 20 kilos velforsynt koffert og de noe vankelmødige forhåpninger. Lønnen var 60 kroner måneden, men losji med full pensjon var sikret meg for 35 kroner måneden. Ergo hadde jeg 25 kroner pr. 30 dager å rutte med etter for-godtbefinnende. Det var velstand i sikte.

Prøven ble til mangfoldige år. Gammelosten reddet meg over båtripa, kleppen og rakkrossa ble ombyttet med penneskraft og snor bak øret fra lorgnetten.

Men det skulle egentlig vært seminariet, eller underoffisersskolen med løveknapper og røde render, eller et settlement i Dakota.

Nå, en får ta tiltakke med det nestbeste. Ofte får en ikke det engang.

Jonas.

Våren under oppseiling.

Jeg kommer til gårds og møter Karen, som er i ferd med å henge opp torsdagsvasken. Hun står bararmet og med skjørtet heist en god tomme ovenfor den estetiske grensen, men ferm er hun, hun står der og blusser over baljen med all den skinnende Blendavasken.

— Det blir visst tidlig vår i år, sier hun og får satt klypene på et par av sine egne unevnelige i lilla farge.

— Tror du det? Jo, du har kanskje rett i så måte. Men hva kjenner du egentlig det på? Gikta . . .

— Ha-ha, nei den sjukdommen plages nå ikke jeg av, må du vite. Ser jeg forresten slik ut?

— Nei, velsigne deg, Karen, det gjør du da slett ikke — hun baler nå med å få et stort underlaken kastet over snoren, og jeg må tre hjelpende til.

— Hva jeg kjenner det på? spør du om. — Jeg kjenner det ikke, men jeg ser det. Ikke på noen slags vintervei oppe i lufta, som han skomakeren ute på Grøtaværet i Trondenes, men ganske enkelt på katta og skjura — ja, og så på en ting til som jeg ikke vil nevne. Men tidlig vår kan du alt så forlate deg på at det blir. Jeg har forresten gjennom en utallig masse år lagt merke til at våren kommer tidlig, sånn i sin alminnelighet, på alle, eller iallfall de fleste av de runde årstallene, altså ti, tolv, fjorten og så videre.

ger i huset, sier Ol-Jakobsa, det får ikke gå over av skitt der i stua og jeg antar at om en fjorten dagers tid så begynner hoa å verpe. Stæren er bestandig tidlig ute med slikt, for som regel gjør den to varpan for året, først ett kuld og så ett til.

— Men skjura?

— Skjura, den skata, den holder vi mest mulig borte fra gården her. Kvindfolkan er så sinna på den. Ho skit på klean når de ligger borte på vårbleiken, ho stjæler alt ho over kan komme, og da vi her eine året fant brodersaksa i reiret hos den, den brodersaksa, vi hadde ei nabovokje mistenkt for å ha stjålet, da erklærte ho Serina skjura krig på kniven. Og så varsler ho ondt og er et spektakkels til en føgl. Men dokker ser ho sett nu der borte på slipesteinsveiva og vipa med vellet og gjør seg lekker. Ho har nemlig i utallig mange år reira i stor-rogn

— og i år har vi jo femti, som en får si er trillerundt.

Karen fortsetter med å klype vasken fast på sine snorer, og jeg rusler videre. Jo, det blir visst tidlig vår — og godt år får han bondemann. Her er jo allerede massevis av vår-tegn — ikke slike bare som at skjura bygger reir i februar, for skjura er en stor narrefugl, og heller ikke er det verd å legge noe videre brett på at gammelhesten står på stallen og røyter seg lenge før midtfaste, — det kan bare skyldes at han er blitt godt føret og kjenner seg oppkvikket som i gamle dager, da den for etter hoppene og var som en galning på jorda. Jeg bryr meg heller ikke om disse vinterfluene som kryper ugidelige omkring etter noen gode solstreif mot veggen, og innbiller seg at det alt er på tide å grise til maten for godfolk, nei, slike vårbud kjærer jeg meg ikke om.

— — —

Men se på den kjelden som går der borte i fjæra, så pertentlig og så rødstrømpet, — og litt bortenfor på neset sitter maken hans og nikker til oss og er full av lett-sindighet. — Ja, sier han Ol-Jakobsa, det er nå snart tre uker siden den karen viste seg her, det var akkurat den 9. mars at jeg kom ut om morgenen for å glane i været, at jeg hørte kjeld-målet nede på tangtudevne. Jeg ville nesten ikke tro mine egne ører og øyne. Så makeløst tidlig kan jeg

nagenjørnet, og den njemmeien vil ho ikke gi seg på. Vi rive reiret, og ho bygger på nytt og på nytt.

— Men hvorfor skyter dere den ikke?

— Har jeg ikke skutt den! Jeg har en heil bundt med skjur hengende under nausttaket, fjorten stykker minst. Men nye skjur kommer i stedet, ja, på dagen, så å si, det er ei udrepelig slekt. Da litlebane vårt vart sjuk samme dagen som jeg forleden år skaut den siste skjura, sa ho Serina, nu Ola, nu slutta du med denne kalendareringa, ellers blir det bare ulukke for oss alle. Skjura er en hevnfugl, — ja, det har dokker nok hørt. Men om jeg så skal hogge ned stor-rogn, så forpinna den stein om ho skal få reire der meire, så lenge eg og han Ol-Jakobsa er gangfør på denna jord!

— — —

Våren er i anmarsj. Nå gyter io

aldri minnes at jeg har sett den her. Og dessforuten så er også rognkallen kommet. Ja, har dokker hørt på maken, og vi er bare omkring midten av mars måned. Over helga skal jeg greie inn rognkallgarna og sette dem i sjøen. Rognkallen — ja, det veit dokker vel — er det finaste kveiteagn man kan ønske seg.

— Det er altså uvanlig tidlig for rognkallen dette?

— Ja, eg mein dokker e påstyr. Regelen er at den kommer en god bette vei ut i april. Stormåsen har alt begynt å fiske rognkall her inne på pollen, og så blir det mat både for ravn og kråke, for måsen sjøl, han eter bare levra.

— De tar dette som et sikkert vårtegn?

— Sikkert som låset for et bankpengeskap. Forresten så kan dokker notere det ned at akkurat samme dagen som jeg merket rognkallens tilstedeværelse, så satt også stæren her borte på torvsjåtaket og kvedet en eller annen revyrefreng. Uvanlig tidlig også hva dette vårbudskapet angår. Skjønt stæren er mere upålitelig, — men rognkallen, den kaverer jeg for.

— Det er jo svært lenge alt siden man så grågåsa fly mot nord.

— Grågåsa barer narrer oss den, sier Ol-Jakobsa. — Jeg har flere ganger sett den flyve nordover alt i slutten av februar, men snaut ei veker tid etterpå har den fløye sørover igjen, så den er visst ikke noe kronometer slik. Den — hva kaller dokker det? — den bare rekognoserer.

— Rekognoserer?

— Nå, det er så det heiter, — ja, ja, jeg er nå ikke støere karen i de utenlandske språkene, veit dokker.

Vi står og ser på stæren at den allerede har tatt sine små bekvemmeligheter i besittelse. — Den fjel-

også skreien, — og er ikke det også et vårtegn. Og småkvalskyttene ladd og fyrer av. I alle viker og sund er det ærfugleslagsmål, fordi det bestandig er for mange hanner. Kyrene rauter mot solstripa gjennom fjøsvindusglasset. Bekkene bobler opp gjennom tele og sne, det er «varmsteinene» i jorda som begynner å virke. Og nå går vi her og venter på snettingen. Når den kommer, feit og trivelig og evig rastløs, da er det vår — om så nordavinden flistrer oss om ørene.

Vi kan så smått se våren ved dens mange fortegn og varsel, se og ane. For det er oss ikke alle gitt å kunne lukte den. Det gjorde nemlig han gamle Leonhard Olsa. I dag lokter eg våren, sa han og snuste djupt inn mellom de lange nesehårene. Nu lukter eg værforandring, sa han, nu kommer våren, — og han kunne stå slik og lokte den midt i gnallerfro-

sten og sneføyka. Og stemme gjorde det — nesten bestandig.

Dampskipsselskapene lager sommerruter. Høyfjellshotellene pusser opp, hyttene feies og svartbaken har fått unger. Saltfiskfartøyene går snart til tørkebergene med sin last. Der rundvaskes i tusener av hjem. Oleanna setter ut sine blomster for å få vinterlusa av dem, og borte i vedskjulet sitter han Didrik og overhaler blikkvogna. Våtegn er det en bråte av, jeg kan ikke oppregne dem alle sammen, og tidlig er de på føret noen og hver av dem.

Nå står sikkert han Ol-Jakobsa og stikker rognkall av sine garn. og så egner han sin gagnvad og tar seg pene kveiter. — Du kan komme igjen i juli, så skal det bli en råd med kveiterekling, sa han da vi skiltes.

Jonas

STERKE MENN

OG

VEIBRETERE

Nei, før i tida så var det rettelige og reale mannfolk da, skal jeg si dokker. En tre alens kar, tre alen på strøpelen, var ingen sjeldenhet. Men så var det også matmonser den gangen, å gudbevare dokker hvor de kunne ete og legge i seg, de kunne aldeles ikke magemåle seg, og de gav en god dag i bibelens åtvaring mot å drive det til fråseri, for det var ei stor synd, men heldigvis ikke av de utilgivelige, så en fikk bare ete på nåden — så å si. Drukkenskapen var ikke så rent liten, den heller. Vi hører mye om den fra hine tider, og det var ingen avholdsiosjer til å melde seg inn i og være reddet. Man drakk seg av «føten» mer enn én god gang. Det var nu ikke så avokelig heller den gangen med å skaffe seg det en trengte av brennevin. Nærmeste gjestgiveren hadde sin brennevinsdisk, og han rasjonerte ikke på peglene. Billig var det også. Vi kunne drikke oss staur full for en krones penge, sa han Jens Jansa.

Men det var denne velsigna maten vi skulle prate litt om her. Og om noen sterke menn. — Det var mange av slike rause karer i Ol-Pålsa-tida, du slapp leite lenge etter dem.

Der har vi Ol-Andersa, han hørte heime vest i Lofoten. Han var tre alen og åtte tommer høg på strøpelen og veide 136 kilo, og da hadde han ikke mere på seg enn snøut underbu'tsa for å skiu-

le skamma. Ol-Andersa hadde en liten gul hest, og den var hingst og knegget og skreik når den så hopper. Den var en såkalt Lofothest, som tok det meste av næringa ute, både sommer og vinter, og derfor var den ragget som ei uflidd geit. Når Ol-Andersa satte seg i sadlen for å ri, og det var nu helst til kirke det — for veier fantes ikke den gangen i begynnelsen av attenhundreåra, så måtte han krøke knærne godt for å holde støvlesålene fri av marka, og i motbakke, når «Gulen» syntes børa ble for tung, rettet rytteren beina ut og vandret bakken opp med hesten mellom dem. Under arbeide og slit og slep foran dråga kunne det mang en gang hende at «Gulen» ikke orket slite lasset fram, da spente Ol-Andersa fra og trakk det selv. Der går så mange fortellinger om denne karens krefter. Når jektene skulle settes på land for vinteren, var han selvskreven settingskar, og fembøringsårene måtte han få gjort særskilt for seg, en alminnelig kar orket såvidt løfte dem, enn si ro med dem. En hausten kom han vandrende ned til Leirvika, og der er det ved fjære sjø en ca. 200 meter lang utfjære med kvikkleire og svineri. Langt ute på denne leira holdt 5—6 mann på å streve med å skulle bære opp til naustet et fartøyanker, som var blitt mistet derute forrige året, og to lås kjetting. De hadde fått gravd

ankeret opp og last ira kjettingen, men så stod de fast, de vant ikke bære ankeret, da kvikkleira holdt støvlene fast. Ol-Andersa kom akkurat fra gjestgiveren og var på en passende god perial. Ka dokker streve med, glunta? spurte han og kom ned til. Jau, det kunne han nu vel sjå. Gastgiveren (de sa gjestgivar i den tida) har satt oss til dette, men han kan bare sjøl komme å gjøre detta. Ol-Andersa kasta vadmelskofta. Kom dokker bare unna, sa han. — Så kjente han på ankeret, det er jo berre som ei tom korg, sa han. —

Hekt fast kjettingen igjen, kommanderte han. Og så gav han seg i vei, med kjettingen på slep. For hvert skritt han tok sank han nesten til knes ned i kvikkleiren, og de to lås kjetting som grov seg ei djup veit heile veien, gjorde ikke børa lettere. Men opp til naustet måtte det altsammen, uten at Ola undte seg den minste pust i «bakken». Men da silte svetten av ham.

Detta var rettelig et hundeslit, sa han. Men så fikk han også drikke gratis ved skjenkedisken alt det han orket få i seg, og det skulle være 28 pegler ekte spanskbrønnevin tilsatt pepper. Og han sang da han ruslet til bygds seinkvelds.

Per Trondsa var en annen kar og en kjempe. Han var bare 19 år den sommaren mor hans bad ham gå til naustet etter et flatfat sild til middag. Jau, han skulle nok gå, men han gikk ikke. Så kom mora i døra og maste og bad. Per var midt i spenningen angående Gjest Bårdsens levnetsløp og kunne ikke slippe boka. Og der stod mora og bad for femte gang, at nu kommer folkene fra slåttmarka, skal du ikke gå etter silda, Per. — Da ble Per arg, hivde levnetsløpet og gikk til naustet, på etpar øyeblikk var han tilbake og satte en stappfull tønne med sild med et brak

ira seg midt på kjøkkengulvet. — Her har du silda, mor, sa han og gikk til boka igjen. Men fra nautstet og opp til stua er det en meget bratt bakke av omlag 80 meters lengde, og Per han bar tønna i fanget, som man sier. Da faren, som også var en kraftkar, kom heim fra slåttmarka, så han på tønna, spyttet bort til ovnspanna og sa: Nei, nu vokser ungene meg over hodet. Tønna ble stående i kjøkkenkråa til den var spist tom, og det varte ikke lenge, for gode matmonser var de alle i denne familien. Per selv klarte uten større umake 15 feitspekesilder i målet, og faren, sa de, greide etpar mer.

Matmonser, da vil jeg nevne han Børres Bentsa. Han var også vestlofoting og levde for godt og vel hundre år siden. Det var under Lofotfiskets tid, og lørdag ettermiddag rodde han heim med den største koketorsken han kunne finne av dagens fangst, og den veide ikke under 9 kilo, er det sagt. Da han kom heim lå kjerringa hans, ho Elen-Johanna borte i sengbenken og var sjuk. Barn hadde de ikke. Er du klein, Elen? Ja, du høyr eg vart så rar, svarte hun. Så kokte Børres fisken, og levra og roгна og alt sammen, og tok dertil fem skrokker flatbrød, hvorpå han satte seg til bords. —

Og han spiste det alt i hop. Er du vorten mett, spurte Elen-Johanna fra sengbenken. Jau, gudskjetakk, svarte han, men eg vart så tørstlåten, og så drakk han attopå heile søgryta tom, og det var ikke under 5 liter. Men da rapte han og takket gud for maten med knepte hender. — Nu er hertil å bemerke at Børres ikke hadde smakt mat siden han tidlig morggen reiste på sjøen. Nå, vil du si men likevel. Ja-ja, det kunne vel klart seg med litt mindre. Men så er det at Elen også fikk litt

matlyst borte i sin sengbenk, og Børres må koke henne en liten grøt. Den spiste hun et drøyt fat av, omtrent 4 alminnelige tallerkener. — Nei, eg vart rett så ussel, sier hun, og eier ikke matlyst, og så krevte hun seg til sengbenken igjen. Men Børres han spiste resten av grøten, rapte godt og ettertrykkelig, beit seg en skrå og gikk ut for å sjå i kveldsværet. —

Har dere hørt om Kollingene? De hadde sitt navn etter byen Kolding i Danmark, der stamfaren var fra, og var altså dansker av opprinnelse. Snakk om matmonser. De bodde her i Nordlands amt et sted. Disse Kollingene var en familie bestående av mann, hustru og 5 sønner, alle med den beste matlyst av verden. Melet fikk de årligars med jekten fra Bergen, og den kjøpmannen Kollingen stod i handel med undret seg mer enn en gang over hva denne familien brukte alt melet til som han sendte oppover. Så et året snakket han med jekteskipperen om dette. Nei, de gav hverken til ku eller geit, forsikret skipperen. Men er de så mange familiemedlemmer? spure kjøpmannen. Sju, svarte skipperen, men dokker kan lite på at de er ingen kostforaktere. Be gammelkollingen komme og besøke meg til neste stevne, jeg må se den karen, sa kjøpmannen. Men gammelkollingen ville ikke ta på seg den lange reisen, og istedet ble det kjerringa og den tredje eldste av sønnene som fulgte med jekta nedover neste vår. De ble godt mottatt av kjøpmannen og fikk sitte i hans storstue. Og nu er det om hva dere lyster å spise til aftens? spurte kjøpmannen. — Vi er vant med graut til kveldsmat, svarte kona, ikke sant du Anders? vendte hun seg til sønnen, han var en taus kar.

Så gikk kjøpmannen til kjøkke-

net og gav ordre om at det skulle kokes grøt. Den skulle kokes av melk og røres på med et bismerpund godt mel, og et bismerpund det er 6 kilo. Grøten kom på bordet i store fat, og så begynte skaffingen, mens kjøpmannen og hans familie agerte tilskuere. Ja, først så leste de for maten, både mora og «glunten». Og — så er det fortalt meg av troverdige folk, da de la skjea ned fantes der ikke snusken av grøt tilbake på fatene. — Men de leste ikke for maten, ble bare sittende som litt sturen og se ned på duken. Kjøpmannen: Ble dere forsynt? — Mja, sa kona, men hun dro litt mistenkelig langt på ordet. Det er nu så, sa hun at heime hos oss sjøl, der bruker vi å ta en pinn atpå maten. — Pinn? spurte kjøpmannen, hva er det for noe. Jau, det skal jeg si dokker. herr kjøpmann, det er en tørrmatbete. Så ble det skåret opp to hele grisletbrød med smør og ost og båret inn. Og de gikk med de også. Men da leste både gamla og glunten for maten og takket handa til alle som i huset var.

Da de gikk sa kjøpmannen: Hils hjem med den beskjedne fra meg, at dere skal spise dere godt og mett til enhver tid, så lenge jeg og mitt firma eksisterer, skal dere aldri mangle mat, og jeg ønsker dere alle et langt liv. Så imponert var han blitt, denne Bergenskjøpmannen. Og han holdt sitt ord. Men nu er de forlengst døde alle Kollingene. Dette var rundt regnet omkring år 1800.

Vitaminer, matoppskrifter, godkaker, slikkerier, fantes ikke. Jo, kanskje vitaminer, skjønt gud vet forresten. Og kalorier, ingen hadde hørt om noe slikt. Men kraftkarer ble det. Mons Bendiksen spiste ikke stort annet enn fisk og skjørr og poteter, han var så fattig og bodde ved en naken sjøfjære. Det har nu vært min kost

fra vogg av, så han, men enda
var han blitt 76 år gammel «or-
ket» han bære en salthaltønne
over fjellet, og det var sine 300
meter høgt.

Ja, dengang da var det mann-
folk, sier Anne-Katrine, som sitter
her og forteller meg dette.

— — —

I min heimbygd hadde vi i min
ungdoms tid — altså for omlag 40
år siden — en kar som vi kalte
«Norges krefter», — vi kalte ham
forresten også «Døden», fordi han
var så liten og så pyslingsaktig.
Så reiste han bort og 30 år senere
traff jeg en mann nede i Trond-
heim som kom og hilste på meg.
Kjenner du meg ikke igjen? spur-
te han. Mnei, såmen om jeg gjor-
de. Jo, så kjente jeg ham jo, det
var «Norges krefter». Han var blitt
herdebred, og jeg takserte ham til
minst 70 kilo, mens han vitterlig
ikke veide stort over 50 før. Da
han tok av seg frakken — var det
bare «døden» tilbake. Han var den
samme pysligen fremdeles. Det
var vatten i frakkeskuldrene som
hadde narret meg. — Jo, vi vat-
ter oss godt ut og blir tverr og
bred over akslene. Men kan vi ete
en 9 kilos torsk eller et grautfat
som det er noen mening i? Pluk-
ker vi vatten bort, faller vi sam-
men, mens vi holder oss på ma-
ven og sutrer fordi det blir forlite
av vitaminer i kosten.

Men det var engang — å det var
så mang en gang. Ol-Andersa
trakk hestelasset og lot hesten stå
og skamme seg. Og en sildtønne,
— hit med en kran eller i det min-
ste en fireskåret talje, ellers får
vi den ikke av flekken.

JONAS

Grisen var et vanvyrda husdyr.

Lite flekk, men lange buster.

Sist skrev jeg om geita, og ga den en bra attest, ja, jeg bent fram skyvde den i forgrunnen hos de gode herrer bønder og småbrukere, på det at de heretter bør fremme geiteavlen.

Denne gangen faller det meg inn å skrive om et annet av våre husdyr, grisen. Det var mange griseavlstasjoner også her i Nord-Norge før krigen, jeg mener da den siste og aller største, og nesten ombord i alle rutebåtene kunne en se disse små kassene med grisegrynt fra, dette vordende flekk til våre steikepanner, våre ertergryter og våre sylteruller. Men krigen slo også grisene overende for oss. Flesket forduftet, nesten som dugg for solen, og i beste fall var det en underdiskhandel å få tak i litt av det.

Heldigvis er grisene kommet seg bra på beina igjen, men det er visst fremdeles langt fra tilstrekkelig med flekk, og jeg ser ikke mere avvisninger fra griseavlstasjoner. Jeg spurte forleden en slik gammel griseoppdretter, eller hva jeg nå kan kalle ham, om

hvorfor han la ned driften med å produsere smågriser. — For det første var det ikke mat nok å skaffe, og dernest lønte det seg ikke, men for det tredje er det et forferdelig strev med slikt, skal jeg si deg. Natt som dag må man være til stede når purkene skal grise, det var å holde vakt i grisehuset til enhver tid. En gang satt jeg der hele julehelgen og våket over 2—3 purker som ventet seg.

— Hvorfor det? spurte jeg.

— Hvorfor det? gjentar han spørsmålet og er barsk og irettesettende, likesom i stemmen. — Du veit kanskje ikke at grisene er som besatt etter sitt eget avkom, purkene kan være de værste kannibaler av verden. Jeg hadde en gang ei purke som glefset i seg alle sju nyfødte unger etter hvert som de kom, og det var et stort tap for meg. Siden passet jeg på som en smed.

— Men det gjorde du altså ikke den gangen.

— Nei, jeg skulle følge kjerringa til kirke en første pinsedag, og mens vi var til høymessa, var det purka foretok seg dette.

— Er det alminnelig at purker eter sine egne nyfødte unger?

— Akkurat alminnelig vil jeg nå ikke si det er, men en kan aldri være trygg. Denne purka, jeg nyss nevnte, den som nedkom pinse-dagen, hadde aldri tidligere vist tendenser til kannibalisme, og jeg har flere eksempler på at plutselig en gang så flyr den onde i dem, og så blir det tap og ergrelse. —

— Men så kom jo disse flekkete og stivbustede grisene av møte?

— Ja, de gjorde så, det ble innført en ny rase av griser, men de var så kullskjære at de måtte holdes i hus nesten hele tiden. Og samtidig ble det jo slik at grisene skulle ha flekk på kroppen, ikke bare magert kjøtt, skinn og buster. Det var vel sånn en tid etter forrige halvhundreårsskiftet at det ble litt mere skikk på griseholdet her nord, men jeg husker jeg så griser av det gamle slaget så sent som etter 1890.

— På en gård i Nordre Salten var det en haug de kalte «Grisehaugen», av di den hadde vært utlagt til grisebeite i gamle dager.

— Slike grisehauger finnes her mange av i mange bygder — eller grisehyrer. Noen hadde beiteplassen på hauger, andre på myrer, det var ikke så nøye med det, i flere bygder. Det var snart godt nok til grisen i den tida. — Men så kom de nye grisene, de helt hvite, og så ble det svingom i bondeskikken, som det heter i visa.

— Men forresten, sier gamle Dorthe, så tror jeg man skulle ha grisene mere ute, iallfall om sommeren, enn tilfelle er i vår tid. Grisen liker også frisk luft, ja, den liker til og med å ha det rent og trivelig, da trives den dobbelt. Den er slett ikke så grisete som ryktet vil ha det til.

— Hva var prisen på en grisunge i din barndom og ungdom?

— Prisen, det var nesten ingen pris. Noen få ort, eller en klype ull. Ja, det hendte vel mer enn en

Nei, så sluttet jeg, det ble for mye slit, og mye søl er det jo også med slikt.

En sommeren for nokså lenge siden besøkte jeg en bygd i Nordre Salten. Mannen på den gården hvor jeg bodde og jeg gikk en dag omkring på hans marker og pratet. Vi kom til en liten haug, og denne haugen, sa mannen, den heter «Grisehaugen». Og hvorfor det? spurte jeg, jeg kunne ikke se noe urenselig ved den pene haugen. Jo, fortalte han, i gamle dager, i mine forfedres tid her på gården, så var denne haugen utlagt til grisebeite. Folk i den tiden hadde griser alle sammen, og grisene gikk for det meste ute hele tiden, bortsett fra hardeste vinteren, og det var ikke stort heller de fikk av tilskudd fra sine «vertsfolk» av mat. Min oldefar fortalte, at de kunne ha opp til 5—6 griser, og slik var det på mange av gårdene, og på ingen gårder var de uten gris, det var utenkelig. Også husmenn hadde griser, ja, mange av inderster også. Hans i Holla, het en inderst her lenger nord i bygda i gamle dager, han var forresten «søring» av fødsel, han hadde jamt et par griser, enda han ikke eide jordflekk så stor som min handbak. Han fikk leid en liten flekk i utmarka og der hadde han sine griser. Når folk spurte han Hans: Du har buskap, du også, Hans? Ja, det har jeg, svarte han, 2 griser, 350 lopper, 78 veggelus og ei bikkje.

Flekk var det i alle manns hus den gangen. Nåja, flekk er nå kanskje litt stridt sagt. De var ikke for feite grisene den gang, å «gjø» dem før slaktingen var lite brukt, og når de så skulle ta seg føa sjøl på et sterkt begrenset område, ja, så var det ikke rare greiene, kan en skjønne. Små var de også, de gamle grisene, og flekkete var de alle sammen. Hva de

gang, at man nok grisen helt gratis, bare for å bli den kvitt — det vil si, tilføyer Dorthea, av det gamle slaget. Av det nye slaget ble jo alt likesom mye grommere. Men jeg skal si dokker, det var godt flekk på de flekkete også, når de bare fikk så noenlunde nok i brya.

Jonas.

kunne veie? Jeg har hørt fortelle at hvis en slik julegris, for eksempel fra slutten av 1700-tallet eller begynnelsen av 1800-åra, veide så pass meget som en femti kilo, ja, så åjøyet man seg i naboskapet, og det måtte de rett si, at det er så meget til gris du har lagt i bakken, du Jakob eller du Andreas. Nei, jamt over holdt vekta seg mer eller mindre under denne «topptelsen».

Jeg hørte gamle Dorthea fortelle om griser fra hennes barndoms tid, sånn utpå 1820—30-årene, som ikke veide mer enn knapt 30 kilo, og da var de nær inn på året gamle. De kunne være magre som ei ku i vårknipa, og fleskeskinkene var ikke så tykke en gang som en støvlesåle. Men billig flekk var det jo.

— Hva slags rase av gris kunne det være man hadde den gang?

— Nei, det må dokker ikke spør meg om, sier Dorthea, det var vel nærmest en slags blandingsrase, av gud vet hvor mange sorter og slag. Noen var svartflekkete, andre med brune flekker, ja, jeg kan huske flekker som var både blåaktige og som gikk i det gule og det grønne — nei, forresten grønne flekker er kanskje litt overdri-velse, men mye spraglete var de iallfall.

— Og så hadde de jo svære buster?

— Buster ja, de kunne være opp til 10—12 tommer lange. Og det var noe bygdeskomakerne satte pris på, til sine bekatråder for sauming av støvler og sko.

Skoggangsmenn fra havskjærene.

Flyttedagen fra utværene blir ikke
lett for mange.

— Du spør etter ungdommen, hvor den er vorten av, og du kan spørre, her finnes snart sagt ikke en einaste gluntskank i heile bygda, og iallfall ikke her i grenda. Og veikjan det samme, borte er det alt det unge blodet.

Det har vært formelig utvandring i haust av all ungdom, og er det ikke en forunderlig verden vi lever i, en verden som står på hodet og sparker med beina, men har så vondt for å kunne tenke klart. Gluntan er reist sørpå for å drive skogshugst, fjorten karer i det første børtan, atten i det andre. Slikt har vel aldri hendt før i Lofotens historie, det vil jeg påstå med makt at det ikke har. Noen av dem har vel ikke sett annet til skog enn de forpjuskede bjørkebuskene som står hist og her borte i liene våre og klorer seg fast og holder det gående med livet på et slags vis. Og hva vet de om å felle ordentlige trær. Men avgårde for de, mens de plystret og gikk i lystig takt bortover veien til stoppestedet for å ta «lokalen».

— Dokker plystra nok ikke, når som at dokker har holdt på en stund med øksa og saga, ropte jeg etter dem. — Nå, det mener du, ropte de tilbake over skuldra, og

mente på at her ser dokker guttan i røyken. — Herregud, så godt det er å være ungdom . . .

Det er gamle Sivert som sitter og sier meg dette, og her kan du lese brevet som jeg nylig har fått fra sønnesønnen min, han er ikke fullt så høg i hatten nå lenger later det til. Jeg leser det mellom linjene. «Vi har det bra,» leser jeg. «Vi bor inne i en allmechtig stor skog og jeg har aldri drømt om at ei gran kunne bli så overmodig høg og tykk, greinene er større enn våre fineste bjørker, så da kan du sjøl skjønne. Skogen her har satt seg i den aller største respekt hos meg, og da jeg ble anvist den første grana til å felle, var jeg i tvil om jeg kom til å klare den oppgaven. Men du veit jeg gikk inn på den fra alle kanter, likesom, saget og svettet, sleit meg opp i småsinne, og til slutt måtte den gi rygg. Det var mitt livs stolteste stund, da den braste ned mot bakken. Etter hvert går det bedre og bedre, men jamen må vi henge ordentlig i skal det bli noenlunde dagpenger av jobben. Men de fleste av oss trives ikke her inne på de halvmørke skogene. Heime der kunne vi se til vide horisonter, her stopper utsikten noen få granlegger borte.

Jeg føler meg som en huleboer, rett og slett. Og så savner vi naturligvis havet. Nei, du har nok rett, bestefar, at Nordland det er nå basen i heile den vide verden. Jeg vet ikke om vi får høve til å ta en tur heim i jula, men vi vil sette alt inn på det. Hils og si at vi har det bra, og at jeg produserer hustømmer til alle i bygda som trenger seg fire vegger og et tak over hodet.»

Det var det meste av brevet.

Men er det ikke snodig, sier gamle Sivert, at Lofot-glunter er blitt skoggangsmenn sørpå.

*

Det er plutselig blitt så ille for folk i utværene. Det er ikke værendes der nå lenger og det strømmer inn med flyttesøknader til departementet. Det er så slemme med alt i våre dager, og statsråd Carlsen forteller at på sine steder av utvær er sjøen blitt så ondskapsfull at den går tvers gjennom husene. Folk må holde dører og vinduer åpne for å gi bølgene fritt spillerom, de så å si holder åpent hus for havet, og Carlsen er blitt rystet over tilstanden. Men nå vil han skrive til lensmann og ordfører etter bekreftelse. Og det kan kanskje være nødvendig. — Er sjøen blitt så mye verre nå til dags enn tidligere, og hvis ikke, skal man egentlig synes synd på folk som begår den dumheten å bygge slik som det er skildret her.

Bekreftelser kan være bra. Jeg fikk en gang like etter frigjøringen i oppdrag å skulle hjelpe en tvangsevakuert fra Finnmark med å skrive en søknad til det «offentlige» om erstatning for alt det han hadde mistet. Det var en fisker fra et utvær der oppe, og

sa begynte han å regne opp alt sitt bohøve, mens jeg klemte i vei med å skrive det ned. Det ble til slutt møblementer som både grever og baroner ville vært vel tjent med i sine slott, og jeg kunne ikke fatte og begripe at denne utværfiskeren hadde sett seg utkomme til så dyre anskaffelser og i slik mengde. Da han til slutt veltet også et piano opp på «flyttelas-set», mistet jeg bokstavelig talt taket på penneskaftet. Ja, og så kan du skrive til sist, sa han, at en del mindre ting vil jeg ikke nevne . . .

Dette var en kladd. Jeg skulle renskrive det hele til neste dag på min maskin. I mens foretok jeg en liten undersøkelse. Mannen hadde hele sitt liv bodd i en slags mellomting mellom et hus og en gamme. Men her står salongmøbler, sa jeg. Salongmøbler! formelig skrek den mannen og den konen jeg forhørte meg hos om saken. Ja, og videre står her to utskårne skap, et konsolspeil med slepet glass og noe som kalles sjeffener. — Da skrek de enda høyere, ja, ropte over seg og sa tvi rett han være. — Og så er det pianoet da, leste jeg videre. — *Piano!!* kjerringa ropte det i fistel. Var det *piano* dokker sa?

Neste dag kom mannen for å hente den ferdige søknaden. Jeg hadde ikke gjort den ferdig, jeg viste ham til lensmannen som den rette til dette slags arbeid. Han gikk ikke til lensmannen — og har måttet bære det store tapet av sine møblemanger, sin «sjeffener» og sitt piano.

Med hensyn til flyttingen fra utværene er det ikke stort å si på den. Det gikk jo på et vis den gang man bare hadde små båter

som kunne trekkes opp på land, og den gang folk trivdes hvor det skulle være, bare det var næring og livberging å finne. Og utværfolkene satt, mange av dem iallfall, godt økonomisk i det. Jeg kjenner til slike utværfolk i Lofoten som satt i det man må kunne kalle velstand. De ville ikke flytte for alt i verden. Det var rikelig med fisk i den sjøen som skyllet opp til husnova, fjellene bugnet av gress, det var bare å høste alt det en orket, både på land og hav. Og innrettet man seg fornuftig og på litt lengere sikt, gikk alt helt utmerket, sa en eldre utværsmann en gang. Vi er tilfreds med vårt kår og vår stilling, sa han.

Men så kom motorbåtene, og det ble noe helt annet for utværenes mennesker. Det fantes ikke havn, det fantes heller ikke vei, enkelte steder knapt nok en sti over fjellet. Og havn og vei kan umulig skaffes. Så er det bare å flytte. Men det vet jeg, sier en utværing av fjerde generasjon, at den dagen jeg drar bort fra —vika, det blir en tong dag. — Ja, du store verden rett, sier hans kone, at det skulle bli slik. Vi trivdes så innerlig godt her ute, og dokker aner ikke våren her med sin makeløse kveldssol og det vakre fargespillet over de irrgroenne liene. Ja, mye som holder igjen det er det, så sant og visst, sier mannen. Men ungdommen vil bort — og det er ikke noe å si på det.

De skal flytte til våren.

Men, sier konen, vi skal nå gi oss god tid. Du får meg ikke ut av stuen før godt og vel over St. Hans, husk på det. Jeg vil ha med meg gode minner om de siste skjønne kveldssoler over —vika.

Jonas.

Tre millioner mere sau i Norge

Gjeterguttens drøm går da i oppfyllelse.

Mens jeg er i jag med husdyra våre, tar jeg like så godt også sauene med. Geita og grisen har jeg «handsama» tidligere og gitt de beste vandelsattester — nei, unnskyld, for geitas vedkommende tok jeg nok visse forbehold i så måte. Men når det gjelder sauene kan jeg gud skje lov benytte, om så er, nesten alle språkets superlativer på pluss-siden. Hvem har egentlig noe vondt og nedsettende å si om sauene? Visstnok kan den også smyge gjerder, og i et knipetak også hoppe dem, men sauene har iallfall lagt seg til mere av samvittighet enn geita, den farer ikke uvorrent fram og den lar seg kuske, den er med andre ord ikke direkte ondskapsfull og stjeler ikke over en lav sko. Og sauene kan vel alt i alt gi oss mere enn geita, som nesten bare står der og melker for produksjon av ost. Ragget dens har vi ingen bruk for, mens en kilo ull nå kommer på omlag 20 kroner — utenom svartebørsen, og er en verdensartikkel av format. Og hvordan er det, kjære leser, griner De kan-

skje til en middag med geitekjøtt som hovedrett? Bare syng ut og si at i grunnen så gjør De det. For mitt vedkommende så går jeg helst langt utenom de bordene. Og nå som fiskerne bare bruker oljeklær som sitt sjøhyre, så har geiteskinnet mistet sin verdi og sin betydning på det markedet iallfall. Geiteskinnet var i gamle dager det beste en kunne få til det slags hyre.

Så jeg at geiteavlen måtte opp, så gjelder dette ikke mindre saueavlen. Det går jo for tiden nesten som et ramaskrik over landet om å auke saueavlen. Tre millioner sauer til, sies det. Vi kan sikkert klare det fint — og uten synderlig anstrengelse. Her er det Rogaland går foran oss med et godt eksempel — og i like måte når det gjelder høner og egg. Har vi ikke sauebeitene liggende her og vente i milelange fjellstreknin-ger, de brede heiene, de grønne liene, avdalene hvor bare en og annen rype og rev streifer. Ville vi det først, og litt mannjevnt, kunne vi fylle de tre millionene på snaut 3—4 år. Og så kunne vi eksportere ull og være som et lite Australia. Våre ullvare- og tekstilfabrikker kunne gå for fullt, og vi ville få utmerkede klær på kroppen — endog kanskje uten merker, men det ville vel forresten være utenkelig med det nåværende styre i landet. Og nok av fårekjøtt til alle årets tider.

Helgeland har gjort en bra begynnelse. Der har man som kjent

satt i gang med fellesbeiter for sau og med skolerte gjeterne, og resultatet skal ha vært ganske lovende. Sneballen er begynt å rulle, og i fantasien ser jeg den vokse og vokse — ja, til tre millioner sauer, og til mere velstand på alle bondegårdene.

Jeg vet ikke hvordan dere bønder i Ofoten ordnet det med sauene i faren tid, om dere hentet dem heim til grindebolken hver kveld og lot sauelorten bistå med oppdyrking av nyeng. I Lofoten gjorde vi det iallfall på den måten, for mange gårders vedkommende helt fram til 1914, og forrige verdenskrig, den som satte skille for så meget, både til godt og ondt.

Jeg var visst ikke mer enn 7—8 år gammel, da jeg måtte trekke i gjeteruniformen. Vi holdt temmelig mange sauer på min farsgård den gangen. Sommeren 1902 husker jeg vi med smått og stort hadde 44 sauer i vår buskap, og jeg var så meget til kar, når jeg de årle morgenstunder jaget denne myriade av sauer og lam foran meg til mark og fjell. Mange hadde bjeller både av den runde sorten som ringlet med en blank og nydelig tone, og av de firkantede som bare «klakket», men til gjengjeld bar sine lyder meget langt. Og dessuten fabrikerte jeg selv en masse bjeller. Mor hadde et stort lager av runde blikkdåser som det hadde vært farge i, de var alle, husker jeg, fra Jacobsens Farvehandel i Christiania. Låkkene kastet jeg, så stemplet jeg med en 3-toms spiker to hull i bunnen og med en tynn streng eller en hysing festet jeg så en hestekosøm til kolv. Disse bjellene kunne jeg stemme som et instrument, jo mere jeg klemte dem flate, desto

grovere ble de i lyden. Det var særlig de søte lammene som ble æret med å bære mine heimegjort blikkdåsebjeller, og da mors lager var nesten uuttømmelig, sparte jeg ikke på musikken, det var som et vandrende symfoniorkester eller disharmonisk selskap der jeg toget fram.

Vi hadde 10 grinder i vår bolk, og disse grindene var det min sak å flytte hver dag. Det var et slit for en 10-åring, men den gang måtte vi unger tidligere gjøre rett for maten. I årenes løp ble mye brakkmærk dyrket på denne måten. Med 30—40 sauer fór man i sommerens løp over en stor vidde, og jeg skal hilse og si krøykje- og røysbærlyngen, daumose og annet ukrutt fikk en farlig medfart av sauelorten, som ble trampet godt ned. Og alt neste året vokste det grønt, langt gress der vi hadde vandret med grindbolken. I løpet av min gjetertid, som strakte seg over 6—7 år, dyrket far min opp minst 12 mål på denne måten.

Jeg hadde som plikt også å gjete kyra, men sauene var mine favoritter, og særlig lammene. Når jeg kalte på dem kom de løpende for å bli kjælet med, og vi holdt ofte kappløp på en slette som heter Sandjorda. Der likte forresten sauene å raste, sånn over middag på godværsdager, og her oppførte de mere enn en gang sine danser, der selv gamle sauer ble revet med i kåtheten og frisket opp i sine barndomsminner. Og her ved Sandjorda bygget jeg

meg en gjeternytte, av jora og stein. Jeg strevde med den nesten en hel sommer, men så ble det også et byggverk som jeg kunne vise fram for noen hver. Alle skulle ut i marken for å se det, da jeg en kveld i august kom hjem og meldte at nå sto huset ferdig, med dør for og med skorstein og flaggstang på taket. Til flagg brukte jeg et gammelt kassert «skotsk» halstørklæ som viste omtrent alle regnbuens farger. Og søndagen etter kom både mor og far den lange veien for å se nybygget og øse på med lovord. Og kameratene innfant seg tidt og ofte. Så kokte vi kaffe, fisket røye i elva og stekte den, fant rypeegg og andegg, måseegg og et og annet ærfuglegget også. I blikkboksen med det alt sammen og over ilden. Noen av vennene og venninnene hadde med seg litt av hvert hjemmefra, om det alt var ærlig bekommet, vet jeg ikke. Det var gjestebud over gjestebud i min hytte mange somrer på rad. Men stoltest kjente jeg meg nok den Olsok-dagen da vår gamle kårmann, han Anders Benoni, kom med sine to staver og hadde andøvd seg gjennom ulendet, enest og alene, som han sa, for å sjå denne fjonge høtta di, som det går slikt storord om. Han krøp inn, og der satt han på mosebenken ved vinduet, som var høgsetet. Jo, så måtte jeg naturligvis beverte ham, fyrte opp, stekte og braste, alt mens gamlingen lo og hadde det «trøyligt» i mitt selskap. Da vi sto utenfor døra la jeg merke til at han hadde tårer i sine gamle øyne, han måtte finne fram det røde lommetørklede sitt med de hvite og runde prikkene og tørke seg over øynene med det. Jo, Anders Benoni sto der og var bent

fram rørt. Og sa sa nan: — Ja, detta det var en god opplevelse for meg. No har eg vært barn og barns glad igjen. Jeg hadde også ei gjetarhøtte i den Helgelandsbøgda, og det er Nesna, som eg er i frå, veit du, og der hadde eg noen av mine beste stunder i livet. Det var så lunt å sitte der når det regnet og blåste, da kunne jeg søke ly der og drømme om mye stort jeg ville bli. Tredve år seinare var jeg for å lete etter denne gjetarhøtta — da var det ikke spor igjen av den. Men nå levde jeg det opp igjen alt sammen her hos deg, glunten min. Og her har du. Han leverte meg en hel, virkelig hel 10-krone-seddel. Sett den i banken, sa han, og nå må du følge meg et stykke på heimvegen, så pass langt at jeg ser gården fra Leiteåsen.

Denne tieren ble min startkapital — i fantasien. Jeg ville, når jeg ble voksen, begynne med sauedrift i stor målestokk. Det skulle være minst 150 sauer, og mine grindbolker ville jeg flytte omkring på Sandjorda og dyrke den opp til det frodigste england. Og hver haust skulle jeg kjøre store hestelass med ull til dampskipsstoppestedet og fylle Aalgaards Fabrikker med råstoff. Jeg hadde et helt fjell til min rådighet som beite, så kanskje øket jeg tallet til et par hundre, og sendte ull også til andre fabrikker som var i mankement for noe til å karde, spinne og veve. Den 10-eren satte mine tanker i trav, og alt dreide det seg om sauer og lam og dynger av den fineste ull. Kjøtt tenkte jeg ikke på, for jeg ville ikke mine sauer så vondt som at de måtte dø.

Gutteplanene fra årene omkring århundreskiftet gikk i baklås.

startkapitalen gikk forresten også fløyten.

Og etter hvert ble det heller mindre med sau rundt om på gårdene. Vi hadde opp til 44, nå er det visst aldri mer enn 12—14, med lammene, på den samme gården. — Og ingen grindbolker mer, sauelorten går tapt. Og ingen gjeterer heller, — men mye sau kommer bort i fjell og mark hvert eneste år, og ull og kjøtt går tapt. Det hendte seg ikke før i tida, i «min» tid som gjeter. — «Har du nå alle sauene med deg heim i kveld?» spurte mor. — «Ja,» svarte jeg, «kvar einaste en», og sto der med min gylne samvittighet.

Nei, det gikk ned i saueavlen. Og min hytte ved Sandjorda er forlengst smuldret hen. Etter 50 års forløp sto jeg på dens grunn igjen, og alt jeg fant tilbake av min gamle gjeterheim var en svartbrent stein fra min grue . . . Da kom for lengst avdøde Anders Benonisen og stilte seg ved siden av meg, og der sto vi, en levende og en død gjeter for norske sauedrifter i en lykkelig tid. Våre gjeterhytter var borte, — og så måtte jeg, akkurat som Anders for mange, mange år siden, finne fram lommeduken og fare med den over mine øyne, de var blitt så fuktige . . .

Men sauene skal, i likhet med geita, opp igjen i norsk husdyravl. Alt ligger fra naturens side godt til rette herfor. Her må det gjøres noe rasjonelt. Fellesbeiter, dyktige gjeterer, god rase — dynge av ull og tonn av kjøtt. — Helgeland har gjort en begynnelse.

Foreløbig mål: Tre millioner mere sau i Norge **Jonas.**

En greve av sitt folk — og en snytenstrup.

Den første same jeg så var en predikant.

Den første samer jeg så for mine øyne var en læstadianer, en predikant ved navn John Mikkelsen. Nei, for det fantes ikke samer — vi kalte dem forresten den gang finner eller lapper i den bygda hvor jeg er født og oppvokset. Men så kom altså John Mikkelsen, jeg tror det var sommeren 1897, og sammen med ham andre samer, et par kvinner også, og det var vel et syn for mine ni år gamle øyne. Maken til farveprakt hadde jeg aldri sett, og så kofta da, som slo inn og ut, inn og ut bakpå hver gang mannen tok et nytt steg. Men aller flottest var jo luen med den store dusken som slang imellom.

Redd var jeg disse folkene, kan ikke si annet, de var så fremmedartede, og dessuten så gikk de med en allverdens stor slirekniv, den var visst innpå halvannen lang, med sliren og det hele, og den minte meg om en tyrkisk kromsabel som jeg hadde sett avbildet i en bok om en eller annen sultan, som gjorde innfall i Europa og for frem slik, at folk mente som så at der hvor tyrken gikk vokste det ikke gress mere.

Jeg holdt meg godt på avstand fra disse fremmedartede samene, men var nysgjerrig nok til å våge meg så nær dem som mulig, uten å risikere for meget. De var fra Ofoten, ble det sagt, og de var glødende og oppriktige kristne. Du skal ikke vær å være redd dem, sa mor, de er Guds barn og fromme som lam. Jaja, la nå det så være, tenkte jeg, men en tyve skritts avstand holdt jeg nå til enhver tid, for alle tilfelles skyld.

Siden har jeg sett hundrevis av samer, kledd i sine festlige drakter, og bumannskledte. De første er absolutt å foretrekke. Det er to slags av samene også, prektige mennesker, og mindre prektige, folk med en høy og solid moral, og folk med en mindre bra sådan. Jeg svor på en bumannskledt same som en gang snøt meg på en hestehandel, det var forresten bare et fjell. Det var en riktig sånn «Luske-Ludvig» denne samer. Jo, han skulle så nødvendig hatt seg en hest på gården sin et sted i

Sør-Troms, og du vil ikke selge meg det føllet ditt? spurte han. Jo, føllet var jo til salgs, og det skulle koste nøyaktig 100 kroner. Oi, oi, skrek samer meg inn i ørene, ja det skal dokker få uprutta. Dette var en søndag, og den følgende torsdag skulle han hente føllet og bringe med seg kontantene. Kvart et einaste øyre skal dokker få i handa, sa han, og nevehilste til avskjed.

Torsdagen kom og det gjorde også samer, men han hadde med seg bare 12 kroner. Resten skulle jeg få nestkommende torsdag. Nei, sa jeg, kontant det hele, ingen henstand. Du får hele føllet, jeg vil ha hele hundrekroningen. Så grov han og lette, og pliret med et par lure øyne — jo så fant han en femkrone til. Det ble 17 kroner i alt. Og nå må dokker være så innerlig god og snill å vente med meg for resten, sa han. Tors-

En sameheim under sommersonn, enkel men god, iallfall god nok.

dag skal jeg levere ei kvige og en halvmarkokse til han slakter Hansen, og da skal dokker få all pøngan, så sant og vest som at vi alle har en Vårherre over oss.

Jaja, jeg kunne jo ikke stå der og gjøre mitt hjerte til en en røverkule, og da han tilmed lovte at han skulle bringe meg en kvarttønne med den fineste nystråla aure, og det skal dokker få attpå handelen, sa han, så fikk han gå med føllet. Det var det siste jeg så ham på lenge, og jeg har ennå 83 kroner og et kvartel nystråla aure til gode hos en bumannskledt same i Sør-Troms.

Etter noen dagers forløp gikk jeg til slakteren og spurte etter en viss kvige og halvmarkokse. — Kvige, halvmarkokse fra Nils P., nei, det hadde han hverken hørt eller sett. Da et halvt års tid var forløpet satte jeg lensmannen i vei. Ja, han sendte sin betjent

inn til Markabygda. Nils var ikke å finne, han var strøket inn på fjellene, og naboene flirte og mente på at «dein karan, haha». Jo, så skjønnte jo betjenten hvem han hadde med å gjøre. Jeg ventet enda et års tid, så purret jeg lensmannen igjen, og denne gangen var han selv på «befaring» etter markasamen. Du får ta hesten tilbake, sa jeg og ville ingen nåde mere vise. Javel, hesten skulle bli Men også lensmannen fikk lang nese. Nå var både han Nils og hesten borte, ingen visste hvor, kanskje inne ved et fjellvann et sted, kanskje helt over i Sverige. Borte var han, og «haha», flirte naboene igjen og godtet seg. Han er ikke god å ta den karn, sa de, og flirte litt til. Nei, for han lokter lensmannsveske, sa de.

Så var det ikke annet å gjøre, jeg måtte avskrive Nils P.s gjeld for evig. Senere hørte jeg han hadde solgt hesten og fått 280 kroner for den. — Ca. syv år senere banket det en januarkveld på min kontordør, og inn steg, ja, hvem tror De? Jo, Nils P. Og der sto han. Det flammert litt opp i meg, men så gikk det hele straks over til en varm mildhet. Nils er likevel en bra kar. Her står han med 83 kroner i sin lomme, kanskje pluss noen kroner til rente. Nils er storartet, jeg har miskjent mannen i syv lange år, og omforlatelse min gode Nils.

— Takk for sist, hilste han. I like måte, svarte jeg og var takksam for at det reelle gudskjelov og takk likevel er i avgjort majoritet.

Men Nils hadde et ganske annet ærend. — Dokker må unnskyld meg, sa han, men dokker skulle vel ikke kunne låne meg for som snopast en tredve kroners penger. Jeg falt ikke av stolen, men det var ikke meget om å gjøre. — Jeg fant i farten ikke ord for meg. — Jau, ser dokker, fortsatte han, det var nåså at han skulle til Lofoten med juksa, og nå hadde han

en gasta og galinda småbåt på handa, han skulle få den for 45 kroner, men så manglet han 30 på kjøpesummen. Dokker skal få pengene igjen når jeg kommer tilbake fra Lofoten, så sant og visst som at jeg er døpt Nils P. — Jeg nevnte ikke føllet, hesten, men jeg kokte over av sinne og kastet mannen på dør. Dette var make-løst. Et øyeblikk etter åpnet han døren på klem, stakk sitt revefjes innenfor og spurte: — Så vil dokker altså ikke hjelpe en fattig mann i ei knipa?

Da måtte jeg le, ja storskratte. Han fikk låne pengene. Han fikk 30 kroner, og nå har jeg til gode nøyaktig 113 kroner hos min venn fra Markabygda, og hva dag det skal være vil de vel komme i posten. Det er gått nesten trevde år siden den hestehandelen fant sted.

Men jeg traff andre gode samer i Markabygda, prektige folk. Anders Andersen, for eksempel. En mann til å få respekt for. Lars Jonsa, Ole Jonsa og noen flere. Jordbrytere, folk som gjorde rett og skjell for seg, aktet av både Gud og mennesker.

Og en gang jeg var til stede ved et samestevne med gudstjenester ved Majavatn i Grane herred, lærte jeg å akte dette folk, disse fjellenes sønner og døtre. Men aller mest ser jeg opp til den fjeil- og flyttsamen som jeg en gang besøkte i hans telt inne på vidda ved Kautokeino. Det var en velstandsmann, forsto jeg, og for en reisning, det var noe kongelig over ham, en ættestolthet som vi mange av oss bumenn kanskje savner. Hans voksne datter og to sønner var av samme slaget, og konen, verdig som en husfrue av det gode gamle slaget. Hans tale var alvorlig og vel overveid, og da familien trakk i søndagspussen for å gå den milen lange vei til kirke, ble jeg intet mindre enn forbauset. Det var et herskap jeg fikk selskap med på den kirketuren.

Da jeg noen år senere sa et selskap unge døddrukne samer rave om i Tromsø's gater, og da jeg enda senere fikk med han Nils P. å gjøre i en liten hestehandel, måtte jeg tenke på stevnet ved Majavatn, men i sær på den stolte, den renskårne og storfelgte samefamilien, en greve av sitt folk, der inne ved Kautokeino og en viss praktfull vandring til kirke under høy blå Finnmarkshimmel og med den sterkeste tro forankret i alles hjerter.

Jeg tror det var denne opplevelsen som mange år senere, fikk meg til å ta den utkastede Nils P. til nåde og hjelpe ham med 30 kroner til en båtskarv for juksafiske i Lofoten — tross alt.

Han også var av viddens friske og renskårne folk. Han var bare blitt fordervet, kanskje fordi han var kommet for nær oss bumenn. Han hadde ikke klart luftforandringen.

Vi har ikke råd til å miste dette folket. Ikke det beste av det iallfall. Samene må få leve sitt liv videre, og vi må gjøre det lettere for dem å gjøre det.

John Mikkelsen bar en gang god og sann kristendom til mange kanter, helt ut til det ytterste Lofoten. Han skremte meg litt som 9-åring, han var et forunderlig syn, og hans slirekniv hang ham litt for langt nedover låret — syntes jeg. Men John var mildheten selv, en apostel i det små.

Siden har jeg møtt samer i hundrevis, i kofter og i bumannsklær. Godt folk, og mindre bra karer, folk som skrider med åpne og vinnende ansikter — og «Luske-Ludviger». Avsporede individer, men også høyreiste ekte sønner og døtre av den store vidda.

Jonas.

„Taushet er gull.“

Er vi nordmenn et snakkesalig folk? — Begge deler, vil De kanskje svare, vi er vel stort sett ikke værre slik enn andre folk. Og De ligger vel med Deres svar i nærheten av sannheten. Vi kan med andre ord klassifiseres slik som et gjennomsnittsfolk. Er det mange av oss som prater alt for mye i vei, i tide og i utide, nøytraliseres dette ved de mange tause i landet. Og gudskjetakk er det. Her ordes utvilsomt alt for mye i verden, ikke bare på kongressene, i parlamentene og den allverdens mengde av styrever og foreninger og organisasjoner og kaffeslubberas — og De har kanskje av og til kunnet være vitne til ordflommen i et herredsstyre, når det gjelder en sak som bygdas vé og vell tilsynelatende hviler på og er avhengig av. Da kan tre fjerdedeler av representantene reise seg og si de samme ordene, så omtrent, i en endeløs rekke. I et nordlandsk herredsstyre diskuterte man saken angående en rottespist hvetemelssakk i sier og skriver tre og en halv time. Det var under den forrige verdenskrig, da melet var strengt rasjonert, så for så vidt, men jeg har aldri hørt på maken til ordgyteri over 5-6 kilo mel som var blitt vekk av et lager på tre tusen. Og jeg skal si provianteringsrådets formann og forretningsfører samt den forsynlige rotta fikk gå igjennom. Endelig kunne det voteres, og det ble enstemmig vedtatt at man skulle anskaffe et par katter til vakthold i mellageret. Berget fikk med stor anstrengelse endelig født den fillemusa.

Har De ikke inntrykk av verden akkurat nå er som fulipakket av prat? For å komme fort til med en ny prat flyr man imidlertid, og etter som flyfarten fort vekk kan settes betydelig opp, kan ordflommen strømme så å si ustanselig fra de mest ulike saler på jorden. Senator Ditten kan om formiddagen holde tale i Massachusetts, før ettermiddagskaffen i Bryssel og om kvelden på et eller annet høvelig sted i Den nære Orient. Enda har han kanskje ikke fått sagt det, og sammenkaller neste dag til en pressekonferanse i Indonesia eller på Hawaii, for å fortelle verden at det stort sett har vært spilt møye det hele. Men det skal holdes nye konferanser i nær fremtid, bebuder han. Jeg tror at hvis all denne taleenergien var omsatt i turbinnkraft, ville man lett kunne forsynt en middels stor by med elektrisk energi.

Men så har vi altså de tauserne Maken til taushet som den min aller første arbeidsgiver kunne prestere, vet jeg ikke om. Han var bonde i en av Nordlands kystbygder og jeg var hans gjeter Jakob, het han, og åpnet ikke munnen oftere enn når han skulle spise, bite seg en skrå eller gjespe ut på kvelden. Det var dager jeg ikke hørte et ord fra ham, likevel var han ikke av de sure og tverre. Når jeg så det rynket seg rundt øynene på ham, visste jeg han moret seg i stillhet, og det rynket seg meget ofte. Tausheten hans skrev seg vel fra — foruten hans gemytt — at ho Ernstine, hans livsledsagerske rablet i vei uten opphør, men ble likevel overfløyet slik av deres dreng, en eldre søgning, Laurits fra Frøningan, han gikk forresten under navnet Lores Frønneng. Hans make til å snakke fort og ustanselig kunne vanskelig finnes, det var som når man rusjer en bilmotor eller som når fjæra går av tappen i vekkeruret. Midt opp i alt dette virvar av snakk gikk Jakob med sin konstante taushet. — En gang ramlet gårdens melkeku utfor fjellet og slo seg plent i hjel. «Nå,» sa han bare, og da det kom bud om at eldste sønnen var omkommet på Island, stanset han i sin gang etter høylasset, så lenge nedfor seg og mælte: «Den var vel så, Guds vilje.» Så kjørte han videre opp etter låvebrua og inn på låven. Dette var visst forresten den lengste ordrekken jeg hørte fra hans munn i de fire månedene jeg var der på gården. — «Hm» og «nå» og «jaja» var de ordene han vanlig betjente seg av — når det først skulle sies noe. Resten, og det var ikke lite, klarte ho Ernstine og han Lores Frønneng.

Jo, Jakob arbeide prateprosenten godt nedover. Den dag i dag akter og ærer jeg ham for det.

Har De vært i selskap med bordtaler? Det har De sikkert. Det er jo av de ting de fleste av oss må igjennom en eller flere ganger i livet. Det kan være en meget hyggelig fest, god mat og drikke, lune passiarer, nye bekjentskaper og vennlige blikk fra damen vis å vis osv. Men så ringer det første gang, en eller annen slår på sitt glass — og dermed har man det gående. — Jeg husker et selskap for mange år siden. Det var jubileum for en okseforening som hadde bestått i 25 år og som — etter sigende — hadde bidratt meget vesentlig til fremme av

kvegbestanden i distriktet. Jubileet ble feiret med pomp og prakt. Vi var 38 personer til bords i det nyvaskede ungdomslokalet, bjerkeris på bordet, norsk flagg på talerstolen og papirvimpler under taket. Kjøttlukket fra kjøkkenet og grammofonmusikk fra mer eller mindre sprukne plater — dette var før radioens tid. Kort sagt festligt. — Oksesteik og nypoteter, sviskegrøt med avslikkede steiner rundt tallerkenkanten, vann i glassmugger og et seksmannskor som sang «Når fjordene blåner». Fire ølkister i den ene kroken av lokalet og to kasser brennevin fra Bodø Samlag i den andre. Maten smakte, og det samme kan sies om ølet og akkevitten. Stemningen flyttet seg jevnt oppover i etasjene. Midtveis i steiken banket okseforeningsformannen på sitt glass — og så begynte det. Han var en frisk og frodig taler som brukte de ordene bygdedialekten la i hans munn, og etter som det dreiet seg om kyr og sånt, kan det vel være det av og til ble noe for skjerpene for appetiten. — Men det er rart med drammene, de kan døyve så meget, og ikke bare en frostknute under brystet eller en balstyren kolikk i tarmene.

Detaljene skal De slippe. Det ble den absolutt lengste bordsetting jeg for min del har vært med på. Hele 5 timer måtte vi sitte der og høre på taler. Lampene måtte tennes, kokka sovnet av ved kjøkkenbenken og bjerkebladene visnet, mens bygdas jordbunn ble rundpløyet og hele kvegbestanden vrent ut-inn. «Hovmesteren» meldte tomme ølkasser og bare to flasker enkeltbrennevin som den hele restbeholdning. Men fremdeles fløt det utover av taler. Alle talte, og flere ganger, og «kvinner selv stod opp og strede». Vi satt og var tålmodige med hverandre til vi kjente «tresmak» i bakenden. Så svimte fru nestformannen av, og taffelet måtte heves. — Det er som sagt det verste jeg har vært med på av den sorten.

Men alt i alt, disse bordtalene og skåltalene og hva de nu heter alle sammen, de har så lett for å utarte, og de kan bli en pine for de ikke-talende i laget. — Men mange av oss har nu engang behov for å høre vår egen stemme, — og så er det jo så velmenende alt sammen. I disse talende stunder legger vi våre bedre

sider frem, og har ingen hemninger, men lar svadaen flyte som en seig veske utover.

Jeg måtte selv engang hoide et lite jubileum. De kommer jo uvegerlig med årene, og yngler etter hvert med stadig kortere mellomrom, som regel hvert femte år — over nitli hver gang vi kjøper ny almanakk.

Det ble litt fest også i mitt tilfelle. Såkalte venner innfant seg som gratulanter — og der ble naturligvis holdt taler til min pris. Jeg hadde aldri før den dagen visst for en fremragende person jeg i grunnen var, mine mange gode egenskaper ble dynget opp på hverandre, jeg kunne selvfølgelig være andre til et godt eksempel, og hipp-hipp hurra, lenge leve o. s. v. —

Slik kan man drive på. Prat, prat alt sammen. Nødvendig prat? Nei, unødvendig — ja, i mitt tilfelle vil jeg karakterisere den som upassende, og med min gode vilje skal det bli med dette ene «jubileet».

Om vi lærte oss til å si litt mindre. Til å elske våre egne stemmer og ord mer med måte. Til å heve taffelet før sidedamen faller i avmakt. Til mere nøkternhet i ordvalget, mere ærlighet. Jeg ville foretrukket en kinnhest fremfor noen av de verste venneglosene.

Jakob ville bare sagt: «Nå, du er femti nu, jaja.» Og jeg ville trykket hans hånd og forstått ham. Jeg forstod ikke de som laget tiradene på min bekostning.

Men talestrømmen fosser videre, i det små og i det store. — Godt da at det er noen som kan tie.

J o n a s.

Hatt eller tørklæ?

Det var engang det store spørsmål.

«Allting forandres ved tid og ved år,» sang ho gamle Lorentse mens ho trødde rokken og spant sitt garn, både til hoser og støvel-lester, så vel som til toskaft- og fireskaftvendtøy. Og det er så sant som det er sunget og sagt, allting forandres, motene ikke minst kanskje.

I min heimbygds kirke var det i min barndom ikke mange kvinnfolkhattene å se. Det var bare de kondisjonerte fra Ballstad, Ramsvik, fra Storfjord og fra Stam-sund og Ure som «gikk i hatt», som man sa den gang, og vi syntes de var så fine at de nesten ikke var til å komme nær. De kjørte dessuten i triller, med enkelt eller dobbelt forspann, eller de svinget opp i skinnende blanke kjærrer og karioler. Det var store vaiende fjær i hattene, afrikanske strutsefjær, ble det sagt, og de var som en åpenbaring — hvor nå mon dette Afrika med sine strutser var beliggende under sola.

Alle de andre kvinnene gikk i tørklæ. Kunne de hofferdige seg med en hatt? Aldeles utenkelig. Og der satt de i kirkens mange benker, opptil 12—14 med hatter på hodet, men all resten med tør-

klæ. Noen av de eldre hadde forresten såkalte kyser. Og var ikke tørklæet godt nok? Og var det kanskje ikke likeså kledelig som hatten? Et sort silketørklæ var en pryd, der det falt med sine lange frynser ned over ryggen, og nedover brystet fra en sirlig lett knyttet knute under haken. De unge gjentene opptrådte helst, iallfall sommers tid, i hvite tørklær, men lange frynser hadde de alle sammen. Nei, hatten var så visst ikke noe savn — den gang.

Ja, var den ikke det? Å jo. Så begynte noen av pikene å reise bort, til Bergen, til Trondheim, og noen helt ned til Christiania, men noen bare nord til Tromsø eller over fjorden til Bodø — senere var det mange som reiste også til Narvik. Og så kom de tilbake og bar sin hatt på hodet. En skanse var brutt. Men var ikke slikt formastelig? Husmannsgjenter i hatt! De eldre kvinner i bygda åjøyet seg. Og hatter med fjær og sløyfer og med lange nåler som stakk ut til sidene som spyd og var farlige å komme for nær.

Som 10-åring kunne jeg i høyden telle 12—14 hatter i kirken på de store dagene, ved konfirmasjon eller ved høvtider, som 15-

åring kunne jeg telle 60—70 hatter. Det hadde vært en «utvikling» i stormskritt. Men fremdeles var tørklærne i avgjort majoritet. Lærerfruer begynte å bruke hatt, de var jo litt kondisjonerte de også, men klokke-madamen hun brukte tørklæ hele tiden og lot seg ikke rokke ut av stilling. Og det var også mange andre kvinner, også helt unge, som ikke gikk over til hatten. Det kom en motedame til bygda, hun hadde lager av hatter i alle opptenkkelige fasonger, moderne og umoderne i variert blanding. Det ble nytt oppsving for hattene, nå kunne en telle minst hundre av dem i kirken, og tørklærne hadde fått en hard konkurrent, men de holdt enda tappert stand. Ho gamle mor og han gamle far vernet for tørklæet til sine døtre. De ville ikke «sjå» dem i det aperiet som heter hatt, sa de og var streng i stemmen. Å, det var mye lureri med hattene.

Der gikk ho Ellen og ho Arnolda, ho Margit og ho Wilhelmine hjemmefra i sine nystrøknede hvite frynsetørklær, sommer og sol og konfirmasjonssøndag. Pene piker, og hvor «hottelige» var de ikke i sine folderike skjørt, sine puff-ermebluser og sine silketørklær med frynser som et slør utover hele ryggen, helt ned til smallivet. — Ja, der gikk de under fars og mors øyne og var dydige som nonner. Men under en viss borte i avmarka, lå der fire esker og ventet på dem, fire hatte-esker, og til kirken kom de aldeles ukiennelige — med hatter som

ruvet, og med nåler, med grønne eller blå steiner, som var som en trusel mot sikkerheten for de gutter som vågde seg for nær. Men i fire esker under nevnte bru i avmarka, lå der fire tørklær som tålmodig ventet på å bli tatt i bruk ut på ettermiddagen, når sola gikk mot vest og middagen ventet i bakerovnen. — Jo, slik var det i mange tilfelle, hattene ble smuglet inn — mot fars og mors vilje, og etter mang en striscene innen heimenes fire vegger.

Og så ble det vel bare hatter til slutt? Langtifra, ikke i denne bygda. Foruten læstadianerne er det fremdeles mange som holder på tørklæet. — En middels gammel kone sier: — Jeg vil ikke se hatten, hun sa forresten «snollerhatt». Om det er vind og kuling, så skal jeg gå her og holde på hattkorga, som jeg ser mange gjør. Takker meg til et godt tørklæ, det kan jeg bette fast og tulle meg inn i, det gir varme både til hode og hals. Tar jeg det rundt halsen og knyter det bak i nakken, er det som et bind. Hva er en hatt på tre hår? spør hun, nesten forarget. En kråkebolle, et trastereir, svarer hun seg selv og blåser foraktelig. Ikke slik at hatten er noe syndens plagg i mine øyne, fortsetter hun, men den er så upraktisk for oss. Ja, det er nå min mening, og aldri en hatt på mitt hode.

Jeg nevnte læstadianerne. Det er jo blitt to slags av dem, dessverre. Lars Levi Læstadius' lære spaltet seg. Det en kanskje kan

kalle den liberale retningen, tillater, så vidt jeg har forstått, alt nesten med hensyn til klædrakt og stas. Deres kvinner kan eksellere i for eksempel hatter. Men læstadianerne i «min» bygd holder strengt på tørklæet og den enklest mulige klædrakt for øvrig. Derfor kan en på de store «kirkesøndager» fremdeles se masser av tørklædede kvinner i vår kirke. Og da sitter jeg der og minnes fra min barndom en kirke full av tørklær — med et meget tynt islett av hatter. Det var verdighet over disse forsamlinger, og de sorte silkekysene noen gamle kvinner enda bar den gang, de skapte likesom sin egen høytid. Det var som en slags brytningstid den gang, mellom hatter og tørklær — men kysene var på viken de front. Den siste så jeg en juledag for mer enn 40 år siden. Kvinnen som bar den satt på første benk, hun var gammel og grå, og med skjelvende hender bladde hun i sin salmebok etter de riktige nummer. Da hun, med støtte av sin datterdatter, gikk ut av kirken, tenkte jeg, der går vel sola ned for et hodeplagg som også en gang var de kondisjonertes.

Med siste krig kom de såkalte skautene, tørklær i miniatyr, de er bare som vimpler på hodene, og alle nesten bruker dem, også læstadianerne. Ja, for det fins ikke tørklær, ordentlige tørklær å få kjøpt. De som har av de gamle med de lange, elegante frynsene, de sparer på dem, og tar dem bare ut av skuffene, når det er høyst påkrevet. De skal vare livet ut.

for ingen vet når det blir nye å få kjøpt. Det også er vel et valutaspørsmål. — Jeg hørte forresten for ikke så lenge siden en gammel kone bruke seg på diskemannen i en butikk:

— Hvorfor fører dokker ikke ordentlige tørklær? — Var ikke å få, svarte diskemannen. — Nei, men hatter og skrot det har dokker i dongevis, ser jeg. Hun griper etter en hatt, holder den for dagen, ser på den og sier: — Ja, det er meg så meget til et hudeplagg dette, jeg ville ikke hatt den om du så kastet den etter meg. Diskemannen ble stående helt tafatt.

Men det nytter nok ikke å stampe mot hatten. Den har gått sin seiersgang all verden over — med eller uten strutsefjær. De spydlignende hattenålene forsvant dog heldigvis. I deres tid var det farlig, nesten livsfarlig å ville stjele et avskjedsskyss fra en pike. Martin måtte på sykehus med et halvt blindet øye. Han skulle uloves under en stor hattebrem, og så kom nåla . . . Det er mye greiere med et tørklæ.

Og er ikke en pike i tørklæ like så vakker og pyntelig som en i hatt? Ingvarda i sitt sorte silkefrynsetørklæ var bygdas skjønnhet. De med hattene kunne gå bent heim og legge seg. Og hun bruker fremdeles tørklæet, hun Ingvarda.

Jonas.

EN HEIM I ØDEMARKEN

Her lå det visst en gang bare steinknauser, lyngrabber og en sompmyr. Jeg stanser, ser meg om, bruker tankene. Hvor lenge kan det nå være siden jeg forrige gang gikk gjennom dette land? Tyve år? Nei, mere. Tredve, da? Det kan stemme bra. Da fløy her bare svart ravn og grå kråke, og det satt sniper langs myrkanten, som løp på sine lange, rappe bein, stanset, nikket, jamret seg i redsel over at jeg kanskje var en redeplyndrer. Løp igjen, nikket og jamret.

Nå står her et pent hvitmalt hus, en rød fjøs med låve, en sjå, et brønnhus, kort sagt, en vakker heim. Myren er tappet tom, knausene jevnet ut, de brune lyngrabbene er gjort grønne. Jeg ser ingen ravner og kråker, jeg hører ingen snipepist. Det er gjort en kulturframrykking her, et ødeland er gjort grødebærende.

Tredve år, tenker jeg. Det er mannsverk som her er utført. En stor byggåker ligger der og slår bølger med sine myriader av halvmodne aks, lange remser av potetfurer ligger der og blusser med sine nyskutte blomster, en grønnsakhage bugner av frodighet, det rødmer av rips på buskene, og fire små kattunger leker seg i sanden ved gangtrappen. En hund sitter vakt ved flaggstangen, rører med ørene og holder øye med meg.

Jeg ville gå denne vei en gang til, en siste gang kanskje. Jeg husker en liten multemyr lenger nordpå mellom haugene, en godt gjemt liten multemyr, jeg plukket min stråhatt full en gang — det var for tredve år siden. Nå ville jeg gå til denne multemyr igjen i ødelandet og gjøre meg et rikt og godt funn.

Så stanser disse husene meg, denne vakre og velstelte gården, et troll av eske, kanskje en huldreheim. —

Jeg vandrer veien opp til husene. Det banker borte fra sjåen. Nå, så går jeg dit. Det er kanskje huldrekallen sjøl, vel, det får våge seg. Ingen i sjåen, men det banker bak den. Rundt hjørnet, og se, her ligger det en liten smie. Det lukter stekt jern. Mannen belgeblåser til sin avl, han gjør sine jern røde, hamrer dem til, ambolten synger. Det skal bli beslag til den nye langvognen, sier han. Per-Henrik er hans navn. — Han legger sin hammer bort, graver i avlen og tar seg tid til en prat. Det er mellom onner. Låven fullstuvet av høy, byggåkeren modnes, potetene vokser.

Han begynte her for 28 år siden, med to tomme hender, forteller han. Drev litt tømmerarbeid framme i bygda, og ryddet her om kveldene. Slik holdt jeg på i tre år. Så bygde jeg fjøs av en gammel rorbu i Skrova, som jeg fikk kjøpe billig — 250 kroner. Det var godt og gasta tømmer i den, Vefsn-stokker. Der bodde vi og de første par kyrne en tre-fire års tid, så sprengete buskapanen oss ut. Og så måtte jeg bygge stue. Du ser den nå her. Den kostet meg nesten 3000 kroner — det var lenge før det fløy galskap i pengene våre, ser du, sier han og smiler.

Og buskapanen i dag? spør jeg.

Som alminnelig er den på 6 kyr, 7—8 smaler og en hest.

Kona slår opp slagvinduet til sitt kjøkken og blander seg i det: Vil du ikke nevne geitene og hønsene og grisen?

Ja, skal jeg nevne alt, så har vi jo, du Petrine, og så katta, hunden og kaninene, ha-ha.

Men steinen fra alle knausene, hvor har du gjort av den?

Den ligger i grøftene. Myra slukte den, og mere til. Myra var den verste å få bukt med, jeg oppga den et par ganger, så meg sint på den, vendte den ryggen, men den ga meg ikke fred. Den var på 14—15 mål, den var både en fristelse og en forargelse. Så gikk jeg på den igjen, grov, steinsatte, grøftet og bar — i syv lange år, da var den min. Den er nå min fineste eng.

Her er et mannsverk utført, sier jeg, og ser utover et velstelt land.

Å ja, sier han, det har slitt på kreftene, men de holdt da. — Det andre året var jeg i tanker om å gå fra det hele. Det vegget seg slik opp omkring meg av vanskeligheter og av mismot. Men så ble det en liten grønne her neste vår, der spratt opp noen soløyblomster, noen prestekraver kom senere ut på sommeren, dusker av kløver, en timoteiflekk viste underverker. Jeg måtte kjøpe meg en ljå og en rive. Jorden fanget meg. Og her er jeg, og jeg har aldri angret nå mitt valg.

Men så har du vel fått godt med bidrag, rundelig med bidrag?

Der tar du feil, jeg har aldri spurt etter dem. Jeg er ikke av den sorten. Per-Henrik bonde vokser likesom der han står og sier disse ord. Far min fikk ingen bidrag, fortsetter han, og han fikk gjort det som trengtes for seg og sine. Jeg ville være hans rette sønn — også nå det viset.

Jeg fikk tilbud, men takket og sa nei. Du er da en raring, sa folk, en konstig fyr, og vi forstår oss ikke på deg. Neivel, de forsto seg ikke på meg, det samme kan det være. Det er godt nok at en forstår seg sjøl.

Og du ser det nå her for deg. Cirka 60 mål i alt. Jeg bruker bare maskiner. — Jeg har en medalje og et diplom. Ordføreren og noen andre menn kom her for to år siden, holdt taler og overrakte meg gaven. Jeg ble glad for den, den henger i min stue, vi eier den sammen, min kone og jeg, hun har sin store andel i alt dette, vi deler på to. Du må inn og hilse på henne også, hun har sikkert kaffen ferdig. Du veit kjerringene og kaffen.

Det er noen mål til ennå å ta fatt med, men de skal få ligge. Bak alt slitet lå tanken på etterkommerne, barnebarna, og deres barn igjen. De skulle gå her på Rydstad, virke her videre, trives her og kaste anerkjennende blikk til medaljen. — Det blir ikke noe av det, dessverre. Vår eneste datter er i Amerika, gift der og har et «homestead» i Manitoba. Vår eneste sønn reiste han også, bare 20 år gammel, er noe på et kontor i Trondheim. Nei, jeg kan ikke ta gården, skriver han og sier Min bykone, vil det aller minst sier han i sine brev. Hun kan ikke med fjøs, frem for alt ikke med fjøs. — Hun kan vel bare hekle og brodere.

Så står vi her. Vi er som kastet omkull. Jeg kjenner det mang er

gang som om spillet er slutt overende for meg. Livet har mistet sin sammenheng. Et ledd, et eneste ledd, så brast det.

Det er tiden, sier menneskene meg, de forandrede tider. Jeg ville forære min sønn denne gården, han vil ikke ta imot den. Han er kontorist, blar i døde papirer — men han har da sett det leve og vokse her, gripe om seg av liv. Hvorfor velger han så ikke livet? Kan du begripe det? spør Per-Henrik.

Om fire eller fem år selger jeg. Vi orker det ikke lenger, ho Petrine og jeg, det har heller ingen hensikt. Her kommer ingen barnebarn, og ingen barn etter dem igjen, av vår stamme. Det hele kjennes somme tider så fåfengt og forgjeves. Det er likesom: ikke holdbarhet ved noen ting nå lenger — i heile verden.

Men medaljen da? spør jeg.

Den skal ingen arve! Han ble så kvass i målet, han Per-Henrik. Den skal henge i denne stua, den hører gården til. Den har ikke noe med et Trondheims-kontor eller et amerikansk «homestead» å gjøre. Den skal være som en sol her på Rydstad. Kanskje kommer det en gang noen av slekten innom her, ser medaljen, leser på diplomene — og må gråte over slekters undergang, sier Per-Henrik og ser langt utover sine jorder.

Et par timer senere gikk jeg til min hemmelige multemyr. Vendte meg en siste gang og så mot Rydstad gård, huldreheimen, eventyret i ødemarken.

Jeg kunne ennå høre en svak sang fra en ambolt. Per-Henrik gjorde sine vognbeslag ferdig . . .

Jonas.

Vennligetanker om Hårek på Tjøtta.

Husfrøya Ragnhild hadde stor buskap, men neppe så mange sauer som i vår — og lå August's fantasiby på Helgeland?

Allerede som 9-10-åringer på skolebenken vokste det etter hvert inn i våre jomfruelige sinn sympatier og antipatier. Vi var da kommet så langt opp på den vanskelige kunnskapsstigen at vi var begynt å orientere oss «udi» den norske historie, som får sin fastere grunn under føttene først ved den tid da Halvdan Svarte satt som en god og ansvarsfull herse over sin fylking sør i landet. Sønnen Harald vokste seg snart fram som en helt for våre tanker, det han foretok seg var noe vi gutter i 1890-årene kunne være med på og nikke anerkjennende til. Det var da ingen mening i at landet vårt skulle ligge her stykket opp i småkongeriker, med høvdinge som stadig så skjært til hverandre og kom opp i klammerier for et godt ord. Harald var gutten sin han, mens hans hår fritt fikk vokse, slo han småkongene i tur og orden og samlet det ganske land under sitt scepter. Bravo Harald! ropte vi i kor, da han hadde fått gjort seg ferdig med Hafrsfjordslaget og kunne puste på taket.

Han hadde min udelte sympati.

Men det hadde ikke en av mine nærmeste, kan jeg vel si, Hunden oppe på Bjarkøya. Jeg hadde ikke lest og studert mange boklinjene om Tore-karen før jeg begynte å reagere på den fyren, og da han, etter sigende, stakk spydet sitt i den halv-

reks Tjøtta. Vi hører om Bodø som ligger nordenfør, og om Knoffs sted på Namdal, som ligger sønnenfør. Og vi hører om de Coldeviner som i sin husbåt kommer på besøk til brukseieren Willatz Holmsen på Segelfos gård. — Vi kommer ikke forbi at Helgeland er stedet.

Det var her landstrykeren August i sin alderdoms tid etablerte seg som storgrosserer uti sau. Han også tok sikte på en flokk på 1000 stykker. No gikk det så aldeles galt med August og hans sauer, men August var ikke noe bra eksempel på noe vis, han, hans skjebne var å forlise på livets hav, og når han endte med å drukne i et hav av sau, var det i grunnen bare en naturlig utgang på det hele.

Slik vil det aldri komme til å gå med de 1000 sau fra Tjøtta Stamsæd- og Saualsgard. Her står det fornuft og sakkunnskap bak, den vi andre, vi i det små skal ta lærdom og høste nytte av. Tjøttasauene skal billedlig talt, formere seg utover he-

døde Hellig Olav ved en stein på Stiklestad, gikk min antipati straks over til direkte hat. Det var for meg som Bjarkøya var blitt en svart flekk på Norgeskartet.

Nei, da var Hårek på Tjøtta en mer vinskkelig person, og da jeg som voksen mann den første gang gikk i land på Tjøtta høvdingesete og gikk og vandret rundt der på den historiske grunn, var det med varme i sinnet og med mange vennlige tanker til hans gravhaug — hvor den no måtte ligge.

Når jeg i dag sitter her og skriver ned disse linjene, så er foranledningen hertil to pene saueansikter jeg i går så avbildet i «Helgelands Blad». Det ene av et vakkert vårlam, det andre av en nyklippet og fint frisert Merino-vær, begge heimhørende på Tjøtta gamle og ærverdige herre- og høvdingesete.

Det er no 919 år siden Hårek fant sin død — det sies for Åsmund Gran kjellsons spyd eller sverd, da han innfant seg hos den hellige Olavs sønn, Magnus, i Nidaros for å søke forlik for sitt politiske mistak ved å blande seg med motstandshæren på Stiklestad. Og dermed så satt hans hustru Ragnhild Arnesdatter som sorgende enke på Tjøtta.

Det var så sørgelig dette med Håreks endeligt, syntes jeg. Han måtte da være en bra mann, når han ville rette på sitt misgrep, og jeg

le Nordland, ja hele Nord-Norge, og bli oss en stor inntektskilde, slik at vi ikke faller i grøfta ved et feilslått Lofotfiske. Da har vi kjøttet og ulla, og kan stå like godt oppreist.

Det er gledelig å legge merke til at mange bønder no legger seg mer etter sau. Ja det er noen som er gått over til bare sau. Men er no det helt rett? Jeg tror ikke det. Vi må ikke bli ensidige. Det er en feil med oss nordlendinger at vår næringsliv er lagt for ensidig an. No skal det rettes på dette, allsidigheten skal utvikles også hos oss, men da må vi heller ikke gå ensidighetsvegen i vårt landbruk. Vi skal selvsagt holde på et passende antall kyr, og samtidig øke saubestanden, øke den til det mangedobbelte av i dag. Vi kan det, det gjelder bare om at vi også vil det. Og det bør vi jo.

Tjøtta Stamsæd- og Saualsgard er opprettet med det formål å vekke sauavlsinteressen i våre landsdeler. Vi har bare å holde oss dette for øye, øke saubestanden så langt for-

sørget med fru Ragnhild, da jeg leste om drapet og udåden ved Nidarelvosen år 1035.

Men Ragnhild satt jo tilbake med sin gode gård og sitt store tjenerskap. Hun kom nok ikke på «kassen». Og det var sikkert en stor buskap på Tjøtta også dengang, kyr og sauer, geiter og hester, griser og beljende okser. Men fru Ragnhild drømte nok ikke om slike store sauflokker der på stedet som dem en no kan se — og beundre, godt og vel 900 år etter at hun ble hauglagt, og glemt.

Tjøtta gamle lendmannsgård har no som oppgave å foregå oss nordlendinger med et godt eksempel, fortrinnsvis i sauavl. «Helgelands Blad» forteller oss at nylig ble det herfra sløppet ikke mindre enn 1000 sauer på sommerbeite.

Sau ja, det skulle vel nettopp være noe for oss nordlendinger. Vi har beitene, store vidder i fjell og mark som ligger uutnyttet, der graset vokser forgjeves og til ingen nytte for menneskene, som er satt til å skulle herske over alt jordisk. Om jeg nevner et framtidstall for nordlandske sau på en halv million, så er det sikkert ikke tatt for sterkt i.

Og sau er det lett å komme seg for med. En flokk på la oss si tjue stykker, kan i løpet av få år økes til et par hundre, i allfall hvis flere av dyra beflitter seg med å bringe tvi-bør om våren. Og det gjør de jo. En mann i Lofoten, som hadde ti sauer på bås i vinter, går no og teller en flokk på 28. Så raskt kan en saueflokk multiplisere seg.

Da Hamsun skrev sin roman «Segelfos By», er det ingen tvil om at han grunnla sin fantasiby et sted på Helgeland, såvidt jeg kan skjønne i søndre del av dette distriktet, altså bare noen fjerdingers veg fra Hå-

holdene på de ymse steder tillater det, og gjøre Nordland og hele Nord-Norge til det dobbelte og mere til av foregangsfylket på dette område: Rogaland.

Det skal være sau i alle fjellene våre, enkeltflokker, hvor det seg høver best, fellesdrifter på hundrer og tusener sau, hvor dette best passer med forholdene.

Og så flere nye ullvarefabrikker, sjølhjulpenhet med tekstilvarer og aldeles overflødig med australsk og patagonisk ull.

Lar jeg fantasien løpe løpsk? Aldeles ikke. Mine ord hviler på god og fast norsk-nordlandsk grunn.

Eller hva mener dere med fjøs og bumark, med tiltaksløst og evnen til å gjøre noe ut av en — nei ikke ubekvem, men meget bekvem materie?

Filius.

Ventetida er alltid lang.

De har sikkert en eller annen gang vært utsatt for den skjebnens lune at De måtte sitte i en leges eller tannleges venteværelse. Og der likte De dem ikke. Eller gjorde De? Ånei, De gjorde nok ikke det. For min del må jeg si at jeg vet ikke av noen ventetid som er lenger og mer kjedsommelig enn den i slike venteværelser.

De kommer inn på venteværelset og håper det beste, at det er tomt, at De er dagens første pasient — og finner alle stolene opptatt. Folk er jo så syke i våre dager. Endelig blir en stol ledig, De setter Dem, og så begynner timene å rulle. Etter at De har studert samtlige medventende grundig, og samtlige de andre har gransket Dem, fra skospissen til den permanente krøllen som stikker fram under skautet, begynner De å se Dem om etter noe annet å slå tida i hjel med.

Et bord midt på golvet. Der ligger det noen blader og skrifter. Svært slitte, litt skitne også. De graver i bunken og finner et som De synes ser ganske tiltalende ut. Det er kanskje Ukemagasinet, hvis det da ikke skulle være Aktuelt eller Illustrert Familieblad. Kanskje er det et helseskrift, f.eks. Sunnhetsbladet. Men alle bladene er gamle, noen fra i fjor. Likevel forsøker De krampaktig å konsentrere Dem om et eller annet i det. Men det går ikke, De makter ikke å samle tankene. Og så kaster de bladet og gir Dem til å betrakte noen bilder på veggene, noen plan-sjer er der kanskje også. De første viser blomsterpiker, noen kjedelige landskaper i vinterdarkt, og plan-sjene gir opplysning om helsestell og slikt.

Ferdig også med veggene. Taket har stort sett ingen interesse. Det spaserer kanskje en flue der oppe, går og stopper, går og stopper, det blir litt kjedelig i lengden med den underholdningen. Og så gir De Dem over på nåde og unåde.

Dine ventende venner siger en etter annen inn av den forjettede dør til legens konsultasjonsværelse. Andre kommer ut derfra, tar på seg sine plagg og forsvinner. Det går og

uendelig sakte, og De kommer i tanke om sneglen i graset eller kortviseren på Deres armbåndsursur.

Imens fantaserer De om Deres tilfelle av sykdom. De kjenner Dem svakere, De begynner å ane det verste og får svetterier. De overveier kanskje å gå heim uten videre og berede Dem til å dø — likeså godt med det samme.

Men De fatter nytt mot. Noen av dem som kommer ut fra konsultasjonsværelset ser virkelig opprømte ut. En av herrene plystret strofer av en glad revyviser mens han tar på seg frakken og kalosjene. Alt håp er ikke ute.

Klokka er blitt en hel del, den har strevd seg over 12-kneiken og lilleviseren faller jevnt og smått nedover ettermiddagstallene.

De kjenner tresmak fra stolen i Deres unevnelige, føttene er blitt numen, og no har De bladd Dem gjennom skriftene minst fire ganger, og kan absolutt ikke få vridd noe mere nytt ut av bildene og plan-sjene.

Da endelig kommer Deres tur.

Første gang jeg satt i en kombinert tann- og fiskerileges venteværelse var jeg bare 18 år gammel, så det er altså temmelig lenge siden. Men jeg minnes det som det var i går. Jeg var fisker i Lofoten, og en tann hadde slått seg i aller høyeste grad vrang. Det var første gang jeg skulle trekke, jeg bar med meg en alvorlig redsel for hva her foresto. Fiskerilegen befattet seg ikke med eter og bedøvelse og sånt tidhefte, fortalte man meg. Vi var minst et dusin karer som ventet på tur. Noen av mine medlidende satt på den lange trebenken med oppsvulmede ansikter, en liten tjukk kar fra Folda minte levende om Kalle K. De som kom tilbake fra legens kontor kunne fortelle litt av hvert om tortur, de fleste spyttet blod som etter en boksekamps tiende runde, andre kunne berette at det var den rene hestekur.

Som regel mildner tannpina seg når en nærmer seg anstalten der den skal under tanga. Min verk, som hadde holdt meg konstant våken i

minst fire døgn, var slakket sterkt av, og jeg var flere ganger på nippet til å la det bero med trekkinga til en «annen gang». Men det ville være å kapitulere. Jeg ble sittende. Her fantes det hverken et bord med aviser eller antydningen av en tegning på veggene. Jeg forsøkte å telle panelbordene, og jeg lot en hel time all min interesse kretse om en jomfrufigur på den rustne ovnen i kroken og den våte snø som langsomt seg nedover rutenes glass der ute.

De timene er såvidt jeg husker de lengste i mitt liv hittil. Og de meste «redselsfulle».

Endelig var det min, nr. 13.s tur. Mannen med tengene var en robust fyr. Han hadde deltatt i en nordpolssekspedisjon og var av den typen mannfolk som gjør seg i en atletklubb.

Hvilken tann? spurte han kort og godt og ba meg gape opp som en gjespende flodhest. Vel, sa han, der har vi den. Han holdt fingeren på den mens han rotet litt rundt på sitt tangbrett for å finne den rette kniperen. Og så til verket. Mine tenner har røtter som en to hundre år gammel eik, og da mannen dro til kjentes det som hele mitt hode røk i filler. Fire-fem ganger måtte han rykke til, og den fjerde eller femte og siste gangen, hørte jeg ham tydelig si «fan til tann». Da gikk den. Og det gjorde jeg også, etter å ha betalt 2 kroner for fornøyelsen, og med blodfull munn.

Jeg vil ikke si at jeg nynnet noe om det første møtes sødme, da jeg ruslet tilbake til rorbua, en tann fattigere, men en erfaring rikere: Ingen i verden skulle få meg til å trekke tenner mer uten en grundig forhåndsbehandling med eter, eller hva det no kan være de inneholder disse bedøvelsessprøytene.

*

Andre ventetider kan også falle litt lange. For eksempel å vente på forsinkede rutebåter. Jeg har prøvd det mang en gang. Den verste kan føres til et lite stoppested ute i øygaren på Helgeland. Det var vinteren 1917, og det var en uværnsnatt. Full kulling av vest-nord-vest og snøfokk for «alle pengene». Jeg kom til stoppestedet i rimelig tid. Ingen båt å se eller høre, og intet sted å finne et skjul. Det var hundekalt, men jeg

var godt nyret og holdt bra stand mens nattetimene sneglet seg avsted. Et par stuer på stedet var mørklagte og lukket. Flere ganger truet jeg meg selv til å banke på, men mitt andre og formentlig bedre jeg protesterte. Endelig fant jeg meg et bra skjul. Døren til en liten sjå var ikke låst. Der satte jeg meg og nøt livet i fulle drag. Fem timer gikk på dette viset. Da opptrer det plutselig en eldre, meget eldre mann på arenaen. Jeg ser ham gjennom dørgløtten. Han bærer en liten kasse med et snøre rundt, og han går fram og tilbake der ute, slår hendene sammen og luter mot uværet.

Det er klart, han er passasjer, og har jeg da et hjerte av kuppelstein! Jeg går resolutt ut av sjåen og inviterer mannen med meg til mitt losjå. Og så var vi ikke aldeles huslaus. Mannen var tynnere kledt enn jeg, han frøs synlig, og så byttet vi om å bruke min gode frakk. Og så pratet vi. Han var fra et sted her i nærheten og skulle til en sønn som gikk på «Toppen». — Toppen? spurte jeg, hva forslags topp. Jo så var det altså på en høgskole da. Og i kassen var det proviant til denne studerende yngling. Faren ville reise egenhendig med maten. Jeg trodde det var faren, men det var altså bestefaren. No gikk ventetida helt perfekt, syntes jeg. Mannen fortalte meg en masse ting fra disse trakter, inkludert sitt eget lange og omstendelige levnetsløp, og jeg fortalte ham mitt relativt korte. Det var den prektigste mann jeg hadde råket borti og innbudt til min bekvemmelighet. Da morgenens første demring

tok til å tone over de kvite fjellryggene i aust, fattet vi enda mere mot, og no ville mannen gjøre gjengjeld mot meg og takke for losjiet. Han fant fram sin tollekniv, fikk løsnet på noen spiker i kasselokket, og dermed kunne vi sette i gang med å

spise de deiligste saker, lefse, gomme, vafler, spekerull etc. Det gjør ikkje nokko, sa mannen, vi skal sende ham (gutten på Toppen) meire om ei vekkes tid.

Klokka 9 med full dag og avtakende vestavindskuling, kom båten. Og da kom også ekspeditøren ut av sin låste dør — og vi ut av sjådøra. Den lange natt og den ditto ventetid var til ende.

Mannen med delikatessekassen og jeg fortsatte med å befeste vennskapet ombord. Han ba meg endelig om å komme og besøke ham en gang. Og du skal slippe å sitte i en iskald sjå, sa han og kunne tillate seg å slå av en spøk på vårt huslys bekostning.

Ventetida er alltid lang. Det synes De også, ikke sant?

Og jeg må tenke på gamle Arnea her borte i nabolaget. Hun hadde i sine unge og glade dager en sønn. Han var ikke så «ekte» akkurat, men han var like god for det, og hun elsket ham av sitt ganske hjerte.

18 år gammel reiste han til sjøs. No er det snart førti år siden. Og Arnea går her framleis og venter det første brevet fra ham. Hun oppgir aldri håpet. Å du morshjerte, hvor du kan vente og vente. Og aldri klage, hvor lang så ventetida måtte bli....

Filius.

Skål for minst 50 prosent mindre rusdrikk i Norge!

Vi står i dag pent plasert på avholdsfronten, men la oss korke til enda noen millioner flasker.

Vi skåler og drikker og slukker vår mer eller mindre brennende tørst. De gamle drakk mjød av horn, og det smakte sikkert ikke så verst. De store bragdene skulle besegles med drøye super. Ja de gamle skulle være svære til å drikke — og det ble mange «tårer over tørsten». Men det tar vi oss jo, vi gode nordmenn også i dag. Skjønt vi er da faktisk blitt nokså avholdne, iallfall i sammenlikning med andre lands mennesker. For å holde oss til danskene, så får en vel si at de er mye større drammeslukere enn vi. Mens vi nordmenn i gjennomsnitt, og vel å merke for det hele folk, fra spebarnet i bleiene til oldingen, årlig års drikker 2 liter brennevin, 1 flaske vin og 50 flasker øl, konsumerer danskene 1 liter brennevin, 3 flasker vin, men hele 150 flasker øl. Vi ligger altså tyngre på brennevinsflaska enn danskene, som til gjengjeld slår oss med 100 flasker øl. Også svenskene er flittigere til å slukke sin tørt enn vi.

Men allikevel, vi skusler bort altfor mange penger til spirituosa, mangfoldige millioner pr. år, et beløp så stort at vi f. eks. på meget kort tid kunne bygge Nordlandsbanen fram til dit vi ønsker den, og samtidig også kystriksvegen gjennom Helgeland og Salten på meget kort tid.

No er det jo riktignok så at en stor prosent av disse brennevinspengene riller ned i statens kasse, men det er så rart med det, der «kvarnes» de lkesom bort, som en nordlending uttrykte det her forleden.

Jo, vi drikker for meget av det sterke, vi som har slikt godt og til enhver tid kalt vann, og som også har relativt billig melk til vår disposisjon. Vi burde vise litt mer avholdenhet og presse promillen litt mere ned, til la oss si bare 0,1. Det ville være fint og vi kunne dermed stå fram for all verden som det eksemplareste folk — vi altså ikke er.

Det er jo det at vi har ikke så bra å «slekte» på slik. Når vi leser om drikkinga i gammel tid, gjennom 16—1700-åra, åja langt inn på 1800-åra også, for den saks skyld, så skremmes vi nesten av moralen dengang, å, alt det brennevinet som rant ut av flaskehalsen og ned gjennom menneskehalsen i den tida! En får inntrykk av at alle drakk i hine tider, og likeste karen var den som kunne vise til det største konsumet. Folk kom fulle til kirken, og det var brennevinshandel somme steder like foran kirkedøra, ja det hendte faktisk at brennevin ble omsatt også innenfor kirkedøra. Vi hører om klokkere som ved siden av å lede salmesangen, kle presten i hans samaria, lese kirkebønna og si amen på de behørige stedene, ved siden av drev sin «omførselshandel» av brennevin utenfor kirkeveggen. Så ille var det dengang. Og heimbrenne gjorde man både blant husmenn og bønder, fiskere og håndverkere. Det var vel nesten slik at landet flaut i brennevin. Her var det nødvendig

med en hard kamp, den ble da også satt i gang, og med bra resultat. Seinere ut på tide kom avholdsorganisasjonene til stor hjelp i denne kampen mot kong alkohol. Og kampen fortsetter.

Men det er ikke blitt slik i seinere tid at mange av våre herredstyret er altfor slepphendte med å gi bevilling til kaféer, gjestgiverier og hoteller for servering av øl og vin. Fanden får dermed eine foten inn gjennom dørsprekka, han får lillefingeren, og dermed er det fare for at han kan ta heile handa.

I enkelte, svært mange forresten, herreder sørpå, er det fritt salg i alle butikkene av øl. I Hole kommune på Ringerike la jeg merke til at det i butikkene var så mange som kjøpte noe på flasker. Alltid når jeg var innom en butikk ble det langet flasker over disken. Merkelig, tenkte jeg, som folk her har behov for saft og slikt. Men så begynte jeg å granske saka litt nærmere, kikket på etikettene — og så viste det seg å være øl — øl, øl i lange baner. Foruten mannfolk kom det også kjerringer og unger med randsler og koger og kjøpte «ølsaft». — Jo, fikk jeg vite, det var fritt salg her av øl. Det skulle vært i min heimbygds gamle herredstyre, tenkte jeg. Jeg husker et møte i dette herredstyre i 1919. Det var kommet en søknad fra en kafévertinne om tillatelse til å servere landsøl til sine spisekunder. Bare landsøl altså, og meget alkoholsvakt. Men skal si herredstyret reagerte kraftig og momentant. Hun tapte stort på denne søknaden, vedkommende kafévertinne. Neste gang hun søkte fornyet bevilling for servering av kaffe bare, fikk hun et blankt nei til svar, og det var så enstemmig som det kunne bli. No har denne bygdas herredstyre skaffet sine medborgere fire serveringssteder for øl, og det av den sterke sorten.

Og så dyr som denne alkoholen er no for tida.

La oss høre hva slike saker kostet i 1916. En mann på Hamar skulle holde selskap i en eller annen anledning, det var forresten hans 50-årsdag. Fra byens samlag fikk han tilsendt 6 flasker whisky, 2 flasker konjakk, fire halve krukker Benedictiner og 3 flasker akevitt. Det hele kom ikke på mer enn 69 kroner og 16 øre. Whiskyen kostet dengang 4,50, konjakken 4 kroner, akevitten 2,40 og Benedictineren 5 kroner halvliteren. Og samlaget var ikke snauere enn at det gav fem prosent.

Men det var dengang, noe tidligere på tida, at en flaske brennevin kostet bare 70 øre flasken, ved den samme tid fikk Sivert og Søren sin kvartrull skratobakk for 40 øre. Da han Albert her borte i nabostua hørte meg fortelle ham dette her ene dagen, var det som han lettet seg av stolsetet og så sa han: «Ja deingongen du da va da levandes her i lainet.» — Albert, så gammel han enn er vorten, liker seg framleis ved et drammebord, og han er stri på

skråa.

Vell, vi er altså et moderat folk i alkoholvegen, men ikke moderate nok. En nordlandskjerring — ja det er lenge siden dette hendte, kom engang til gjestgiverens krambu for å se etter sin mann. Hun fant ham der nede ved disken hvor brennevinstønna var plasert, og i godt lag og godt humør var han, kallen. Arg vart kjerringa. Hun finner seg en øks, løfter den og deiser til mot brennevinstønnebotnen. Og hull ble det — og en flod av drikkevarer. Så, sa hun til gjestgivaren (der i bygda sa man forresten «gastgjevaren») så, sa hun, no kain du prøv å lat han Olai få fleire pægla brennevin, så skal æ kom å hæls på dæg eingong til. Hun ventet besøk av lensmannen etterpå, men han kom ikke. Og han Olai — så er sagt — ble fra der dagen så edruelig som en stortemplarf i I.O.G.T.

Flere kjerringer med øks i handa, ville kanskje hjelpe oss fram til mere avhold og større edruelighet. Men no ville vel han lensmann bli budsend. . . .

Filius.

6 flasker medisin til frisk kone i Værøy.

Doktoren som ikke ville bli reddet av sin uvenn lensmannen

Herman Ommundsen fra Stavanger ble i 1876 ansatt som distriktslege i Flakstad, men han var ofte budsendt og foretok sykebesøk både på Værøy og Røst, dels for private, men især for fattigvesenets regning. Det går framleis mange fortellinger om denne doktor, som var en meget robust kar og som hadde sin egen nokså originale måte å opptre på. Han foretok mange dristige seilaser i sitt vidstrakte distrikt, og særlig fulgte det mangelgang spenning, men også livsfare med hans ferder over Mokstraumen til Værøy og over Røsthavet til Røst. Han hadde en tid sin egen listerbåt. Som nevnt gikk det ofte på livet løs, men som han selv uttrykte det: ukrutt forgår ikke så lett. En gang kom han ille ut i Moskstraumen og havnet på utsiden av Lofotodden. En annen gang kullseilte han mellom Reine og Sørvågen og måtte sitte på velvet. Den første som kom til for å hjelpe ham ut av den mildest talt kinkige situasjon, var hans uvenn lensmann Bentsen i Flakstad, men da lensmannen nærmet seg, ropte Ommundsen til ham at han ikke ville bli reddet av ham. Forbiseilende fiskere kom ham dog seinere til unnsetning.

Sokneprest Svendsen på Værøy forteller endel småtrekk om denne legen, bl.a. om en gang han foretok seg noe som siden brakte ham i prosess med amtmann Aubert.

Jo, dr. Ommundsen skulle i 1880 sammen med en venn av seg fra Sørvågen prøve en ny listerbåt, kursen ble satt for Værøy, altså over Moskstraumen. På Værøy landet de ved prestegården på Nordland. Da de to karene var kommet seg godt og vel i land, fant doktoren ut at han burde øve legepraksis i fattigvesenets tjeneste for å få reisegodtgjørelse, og resolutt henvendte han seg til en fattig kone, som han møtte på vegen til prestegården.

— Du er syk, mor, sa doktoren. Men konen kunne forsikre legen om at det ikke var noe som feilte henne. — Jo, du er syk, hevdet doktoren, og det utspant seg no en len-

gere samtale mellom doktoren og den fattige «syke» kone, som endte med at doktoren skulle sende henne en flaske medisin ved første leilighet.

En tid deretter kom det med post båten til Værøy 6 flasker medisin til den fattige kone. Disse medisinflaskene ble stående urørt hos en av konens naboer. Noen tid seinere kom doktor Ommundsen på besøk til soknepresten, og som legen og presten sitter der og samtaler, sier Ommundsen plutselig: Du Svendsen, jeg skal ha en anvisning av deg på fattigkassen for medisin til denne enken, som var så syk i sommer. Jaså, bemerket presten. Men hun sa at hun var ikke syk, og ikke har forlangt noen medisin, flaskene står framleis urørt. — Det asenet, sier hun det, sa doktoren. Og så ble det ikke snakket mere herom.

Ut på tiden utviklet det seg til et nokså spent forhold mellom legen og presten, og det ble ikke bedre etter at Ommundsen engang kjøpte prestegårdens varer som hadde gått på utgang på Mosken. Han skulle betale en bestemt sum. Men no ville ikke Ommundsen utbetale disse værpengene til presten, før denne hadde «honorert» hans regning på fattigkassen for omhandlede 6 flasker medisin. Disse to ting mente presten ikke hadde noe med hverandre å gjøre, og han nektet å etterkomme doktorens ønske. Dermed nektet doktoren å betale presten for værene, og det endte med at presten måtte overdra sin fordring til en sakfører for å få sitt tilgodehavende.

Ommundsen fikk sin medisinregning anvist til utbetaling først hos Svendsens etterfølger i presteembetet.

Disse 6 flasker medisin til den «friske og ferdige» kone på Værøy skaffet både dr. Ommundsen og amtmannen, kanskje også andre personer en hel del bry. Det ble til en hel pakke med dokumenter, men såvidt en vet slapp doktoren uskadd ut av ildprøven, forteller sokneprest Svendsen.

Ukrutt o.s.v.

F....

Måsen - vår følgesvenn gjennom år og tid.

Vi finner den bak bondens plog og fiskerens båt, på de ytterste skjær og ved høgfjellens breer.

Måsen kan vi se og høre overalt, fra milevis utenfor den ytterste nakne øy til langt inne i dalene og oppe på høgfjellene. Se den ja, men også høre den, særlig om våren når den er fylt av elskov og når den steller med rugingen og skal verge sine små «heim» mot røverske overfall skråler den ordentlig opp og holder et lurveleven som ikke legger skjul på at her har måsen sine egg eller sine unger. Utpå sommeren, når barna deres er vokset såpass til at de kan ta vare på seg sjøl, blir måsen mere taus, for til slutt nesten helt å forstumme. Enno verre enn ved rugeplassene, skråler den opp ute på seiegrunnene, når det er åte i sjøen og når den kappes med fisken om å forsyne seg av matfatet. Da er den fiskerne til stor hjelp og rettleiing, fiskerne ser «aset» av fugl og hører sjauen, og så vet de at her er det noe å håle enten på dorga eller på hilen — eller med nota. Måsen er fiskernes venn, den følger båtene, og den varsler og skriker ut sine «hei på deg, gammern, her er det det foregår!» Den varsler også når fare er på ferde, iallfall gjør den det i lyriken: «Måsen han ropte, ta inn ei klo!» heter det jo.

Til daglig legger vi vel ikke så særlig mye merke til måsen, det er så mange av dem, vi har sett den fra den første dagen da vi begynte å skjønne oss litt på livets mangehånde ting, og måsen den følger oss gjennom alle tilskikkelser, helt til vi bæres bort i den svarte eller kvite kista.

Vi har stormåsen, gråmåsen, svartbaken, småmåsen (sæingen), terna (tenna), og tyvjoen hører vel til samme arten.

Stormåsen og svartbaken hekker helst på holmer ute ved kysten, terna helst i fugleberg, og sæingen foretrekker holmer i vatn eller nær inntil kysten. Sæingen kan hekke i vatn helt oppe på høgfjellet. Måsenes reir er svært enkle og den legger

som regel tre egg. Blir den ranet, legger den egg på nytt, og det kan den fortsette med flere ganger utover våren, men foruretter menneskene den formeget, flytter den gjerne rugeplass. Jeg leste engang om måser et sted her i Nordland, var det mon ikke i Hamarøy, som hadde slått seg ned inne på skogen, der de satt i trærne, ja noen av dem skulle endog ha laget sine reir i trær og ruget sine unger ut der. Det var en mindre koloni måser som engang på tida fant det forgodt å innrette seg så merkelig. Men så ble de borte som skogsfugler. De hører da heller ikke skogen til, og hvem har sett en måse slå seg ned i et tre? Det hører sikkert til sjeldenhetene.

Sæingen er trekkfugl. Når det lakker et stykke ut på hausten fordufter den fra våre nordlige egne. Og hvor blir det så av den? Den trekker ikke særlig langt, bare til Danmark, Nederland, Belgia og Frankrike, men helst til England og Irland. Noen nøyer seg med bare å flytte, sør til Jæren, Lista og traktene der nede. Når det lakker ut mot slutten av mars eller begynnelsen av april, kommer den tilbake til oss, og de gamle sa at seinest til sommarmåldagen (14. april) fikk sæingen sin sommarstemme, og det er helt riktig. Da varsler den våren i våre lande, og vi stanser da opp og lytter til dens «sang», og vi sier: no har måsen fått vårmål.

Sæingen kan ofte bli meget tam. Viser man den forståelse og litt fortrolighet, gir den mat den liker, varer det ikke lenge før den viser oss sin tillit. På en gård i Lofoten har man no i fleire år hatt en slik tam sæing. Den kommer helt inn på bislaget for å bli matet, noen ganger kikker den også inn på kjøkkenet, og den overnatter ofte i brannstigen like utenfor kjøkkenvinduet. Den har i mer enn 12 år hekket på stuetaket, og gjorde det også i sommer. Dette er hunnen, dens make vi-

ser mere mistro og forsiktighet. Når uvedkommende sæinger innfinner seg for å forsyne seg av disse tamme måsers matskål, blir de ubarmhjertig jaget bort med fullt tilbehør av skrik og skjenn. Tamme sæinger er forresten ingen sjeldenhet. Stormåsen og svartbaken er mere sky fugler.

Stormåsen er en glupsk fugl og det grenser nesten til det utrolige hva den kan få transportert ned gjennom sitt svelg. En stor strattenrøver er den også. Se bare hvor den hensynsløst henter seg den ene fuglesteken etter den andre, det kan være ærfuglunger eller andunger, egg er den også svært glad i, og når den nærmer seg hekkesteder for småmåse, blir det straks bitter kamp mellom frendene. Stormåsen er også en dyktig fisker. Om våren har den sin oppmerksomhet særlig vendt mot der rognkallen og dens madame kjeksa holder til på grunt vann. Når den finner det beleilig slår den, setter klørne i rognkallryggen, og så blir det et strev med å få fangsten bugsert opp på det tørre. Den nøyer seg med bare å spise leveren, det øvrige kan så kråke og ravn, som alltid er våkne og oppmerksomme tilskuere til stormåsens fiske, tilgodegjøre seg av. Her også gjelder det altså at når det regner på presten drypper det på klokkeren.

Om vinteren har stormåsen, som er standfugl, sitt faste kvarter i fiskeværene. Her faller det rikelig av fra de rikes bord. Stormåsen er et slags fiskeværenes renovatør. Den rydder godt opp i avfallsdyngene av fiskeslo, agns skall og andre saker som fiskerne kaster fra seg. Og når båtene reiser ut om morgenen, har de stort følge av stormåser. Når båtene under innreise foretar sløyning av fisken, blir det riktig noe for disse matmonsene å gase seg med mager i lange baner kastes på sjøen, og så kan det jo hende at det følger en bit lever med i sloet, og er det noe måsene liker så er det fiskelever, reine delikatessen i en måsemunn. Måsen følger også skipene ja det er vel ikke det skip som ikke for en lengere eller kortere tid har sitt større eller mindre «slep» av måser. Her er jo sjanser til noe av hvert. Når kokken eller kokksmater tømmer skyllene over rekka blir det rene festmaltidet. Men måsen følger som regel ikke lenger med til havs enn at den har «landkjenning»

den er ingen havfugl i videre forstand. Begynner fjella og dukke under inne ved kysten, får den betenkeligheter, og vender heim igjen. Så er det at havhesten overtar, denne det store havs fugl. Havhesten virker meget tåpelig, den forstår ikke å hytte sitt skinn. Fiskerne kan slå den med årene, ja det hender at den kommer helt inn på båten for å snuske etter mat. Havhesten er en mindre tiltrekkende fugl, fiskerne liker den ikke, og så lukter det «død og fordærvelse» av den. Hut deg vekk, sier fiskerne, når havhesten kliner seg for meget innpå dem.

Når tusmørket inntreer blir alle måsene borte for våre øyne. Da finner de sine plasser for natta og er taus. Du hører vel aldri en måsestemme i mørket.

Måsen er den første som møter oss når vi nærmer oss kysten, den sitter på våre skjær og holmer, så ren og fin og pertentlig, en smussig måse, aldri ser du en slik. Det sanitære er det alltid i orden med der i huset.

Måsen treffer vi overalt på jorden — så nesten ialfall, men andre steder er det andre arter av dem. Måsen finner vi ved polen og ved ekvator, ved Filippinene og ved Bouvetøya, ved Tasmania og ved Chagagos kaier. Den er vår venn, men stundom også vår fiende, som f. eks. når den «legger seg på» fiskehjellene, eller når den opptreer som gangster ved våre eggvær. Den følger fiskerens båt og bondens plog, den plukker åmer i engen og fisker mort og åte i sjøen. Den er så nesten altetende. Men forsøk å by den gulrot, det forsmår den, og grønnsaker i hele tatt. Sleng derimot til den en bit fiskelever, en fiskemage eller et pølseskinn, da skriker den straks opp og er med på «notene»,

Måsen er også værvarsler. Når den slår seg ned i større flokker på jordene blir det regn, og flyg den høgt blir det uvær, sies det.

Måsen følger oss fra vuggen til graven. Dens sangstemme er ikke noe a la nattergal, men ble måsen og dens stemme borte fra oss, da, ja da ville det bli et stort savn. Noen fare herfor er det dog ikke. Måsebestanden later til å være temmelig konstant. Den er en var fugl, og dessuten er det ikke mange som driver jakt på den. Dertil er den formeget vår venn og vår medseiler henover livets hav. —

Filius.

Da Andreas Haukland slokte skogbrann på sin øy i Steinsfjorden

Og skulle pantes for skatt — en ulykke kommer jo sjelden plene.

Nornene spinner. Det gjør de da, og de spinner godt, de har lang øvelse til slikt. 1873 kom det en gutt til verden på gården Haukland i Vefsn. I dåpen fikk han navnet Andreas Elias, to gode bibelske navn. Og der han lå i sin vugge, kom nornene straks til og begynte å spinne. Den vesle guttepjøkken lå der og lyttet til spinnesurren. Hva spant de så? Jo, de spant tråden til en dikter, en lang og sterk silketråd var det. Det fineste garn, nornegarn.

For noen år siden en sommer bilte jeg med en venn, vi skulle til Elsfjorden. Plutselig stanset han bilen. Ser du den gården der borte, sier han, det huset der. Det er Hauklands gård, det er den gården forfatteren vår har navnet sitt etter. Han sa «forfatteren vår», vefsningene hadde altså anektert ham som sin egen og spesielle. De er øyensynlig stolt av denne sin sønn, og det har de også grunn til å være.

Gutten vokste seg stor der inne i byen ved Vefsnelvas munning. Og så begynte han sin lange vandring, dels som løsarbeider, dels som handelskar, skreppehandler. Men nornene hadde spunnet for ham til noe annet og større. Under sine vand-

ringer begynte han å skrive vers. Jo, han fikk det godt til, de fornet seg så vakker under hans penn. Og som kom de i 1898, «Dikte» var den enkle og fordringsløse tittelen denne lille boka med lyrikk bar. Et par år seinere kom noen småskisser under titelen «Sitrende Sanser», og i 1902 «Bonsaks fortellinger». Lyrikeren var gått over til prosaen, men den var lyrisk, den også.

Han gikk videre, gikk mot berømmelsen, og hele vegen var de spinnende norner med. De fikk også sin boktittel av ham. «Nornene Spinner» ble i sin tid prisbelønnet i Gyldendal store romankonkurranse.

Norge ble snart litt for trangt for Andreas Elias Haukland. Han dro ut over landegrensen, over mange landegrenser dro han, helt ned til syden, og her døde han i 1933, 60 år gammel. Han valgte seg det vakre Capri som sitt dødsleie. Og så sluttet nornene å spinne — for ham. Men de hadde fulgt ham hele tiden, denne vakre nordlendingen med fullskjegget.

Haukland drev en tid også som gårdbruker forskjellige steder på Østlandet. Da jeg i fjor sommer var

lensmannskaren straks inn som en frisk brannmann nr. 2, og med forente krefter lyktes det å få ilden stanset, før den hadde fått anrettet noen større skade.

— Men hvordan gikk det så med skatteutpantingen? spurte jeg.

— Nei, det vet jeg ikke, svarte ringerikingen. Han bodde der på øya bare et par års tid eller vel så det, så flyttet han til Østerdal, der han også drev med litt gårdsbruk. Og så gikk ferden videre til Capri.

Seinere en dag fikk jeg skyss over til Hauklands øy i Steinsfjorden. Det kjentes for meg som å stå på hellig grunn. Uff ja, ble jeg ikke litt fuktig i øynene. Hauklands dikting har gitt meg så mange gode stunder. Når jeg satt der «sammen» med ham, var det som nornene spant litt også for meg.

Velsignet være hans minne.

— Skatten — selvfølgelig ordnet han opp med skatten. Det var vel bare en litt kjedelig mellomtilstand dette med skattepanting der borte på den vidunderlige vakre Hauklands øy i Steinsfjorden på Ringerike.

Nornene spant jo for ham også der, dikteren som har skrevet «De store skoge», «Havet», «Den nye mannen på Volden», og mange, mange fler, som vil bli stående på en høy plass i norsk dikting.

Det var gutten fra Vefsn — han som nornene spant for på hele hans vandringsveg.

Filius.

nede på Ringerike noen tid, kom jeg til å kjøre langs med Steinsfjorden sammen med en ringeriking. Vi besøkte flere kjente steder fra vår histories bindsterke bok. Steinsfjorden er en fortsettelse nordover av Tyrifjorden. I begge disse fjordene ligger det mange større og mindre øyer, og skog bærer de alle — de rene norske Capri i sitt slag, med en betagende skjønnhet, et sted til å sitte å lytte til nornenes spinn, mens pennen løper henover papiret og skaper dikterverker.

Bilen stanser der inne ved Steinsfjordens bredd et sted. Vi går ut av vognen. Der, sier mannen og peker på en vidunderlig vakker øy, like som en svømmende skog. Der, sier han, bodde i sin tid forfatteren Andreas Haukland sammen med sin tyskfødte hustru. Han trivdes på denne «gulløya», sa mannen. Men han hadde det visst nokså trangt økonomisk akkurat da. Iallfall ble lensmannsbetjenten en dag sendt over til øya, for å pante for skatt. Da lensmannskaren kom til øya, møtte han først fru Haukland som gikk der og vred sine hender i fortvilelse. Det viste seg at det, på et eller annet vis, hadde tatt fyr i skogen og dikteren drev på som en rasende med å få den slukket. Det brente ganske lystig, men Haukland ga ikke opp håpet om å bli herre over ilden og redde sin skjønne øy fra «undergangen». Han bar vann, spadde og graserte. Naturligvis grep også

Menneskealderen er forlenget betydelig bare i det relativt korte tidsrommet jeg har stotret omkring innenfor en snever krets på jordkula, 60—70 år i alt. I min barndom var gjennomsnittsalderen for en hr. Adam ikke stort mer enn skikkelig 30 år, og fru Eva kunne tøye den noen få områder år lenger, men ikke såpass som til 50 år, så gikk også hun i dekning. Men etterhvert som man sleit seg fram i oppfinnelsen av bedre dråper og pulverer og piller til apotekene, trakk man den gjennomsnittlige levealder ut til lands med det ene årtiet etter det andre, og i dag haster det ikke med svøpet og kista før han Nils og fru Ane er vorten minst 65 år. Det er det ergelig også å måtte dø, kanskje ikke før man runder 70-tallet og kunne fått kloa i alderstrygden — som naturligvis er satt fast med sikte på å spare statsbudsjettet for en altfor stor påkjenning fra oldingenes leir.

I laboratoriene driver man fremdeles på med prøver og eksperimenter og viviseksjon med sikte på å utvide og forlenge menneskenes levetid. En vitenskapsmann uttalte nylig, så jeg, at det naturlige ville være at ingen døde — iallefall av alderdomssvakhet, før en hadde nådd minst 100-års-alderen. Men i så fall ville vel Brofoss komme til å fortvile.

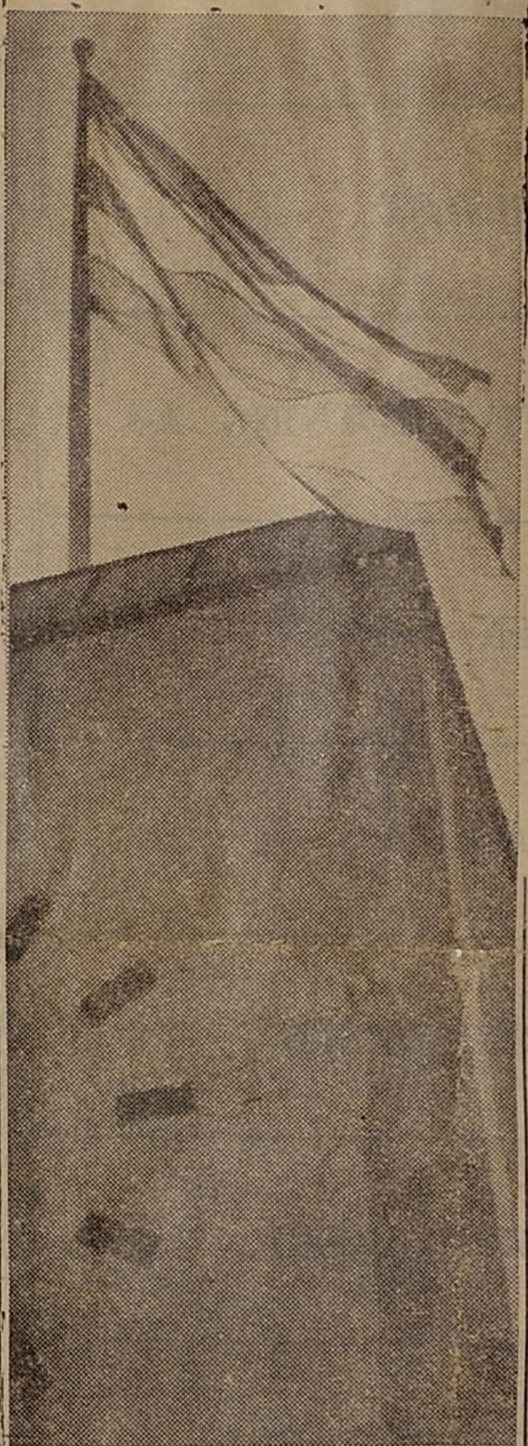
Tross alle, sikkert utmerkede medikamenter, og selv om vi spiser og sover, og drikker og røyker, og i det hele tatt ter oss etter lægenes og sanitetsforeningenes sunnhetsforskrifter, og ikke viker så meget som en tomme eller to fra denne, for manges vedkommende nokså trange sti, kommer vi ikke forbi det å måtte dø. Det er vår simple plikt, hadde jeg nær sagt. Og sett nå at vi ikke gjorde det? Hvordan ville det så sett ut i verden i dag. — Andre vitenskapsmenn kommer trekkende med påstander om at vi allerede er for mange om brødleiven og fenalåret. Jordens evne til leveranse av matvarer er på det nærmeste helt utnyttet. Blir vi så meget som 300 millioner til, vil forsyningsdepartementene få sin fulle hyre med å skaffe oss mat til bare det aller mest nødvendige livsopphold.

Nå er det jo naturligvis den utveien at vi kan gi oss i kranjel med hverandre, krenke gjerdestolpene langs grensene, skyte til måls på en «filister», og dermed få etablert en større eller mindre verdenskrig, men disse sikkerhetsventilene bør en jo helst ikke bruke, da de strir mot menneskerettighetene og denslags, skjønt jeg for min del synes det snart ikke er stort igjen av disse slags rettigheter, og de innskrenkes fra år til år. Men vi har kanskje ikke gjort oss fortjent til noe annet og bedre.

Dette ble en lang innledning til det jeg egentlig ville si. Siden jeg for rundt regnet 30 år siden kom til Harstad, er det mange, mange av denne bys gamle garde som er vandret bort.

Det var depresjon den gangen etter forrige verdenskrig, vanskelig å få endene til å rekke sammen, og de gjorde

det da heller ikke i svært mange tilfeller. Norsk Kunngjørelsestidende, som det dengang het, hadde omtrent like mange tvangsauksjoner som det hadde ekteskapslysninger, og det var ingen sjeldenhet å løpe nesen mot en butikkdør som siden «isted» var blitt låst med lovens yalenøkkel, og med lakk i nøkkelhullet. Sakførerne satt

Fra den «GAMLE GARDE» i Harstad

neddyngnet i mer eller mindre vanskelige arbeider som bobestyrere, og avisene gjorde penger på falittene. Den enes død, den annens brød.

Det var den gang ja — altså før arbeiderpartiet kom til makta og kunne tillegge seg æren for alle de godene vi siden er blitt velsignet med — inklusive avgiftene og skattesedler som nesten svimeslår oss. Men det får vel de andre partiene ta det meste av skylden for. Den oppfatningen er i hvertfall flertallet av folket innforstått med, skal en dømme etter valg-

resultatene de siste 4—5 gangene vi har fylt urnene med vår oppfatning av «situasjonen».

Den gamle garde ja. Prektige karer mange i den. Når Bertheus kom kjørende gjennom byen til kontoret i Fjordgata, fra sitt landssted Hagan i sin personbil, X 1, tok vi ærbødig hatten av, og det samme gjorde vi når den gentlemann Weltzien Holst kom kjørende i sin trille med hesteforspann. Det var likesom vi gikk på grensen av det som hadde vært og det som skulle bli. For min del nikket jeg mer anerkjennende til trilla enn til Buicken. Den brune hesten fra Sama var det noe levende med, den kastet med hodet, slo takt med hovene og så på oss med forståelsesfulle og levende øyne. Det var mer enn bilens lyskastere var istand til, de kunne bare irritere oss, når vi kom inn i deres blendende sektorer. — Eller når løytnant Bardal kom, med åpen frakk i godvær, og med åpent sinn, smilende til alle — men farlig med penn og munn, hvis han ante ugler i mosen et eller annet sted.

Og så Okkenhaug da på Tollkammeret. En herre, med slepne, kultiverte manerer, elskverdig, real og sine venners venn. — Men hvem kommer der? Jeg husker jeg nesten måtte stanse, da jeg første gang møtte den hvithårede apoteker Conradi på gaten. Han var da også byens grand old man. Ingen tilgjort fornemhet, den var der, likesom uavhengig av ham selv. Et edelt menneske, en livskunstner i mer enn det å føre en stø og malerisk malerpensel. — La meg ikke glemme gamle ekspeditør Lund, det var stor verdighet også med ham. — Og den gamle, gemytlige prost som vi alle selvsagt var på hatt med, slagferdig, spøkefull, men når det trengtes gikk han sine egne veier og var da ikke til å rokke. Nei, han ergret seg ikke for dagens massedrift.

Så var det Lerche Gamnes med hestepisken under armen og tømmene i hånden, travelt opptatt til sent på kveld i transportvesenet. Lærer Heitmann, liten og puslete holdt gjenstridig på livet til han visst var nærmere de hundre, aldri ordentlig skjegget, men heller ikke ordentlig barbert. Han gikk og slo folk om ørene med skriftsteder, når han var i det lunet, det gode menneske. — Skomaker Carlsen med langt skjegg var det moro å treffe. Han bar sine mange år med verdighet, den siste tiden støttet til staven. Konservativ, som gamle folk bør være det, etter min mening, og som han kunne få sagt det ofte på sin originale måte. En klok mann og en framragende håndverker.

Men det var så mange jeg kunne ha lyst til å nevne av garden fra tyveårene og utetter, som nå, for lengere eller kortere tid siden, har lagt vandringstaven ned og som hviler under muld og kors eller bauta. — Også mange prektige kvinner hører til denne kategori innenfor byens grenser. De var med til å skape byens ansikt, som det heter — men så plutselig var d

ikke med mere, de heller.

Levealderen er blitt betydelig forlenget, men ikke lang nok, mener vitenskapen i denne bransjen. — Jo, kanskje det. Det skal gis plass for den nye generasjon, som igjen vil bli avløst av den neste, den kanskje som går til reisebyrået på kaia og kjøper seg billett til en av romstasjonene ute i eteren, eller til sjølveste mannen i månen, og gjør det med samme nonsjallanse som vi i dag går til samme sted og får utskrevet billett til Andørja, Stonglandshals eller Tovik.

Jeg vet ikke hva dere andre 60—70-åringer synes og mener og det, men jeg for min del holder med større ærefrykt på minnet om de henvandrede enn jeg løfter på hatten for dem som i dag har maktens ror og tømmer i sine hender. Hvilket kanskje må tilskrives min alderdoms svakhet — eller hva mener De, atomaldermenneske?

R a m .

Den første høyhesja — som har reddet mange situasjoner.

Det var en totning som løste problemet i en kystbygd i Nordland.

La det bare skye over og regne, om og om igjen, folk i våre dager kan ta slikt med relativt ro. Ærgerlig er det naturligvis, det avstiver ikke humøret hos en bondemann som baler med høyonn, og vil ha den fortest mulig fra handa, for å komme seg utpå igjen med nota etter sild, sei eller størje, men gråværet med fuktigheita kan ikke skade ham forderveit og gjøre ham høylaus på låven eller i sjåen. Man har eliminert regnet — forsåvidt.

Annerledes var det i så måte i gamle, «gode» dager. Da måtte alt graset tørkes på bakken, en var helt «avhengig av Guds gode vind og sol. «Hesje» var et fremmed ord. Det var å breie graset, kå det — og be til Vårherre om litt vinskibelighet. Men han vendte så ofte det døde øret til og overhørte en stakkars bondemanns påkallelse. Så var det å rake det sammen, graset altså, og sette det i såter, «muer» kaldte man det forresten i mange bygdelag her nordpå. Hvor ofte hendte det ikke at en måtte såte og «kaste ut», gang på gang uten at vinden vilde blåse og sola skinne det tørt. Min far fortalte at et år, det var i begynnelsen av 50-årene, var sommarværet så aldeles umulig, at de fleste drev på med slåttonn helt til langt ut på hausten, og ble aldri ferdig med den. Han Ol Olsa på Reppe kastet ut høy så sent som Nilsmessedagen (6. desember) — og fikk det ikke tørt da heller, og enda verre var det hos han Johannes Jetmundsa, der gikk både han og kjerringa og alle ungene og kådde høy på sjølveste den tredje søndagen i advent. Den dagen lyste det så pent opp og det blåste samtidig en fin nordaustbris. Da naboen hans Johannes, han som var prestens medhjelper og het Hans Frantsa, kom bort til han Johannes og formante ham for hans syndige gjernings skyld, svarbe Johannes ham som så: Ja men skjønner du ikkje, Frantsmann, at når Vårherre plager meg så ille, så får han sjøl ta ansvaret for denne synda. Og den dagen fikk han Johannes inn det siste høyet sitt. Men for et høy var det ikke, både for han og alle andre det året! Det meste av det var svartbrut, og den følgende vinteren ble det så mye sjukdom i fjøsene, at ho Doktor-Bergitta måtte fare omkring både dag og natt for å kurere på kyr og sauer, på geiter og kalver og lam, ja mange hester også sto med «kjøve» og ville bent fram krepere, og det ble en bunød den våren som ingen, hverken før eller siden, hadde hørt gjeti.

I en annen bygd her i distriktet skulle det den hausten være noen bønder som kamset med sitt elendige høy sjølveste lillejuleaften — for det var samtidig slik en avparte avbærhaust.

Slikt behøver aldri forekomme no. Hesjene redder hele situasjonen — om så regnguden viser hensynsløshet over alle grenser.

Jeg kan godt huske den første høyhesja her i bygda. Det var en totning som kom hitopp, det ble sagt han var rømt nordover for en straffbar handlings skyld. Nok om det. Den sommeren også ville regnet aldri opphøre, folk såtet og kastet ut, atter og atter, hver eneste dag når været syntes å bli så noenlunde lagelig for høytørk, men straks kom regnbygene settendes, og så var det å stormrake igjen. Mye høy ble kjørt inn halvraitt, det ble saltet godt, men likevel stanket det nesten inne på låvene og myglerøyken sto under takåsene.

Så en dag vokste det opp noe merkelig borte på jordet hos han Gabriel med et gjerde midt inne på sin vollmark? En gåte var det. Novel, han Gabriel hadde no alle sine dager vært litt av en raring, og no var han trulig blitt helt skrullete av denne elendige høytørken. Totningen, som var som en slags sommardreng på Ongstad, hjalp til med dette uforståelige gjerdet. Men så gikk det som et lite lys opp for alle de glanende mennesker. Gjerdet skulle brukes til å tørke høy i! Og der sto det fullhengt. Folk kom langvegs fra for å ta underet i nærmere øyesyn. De gikk bort og flirte stilt med seg sjøl: Ha-ha, ja du Gabriel, du Gabriel — men så var du no heller ikke med til å finne opp kruttet.

Det var dog nettopp det Gabriel var — den gangen. Han var ferdig med slåtta den sommaren 3—4 veker før alle de andre, og hans høy var av helt bra kvalitet, mens de andres var sekunda.

Og så måtte folk gni seg litt i øynene. Hesjer, sa de, Ongstad-hesjene var kanskje ikke så borte-vekke likevel. De var kanskje en slags løsning, de var mer enn som det, de var en redning ut av regngudens klamme favntak. Neste sommer kom det opp flere hesjer, men mange strittet i mot og ville ikke anerkjenne dette nye. Fedrenes skikk og bruk, var ikke den god nok no lenger? Og så kådde og såtet de og var konservative til fingerspissene. Det tok i grunnen flere år her i bygda før hesjene hadde slått virkelig igjennom.

No går slåttonna godt fra handa selv om det nesten ikke en eneste

dag vil komme sol fram av skyene på skikkelig vis, og fuktigheita henger en over hodet som en stadig trusel. Det er hesjer på langs og på tvers bortover i alle engene og på alle jordene. Man kan flire regnguden midt opp i fjeset, mens man berget sitt stråfor pent og kvalitetsverdig i husbent for nesen på ham.

Her borte ved nova på sin kårstue står gamle Enok og støtter seg på «stavpirken», som han sier, og følger med i hesjinga — med åpen munn og forundringsfylt ansikt. Ja, dettana, sier han, dæ kain vi takk han dær totningjen for. A dæ vi skuil ha gjort, som dæ krestne folk vi e', vi skuil ha sætt et pænt kors på grava hans, før dæ vart for seint. No e ho nedsjunken å borte for læng sia.

— Døde han her da, denne totningen, denne velgjøreren? spør jeg Enok.

— Han døyde her ja — nord i stua has han Albert Sefaniassa. Han skulle sko hæsten hans Albert, dæ va' ei gallahei av ei hoppe, å så fækk ho høvan til å gi han Halvar, så heit han totningjen, ett råmslag med atterskanken, så han var liggan i avsvimelse, og døyde ei vekes tid ættepå. Men vi skuil som sagt ha hoilt grava hans i akt å ære. Han va' ein go' main for bøgda. Han ikkje bærrer lærte oss dettan med hesjeng, men mykje ainna nøtti lærdom kom han mæ hitopp. Mæg lært han før æksæmpel å lage trebøtta og dailla, å tessmeir unnervist han meg i kuinsten å lage trillbårhjul. Jau sågu — Gud forlate meg mi synd — dein karen fortjænte et rekti pænt marmorkors på grava si, sier Enok og stabber seg opp de par trinnene til sin kjøkkeninngang og til ho Kristense, som ligger til sengs med en branket fot.

Og imens tømmes og fylles hesjene. Det er mangfoldige hundre av dem i sommer bare i denne bygda. Og en fuktigvorren sommar er ingen katastrofe lenger.

Skolpen.

Gjennom St. Hans-porten inn til sommeren.

St. Hans enno en gang.

Sommeren kommer sørfra for fulle seil, stryker kjelent innover landet og gjør sin gode gjerning med alt levende. Blå himmel, solgangsbris og lyst over alle grenser. — Ser du dette vakre landet ditt? Å javisst, ser du det, føler det i alle dine sanser, i hele ditt begjær. Det ligger her for deg og er ditt i arv og eie.

St. Hans — og der kommer vel et og annet minne raslende i ditt sinn. Det var den gang da — å, men det var så mange ganger, helt fra den tiden du var en liten pjokk og livet bare var ideell solskinn og glede, og de få små sorgene strøk bare gjennom ditt sinn, de bare kom og gikk i små rappe rykk og fikk aldri sette seg fast og gjøre livet fortredelig for deg.

Ja disse St. Hans-afteener, de hadde sin egen charme og rytme, disse nettene med døren på vid vegg ut mot sommeren, med farger som funklet lik de skjønneste amatyster. Og så alle bål-ene da, disse veldige fontener av røyk som steg ende til værs alle steder. Du stod der og tellet dem, 1, 2, 3 — 18, 19, 20, å en nattens symfoni av røyk over hele bygda, fra den gråhvite fjæra opp til de høyeste nutene. — Du husker sikkert hvordan vi unger blant strandbyggerne alt flere dager i forvegen drog sammen tang og tare som i vinterens og vårens løp var blitt kastet opp i fjæra og laget store hauger av det, at det skulde ligge klappet og klart til den store kveldens festligheter. Og vi gikk der og holdt vaktssomme øyne med himmelen, om det skulde bli regn og ulykke, for så vilde tangen og taren ikke brenne og kvelden bli forspilt. De mest forhipne av oss unger formådde ikke å vente til selve storkvelden, men måtte alt dagen eller kvelden i forvegen lage et lite prøvebål og se hvordan det virket.

Og kvelden kom, og på alle knausene var det mosebål eller bål av lyng og kvister for dem som ikke hadde en lang og rikt belagt tangfjæra for hånden til å høste. Men de riktig store og flotte brente tjæretønner eller gamle utrangerte småbåter dyktig innsatt med steinkulltjæra. Men intet kunde måle seg med våre tangbål når det gjaldt å produsere røyk. Vi kunde lage den så tykk og kompakt at den stod der som en levende og stigende søyle helt inn i himmelens blå.

Etter kveldstid samlet ungdommen seg, godt utrustet med niste og gikk til fest i skog og mark, med leik og sang og dans. Var det høvelig slette slo man også langball, og gjentene fikk være med og ble skutt av ballen og kom på taperpartiet, men var like glad for det. Alt var jo bare lyst og glede. Små drammer van-

ket vel også på sine steder med klukk i flasken og klukk i halsen og animert stemning. — Og nord-på gled solen gjennom gullbelagte florskyer og nikket og hilste til menneskebarnas fryd og gammen. Natten lå stille og fuglene sang. Ett for ett brente bål-ene ned og svant bort i den nye dag, St. Hans-dagen. Sommeren var røyket og festet inn. — Vær så artig, stig på. Her ligger landet og det blomstrer i gult og blått og grønt, det ånder av liv, det er i sin frodighets tid.

Men kanskje var det et eller annet St. Hans-bål som skeiet ut og gikk i gang for egen regning og laget storbrann henover lyng-rabber eller i krattskoglier. En ulykke med ramaskrik og mange mennesker i trafikk med fulle vassbøtter. Og mange av de eldre stod der og dømte ungdommen no for tida for dens lettsindighet. De hadde vel glemt sin egen og var harm på tidens vegne med dens mange utskeielser. Slik har det jo vært fra herr Arilds tid, at akkurat no er det så galt så. I min ungdom osv. Men ilden slokner og etterlater seg en brunsvart tomt, et arr på jorden, og et stort minne som en kunde snakke om i minst halvannet slektsledd, den store lyngbrann og den store St. Hans.

Og husker du hvor det luktet røyk av våre klær i flere dager etter disse deilige St. Hans-netter. Å jo, du husker det alt sammen, alle disse detaljene i de vakre kvelder. Jeg vet det, det står der etset i minnet ditt. Og hver ny St. Hans trer det likesom ut av en usynlig ramme og spaserer ved siden av og fører sin ordløse samtale med deg i den lyse kvelden, kveldenens kveld, nattens natt. Brannuly.

En sliter i lokalfarten gått bort.

Til dampskibet
«Hadsel»s minne.

Det går ut med de gamle guder. Åjoda, det gjør det. — Livets lov, sier man, og bøier sig for det uundgæelige.

Lofoten og Vesterålen har mistet en slik — nu ikke akkurat noen gud da, men iallfall lokalskibet «Hadsel».

Ja, «Hadsel» ja. Den var jo blitt noe av selve disse distrikters liv og struktur. Vi noe yngre husker den sammen med fellingen av melketennene og A-B-C-en, og de gamle — ja, for ikke «Hadsel» her og strøk imellem i deres ungdom? Åjo, den gjorde nok det. Den har jo tørnet ut og inn i Lofotens og Vesterålens havner i nærmere de femti år. Den var vår som et stykke av selve naturen herute ved havskjærene.

Men nu er den ikke mer, denne gamle, velbrukte og trofaste sliter i tjenesten — ikke på våre kanter. En nyfødt søster av den skulde holdes over dåpen, og så måtte d/s «Hadsel» ofre navnet sitt til fordel for denne yngste i familien. Den fikk så malt på sig navnet «Sortland», men det beholdt den ikke lenge, og nu heter den «Bjørnør» og traver på sine gamle dager omkring i de namdalske farvann. — Ingen kjenner dagen før solen går ned, og «Hadsel» drømte nok ikke om ut i sitt otiums år å skulle måtte flytte standkvarter og virkefelt. Men se bare til om den ikke greier brasene. Den har jo treningen fra Vestfjorden og Vesterålshavet, fra stridige turer rundt Andøya, da det var ufyselig som bare det, og fra Røsthavet, da det spurtes om spantene og platene, og det ene med det annet kunde holde. Da blir det nok bare barneleken å regne for der nede i Namsen.

Ikke for det, «Hadsel» er nok ennu frøken for å gjøre elegant neiing og sprelske hopp i skavlene, om det skulde trenges, og hun skvetter nok ikke av veien for en brottsjø av den sorten som fullbefarende sjøfolk ser op for. Hun har hatt våt nese så mangfoldige ganger.

Jeg sitter her og minnes «Hadsel» fra så mange, mange ganger da vi to tok turer sammen — hit og dit. Vi har så ofte koset oss i sommerlig solgangsbris henover en vaterslett sjø, men har også en og annen gang hatt det nokså ille sammen, når

gamla brynte nesen i brekningene, så det dirret i hele kroppen, mens jeg holdt mig i nærheten av livbeltkassa. Denne der går du til helvete på, tenkte jeg mange ganger, men skuta kom igjen — og skibet gikk videre, stakk innom til sine ekspedisjonssteder og luntet så avsted igjen, trossig som en tirret jaguar.

Når jeg fikk en slags klokkekjærighet for «Hadsel» skyldtes dette kanskje at den var det første dampskibet jeg så for mine øine. Jeg skulde som 8—9-åring en dag den lange veien nedover til hyggelige poståpner og ekspeditør Schøning i Gravdal for å hente post (den gang var det jo ikke offentlig ansatte postbud som for på alle veier), og mens jeg går der og driver og ser mig omkring med vanlig guttenysgjerrighet, så kommer det noe aldeles rart og forunderlig svingende om odden «Kleppen», fosser innover Gravdalsbukten, hujer og alomerer, kaster anker og bakker så sjøen skumkoker under akterskottet. Det var «Hadsel», ganske ny og ung, jomfruelig yndig. Spør om glunten der oppe ved Schøningbrygga hadde noe å fare heim den gangen med, annet enn bare den vesle brev- og bladpakken. — Men jeg var nu ikke så enfoldig og desorientert som den kjerringen borte i Flakstad, som det fortelles om at da hun første gangen så en «damp», så pekte hun på skorsteinen og spurte om det var matrosen.

Mange ganger har jeg sett «Hadsel» på «verftet» i den byen jeg nu bor. Den måtte klasse og fornye sig både her og der, både utvortes og innvortes. Det var jo på helsen å være lokalskib i de hårdsoekte kystdistriktene der «Hadsel» var satt til å besørge sambandet. — Kapteiner og styrmenn, loser og rorgjengere kom og gikk på dens kommandobro — og «Hadsel» seilte og drog sin kjølvannsstripe etter sig rundt nes og fjellnæringer, over fjord og gjennom sund. Den holdt tappert stand mot kong Neptuns anslag og fremrykninger i stormmarsj så mangen gang, med hærskarers mangfoldighet av hvitfaksede sjøgangshingster. — Og hvor mange år er det mon skibets bestmann, Remen, har vært å se der fremme på bakken? Han var sikkert «oldermann» der ombord. Han og «Hadsel» de hørte sammen i onde og gode dager. De kunde vaske op med sydvesten og nordvesten. De stod imot været og vanskelighetene — og de kom frem — forsinket nu og da, men de kom.

Så gikk «Hadsel» for siste gang. — Det lå en røkstrime etter den sør i Vestfjorden. Horiscenten slukte både skibet og

røken. Men skal tro om ikke holmer og seilmerker her ute i Lofoten og Vesterålen savner denne gamle kjenningen fra så mangen, mangen gang. — —

En ny D/S «Hadsel» er i trafikken på de gamle veier. En bedre også. Men den gamle «Hadsel» er det mange som vil sitte og minnes. Den var dus og «på hatt» med hele Lofoten og Vesterålens fogderi. Den var noe av disse distrikters bankende puls og livsnerve.

Og vi sender skibet en hilsen og ønsker det lykke til i strevet på dets nye fartsområde.

Lofotværing.

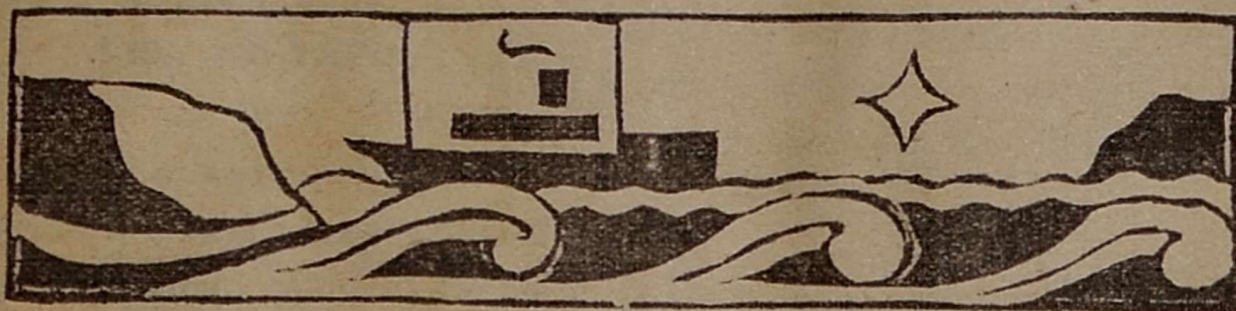
forening.
blev stiftet omkring nyttår. For-
mann Johs. Agle, nestformann
Vilhelm Hartlund, sekretær
Johan Fredriksen, kasserer
Ferdinand Olsen. Denne for-
ening er den nordligste borgerlige
arbeiderforening i Nordland fylke.
I samme fylke har vi foreninger

Det går dog som en rød tråd
gjennem alle de innkomne rap-
porter at de unge er blitt aktivt
interessert i organisasjonsarbeidet,
i en grad som kanskje aldri før i
organisasjonens historie. Det er
grunn til å tro at også de rap-
porter som ventes, vil vise sam-
me resultat.

til Johan Nilsen. Søknaden anbe-
falte på betingelse av at salg-
summen for tomten inngår til
boligbanken.

Kommunens garanti for Peder
Bolstads boliglån vedstås på nære-
mere fastsatte betingelser.

9 søknader om boligbanklån,

„LOKALEN“

Om lokalen — kystens trofaste
sliter gjennom onde og gode da-
ger, skriver det kjente merke «Br.»
i Nordlandsposten nedenstående
velskrevne skildring som vi tillater
oss å gjengi.

Red.

Kystfartens små erindvenner,
de flittige og stadig i fart jagende
lokalskib kaller vi kort og popu-
lært „lokalen“. Lokalen kommer,
lokalen går, overalt og til sine ti-
der, smyger sig frem hvor det er
farbar vei å finne, gjennom tran-
ge sund og efter lange fjorder,
den runder ness og gjør sig en
triip innom til praktisk talt et
hvert sted hvor det finnes en

husklynge og et poståpneri.

Men lokalen er også „kar“ om
å kunne ta et skikkelig havstykke
for sig i storm og høi sjø, hvor
den får vasket både baug og bro
— ja i verste tilfeller endog satt
salong og lugarer, og althop ne-
sten, under vann.

For de menn som har komman-
doen og ansvaret ombord i loka-
len er som regel sjøfolk av den
riktige og solite heilnorske støp-
ninger. Skibet har sin knapt til-
målte rute å skulde overholde, og
Gud nåde både kapteinen og det
selskap han seiler under om det
blir „slinger i valsen“, om båten
ikke kommer i nogenlunde rette

tid med hvad en har å frakte
frem av passasjerer, pakkasser og
post. Da forarges herrerne Olsen
og Hansen i sitt sofahjørne og
skriver klageinserter til avisene.
Været var ikke — o. s. v., sier
de og gir en ordentlig landkrabbe
opstrammer til samtlige de „skyl-
dige“.

Alle vi som har møtt anlednin-
gen til å ta et skikkelig uvær
med lokalen harmes i vårt hjerte
hver gang vi ser snusfornuften
fra landet er ute og lufter sig i
pressen. — Det har falt i min —
skal jeg si tunge lodd adskillige
ganger å ta en veritabel storm
med lokaler både for Saltens, Ve-
sterålske og Troms Fylkes Damp-
skibsselskaper. Alle tre selskaper
har ruteområder hvor det ofte
spørs efter både godt materiell,
den rette kaliber av mannsnot —
foruten at det naturligvis kreves
dyktighet i navigasjon og manø-
vering av skuten.

Jeg husker et novemberdøgn
for nokså mange år siden på yt-
tersiden av Vesterålen. Lokalen
hadde i hårdt vær strevet sig ut
Gavlfjorden og hadde omsider or-

LOKALEN.

(Fortsatt fra 1. side).

fall av begivenheter, med „mølje“ på mellomdekket rett som det var og ofte slike raske bevegelser av skibet, at en kunde tro det vilde ta på vingene. Men Bodø k'arte vi, og da vi hadde lagt til kaien der, tok skipperen sig en pipe og var øiensynlig aberørt av hele seillassen.

Disse turene og mange, mange andre av den stormende art jeg har vært med på med våre lokaler har satt respekt hos mig for disse djerve sjøfolk som — uten å fare over de store verdenshav — så ofte får anledning til å vise at de er fryktløse og dyktige sjømenn, samfundets pålitelige tjenere, som så mangen gang blir alillet på uriasposten i våre kommunikasjoner og som tar sine tøm i forreste ildlinje uten å få så meget som takk for vel utført død. — De går ikke og ser i været før de legger ut. De har klokken og ruten å passe paa, begge skal overholdes, ellers blir det knurr og fantord baade fra den ene og den andre kanten.

Lokalen er kystens bybud, kan vi godt si. De utfører folks erinder alle steder. Kommer og gaar — og kommer igjen, presis og med den svarte kullrøken humor fylt op av skorstenen. I sol og regn, i stille og storm seiler de ut sine ruter og knytter bygder

og by, øier og fjord, grenn og alstriker sammen. Uten disse flittige og pålitelige maar i trafikken vilde vi menneker av idag ikke kunne eksistere. Lokalen er gaat saa fast og tydelig inn i kystens billedet at vi nesten ikke merker den store og livgivende betydning, det er bare naar den av en eller annen saarsak ikke er der paa klokkeslettet at vi riktig husker den.

En klokker som har sagt amen i kapellet det tilstrekkelige antall ganger, eller en ordfører som har vanstyrt saa passelig en kommune et par tre 10-aar er om trent sikker paa fortjenestmedaljen, men det er glissent mellom disse medaljer til de stante, uforsætte, dyktige og tro tjenere ombord i vaare lokalskib, som ofte nok ikke faar skvette av veien for det å sette selve livet inn. — Det blir bare ytterst sjelden gjort noen blest av dem, og selv er de taushetens menn som aldri stikker sig frem.

Lokalen er kystens trofaste aliter gjennom onde og gode dager — og folkene paa broen ombord og i maskinen de er kystens helter — uten at vi, og aller minst de selv, legger merke til det.

Det er så dagligdags, det nevnes ikke sådan straks.

Derfor vil jeg saa gjerne ha sagt det her.

Br.

GAMMELSTUA

Som ilds våde og storms raseri ikke kunne skade.

**Falt om i sommerstille, 140 år gammel
og mett av dager.**

Hemming Hansen het en mann som var født i 1732. Hvor hans vugge stod vet en ikke, han fortalte det aldri, men trolig var det et sted nede i Namdalen, Nummedalen som man dengang kalte dette distriktet.

Første gang vi møter Henning her oppe i Nordland var i et fiskevær i Lofoten, han hadde hyret seg som leikar, og hans leikarshyre var 15 daler, et skinnhyre med sydvest og et par velbrukte langstøvler, av den sorten som rakk en mann helt opp i skrevet. Hemming, som merkelig nok for den tid å være, var litt skrivekyndig, har notert dette ned.

Siden tok han seg drengplass nord i Vesterålen, hvor han ble gift med Doreth Kristoffersdatter. Så vet man ikke noe nærmere om ham før i 1760, da sitter han som bonde på en gård ved den lange pollen og hans sted heter Toftstranda. Ved siden av sitt jordbruk og sitt fiskeri, drev Hemming også som tømmermann.

Han og Doreth hadde flere barn sammen, og den ene av sønnene hette Albert. Denne Albert var blitt forelsket i en pike på en av nabogårdene, og da Hemming og pikens foreldre var bitre uvenner, satte man seg på begge sider mot forbindelsen mellom Albert og Margarethe. Og så rømte de likeså godt. Det var om høsten, og begge omkom da de en november natt ble overfalt av en voldsom snøstorm på fjellet — de aktet seg nok langvegs disse to.

Den samme uværnatta brente alle husene på Toftestranda, og Doreth og tre av barna brente inne. Hemming bygde husene opp igjen, men atter brente våningshuset og fjøset og 6 geiter ble flammens rov. Hemming fikk mistanke til sin nabo, at det var han som var brannstifteren, for å hevne sin datters triste skjebne på fjellet sammen med Albert. Uvennskapet dem i mellom ble fra nå av enda bitrere. Og en dag de begge var

i skogen for å hugge ved, møttes de på vegen og gikk på hverandre med sine økser. Basketaket endte med at Hemmings motstander ble så hardt såret av et hugg i skulderen, at han døde et par dager etterpå. Hemming kom for retten, men fikk reddet skinnnet — og hodet sitt ved å bedyre at det formastelige hugget var skjedd i nødverge.

Sommeren etter brente atter alle Hemmings hus. Så måtte det vel være Vårherre selv som ville ham så vondt, tenkte Hemming. Denne brannen var enda mer dramatisk enn den første. — Henning var, som nevnt, tømmermann. Det var om sommeren like før slåttonna. Hemming ville gjøre seg ferdig med sitt tømmermannsarbeide borte i bygda på den andre siden av pollen. Det var en lørdagskveld, og mandag skulle han begynne slåtta. Først ut på natten kunne han pakke sitt verktøy sammen, stikke det ned i sekken og rusle heimover. Vegen rundt den lange pollen ble ham for drøy, han gikk til pollen, og rett overfor sin gård satte han seg til å vente. Klokken var da noe over midnatt, men været var fint, og han visste at senest klokken 4 ville kona, hans andre, stå opp for å gå til grinnene og melke kyra. Det var jo skikken dengang, vet vi.

Hemming satt der nede ved fjæra og småkoset seg mens han ventet. Så med ett ser han at det begynner å brenne i stuehuset. Pollene var ikke bredere her enn 60—70 meter, men strømmen gikk strid som en elv, og Hemming kunne ikke svømme. Han måtte sitte der og se på at alle hans hus igjen brente ned til grunnen og

at hele hans familie brente inne. Det er sagt at Hemmings hår den natten ble helt hvitt.

Men Hemming gav ikke opp. Dette var i 1790. Han giftet seg for tredje gang, og bygde seg nye hus på nytt. Det er dette huset vi her viser bilde av. — Det sto ferdig utpå sommeren 1791. Han fikk atter 3 barn med sin

Ane-Johanna og kom seg til ny vestand. Men denne gangen bygde han ikke på den gamle tomta, der ilds våde hadde rammet ham så hardt tre ganger på rad. Han velgte seg et sted lenger vest på sin eiendom, Gåsoskallet, og denne gangen fikk husene stå i fred for den røde hane.

Hemming døde i 1805. Året etter omkom to av hans sønner i strømmen like utenfor heimen, den ene 10 og den andre 8 år gammel. Enken måtte si fra seg bygselen, som min bestefar overtok. Jeg er således født og vokst opp i «Gammelstua» som vi alltid kalte den, vi og alle der i omegnen. Det var ikke noe lite våningshus. Hemming la i veg med, etter datidens forhold, det var bare prestegårdens våningshus som var noe større i hele bygda dengang. Det fortelles at da Hemming hadde lagt den siste rundtømmerstokken på plass, hugg han øksen i den og leste en formular, på det øyeblikket ilden ikke kunne ramme ham mer. Og det holdt.

Gammelstua i Gåsosen holdt ut med alt. Det er et værhardt sted den ved pollen, og når nordvesten huser som verst, ble det alltid gjort skade på hus, ja det hendte noen av dem ble så ødelagt at de måtte rives ned og bygges opp som fra nytt av. Men

Gammelstua.

«gammelstua» var ikke til å rokke. Den var gjort av det sværeste Namdalstømmer, rundstokker så tykke som fartøymaster og godt festet i novene. Men huset stod løst på murlaget. Slik bygdes alle hus dengang, og det var gjort for at om vinden tok huset, så ville gulvet bli liggende på plass og folket bli skånet for ulykke. Det hendte da også ved pollen at et stuehus en gang ble tatt av nordvesten, så helt og så stort som det var, og kastet langt bortover marken. Det var om natten, mens folkene sov. Og da de skulle kikke opp av felden, hadde de himlen til tak og stjernene til talglys.

Gammelstua var et solid hus, med svært høye dørstokker. Vi småunger hadde møye med å få krabbet oss over dem, og den hadde loft, noe ikke svært mange hus hadde dengang den ble bygget.

Da jeg var blitt så omtrent voksen, kom det en snekker for å vøle noe i selve stua. Og da panelingen ble revet bort, fant jeg noen gule papirer bak vinduskledningen. Det var Hemming Hansens oppteget, men jeg måtte få hjelp til å tyde den gotiske, ikke særlig velformede skriften. Her forteller Hemming om sine mange gjenvordigheter, om alle brannene, og om at han hugget øksa i den siste gammelstue — dengang nystuestokken og nedkalte gode, eller onde ånders hjelp mot ilds våde.

Vi var alle sammen meget glad i gammelstua i Gåsosen. Den var vår

heim, og den var en god heim. Om den kunne fortelle Men den tiet med alt. Til slutt begynte den å bli så skrøpelig at det ikke var stort «botvön» i den. Men den fikk enda stå noen år — tom. Hver gang jeg var hjemme på besøk, og mange med meg av mine søsken, måtte vi innom Gammelstua. Den stod der og hilste oss velkommen. Den var seget ned i jorden, slik at man den siste tiden måtte gå ned i den, istedet for som opprinnelig opp.— Nordveststormene fikk aldri tak på den. Det nye våningshuset på Toftstranda ble flere ganger «tilflidd» av stormen, som gamle Edvard sa, Gammelstua ble det ikke krummet et «hår» på.

Så en vakker sommerdag, det var enda en søndag. Ikke et vindpust. Just som kirkeklokkene ringte til høymesse, ramlet Gammelstua sammen. Den orket vel ikke bære det tunge torvtaket lenger. Den la seg pladask ned.

Vi av oss søsken som var fraværende fra gården, fikk straks brev om tragédien. Det var sommeren 1934, og Gammelstua hadde da nådd den høye alder av 143 år.

Og det gikk som før nevnte gamle Edvard sa: «Ho kommer til å dætte ned i stilla». Ho gjorde så ja. Men om hun etterlot seg et savn, den gode, gamle stue, den som salige Hemming Hansen gjorde trolldom med ved sin tømmermannsøks og sine — kanskje Wittenberg-ord.

Ram.

Kom heim til jorda!

En vekkende røst fra Skånland.

Velsignet være du sommer, tenker vi og folder våre hender, iallfall burde vi gjøre det, ja velsignet være du vår korte sommer!

Jeg sitter her og nyter solen og den milde, kjelent strykende søraustvinden i en sørvendt gressbakke og har det godt, er på hatt med livet og kjenner meg kloss inn på en lykke som jeg ikke så lett kan definere.

Å hvor alt står her og vokser, strekker hals opp mot himlen, gress og blomster, den av mange foraktede hestehov dominerer her borte på et fuktig jorde, det er som tusen solmunner, og et humlepar avlegger sine visitter på blomst etter blomst. En nyss våknet sommerfugl, med tilsynelatende så altfor store vinger, flagrer på skjeive bortover blomsterhavet, overveier å ta plass i en dusk med soleie, men seiler videre og blir borte over bakkekanten.

Noen står henger hardt i med å skaffe mat til sine umettelige ungeflokker borte i en eller annen kasse. Hvor de onner den lange, utslagne dag med sin matberging og sitt husholdningsslit — de som vi alle andre. Borte fra en nærliggende stor myr klager heiloen seg med mollstemte to-

ner. Og her like ved min side driver noen maur hardt med å få slept diverse ting til sitt tuehus oppe i bakken. En bille har det også andsam, ser det ut til, den labber av sted så fort den kan, det er som den er ute i jordmorskyss og lar seg ikke stanse av alt det som legger seg på tverke i dens veg.

Ja, som det lever og kryper og kravler overalt.

Hvor sommeren har vekket alt til live.

Lenger borte på en myr står det 3 jenter og ruker brenntorv. De har armbåndsur, ser jeg, og de titter rett ofte på dem. De er vel timebetalt og må passe nøye på tiden. Det er menneskenes vis. Men har vi ikke nok av tid. Har vi ikke egentlig overflod av tid. Maurene har det. De er ikke kommet langt i veg med sine borer, nei det går så tregt, de har tatt på seg for store lass kanskje, men fram skal de. Kommer vi ikke i dag, kommer vi i morgen, tenker de, og arbeider videre. De har ikke armbåndsur, de kontrollerer ikke tiden.

Jeg har nylig være på bondestevne. Jo, så kastet bøndene sine arbeidsredskaper. Nå har de gjort sitt, nå

fikk Vårherre og sommeren og tiden sørge for resten. Festglade kom de til stevnet, to hundre kvinner og menn. De sang «Fagert er landet du oss gav», Vårherre altså, og de sang «I Norges barske lende, tok harde never fatt.»

Vi fikk jo dette temmelig harde landet å streve med, men fagert er det. Vi må jo simpelthen elske det. Men all denne steinen, alle disse seige røttene, all den myra.

For noen tid siden besøkte jeg en bonde. Han fylte snart sytti år, og nå skulle han «i avisen». All hans jord, 50 mål, lå muret inn av solide steingjerder. Han hadde omgjort seg med et solid festningsverk. Det er altsammen stein jeg har brutt opp av jorda, sa han. Jeg begynte her med mine to bare hender, jeg og kona. Det er nå mer en 45 år siden. Og han kunne dessmere vise til de mange hushøge steinruker i utkanten av eiendommen, de lå der og dominerte på sin vis. Men ka dokker mener om all den steinen som ligger skjult i grøftene, sier han. Han viste ikke hvor mange lass stein han hadde brutt opp av jorda, men det er nok på tusenvis, sier han. Jeg ser på hendene hans, de var store og tunge, de var grove og bar det rette adelsmerke.

Man hadde ikke fått noen utmerkelse, ingen diplom. Vell, sier han, det er ingen skade skjedd med det. Vår diplom — han tar alltid sin kone med i betraktning — er all denne en-

gen, disse åkrene, denne heimen i heletatt, sier han. Og så all steinen, føyer jeg til. Ja, steinen og naturligvis, sier han og ler. Og disse lange steingjerdene er ringen om det hele, r a m m e n.

Nå er alle femti målene gjort ferdig. Dagsverket er endt. Bare et større berg, en knaus og grunnfjell står igjen midt i eiendommen. Den ville jeg ikke røre, den er vårt monument, gjort av ekte norsk granitt. Den skal få ligge der, sier bonden, for den er barnas kjæreste lekeplass.

Og barna? spør jeg.

De er reist ut alle sammen, alle sju, to til Amerika, de andre til byene. — Og gården? spør jeg videre, dette verdifulle «arvesølv»? — Tja, svarer han, vi må jo gi opp snart, vi to gamle, og så blir det vel å holde auk-sjon. Men sårt er det, det kjennes for oss som å gi alt attende til villmarken. Kanskje kommer en av sønnene likevel hjem for å overta, det er ikke helt umulig. Det er et levende håp for oss. Det er så rart med det, sier den staute bonden videre, når en har gjort alt sammen fra begynnelsen av. Første sommeren bar kona alt høyet vi kunne skrape sammen inn i sitt storforklæ, det var visst ikke så meget som tyve-tredve kilo i alt. — Og nå? spør jeg. Ja, der kommer nå buskaper fram til sommerfjøsporten, ser jeg. Det er fem melkekyr, en kvige og to kalver. Borte i tjoret går fjordingshesten, og så er det atten sauer

på fjellet, iberegnet lammene.

Jo, det behøver ikke være vårknipe her, skjønner jeg, selv med en såvidt stor buskap på femti mål jord. Engen her står særlig fin og frodig, den står alt nå, før midten av juni, og duver i vinddraget. Godt gjødslet, godt drenert — og så er det lagt kjærlighet inn i det hele.

Jeg var også på et annet bonde-møte for noen tid siden, for to-tre uker siden. Der møtte jeg en skånending som jeg måtte hefte meg ved. Tonning Larsen, heter han, og navnet kjendte jeg godt nok fra før, det er kjent så viden om forresten. Han talte på dette bondemøtet, og det var en stemme som kunne vekke noen hver. Han hadde meget å si oss, men ikke et eneste ord var overflødig, det var konsentrert belæring. Jeg satt der og kjente hvor det var godt og stort å være det en kaller bondefødt. Jeg måtte minnes Anders Reitans vakre sang: «Bondestanden er meg kjær; ti min fader bonde er, hvem jeg har å hedre. Og på moders hulde skjød blodets røst meg kjærlig bød: Minnes alle fedre.»

Det var det sunde vett Tonning Larsen representerte, det sunde bondevett, som det går slike bra frasagn om, det er så jordnært, så velfundamentert, så fjernt fra manikyre og permanent av all den livets jargon som vårt samfunn nå belemres med. Og som han kunne få sagt det med enkle og faste ord. Tonning Larsen er

en mann som har sett seg om og rundt over tingene, sett både djupt og høgt, og funnet sammenhengen, silt ut det verdifulle og kassert «skummetmelken.»

Jeg tenkte, der jeg satt og lyttet med anspennelse: Hvorfor har det ikke vært bruk for denne mannen i «tingets hall»? Kanskje har han ikke hørt hjemme i de riktige partiene. Men han rager over partiene, han er ikke av dem som sitter bak muren, han rager over den. Hans partigrense er hele Norges grense. Og det er i første rekke slike menn og kvinner vi har bruk for.

— — — Nå strekker sommeren sine hender mot oss, sine kjærlige hender, det er som den vil omfavne hvert enkelt menneske. Men vil så vi omfavne den, trykke den til våre hjertes? Åjo, men på vidt forskjellig vis. Rydningsmannens sønner og døtre vil det bare som feriegjester, men det er ikke den rette måten. Vi skal innforlive oss med sommeren, med jorden og alle dens vekster, med de beitende buskaper, med alt det som hører bondens og bondens arbeid til. Bjelleklangen fra moene og liene skal være som den fineste musikk for oss.

Det er det levende livet, landet og bondenæringen har i så rikt mon, vi skal legge våre sinn nær inntil. Med andre ord: Vi bør så mange som mulig av oss, komme heim til jorda. — Den venter på oss. Og intet er som den. A. G.

Rugetid

No rugger ea og e-kallen opp fra sjøen. Ærfuglpåret arbeider tungt på landjorda, vraller og peser, kviler smått og vandrer videre. Ho er blitt så verpesjuk, madamen, det sprenger på med 5—6 store stadig voksende eggklomper i hennes innvoller, og no må her gjøres noe. Ho vet om et vatn her borte bak haugene, et vatn med en deilig grasgrønn holme, ho husker den fra den gangen ho sjøl hakket seg fri fra det tykke eggskallet og lå der som et lite ullent levende nøste i den varme, mjuke dunsenga.

Det er litt lang veg opp til dette vatnet, men det må vel gå, selv om beina ikke er øvd til marsjering. — Våren utetter, siden ho i mars gikk hen og forlovet seg og inngikk et slags kameratekteskap med staskaren her ved hennes side, har det rent ut sagt vært en stri. Det var så mange friere som lå etter henne, både tidlig og seint. Kameraten hennes lå støtt i slagsmål med påtrengende herremenn, og ofte må ho sjøl også tre til og bite fra seg for å verge sin dyd.

Men no skal det være slutt med dette. Imorgens tidlig kalte ho på kallen og forela ham situasjonen. De småsnakket litt om saken. Valgte vegen de ville gå, og humpet avsted. Den er slett ikke farefri, en slik landgang for et slikt avstadigt og tungført ærfuglepar. De har erfaring for det.

Bak første haugen får de øye på en flekket katt som lusker omkring i terrenget og sikkert ikke har de edleste hensikter. De trykker seg godt ned og gjør seg så usynlige de kan. I verste fall har de jo vingene å berge seg på. Men ei verpesjuk e vil helst ikke ta unødige flygeturer. — Jo, dette ser ut å gå bra, katta har vist noe annet i nesen, den gjør seg pannekakeflat og kryper forsiktig og lydløs. — Å, no skjønner de. Der går en stær borte på myra, ivrig opptatt med å finne mat til ungene sine i kassen borte på fjøsveggen. Bare no dette ikke går galt. Katta sniker seg stadig nærmere — no lager den seg til sprang. De to tilskuerne holder pusten. — Der! — Nei, det glapp for kattedkloa. Stæren var den for snar i vendinga. Gudskjelov, så slapp de overvære et drama. Katta lusker bort, slukøret. —

— Der ligger vatnet, og midt uti den grønne holmen. De er nok ikke første par ut, men her er plass nok. En annen e har erobret vår fuglemors

plass fra i fjor, det blir krangel og hugg med sterke nebb, men rett skal være rett. Leiligheten er min, og gi deg du gjenstridige!

Det er fort gjort å gjøre bollen stand — og no kan første egget komme.

Holmen har også sin ganske store bestand av småmåse, seing, som vi kaller den, og det er en stor beskyttelse i dette. Tjuvaktig ravn og kråke holder den på avstand, ja selv ørna binner den an med og holder et svare leven. Seingene er eggværets jagerflygere og uten den ville det mang en gang gått ille med en verpende og rugende ærfugl-mor.

Men så en dag kommer der noen mennesker med spann og korgar. Ja, vel, det må en finne seg i. De er skatteoppkrevere og de tar sine presenter, femti, seksti og opptil åtti, ettersom de er griske til. Dun skal de også ha, og er nærgående og nedrige med sine lange fingre. Og så må madame til å nappe og ribbe seg igjen. Ungene ho venter må ha sine gode dunseng rett til de kommer.

Kallen kommer av og til på besøk men etter hvert som tida går slappes han vist i sin kjærlighet og omsorg — og en dag er han snøft borte. Ja de mannfolka. Han er vel så uten ansvar for familien, stryker bentil havs og er vekk til seinhaustes.

Lykke på reisen med ham! Madame er vant å klare seg sjøl med slikt som barnestell og oppdragelse.

No ligger hun der borte på holmen og verper og varmer — og venter på underet.

En gang fram på sommeren skal hun ned igjen til sjøen med sine små tuller. Hun gruer seg alt til den turen. Det kan komme til å gå så galt, og da kan hun i nødsfall ikke ta til vingene. — Ho husker den gang, for 3 eller 4 år siden, da den bekksvarte ravnen kom på henne og glefset til seg to av ungene hennes og flakset sin veg med dem. Et sårt minne. — Ho kunne så vel da trenge litt mannfolk-hjelp, men kallen er da fløyet langt fra sine plikter og sitt ansvar.

Å, men kommer han igjen og gjør seg brusende og lekker for henne, så skal hun nok vite å vise ham vintervegen.

Og likevel, når våren atter nærmer seg, er madame igjen så full og yr av kjærlighet og forelskelse.

Nei, en skal aldri si aldri.

Koftesamer og løpsk guttefantasi.

Hestehandel med Sannemark-same, og ostehandel med Grovfjord-same.

Finn, lapp, same — kald dem hva du vil, men same er å anbefale, så fremt du vil stå på en noenlunde god fot med dette folkeslaget, som etter sigende er landets urinnvånere, iallfall i rikets distrikter nordenfor polarsirkelen.

Jeg var syv år, eller i det høve, den første gangen jeg så samer, finner eller lapper som vi den gang kalte dem. Det var sommeren 1896. I vårt aller nærmeste nabolag skulle det være stor læstadianersamling på en høylåve, like før slåttonna begynte, og ryktet viste å fortelle at det til denne samlingen skulle komme flere finner, og at noen av dem skulle preke. Det var finner både fra Ofoten og fra distriktene i Sør-Troms. Vi unger hadde flere dager i forveien gått i den største spenning, og da søndagen opprant og samlingsfolkene begynte å innfinne seg, både på veger og stier og i båter, stod nervene våre på høykant og øynene på stilker. Det kom følge etter følge, men ingen finner. Skuffelsen var stor. Men så kom det til slutt en større båt sigende inn etter pollen, og allerede på lang avstand var den et praktstykke av farger.

Fra min utkiksplass på et sjåtak, løp jeg inn til mor og ropte av full hals: Nu kjæm finnan! — Jaja, sa mor så er det nok best du holder deg

inne. Og det fant jeg var et moderlig godt råd. For slike finner de kunne være farlige karer, hadde jeg hørt. De kunne ganne med den frykteligste virkning, og sette ondt på både folk og fe, og deres lange kniver satt ikke mer enn som passende fast i sine slirer.

Fra et loftsvindu fulgte jeg oppmarsjen fra båten til samlingslåven. Det var sju-åtte finner i alt, kaller og kjerringer, hjulbeinte var de visst alle, og deres kofter og luer var et syn for guder, en fargesymfoni fra en annen verden. Fra komagsnutene til den vaiende store luedusken, var de eventyret, levendegjort på en blank sommersøndag. Og ganske riktig, knivene bar de med seg, lange som sabler nesten, og farlige som et damoklessverd. Det kunne grøsse i en guttekropp, og ikke så rart at vi under hele oppveksten senere ble holdt i age ved å bli skremt med finnan, at var vi ikke skikkelige unger, så kom finnan og tok oss.

Jeg glemmer ikke dette «første møtes sødme» med representanter for folket fra vidda. Hele dagen var jeg på farten for å få glimt av finnene, men alltid på trygg avstand og med rettet sikret. Borte fra låven kunne jeg høre predikantenes kraftige tale på det forunderligste språk, setning etter setning ble oversatt til

norsk av en annen rinne, som var mektig også i det norske. I halvskjul bak en sjånov fulgte jeg begivenhetenes gang så godt jeg kunne, folk som gikk opp og ned på låvebrua, tilskuere av såkalte «ugudelige», som ble irettesatt på det skarpeste fordi de ennå vandrer i sin synd og sitt hedsenskap, og ble dømt og nedstyrtet uten nåde og persons anseelse til det ytterste mørke. Læstadianerne var den gang skarpe karer å komme ut for.

Ut på tiden ble det enda livligere der inne på låven. Det begynte med noen underlige lyder, først mer sordinerte, men så sterkere og sterkere etter hvert, inntil det hele artet seg som en disharmonisk larm av røster, fra diskanten til bassen. Og predikanten og tolken måtte rope enda høyere for å overdøve spetaklet. Jeg stod som på nåler ved sjånova. Hva ville videre hende? En eksplosjon? All denne jammeren, skrev den seg kanskje fra at finnene brukte kniven? Jeg tok til å kaldsvette, kjente meg utrygg og spekulerte på om jeg i tide burde søke tilflukt i en hule som jeg visste av bak om fjellaksla. Men guttefantasiaen ville ha mer næring, og jeg ble stående. Det fikk bære eller briste.

Litt om senn stilnet det av borte i låven, og da det like etter ble istemt en salme som jeg kjente tonen til, falt det et mer forsonlighetens skjær over det hele. — så begynte folkestrømmen å velte nedover låvebrua. Samlingen var øyensynlig slutt. Og der kom det to finnkjerringer, arm i arm, den ene med ho Ane-Kjerstina og den andre med ho Marn i Asen. At de vågde det, ho Ane og ho Marn,

jeg hadde aldri sett maken til dumdristighet. Og der kom de, finner og bumenn, og de var lys levende alle sammen, såvidt jeg kunne se. Men de drepte lå vel og svømte i sitt blod inne på låven, de som hadde jamret seg så ynkelig, mens livssaften randt av dem. — Nå var låven der borte tom. Folkene hadde spredt seg utover tunet og bakkene omkring. Finnan og noen bumenn var gått inn i nabo-uset. Nå fikk det våge seg, jeg ville lure meg bort til åstedet for dette blodige søndagsdrama i en Lofotbygd. Jeg snek meg avsted, bak om små hauger og uthusvegger — og så var det bare noen raske byks oppetter låvebrua. Jeg svettet både på ryggen og i hendene. Hva for et syn ville det ikke møte meg her, en Bartolomeusnatt, et Stockholmsblodbad i lommeformat, eller noe i den retning. Hadde det ikke hendt noe forferdelig oppe i Kautokeino en gang? Jeg var forberedt på det verste. — Men det var bare mange rader av brede bord og planker som var lagt opp på kvarttønner, kasser eller annet understell som måtte passe, og som gjorde tjeneste som benker. Ikke en bloddråpe å se. Jeg gransket nøye og viste grundighet. Det eneste jeg fant var et brodert belte, krinet med gult og blått og rødt, et kunstverk. Jeg stod akkurat og luktet på det for å bestemme nasjonaliteten, da det ble lagt en hånd på min skulder. Jeg rykket til, en finne holdt meg i skuldra, så på meg med små plirende øyne. Den andre handa grep han et fast tak med i sitt brede lærbelte, like ved det svære knivskaftet av utskåret horn. Nå var min siste time kommet, ingen tvil om det. Finnen hadde gannet meg hit.

Jeg satte i et skrik og ville rive meg løs, men «morderhanda» holdt sitt grep i meg. Nå bøyde han seg ned, tok spenntak — men han bare så på meg og smilte, og så spurte han: Er du Jesus sitt litle ban, du glonten min. Ja, svarte jeg med skrekk i stemmen. Skal do aille tider være dæ, bane mett? spurte han videre. Og det lovet jeg, og gikk med på alt for ikke å hisse ham opp. Så strøk han meg vennlig over håret, klappet meg på kinnet og bad Gud velsikne meg, tok det beltet jeg hadde luktet på og gikk sin vei, det var vel det han var kommet for å hente.

Og jeg sto faktisk levende tilbake og var ikke det minste stukket med den farlige finnekniven.

Siden har jeg møtt samer så mang en gang. Noen av dem kom til Lofoten for å hyre seg som leikarer under vinterfisket, og de kom som de var, i komager og kofte, og var slett ikke de dårligste karer i en åttringsbåt. Men det var noe svineri, syntes vi bumenn, med de komagene deres, det luktet noe avskyelig opp av dem, når de stod tomme over natten, og den finnelukta jeg har hørt snakk om, kommer sikkert fra komagene.

Også i Harstad lærte jeg mange samer å kjenne, fra Sannemarka, fra Grovfjorden og andre distrikter der borte. Men hestehandel med dem vil jeg aldri innlate meg på. Jeg gjorde det en gang, og ble grundig snytt. Det var en Sannemark-same som tok meg grundig om nesen. Men en ostephandel er jeg gjerne åpen for. Har aldri smakt maken til geitost som den en Grovfjord-same engang solgte meg.

Det var en lørdag han banket på døra og stod der med en skinnsekk

i neven. Om jeg kjøpte ost? Jeg sa på skinnsekken, den var ikke nyskurt nettopp, og jeg svarte nei. Men han kom fram til bordet og ville prate litt mer. Osten var egentlig bestilt av gamle gullsmed Eriksen, men nå var det ingen å treffe i hans hus, bortreist alle sammen, og så hadde han altså denne osten. Jeg tenkte: Har gullsmed Eriksen bestilt ost hos denne mannen, vet han sikkert at varen er god. Det fikk stå sin prøve. — Du garanterer altså osten? spurte jeg. Ikke hår i den, ikke komagband, ikke geitragg eller sånt? Den godmodige mannen lo bare, han skjønnte jeg spøkte. Prøv osten, sa han bare, do ikkje smaka beire ost, dæ æg karanter.

Og det skal være sant og visst, det var en makeløs ost, jeg har aldri smakt dens like, i hverken brun eller hvit farge, og det ergret meg ofte at jeg ikke spurte etter denne samens navn, slik at vi kunne fått opprettet en varig ostephandel. Jeg spurte flere der fra Grovfjord-distriktet, både samer og bumenn, men ingen kunne sette meg på sporet til mannen med primaosten, han var som sunket i jorda. En same mente det måtte være han N. N., men, føyde han til, dokker skal vær forsekti mæ dein kar'n, di har tæreng i huse'. Så dokker skal heiller kjøp ost hos mæ. Nå, altså en broder-same som var ute i smålig ærend, tenkte jeg, og avviste hans ost.

Men alle disse samene hadde kastet sine nasjonaldrakter, hadde kastet all fargeprakten, bare komagene beholdt de ennå, og knivene. Ikke kan de ganne og ikke kan de joyke. De er kommet i et slags mellomstadium mellom nesten noe og intet. *Rulle.*

Kraaka — syndebukken.

—o—

Kraaka — ho kari som vi helst kalder hende her i Lofoten — er bare en stakkars fugl, som lever fra haand til mund og tar tiltakke med den føde Vorherre levner den i skog og mark, i fjeld og fjære.

Nu er det nok desværre saa med ho kari, at ho er grov til at overtræde det syvende bud — og har vel eller ogsaa ikke det beste ord paa sig, og derfor er ho da ogsaa vort lands mest hatete fugl.

I de par siste aar har aviserne nord og sør i landet ofret mange meter spalterum paa kraakene og kraakeplaga, og de kan vist snart tælles i hundreder de som har krævet hver eneste norsk kraakes hode paa et fat.

Kort sagt, der forlanges en utryddelseskrig mot kraakebestanden, og den maa ikke slutte, skriver en jægersmand fra Agder, før den siste kraakehals er knækket.

Mot al den nedrakning som kraaka har været gjenstand for i det siste har jeg forgjæves speidet efter en eneste som vilde spisse sin blyant til hendes forsvar, — men nei tak. Der er vel saaledes skjøn enighet om at slaa løs paa kraaka og kræve hver eneste fjær av den til regnskap for syndige overtrædelser.

Jeg tror dog ho kari er adskillig bedre end sit rygte. Jeg vil slet ikke forsøke paa at renvaske hende for mange og lasteværdige utskeielser. Men når det tales og skrives som om det er kraaka som gjør alt det som galt er gjort derute i naturens vingaard, saa maa jeg paa graakaris vegne protestere. —

Naar rypebestanden mind-

sker fra aar til aar omtrent overalt i de bedre jagtterrænger her i landet, saa er det selvfølgelig kraaka som skal ha skylden. Den har nasket og ædt opp eggene, og ved leilighet ogsaa tat for sig av de smaa kuld. Ganske rigtig, det er saa det. Men det har da kraaka alle tider gjort — og allikevel øket rypebestanden.

Den øket indtil det blev en rifle og en jæger med hund i hver stue borteffer i gaardene.

— Det var fint at gaa slik med rifle og rygsæk og hund og paffe ned ryper, som ikke fandt sig den stein i uren de kunde vite sig tryg under.

Naar saa nogen tok til at mæle om, at det tegnet til at bli svart for ryper der i markerne, der i distriktet, der i fylket, — ja saa var jægersmændene der straks og hadde den velsignede kraaka at skyldes paa.

Var det nogen anden end ho kari som hadde skylden kanske. Langtfra. Jægerforeningerne har sagt det, og folk bøier hodedet for autoriteten — som i dette tilfælde er inhabil til at uttale sig. Og journalisterne, som skriver om alt mulig, skriver ogsaa løs paa kraaka og kræver stort statsbidrag til stor skudpræmie paa ugangsfuglen — denne markens grobian.

Der er ingenlunde mere kråke nu end for 20—30 aar siden — heller adskillig mindre, og den er ikke værre nu end tidligere til at forsyne sig og æte.

Med henblik paa rypebestanden saa er det bare et at gjøre her og det er at begrænse jagen. — Unge karfolk bør kunne ta sig nyttigere ting til end at ræke fjeld imellem halve året med en rifle og en bastardjagtbikje og slagte rypekyllinger og hareunger.

Saa vil nok vor vildtbestand igjen ganske snart komme sig paa fote — selv om der renonceres paa skudpræmie paa kraakerne.

Nu er det ikke saa at forstå, at jeg vil hæve disse graa slukhalser til skyerne som en hæderlig og bra klasse fugle. Aldes ikke. Jeg har været saapas i omgang med ho kari at jeg ut og ind kjender hendes frække ondskapsfuldhet og nedarvede hang til at stjæle. Men hverken blandt smaafuglene eller rypen gjør den dog saa stor skade som mange vil ha det til. Maaren og røskatten er tifold værre ugangsdyr i saa maate.

Men kraaka faar skylden — og skal utryddes.

La os bare ikke utrydde nogen av vore fuglearter. De har nok alle sin mission i naturens store og indviklede husholdning — og selv kraaka med sit slette rygte har nok sin del i liv og utvikling derute, hvor mennesker og jægerforeningers paragrafer bare bringer forstyrrelser i likevegten, om de skal anvendes der.

Her gaar nu jeg og er glad i ho kari med. Pløiet jeg bort i aakeren, saa var hun der og skvat og harket sin laat og va mig til selskap. Om vaaren passer hun paa som en smed nede i fjæren og deler kraakeboller og anden kost med svartbaken. Er jeg paa fjeldets høieste pynt — saa vips sitter der en kari paa en stein like ved og ber mig høre efter for en god stump den kan producere. Alle steds er ho kari, en klok og næringsdrivende fugl. Og er ho efter menneskelige begreper og Mose lov ikke akkurat nogen nonne av dyd og levnet, saa vist er hun slik Vorherre skapte hende, og da er hun, vet vi, ogsaa til nytte for den naturlige husholdning, vi paragraffiserte mennesker ikke kan fatte to tiendedele av.

La bare ogsaa kraaka faa beholde sin plass ved naturens rike bord. Den ser ikke værre ut der end Bæverudbygdens 35 rifle-Per Hansener med rype-sæk, raggbikje og dagdriverglæde.

Ola Berg.

SKARVENE =

kystens selskapsklædte fugler.

Av Br. —

Skarvene, disse kullsvarte, slanke og fåmelte havets og kystens fugler, er i grunnen *også* fiskere. Og de kan kunsten. Der hvor den fiskende mann intet kan fange, kommer skarvene og tar sitt bytte. Og stadig er de på ferde. Det skal være noe til storm som kan tvinge skarvene til «landligge». De smyger som ål gjennom brottskavlene og dykker elegant og lydløst når de skal ned på jakt etter småfisk og annet som utgjør deres hovedsakelige næring.

På land har de meget vanskelig for å bevege sig, litt tungt har de også for å komme på vingene, og de må derfor velge sig sine landingsplasser slik at de kan styrte sig bent i sjøen. Skarvbergene faller alltid bratt av mot sjøen. Her samles skarv fra lange avstander for å tørke sine vinger eller hvile sig etter et anstrengende «sjøvær». Disse skarvbergene er lett kjennelige på lang avstand ved at de er nesten helt hvite av alle «visittkortene» som er lagt opefter dem i årrekker. — Skarven er en utpreget kolonifugl. Han liker sig i de store forsamlinger, men for-

holder sig alltid taus. Bare når det er fare på ferde kan den gi en hes lyd fra sig, idet den tar flukten.

Det kleber likesom noe simpelt ved denne fugl. Fiskerne forakter den — enda den på sett og vis er noe av en «kollega». Skarv er da også blitt et flittig benyttet skjellsord — merkelig nok forresten, for jeg har ennu aldri opdaget noe utpreget kjeltringsaktig ved denne fredsommelige og sky fugl, som ikke beflitter sig på annet enn å holde krosen til en hver tid godt fylt med fiskemat og vingene veltørret og i flyveklar stand. — Dens taushet og beksvarte farve gir den dog et nokså dystert preg, og en skarv som flyr på tvers av båten, er ikke noe heldig varsel, sier gamle fiskere, som spytter foraktelig etter den.

Men ro ut mellom holmene en sommerkveld der skarvene sitter på sitt berg og vifter med vingene utspilt mot solen og solgangsvinden, og De vil finne et vakkert syn, en sær stemning. De inkarnerer i sig noe av kystens mystikk og dens vidunderlige åpne frihet, nettop disse sorte, selskapsklædte fugler.

Hundredagsvarme over „Nordlandene” til ut i september

OG DET BLIR PENT MED GRØDE FRA BÅDE HAV OG LAND.

Brev til Fylkestidende fra «Spennings land».

Her viser vi en noramans-aal, den brede og frodige Saltdalen, der Vensmoen Sanatorium ligger.

«Nordlandene» kalte man det i gamle dager, og det var det enda eldre Hålogalandet, det vi i dag kaller Nord-Norge. Og her ligger det og strekker hals så langt nordover at det nærmer seg nesten verdens ende og forsvinner nord i «tåkeheimen» der hvor isbjørn og hvalross og polarrev og isfuglene holder til og valodere og har det kalt på labbene. Og dette er vårt, nordlendingenes land, vi som synger så i vår dialekt og er så smått oppblandet med hjulbente samer og brásinte finnlanske kvener, som har lett for å trekke slirekniven og stikke sånn passende når det koker over i deres blodårer og de ser rødt som en olmeokse.

Folk sørpå har gjerne den feilforestillingen at oppe i Nord-Norge, ja der kan de bare ha det så godt med sine nakne fjell, sitt ryttende hav og sine elendige kår overhodet. Fiskere er de naturligvis alle sammen, som kan kripe og håndtere et par årer eller sveive opp en skranglete motor. Og så har de vel en og annen geita gående oppe i bergkløtran, men ellers så er det bare båten og fiskegreiene. Her

blåser det vel bare nordavind som isner gjennom marg og bein, og det er, som han sa kapellanen fra Østfold, ni måneder vinter og tre måneder kaldt.

Men vær så artig å revidere den oppfatningen av disse fjernene «Nordlandene». Riktignok er fisket og det en stor dominant her oppe, men det er nå likevel, også her, jordbruket som er den virkelige moderneringen, så utrolig det kanskje kan høres. Jo, her står bøndene i kø, så å si, og her ligger de fineste både kunst- og naturenger, og skog — et selskap sørlendinger som i august i år hadde bilt fra Kirkenes til Mosjøen, der jernbanen, den sørgelig bekjente Nordlandsbanen, annammet dem, så at de i 5 dager og døgn hadde kjørt gjennom nesten bare skog, og nå kan vi sverge på det som sannhet til våre sørlendinger, at Nord-Norge er et skogland som avtvinger den største respekt. Også oppe i Karasjok stod furua og var veritabel tømmerkog sammen med den fineste og mest fornemme lysbarkede bjørk.

Og slik er det. Vi har engene, skogen, fossene som skaper

kraft og varme, malmen som blir til kanoner og ymse annet — ja og så fisken naturligvis.

Og så kan vi ha det temmelig hett også av og til — i de tre månedene som han der kapellanen betegnet som kalle. Våre hundredager kan riktig bake oss. Som nå i sommer for eksempel. Vi hadde termometeret rett som det var oppe i 28 grader, og damene gikk så nær netto som det overhodet var mulig, uten å kollidere hverken med vaktssomme politimenn eller moraliserende prester og predikanter. På arbeidsplassene kunne en se skokkevis av mannfolk med bare snaue bukse og skoene på kroppen, brune som en Apache-høvding fra Kansas og våt av svette — hvis de jobbet i en akkord.

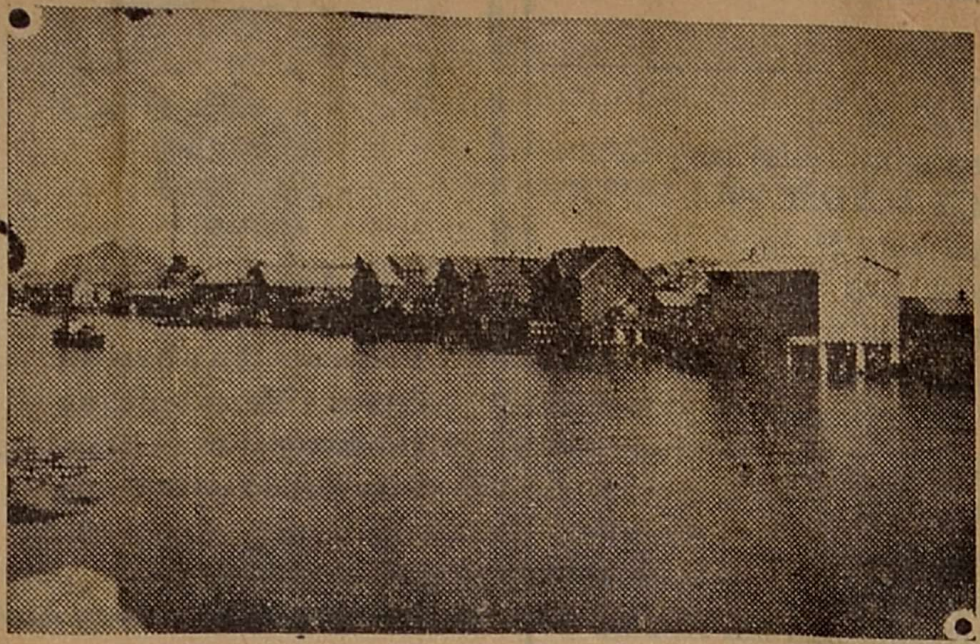
Det så lenge meget mistrøstigt ut med årsveksten. Nei, sa bøndene, og dro de aller lengste sukkene, i år blir det ikke noe å høste hverken i eng eller åker. Alt stod i knute, det var så hundekalt så, og nedbøren som kom både i juni og i juli, var i beste fall en mellomting mellom regn og snø, med sterkest innslag av det siste. Graset hang med nebbet, potetene våget seg ikke over

muldskorpa og grønnsåkene gav en god dag i hele vekstlivet. Uår altså.

Men så ble det hundevarmt, sånn omtrent fra begynnelsen av august. Vi måtte kaste trøya og vesten, senere også skjorta og bukseselene, og damene gikk med parasoller, akkurat som på Montmartre og i Barcelona, selv nordavinden kjentes varm og vennlig, og høyingen gikk glatt unna. Poteten formelig iler med å vokse, gulrota legger på seg og innhenter det forsømte alt den vinn, kålhodene og blomkålen modnes som etter de beste noter og bærene, både de blå og de røde, kommer seg så det er en lyst. Ja om det så er jordbærene og andre bær av de mer edle sortene, tar de sin mon igjen og kommer oss villig tilgode. Uåret er reist over alle haugene. Det er så underlig med alt her oppe i spenningens og overraskelsens land, overgangen er så bratte, så hodestups.

Her blir mat til alle munne, selv de verste slukhalsene. På landjorda blir grøden iallfall så omtrent middelsårs, og fra sjøen føres det inn fisk og sild og størje og småkval. Meieriene separerer og «ysta ost og kjinna smør». Og igår fikk jeg den obligate «åttingen» med multer fra Andøya nord i Vesterålen, denne myrenes gyldne frukt, som er aldeles makeløs av velsmak i hele verden — synes jeg. Jo såmen ble det ikke multer også, trass i alle veklagene tidligere på sommeren. Alt rettet seg, vi kan se hausten og vinteren fortrøstningsfull i møte. Våherre har gitt oss ganske pene fold, og fremdeles skinner sola fra en noenlunde blank himmel, fremdeles står akkordarbeidere med naken overkropp, og lettklædte damer, med eller uten parasoll, spaserer på «strøket». Og bøndene sier: Jamen vart det høytørk som forslo, ja så mye at det ble en heil masse tilovers.

«Nordlandene» ligger ikke så verst til, likevel, riktignok farlig nær polen og den konstante isen der oppe, naboskap med isbjørn og hvalross, den de gamle kalte «roksmål», og sommerens lengde ofte i knappeste laget, men alt skjer så fort her, i rappe rykk likesom. Og alt går godt, går utmerket — som regel.

Fra Værøy i det ytterste Lofoten. Endel av fiskeværret.

I dag skriver vi 1. september. Høsten på trappene. Men skogen står fremdeles frodig grønn og det er godt og varmt under himmelens blå tak. Stærne flokker seg og gjøken er vel allerede reist med «fly» sørover, men pytt sann, vi har fortsatt sommer «for alle pengene», og håper den vil vedvare helt til gåsa vender plogskjæret sitt mot «Sydkorset» og stimer i retning av Stad og Batalden, Jæren og Kap Finisterre. Da er det høst i «Nordlandene», og ikke lenge etter også «mørketid». Men vi tar ikke sorgene på forskudd, og vi har så mye sol å bringe med oss inn i den lange natta....

— — — DE KOM NORDOVER — OG BLE —

Vi hadde her i vår bygd noen gode vestlendinger, som alle nå er døde. Anfinn Johannesen, født 1841 i Sogndal i Sogn, og hans nabo Iver Larsen, f. 1837 i Leikanger i Sogn. Iver var i smedlære i Bergen, da han stakk av nordover med en jekt til Lofoten, og et par år senere gjorde Anfinn det samme. Her fant de hverandre og «sutinerte» seg som husmenn og fiskere på gården Valberget. Omtrent ved samme tid kom Jens Jensen Tippen fra Nordfjordeid sammen med sin kone Gjertrud Gjertsdatter fra samme sted, han som siden ble gift med Oline Knutsdatter, også fra Nordfjordeid. Han ble gårdbruker på Farstad i Lofoten, og på Haukland i samme bygd ble Rasmus Starheim, fra Starheim i Nordfjord, gårdbruker, begge var de kjente tømmermenn. Johan Karlsen og hans bror Karl Karl-

sen fra Sunnfjord, kom også nordover, tror det var i 1870-årene. Johan ble husmann og fisker på gården Våje i Lofoten, Karl ble seilmaker på Melbu. Johan Karlsen og hans sønn Amandus omkom på sjøen i 1920.

Det kom så mange vestlendinger nordover «dengang». Og drøvendes folk var de allesammen. Nå er de alle døde, men storslekt lever etter dem.

Br—

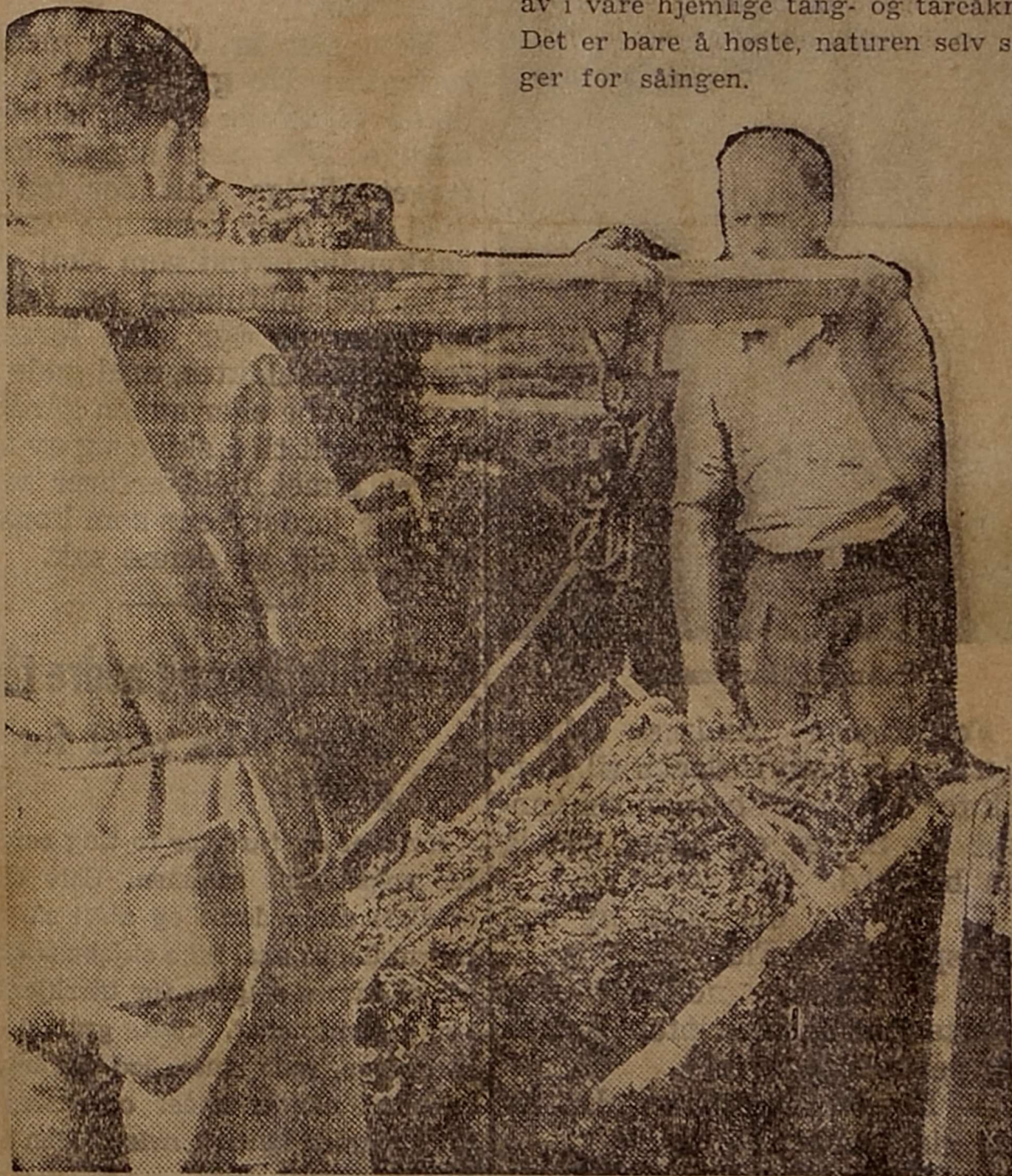
Det høstes på strendene og i havets „åkrer“.

Og hvad byr de ikke av muligheter!

Tang og tare oplever i denne tiden, en kan vel ikke godt si, en renaissance, for disse materier har aldri betydd noe større i den menneskelige husholdning. Hist og her langs kysten skar man tangen og benyttet den som fôr til kreaturene, i tillegg til høira-sjonene; men det var den gang. I våre dager benyttes det ikke nevneverdig av tang i fjøsene, nu er det bare dyrekjøpt kraftfôr. Og taren brente man til aske; men det var også den gang. I flere år har tarebrenningen ikke vært særlig lønnsom. Tangen og taren var praktisk talt falt fullstendig ut av sin rolle som nyttige ingredienser for det menneskelige behov.

før innhøstningen overstiger tilveksten. Et tareblad kan under gunstige vekstforhold i sjøen på en eneste vårdag lange ut med en alen eller mere. — Værsågod, bare forsyn dere. I kong Neptuns have er det ikke noe knusleri. —

Bare tenk på Sarogossahavet, dette Eldorado av drivtang. Et gigantisk pakkhus av gjødningstoffer og folke-mat — ja, for det kan tangen også foredles til å bli, bl. a. gelatin —, og tangmelet har virkelig fremtiden for sig i all sin glans. — Men det vil gå noen år før vi har beitet oss over Atlanteren til Saragossas havneganger. Foreløbig er det mer enn nok å ta av i våre hjemlige tang- og tareåkrer. Det er bare å høste, naturen selv sørger for såingen.

Tang- og taresankingen bringer daglig store verdier op av havet.

Den første dag.

Av onkel Ola.

Så var den kommet den store dagen, som jeg så lenge hadde gruet meg for, min første dag på skolen. Den opprart med sol, som seg bør og bør en sommerdag mot slutten av august. Mor vekket meg, la ABC-boka sammen med pennalet og fire nystekte vafler i ranslen og ønsket meg lykke til på denne min første vandring på pliktens tunge veg.

Langt der borte lå det store rødmalte skolehuset oppe i bakken. Jeg ruslet av sted med mine bekymringer og mange bange anelser i mitt lille sjuårige hjerte. — Mor hadde de siste måneder forsøkt å gjøre meg kjent og fortrolig med de 28 bokstavene i den fine ABC-en, som begynte med en manndig skreven stor-A og endte med en krønsk hane, som det hadde både mor og tante Sofie sagt flere ganger — vilde hånse meg med et flott og feiende kykkeliky når jeg hadde stavet og lest meg fram til bokas siste blad. Men jeg hadde slett ikke lett for å lære lesekunsten. Alle disse rare krusedullene løp det rent i surr med inne i hodet mitt — så den hanen slapp nok å gale — til ære for meg.

En og annen gang skranglet det litt i pennalet i ranslen bak på ryggen, og da kvakk jeg nesten til. Det var som det vilde minne meg om dagen og veien — og læreren der borte i det store hvite huset med den lange raden av vinduer, der likesom holdt strenge øyne med meg og fikkerte meg kritisk fra skoene til den hvite luggen under toppua. — Læreren hadde jeg sett et par ganger tidligere. Han var høy og stram som en grenader, hadde lange, hårdt tvinnede mustasjer og gikk med sterkt forsterrende briller under de buskede øyenbryn, som gav hans nærsynte øyne et vilt og gjennomborende blikk. Det rykteses også at han både brukte linjalen og skammekroken nok så flittig, når han ikke fikk det som han vilde. — Skoene ble så tung, ranslen hang som et lass i sine remmer over mine smale skuldre. Jeg mente framall verdens ulykker mens jeg gikk, og samvittigheten var meget flittig til å anklage meg fordi jeg bare kunne gjøre rede for noen ytterst få av de 28. Det strakk nok ikke til hverken med linjalen eller skammekroken for en slik en som jeg, og hva så?

Der lå skolehuset like opp i bakken. Læreren stod på trappen. De lange brune mustasjene laget en mørk trurende stripe tvers over ansiktet hans, og sollyset glimtet farlig i brilleglassene. — Jeg var nok ikke alene om å være fylt med angst og beven. Jeg leste det samme i mange av disse små nybegynnerens ansikter, gutter og gjenter som stod og tok mål av hverandre for en årelang vandring sammen gjennom sju klassers slit og gjenvordigheter. —

En skarp rullende plystring skar gjennom stillheten. Noen minutter etter satt vi benket i klasseværelset med læreren stor, myndig og ransakende oppe på katetret. Ved den svarte veggtafelen bak ham hang det en lang linjal på en spiker. Jeg så meg om etter skammekroken. Det måtte vel være den mellom ønen og skapet. De kvasse øynene oppe på katetret var alle steder. De var som ildslær, syntes jeg. — Så ble vi en etter annen ropt ved navn og ført

inn i en diger protokoll. Jeg kvakk til da navnet Ola runget gjennom salen. Tanken fór lynrapt både til linjalen og til skammekroken — ikke så godt å vite hvilken tortur en først fikk smake.

— Dere har vel ABC-bok med alle sammen? Og så kan dere vel alfabetet, går jeg ut fra, led det fra mustasjene oppe på katetret. — Er det noen som ikke kan det, må dere rekke hånden i været. No var hundreoggett ute, syntes jeg. Linjalen og skammekroken hersket en på hver side av meg i pulten. Selv den skrevende A-en og den runde koselige O-en kunde jeg visst ikke gjøre rede for i dette redslens øyeblikk. — En liten krøllhåret gjente var den første til å rekke hånden sin i været, så endte en liten gjente, og en til. Langt fremme til venstre kom det en gutte-neve i været, så et par-tre til, og da den fregnede og rødhårede ved siden av meg, sønn til selveste lensmannen, også gikk til bekjennelse, fant jeg det på tide å gjøre det samme. Læreren tallet: En, to, tre, fire, seks, åtte — nå det er altså ni av dere. Linjalen, tenkte jeg — men vi er altså ni til å dele den på..... Men læreren kom bare smilende nedover mellom bankeradene:

— Ja, så er dere velkommen hit da alle sammen! Vi skal nok få det riktig hvigelig sammen, og så klappet han flere av oss nærmeste på hodet, og sa at dette skulde nok gå riktig godt. —

Med ett skinte solen så forunderlig vakkert inn gjennom de høye vinduene. Det var som den vilde klappe meg på håret, den også og smile det varmeste og beste den kunde.

Heimover løp jeg lange strekninger og i ranslen skranglet pennalet så det holdt på å gå i stykker, men no lo det bare og var munter og glad — som gutten der bar det. Skoleveg og skole og lærer og alt sammen var noe forferdelig hvigelig og morsomt, syntes jeg, og alle de vriene 28 skulde jeg nok snart mestre like godt som både mor og tante Sofie.

Så den krønske hanen bak i boken fikk nok allikevel belage seg på å gale, og det litt ordentlig også, om ikke så svært mange ukene.

TANG OG TARE

Den var bare til forargelse, syntes mange. For eksempel for fiskerne. Mangen drøi ed er sluppet ut av munn hos en ellers bra og høvisk fiskerkall, når hans fiskeredskaper var gått full av drivende tang og tare, så han måtte røske og rive og holde et syndig hus for å få skaffet «umillheita» dit pepparen gror. Eller tangen og taren som drev op i fjæren og la sig til i godtfolks båtstøer, så det næsten ikke var fremkommelig. Her lå sakene og råtnet og laget en stank av en annen, mindre bra verden. Eller den vaset sig inn på årene, når en skulde ro. Besvær og plage, det var det tangen og taren var til, — men noe skal da være til det bruket også, viste folk og fant sig i det. —

Langs hele vår hundrer av mil lange kyst er det en frodig «åker» av tare og tang og forskjellige andre slags sjøvekster. Noen har det som hoimulen og «studenternes», skyter frem om våren og forsvinner mot høsten. Men tangen holder fast ved livet og frodigheten året rundt, slipper ikke taket på stein og berg, med mindre storm og sjø i villskap blir den for sterk, sliter den løs og setter den i

drift — til fiskernes garn og liner eller til fjæresteiner og båtstøer, til forargelse og plage.

Men hvad nu med tang og tare! Der ute hvor havbåra vasker, kan en idag se massevis av folk, karmenn som kvinnfolk, streve i sitt ansikts ærlige sved med å berge i land mest mulig av disse vekster, denne havets grøde. De er blitt industriprodukter. — En vakker dag ser vi fru Balderesen og frøken Nett promenerer på strøket i sine altså aldeles nydelige tarekjoler, mens de velformede legger prydes og fremheves av delikate tangstrømper. Og hr. Frodesen gjør sig ordentlig i den skarpt pressede nydresen, forarbeidet av ekte Senjatore eller blæretang fra Bjarkøys skjærgård. Mangler en noe i garderoben er det bare å ta en lja eller sigd fra knaggen i uthuset, brette op buksene og svømme passe langt ut i tang- og tareåkeren og meie ned til dresser og kjoler og strømper, hatter og slips og hansker, og hvad ellers en vil flotte sig med som søndagssprade eller på lørdagskveldens foreningsball. — Er står ikke fast, som i Norge er, for de klæsplagg en behøver. De vokser åkeren mellom holmer og skjær, så langt landet rekker — og enda et godt stykke til. Og kjenner jeg tangen og taren rett skal det meget av «lottenheimeri» til i garderobeskapene. Men blir det nu slik da, at sauen bare kan gå hjem og legge sig — bortsett fra at det fremdeles kanskje kan ha sin charm med en får-i-kål en gang i blandt? Ja for ulla den vokser jo nu på havsbotnen på passe dypt vann, og folk har jo sluttet med å ligge i skinnfeller.

Branduly.

I Kong Nikotins vold.

Jeg sitter og røyker, sitter behagelig tilbakelent i min stoppete og mykt fjedrende armstol og lar lette blålige slør av røyk stige fra min munn og fra min nese. Innhalerer og lar miksturens aroma dvele dypt nede i mine lunger.

Det henger skyer over lyskronen under taket. De svever omkring der oppe og dunster bort.

Det er en avskjedens sordinstemte stund, min siste mikstur, min siste pipe. Farvel, farvel, og på gjensyn. — Jeg kjenner med høyre hånds nikotingule pekefinger, bunnen er snart nådd. Bare noen få drag til, og så — slutt.

Jeg graver rundt med pennkniven og kakker asken opp i messingbegret. Legger pipa på gesimsen. Sukker oppgitt. Det var altså det.

Neste kvote, det er langt fram til den. Blar i almanakken, en, to, tre uker. Som i en blåne ser jeg en liten pakke stikkes til meg over disken. — Men jeg vil manne meg opp, ta et krafttak i bukselinningen og gi min venstre hånd den høyre med en ed på at no skal det være slutt, absolutt og uigjenkallelig. Så kan tobakksfabrikkene ha det så godt, så kan de hugge bremsene på og innstille drifta. Jeg skal vise dem at jeg er mann for å stoppe noen hjul, haha, stoppe mange hjul og skjære ned i stempelavgifter så det svir i budsjettanslagene.

Gå til side kong Nikotin! Du har hermed mistet en undersatt og en borger i ditt rike. Adjø, hører du!

Jeg er ikke lenger lydør for over-
talelser. — Jeg tar et godt tak til
i bukselinningen, som for å demon-
strere mine sjelskrefter.

Svak eim av røyk sviver enno mel-
lom takbjelkene. De henger der og
vinker til meg. — Det var engang.
— Tre lange skritt, jeg er ved gesim-
sen, tar pipa, knekker den og kaster
stumpene i kullboksen. — Så er alle
bruer brent. — Tobakkskortet, hit
med tobakkskortet! Jeg finner det
bak kruset med kaffeerstatningen,
krøller det og sender det ned i kull-
boksen. Kona går rolig og henter det,
sletter det ut og legger det på plass.
Jeg lar det skje og stryker på dør.

Hjulene skal de gå videre? Jeg
famler etter bukselinningen, men fin-
ner den ikke. Og kortet står bak
kruset.

Kong Nikotin, jeg får kanskje like-
vel tenke over saken — enno engang.

Borris.

Kosthold.

Litt å tenke på for noen
hver.

Mat — ja der sa du noe, sa du vir-
kelig noe. Hva er vi uten mat, hva er
levende uten maten. Fra den minste
mikroben og de ørsmå virusene og
oppover til kjempemaskinene som kan
løfte halve små fjell i sine gripeklø-
mat, mat! er ropet. — Uten mat og
vin er helten ingenting. No er det jo
så at vinen den kan, iallfall vi nord-
boere, til nød unnvære, men maten,
kjære velsigne dokker da dør vi, å
hvor vi legger oss flat ned med ne-
sen i været og er utslettet av alt le-
vendes tall.

Akkarut i denne tiden er vi bra
i gang med å innse hvor nyttig og
nødvendig det er med en tuggemat.
Det er et jag og en oppspilthet etter
å sikre seg mest mulig og det beste
av mat. Og det er vel ingenting å si
på det. En skjorte, en reveskinnsboa-
kan vi unnvære, men en skive brød,
en tallerken suppe — tusen umulig.
Det er oss medfødt å hungre når ma-
gen ikke får sin tribut fra livet.

Men som nød lærer naken kvinne
å spinne slik lærer vi no å ta til
takke med kosten, selv om den skulde
ligge litt i ytterkant av de beste ko-
keoppskriftene.

Vi var jo i grunnen blitt svært så
kresne på det slik — slik også. Vil-
de velge og vrake, ikke minst de si-
ste, nesten intet var helt godt. Har
dere ikke noe bedre, et annet merke,
mitt merke. Vi stakk fingrene i kjøt-
tet og i fisken — asj forresten — og
vurderte den med en kjennermine som
om nettopp du og jeg var de som
forstod oss på saken. Bordene skulde
helst bugne. Fem-seks sorter pålegg,
minst fem-seks sorter, men likevel så
vi; når vi bad tilbords: Ja dokker får
unnskylle, vi har det no ikke anner-
ledes og bedre i dag.

Jo, en får da si at vi var kommet
bra etter og kunne vår lille Gulasch.
Vi ansopret hverandre i å leve — skal
vi ikke si sånn litt over evne.

Men om vi no gjør et lite hopp
tilbake i tiden, det behøver ikke være
noe stort og overvettes hopp, og la
oss si vi domper ned på en ganske al-
minnelig liten nordlandsgård i dens
hverdagsantrekk. Hva ser vi så — det
kan være i tiden omkring århundre-
skiftet, helst litt før dette kan-
skje? Jo en meget enkel bordoppdek-
ning. Sild og poteter, fisk uten dik-
kedarer i tilberedningen, grovt brød,
ja grovt så det kunne stikke med
«fliser» i halsen. Grøt, hvetemel eller
sago, tenker du vel, men den var av
det grove slaget den også, kan jeg si
deg, ikke sjelden av havremel. Melk
og brød, uten smør og ost og mar-
melader, var en daglig kost. Slaktet

en gris var det og sa svinesmør med
karve i. Smurt på flatbrød med gær-
melest til, var det rene herremanna-
kosten, syntes vi. Det andre smøret
skulle der spares på. Ja det var dette
å spare den gang, det var en dyd,
det var en arv.

Og når uvær og andre tilstander
gjorde en fiskelaus, så var det bare
salt og poteter og litt tynt syresuppe
på bordet. Jeg er ikke eldre karen,
det varer enda lenge til jeg får al-
derstryggpenger, men mange, gan-
ger har jeg sittet ved salt-og-
poteterbordet, og takket Gud for ma-
ten etterpå. — Bare ved jul og andre
høgtider kom det matsaker av sik-
tet mel, finmel som vi kalte det, på
bordet, og bare det hvite brødet og de
delikate kakene var nok til å skape
fest og glede. Så enkelt var det den-
gang, og så endefram og billig. En
kjente ikke ordet vitaminer, kunde
ikke lese deres alfabet, men selvføl-
gelig var de der og gjorde sin plikt
aldeles anonymt. Den «gøve» maten
fordervet oss ikke innvortes, den
befordret helse og legemskrefter, og
de små sykehusene klarte seg visst
utmerket. Siden måtte en jo forlufte
seg på de kjempemessige sykehus-
bygg, som likevel mangen gang ikke
var store nok for «trafikken». —
Naturligvis døde folk, da som no, i
sin tid, men det var en utrolig sterk
fordøyelseskanaal de satt inne med.

— Selv fra salt-og-poteter-stuene
kom det praktfulle karer, tre alen
høge og krefter som et jordskjelv.
Enok, Alfred, Antonius, de ruvet som
elefanter i landskapet og kunne løfte
en sildtønne som en donk druer. Det
var ikke hvetemelsgutter, og de visste
ikke av det som het hermetik og
raffinerte menyer. Men spør om de
kunne slå neven i bordet så glass-
rutene klirret og katta gjorde et byks
mot døra.

No har vi fått lære å ta fram
igjen, å trekke ut skuffene for den
gammeldagse enkle og «grove» maten.
Det skjedde vel med små eller større
grin på nesen. Det ble sukk og savn.
Vi står ikke lenger og stikker finge-
ren i kjøttet og i fisken, og vi krever
ikke våre spesielle merker av ditt og
datt, vi bare tar det vi får og er gla
til. Og det merkelige skjer, vi dør
ikke av det, dør ikke det minste. Vi
holder oss oppreist og trener våre
fornemme invensjoner opp til på fe-
dres vi å fordøye og avsette livskref-
ter av et kosthold som engang var
det gode normale og som bygget et
folk som var i stand til også å bygge
et land.

Salt og poteter. Det var ikke dø-
den, det var livet. Enok, Alfred, An-
tonius.

Olabe.

„Fjellørret“ kan være vrien.

Nord-Norges Reisetrafikk-Forbund
har holdt fotokonkurrans. Førstepre-
mien tilfalt et bilde av Halfdan Lar-
sen, Glomfjord med motiv «Fjellørret».
Klisje av dette bilde har nu vært
gjengitt i en rekke aviser, men det
later til å ha vært vanskeligheter med
å klare op-ned på bildet. Under-
tegnede har sett de 3 fiskene (fjell-
ørretene) bildet bl. a. viser, anbragt
på langs og på tvers, på rygg og på
buk, og med snutene bent i været,
oiensynlig alt etter vedkommende avis-
ombrekkers opfatning av bildet.

Man burde kanskje ta en konkur-
rans om hvordan bildet rettelig
skal plasseres.

Hvorfor dette bilde har fått for-

steprisen i konkurransen, skjønner jeg
forresten ikke. Det har da i grunnen
så lite å si oss beskuere; men det er
nu en annen historie.

Det som først og fremst interesserer
undertegnede er: hvad er op og hvad
er ned på bildet?

Når en ser det kastet slik rundt,
som i avisene, blir en jo ganske råd-
vill m. h. t. op og ned.

Amatør.

Feieren kommer!

Akk ja san, det hender jo iblandt
det også, og andre har det kanskje som
jeg, at de synes han kommer mer enn
ofte nok.

Feieren skal — utenfor ovner og skor-
stenspiper — naturligvis ikke gjøre det
rent og blåst omkring sig; men er det
nu nødvendig at han gjør det så sotei
og «mørkt» etter sig alle steder hvor
han ferdes i godfolks bus, som ofte er
tilfellet. — Det er ialfall stor forskjell
på feiere, og det er vel ikke så sikkert
de gjør beste arbeidet som «støvert-
mest.

Siste gang jeg hadde feierbesøk var
det synlig helt på gatedørens dørhånd-
tak, som var fullstendig «overskyet».

Disse små linjer i all venskapelighet
for om mulig å hifføre, som det heter
en liten forandring til det bedre. Og
feieren skal alltid være hjertelig vel-
kommen. Han er jo vår eneste trøst og
tilflukt når ovnene ryker og det er håp-
løst med trekken.

Satten Root

Markedet

kommer altså over oss også i år. Det later til å være en meget seiglivet «institusjon», som ikke så lett faller for tidens øks. — Alle er vi skjønt enige om at markedene ikke lenger har nogen som helst berettigelse i vår tid, hvor de passer like dårlig som damemoter fra 1870; men å bli kvitt disse gjengangere har sine store vanskeligheter, later det til.

For handelssamkvemets skyld kan det neppe være man kjører op med f. eks. handelsstevnet i Harstad. Iskremen og dikkedarene i de mange telt hører da blandt de artikler man ikke akkurat regner til nødvendighetsartiklene. Positivt og «flyveren» er selvfølgelig en såre sjelden attraksjon på våre breddegrader, i likhet med en eller annen tredjerangs sverdsluker og trupper av denslags som man ber gudbevare sig for å se optre, og hvis største anstrengelse går ut på å brøle op om sine fenomenale prestasjoner; men å holde et helt marked for disse fenomeners skyld er da virkelig litt for meget av det gode. Og selv om man atpå slenger alle disse boder for skytebaner med tilbehør av sindrige pengeuthalermaskiner, får man allikevel ikke vekten til å vippe til fordel for markedet.

Men hvorfor i herrens navn da å holde på med historien lenger?

Fei markedene vekk som annet avlegs krammel. De har ingen berettigelse, ingen interesse og er uten nogen som helst betydning for det merkantile liv i vår tid.

Efter hvert marked, når man går der og ser på teltleirens levninger og kjenner en viss vammel smak i munnen, håper man at nu er det da siste gang dette gjentar sig. — Men foretagsomheten er øiensynlig stor og stedse levende på dette område. For markedet det kommer igjen. En eller annen er det som påkaller det og og hjeper det frem fra år til år, — på tvers av folkemeningen, på tvers av sunn forretningsans og på tvers av enhver behov.

Det er hverken moro eller stas med disse markeder lenger. De er dødsdømt av selve utviklingen. Derfor: På feiebrettet med dem!

Parken.

Folk som går op i byens parkanlegg for å ha det hygelig i vakre omgivelser, blir dessværre ofte skuffet. Det er nemlig som regel alt annet en hyggelig og vakkert der oppe. Papir og meget annet rusk og rask ligger slengt utover til alle sider, mens kurvene som er opsatt til sitt bestemte bruk står ubenyttet.

Av et kulturfolk burde man vente såpass skjønnetssans at det ikke slenger fra sig alt overflødig man har mellom henderne der man sitter eller står. En park med papir som fyker omkring alle steder, med bananskal, appelsinskal og avfall av alt det annet folk tar med sig til en hvilestund, er en skam, og en slik park er ikke mere den attraksjon det ellers var ment den skulde være.

Jeg tør derfor henstille til alle som besøker parken at de pålegger sig den lille umake å pakke alle overflødig ting i kurvene deroppe.

Det er sagt at nogen av parkens trær skal være ødelagt. Om det er hester eller lettsindige folk som her vært ute her, vet jeg ikke. Man bør i begge tilfeller sørge for at der blir satt en stopper for videre vandalisme av denne art.

Det burde være enhver plikt å skjerme om byens park og holde den i pen og pyntet stand til enhver tid, slik at alle kan føle sig tilfreds og ha glede av besøken deroppe.

Naturvenn.

Ungdomshjelpen.

Kirken er blitt positiv. Den har begynt å røre på sig også utenfor teologien. Mange mener det ikke var for tidlig. — Jeg vet ikke hvad jeg helst skal tro om den ting.

Som en første «verdslig» oppgave vil den ta sig av ungdommen og hjelpe den til arbeide. I den anledning har den nedsatt en sentralkomite med et utall av lokale komiteer under sig. Bare alle disse komiteer kan jo gjøre en misfikkelig.

Men la gå, det var kanskje nødvendig.

Fra denne sentralkomite er det i disse dager kommet et sirkulære på 16 oktavsider som forteller oss om organisasjon, retningslinjer og virkemåte for ungdomshjelpen. Den som venter her å få anvist nye veier blir sørgelig skuffet. Det har komiteene ikke maktet å ut-

pønske. Den henviser bare ganske enkelt til bureising, jorddyrking, skogbruk, trekullbrenning, tjærebrenning, småindustri og huslid, bygning av veier etc. samt «skleid for opplæring i ymse arbeidsgreiner». I uthevet form meddeles det at menighetskomiteene straks bør innlede samarbeide med kommunale institusjoner for om mulig å få igangsatt arbeide som kan passe for arbeidsløse ungdom.

Ak ja, man snakker om berget som fødte en mus, men her forekommer det mig det ikke er blitt såpas som en loppe engang. —

Det er intet nytt denne sentralkomiteen har å henviser til. Den kjøper pent og pyntelig i de gamle spor, «mener» og «antar» ditt og datt. Alt dette den henviser til er man jo forlengst igang med så godt man formår og evner, og alt er jo arbeide som «passer» for ungdom. Det er bare midlene til å sette igang slike arbeider som vi ikke har — og mulighetene for å gjøre arbeidet lønnsomt.

Alle disse komiteer, denne organisasjon og disse retningslinjer kunde man ha spart sig. De koster sikkert en hel del penger som ikke kommer den arbeidsløse ungdom til hjelp og nytte.

Hvorfor forresten bare ta hensyn til ungdommen. Det er sikkert ikke værre for den. Jeg tror ikke den store masse av ungdommen idag tar det så svært høitidelig med å skape sig et erhverv og en fremtid. Den er vel for bra vant til det med de mange former for offentlige omsorg. Ialfall kan ikke lappverk av nogen art hjelpe stort her.

Jeg følte varme hjerteslag da jeg først hørte om denne såkalte ungdomshjelpen, men etter å ha lest videre om den, og nu sist sentralkomiteens sirkulære, er mine følelser kjølnet betydelig. Jeg kan ikke lenger formå å tro på den som noget effektivt middel mot krisen. — Man har ikke engang forsøkt å ramme spikeren på hodet, men slår pent og ordinært ved siden av den. — Og så står man der naturligvis like godt — med små ynkelige lapper på det gamle kledebon.

R

Det blev kaldt

ann i blodet for oss nordboere. Og kunde vi egentlig vente annet. Den stekende høisommervarme pinsen fyrte op med midt i mai, burde jo straks vekke vår mistanke om at her stakk det noget under. Og hvad skjedde! Man klandler april for upålitelighet og fusk i spillet, men fortjener mai egentlig nogen bedre attest?

Det heter hos sangeren — «Vinteren gikk, våren vi fikk». Nu kan det vel passende omskrives slik: «Våren for-

gik, vinter vi fikk». —

Verst er det vel for bønderne, som blev narret riktig ut på glatisen av den smilende kokette frøken mai. Nu kommer det an på hvordan de nysatte poter og det fersksådde korn befinner sig. Er det like kalt etpar-tre tommer ned i jorden som det kjennes heroppe på overflaten, så neimen om jeg tror noget av det plantede og sådde forhaster sig med å tittle frem i dagen.

Nu er jeg en utpreget pessimist. Men det var ikke han den gamle mann fra bygden jeg snakket med her på onsdag. Han kunde love den beste sommer på mange år. Hvordan han kunde vite det? Det er lett fortalt. I året 1929 er det tre tirsdagsnytt, d.v.s. nymåne tre ganger på en tirsdag, og det er et aldeles ufeilbarlig merke på en god sommer med varmt drivende vær. Det hadde han både hørt og selv erfart tilstrekkelig til å være sikker i sin sak.

Attså har vi bare å ta denne smule vinter på ny frisk med godt humør, — selv om det faller sne i grønt løv og på splinternye stråhatter, og den lette sommerkåpe kjennes noget for tynn i stoffet.

Det er da midnattsol og sommer tross alt. — Og — jeg repiterer det — tre tirsdagsnytt å klamre sine blåfrosne fingre til.

Juff.

Byen mangler —

— Et rådhus, — men slikt har vi jo ikke råd til.

— En konserthall, — men det vilde vel være å drive for høit spill.

— En husflidsforening med utsalg — men la oss foreløpig ikke spinne videre på den ende.

— Et verdigere teaterlokale, — men hvem kan den kunstner å skaffe penger.

— Et Bøndernes hus, — men økonomiens bredslende står nok i veien.

— Og et Folkets hus, — men man har jo overlegent strøket folkeflertallet.

— En kringkastningsstasjon, — men her holdes jo et og annet kaffeselskap.

— En tilfredsstillende postforbindelse med distriktene, — men den kommer sikkert først som et post festum.

— En sporvei Sama—Seljestad, — men hvem kan trikke, med å oppspore midlene hertil.

— En upolitisk arbeiderorganisasjon — men da vilde vel Grønlie protestere og si: Her skal det ingen lappobevegelse være.

— Et damekor, — men det er vel ingen som tør være eneste hane i kurven.

— Eller et oldboyskor, — men det heter jo: «Syng kun i din ungdoms vår».

— En fast reguleringsplan, — men hva skulde man så egentlig regulere med.

— Brolagte gater, — men her gruses jo ganske godt.

— En virkelig vndig og idyllisk park.

— men Simensen er jo hvad tid som helst villig til å skaffe oss sovjetparadiset.

— Og endelig mangler vi et springvann, en fontæne, — men det kommer sikkert samtidig med Stordalprosjektet, og midlertidig får vi avhjelpe mangelen ved våre vannspring.

Doffen

Karsstykker.

Det er blitt nokså almindelig i det siste med slagsmåls- og drapsaffærer på festene utover bygdene. Det heimbrente brennevin, som slubres inn fra fleskehalsen, har — ater det til — en besnærende evne til å fremme kamphumøret og lysten til å se blod.

Det er ikke lenge mellom hver gang man leser i avisene om slagsmål og drap i forbindelse med fester. Denne slags historier har gjentatt sig så ofte i den senere tid, at det er blitt rent uhyggelig og det er sikkert ikke for tidlig om man nu søker botemidler mot disse utskeielser.

Dr. Murstad har gitt en utmerket karakteristik av disse nye slags «karssemner», som når de har drukket sig full på hjemmelaget fusk og fanteri, hever sig op til skrålende og bannende «kjemper», som for en stakket time vil agere mannfolk. De har ikke så lite til felles med den berømte mus, som efter å ha drukket — kanskje var det heimbrent, hoppet op på bordet og mente på at nu kunde de bare komme med denne fillekatta.

De virkelige karer — mannfolk med sine instinkter i orden, geberder sig ikke på den måte. — Men sveklingene, både av karakter og rent fysiske krefter, er farlige i sin «karslige» tilstand. De rotter sig sammen og gjør flittig bruk av både flaske og kniv, og hvad annet de har for hånden.

Siden kommer lovens og rettens håndhevere, og der blir efterforskning, og som oftes også tiltalte og straff. Men hvad for en straff! Et overfall, en skamslått stakkars bøtes med nogen måneder, under riktig formildende omstendigheter klarer det sig ennog med en mulkt. subsidiært nogen dagers fengsel. Og for selv et drap, begått i villskap under alkoholpåvirkning kreves ikke så overvettets mange år innenfor murene. Loven er nokså forståelsesfull i slike tilfeller.

Og imens grasserer disse «karssemner» — råtamper er slikt et

usmakelig uttrykk — utover bygdene. Brenner og drikker og skråler og slåss.

Det bør gjøres dem klart at det te å drikke sig til ukontrollert «mannsmot» ikke er så helt ufarlig og uten risiko, som de øiensynlig mener.

Vi må ikke komme tilbake til den tid da karfolkene fant det praktisk og hensiktsmessig å ta likskjorte med sig i fester og gravøl.

En sinna bymann uttaler sig.

Om den «menigsløse sparsomhet».

At det ikke er heldig å skrive når man er som mest sint, gir en herremann som mandag 15. februar boltrer sig i Folkeviljen et nytt bevis for.

Han kaller sig «Trond i byen» og er flyge arg over at folk ikke ødsler meget mer enn de gjør, stat og kommuner likeså. — Det er nemlig der denne bymannen ser redningen.

Nu er det vel ingen som tør benekte at vi under og i mange år efter krigen — og i adskillig utstrekning ennu forresten — var (og er) et knuslete folk. Vi forbrukket ødslet og drev på, og ingen snakket større om «denne menigsløse sparsomhet», dette største tull som mennesker hittil har funnet på, efter «Trond i byen»s forargede mening.

Men hvad førte det til? Sliter vi ikke tungt og bittert under følgene nu etterpå? Og allikevel vil denne Trond og den avis som har gitt ham førsteplassen fortsette med ødselheten i kanskje ennu større målestokk.

Det eksempel mannen kommer med om høiet og kyrene er så høit dumt, at han burde ikke ha blamert sig med å skrive slikt. Men sinte folk har vanskelig for å tenke klart og logisk.

Forøvrig er det jo slett ikke umaken verd å fare så megen dårskap, som denne «Trond i byen»s artikkel var spekket med, efter i saumene. Det han doserer er gudskjelov ikke god politikk lenger blandt fornuftige folk hverken i byen eller på landet. — Man lærer da litt av livet, og selv i vår tid blir en masse mennesker klok av erfaring. Hr. «Trond i byen» hører altså ikke til dem. Det er beklagelig for hans egen skyld.

Trond i Lia.

Sneplogen går.

Efter en natt med snefall gir vi husiere oss med godt humør i kast med sneskuffla for — som påbudt er — å ryddiggjøre fortauet. Vi henger ofte i så svetten siler av oss for å være politivedtektene mest mulig tillags. Men ikke før har vi gjort arbeidet fra hånden, så kommer den kommunale sneplog farende som en åsgårdsrei gjennom gatene og spolerer det hele for oss. Er vi godt oplagt tar vi fatt igjen med fornyet mot — og gjør vår plikt. Men atter og atter er den kommunale sneplog ute og ødelegger vår arbeidsglede. Alt vårt strev har vært forgjeves. Det er kort sagt en mangel på samarbeide og forståelse som er ganske makeløs, og itålmodigheten og humøret blir mer enn en gang satt på den hardeste prøve.

Nu har kommunen også sine egne folk som går omkring i gatene for, især etter tøvær, å sørge for bl. a. at «sluker» og stikkrenner m. v. er i orden og virker etter hensigten. Det hender imidlertid ikke sjelden, at nettop som disse kommunens folk har fått arbeidet utført, kommer den kommunale sneplog farende og velter, driver av sne innover det nylig frasig- og forsiggjorte arbeide.

Kommunen betaler det hele. Betaler folkene som gjør «slukene» og stikkrennene klar, og betaler sneplogen og dens mannskap, som «måkker» sneen tilbake igjen.

Nu, mine venner, misforstå mig ikke derhen at jeg vil ha sneplogen avskaffet. Den er jo tvertimot en ganske uundværlig innretning i vår kommunale virksomhet. Men hvem kan hitte på en ide som gjør det mulig å skape et harmonisk samarbeide mellom sneskufflene og plogen? Som det nuarter seg, nødes en jo å gå omkring å tenke på i molboene — et ærlig og bra folk forresten, men ikke akkurat det vi moderne mennesker kaller for praktiske.

Sneskufflen.

Pressene ruller.

Der utkommer nu i Norge omtrent 1030 aviser.

At der i dette land ennu finnes mange mennesker som lever i forvisningen om at her råder mangel på aviser, viser de mange nystartninger av blade, snart for det ene og snart for et annet politisk parti, eller for et eller annet formål av upolitisk art. Det skulde dog antas at vi var bra på vei til å være hjulplene på dette område når det opplyses at vi ved siste nyttår hadde gående noget slikt som 1030 innenrikske aviser.

Det siste skudd har vi nylig omtalt, Anbudts-Bladet, som her om dagen så dagens lys, men mange flere nye tiltak vil sikkert komme i årets løp. Der synes ikke være nogen grense for utviklingen i denne branche.

Alle kjenner vi navnet på de store aviser, som hver morgen, middag eller aften åpner sitt store nebb og galer med sterk røst for det ganske land og rike. Men der finnes et utall av mindre og til-

deis rent uskyldige små kyllinger, hvis spede kykkeliky ikke rekker langt utenfor vennekretsen, hvis eksistens vi intet aner om og hvis navn vil klinge fremmed og forunderlig i våre ører. — Blavelsen for eksempel, har De hørt det navnet? eller Bjartavisen, som strever med tilværelsen nede på et sted som heter Bryn. I Mosjøen, hvor man et nogen riktig iherdige karer til å starte aviser, kommer Bibellys, og Clarte, organ for Norges Clarteforbund, eller Bytjenestemannen i Oslo, er nok aviser de ferreste vet eksisterer. De gamle stier, Den Gyldne Tidsalder, Den unge Kineser, Det lille Trøsteblad og Dovregubben, har De heller neppe hørt om. Den Gyldne Tidsalder er tidsskrift for sannhet, håp og tro. Vi går videre og nevnes Fængselsmannen, Ferdataleren, Fjell-Kameraten og Fotografi, Gastronomisk Revue, Gaula, Glad, Glod og Gnisten, Hardy-Posten og Haitikwoh (organ for jøder i Norge) er allesammen aviser som har sitt å gjøre i tidens store smerteovn. Hilsen er et navn flere har forelsket sig i, idet der finnes hele tre blad som bærer det navn, men med forskjellig undertitel. Kikut fra Skien er kanskje mere kjent, men Kontorteknik og Kvartalshilsen, Lerka og Liv og Ljosglyt hører til de små kyllinger i kurven hvis røst neppe høres langt utenfor gården. Lyn-Posten og Lys over Sudan likeså. Så har vi de mange meddelelse fra forbund, foreninger, selskaper og klubber. Margol-Magazinet, tidsskrift for hygieniske småråd, Mellem Brødre og Mellem Venner samt en rekke Menighetsblad og Bud fra de forskjellige kanter av landet. Morgendugg skal vi heller ikke glemme for det vakre navns skyld og heller ikke Mystikk, magasin for fantastiske hendelser eller Njårdaavisen, som ser dagens lys en gang månedlig i Oslo. Norrøna-Bragarskra i Bergen og Orkmannen tar vi med blandt «kuriositetene». Sanhetsvidnet vidner i Mjøndalen og Sarons Blomst har festet rot i Kristianssand, mens Sennepskornet og Sions Blad har slått sig for henholdsvis i Lillestrøm og Hammerfest. Sjakkspillerne må naturligvis også ha sitt organ, det heter Sjakk Snakk, og Skjulte Skatter får man grave efter på Horten. På sol kommer der mange aviser. Det er Solglimt og Solrenning, Solstrålen og Solveg m. fl. Efter all denne oppregning får vi kanskje hvile ut hos Stille Stunder i Volda, for så å fortsette med Syskenringen på Frekhaug, Sædekornet i Oslo og Tengtina for Helgeland i Sandnessjøen. Det er som man ser noget for alle, og Sølvreven som utkommer i Stjørdal har jo ikke minst viktige ting å ta vare på, det samme kan kanskje sies om Tidsskrift for Tunghørte og Tobakk som begge utkommer i Oslo. Tobakksdyrkerne har forresten flere organer til sin rådighet; et annet heter Tobaksbladet og et tredje Tobakskampen. Vi regner videre op Tonens Magt og Trekløvret, Tjalvisten og Tolderen, Tunild, Tusenfryd og Tytebæret, som konkurrerer med Syskenringen borte på Frekhaug, og Verden Venter i Stavanger. Der kunde være mange, mange flere aviser å nevne om hvis tilværelse

det store publikum hte og intet vet, mer det får være slutt med å nevne blade Esculap — organ for Gud vet hvad — som utkommer i Oslo med 10 nr. årlig.

Ellers er det spesialorganer for office rer, barberer og frisører, seilerne, bus og forstadsbanenes betjening, loser goodtemplar, tannlæger, bokbindere, fot et utall av arbeiderforeninger og lag, fot patienter, matroser og fyrbøtere, elektrikerne, fængselsbetjentene, fotografens slakterne, havedyrkerne, høvleriarbejderne, kjøpmenn, chauffører, malerne og sangerne, møbelsnekkerne, apotekerne bakerne, gartnerne, skytterne og skomakerne, postfolkene, svømmerne, tapetsererne, tekstilarbejderne, telefon og telegraff med mange m'er mere.

Men ennu er landet langt fra tilstrekkelig betjent med aviser og tidsskrifter og magasiner i alle farvesjatteringer.

Vet De noget eller nogen som er villig til å hjelpe så bare vær så god å gå til start. Verden venter kanskje nettop på Dere organ, på Deres ledd i den lange, ramplende og skralende kjede.

Petiten.

Påskevinen som blev vekk.

På et kommunalt kontor i distriktet hendte det i tiden omkring den såkalte «stille uke», den uken dere vet med alt bråket om ski og skiturer etc., det hendte altså i den tiden at bygdens ordfører kom på visitt til sine «undersåtter», og fant et par flasker av det slaget som folk i blandt pleier å skaffe sig, bl. a. til jul og påske.

Han kunde, efter hvad det fortelles, ikke få greie på hvem som var fludiumets eier, og så tok han, ordføreren, likesågodt begge buttlene med sig og avleverte dem til lensmannen. Hvorpå han satte sig ned og skrev til kontoret, at den mulige Eiermann nu kunde få sakene sine tilbake ved henvendelse til lensmannskontoret.

Og nu spørres det om hvad Eiermannen vil foreta sig — ja for det kunde da ikke være hittegoods heller. — Et — ennu ialfall — ubekreftet rykte vil vite at Eiermannen skal mene (kanskje kreve) at flaskene bringes tilbake av ham som tok dem med sig.

Nu spørres: Hvem blir det som må være returbærer av vinen?

Men spent er jeg ialfall. Det kan

En dåre kan jo, som kjent, spørre om mer enn 10 vise kan svare på. Men spent er jeg ialfall. Vet kan jo bli litt krig av dette på vår egen front, kjenner jeg karene rett.

Og bygden er nokså spent.

Pro. Mille.

Tull i graderne.

Det kjentes svinaktig kaldt imorges — og øiensynlig for flere enn mig: Nogen holdt for ørene, nogen banket nevene, og borte ved «hjørnet» stod et par «arbeidsledige» som danset etslags charleston på fastende hjerte. — Altså til termometret for å konstatere den faktiske kulde. Det i telegrafskapet viste 2½ grad under nullet. Det var jo meningsløst. Hadde kvikksølvet frosset? Så til neste, som viste 4 grader, og endelig til et tredje, og det var da bra på en vei mot det riktige, forekom det mig, for det hadde dalet ned til noget under 5 grader og viste altså dobbelt så streng kulde som det første.

Som man ser er byens termometre ialfall de som henger til offentlig benyttelse, nogen høist upålitelige instrumenter. De er jo næsten like så uenige om kulden som høire og kommunistene i politikken.

Her skulde det altså også være et felt for venstre å føre partene sammen. Man blir jo ellers gående her å ikke vite enten man skal ta pels, spadserfrakk eller la det stå til i bare jakken. — Det ordner sig kanskje efter valget.

Hm.

Hjørnet.

Harstad har i likhet med de fleste småbyer sitt hjørne.

Hjørnet i vår by behøver jeg vel ikke nærmere å påvise. Alle som ferdes litt i byens gater har sikkert ofte nok vært besvært ved dette hjørne, hvor det stadig, jeg sier stadig står en større eller mindre samling mannfolk, som bokstavelig sperrer all trafikk.

Som regel er det håpløst å forsere denne kompakte mannfolkdyngje; man må ut av fortauet. Nettopp dette gatehjørne ligger i byens mest beferdede strøk, og det er derfor ikke uten risiko å gi sig gaten i vold. Undgår man å bli skubbet eller direkte påkjørt av en bil er det ialfall i slapsset føre uundgåelig å få sølespruten over sine klær.

Er det ikke mulig for vedkommende byens myndigheter å få denne standhaftige hjørneklubb splittet, slik at fortauet kan komme til litt nytte også for oss andre vandringsmenn og -kvinner?

Vår by viser i det hele tatt en sørgelig mangel på hvad jeg vil kalde gatekultur. Det er ikke sjelden man treffer på hele generalforsamlinger av menn og kvinner som midt på fortauet eller midt ute i kjørebanelen drøfter dagens begivenheten både vel og lenge uten å bekymre sig det minste om at de sperrer trafikken og er til den største gene for det øvrige publikum.

Er det absolutt ingen råd med å få klubben på hjørnet oppløst, henstiller jeg til kommunen at den bygger en liten glassveranda dernede nu mot vinteren. For jeg har ofte lagt merke til hvor de fryser og sliter ondts disse mennesker som fra årle morgen til silde kveld holder tappert stand på dette vidunderlige hjørne.

Madame.

Menneskene er gode

av naturen, det ser man så ofte beviser på. De vil gjerne hjelpe og lindre, og stå en bror og søster bi i nøden.

Her appellerte man til gode menneskers hjelp for familien der borte på Rødsand, som ved en eneste stormkast blev satt på bakbakke, og se hvor de kommer fra alle kanter med sine gaver, av høi av poteter og kontanter, alt efter hvad «huse» formår, som man sier.

Ved å glede og hjelpe andre gleder man og hjelper sig selv. Det vet jeg alle glade givere tåler, disse tusener av gode mennesker med hjertet på rette sted.

Jeg vet om en ung mann og hans kone borte på Rødsand som er meget takknemlig i disse dager for alt det gode mennesker gjør mot dem. — Nu skal det allikevel kanskje bli en råd med å få bygget op det ødelagte lille hjemmederute på rydningsplassen, — takket være brorskapstøelsen, som ennå er levende på jord, når det bare blir prøvet.

O. B. H.

Den nye tids mordere.

Der var en mann som kjørte ihjel en ung sykepleierske på Drammensveien. Jeg skal nok finne forbryteren, sa politimesteren i Aker. Men hvad kan det nytte, sa han. Der var også en mann som kjørte ihjel en ung gutt. Han fikk 100 kr. i bot i lagmannsretten.

Politimesteren har funnet forbryteren. Det var en mann som hadde vært på en rangletur med noen venner og venninner, og som hadde moret sig med å kappkjøre med en venn. Det kostet en sykepleierske livet. Han og hans venninne hadde merket, at de var borti noget. Men de visste ikke, at det var et menneske som de strøk ut. De suste videre. Du er svinaktig god til å kjøre! Skål!

Vi vet ikke om også han kan gjøre op for våre domstoler med en hundrekroning. Hvis han kan det, er der noget galt med loven eller domstolene. Menneskeliv er ikke så billige. Selvfølgelig skal man ikke ønske dom og straff over noen. Enhver forbryter har selv et liv å forsvare, foreldre eller barn som skjelver i spenning for ham som står der med en anklage på sig for uaktsomt drap, og som

vil bli glade og lykkelige, hvis han kan gjøre op for sine gjerninger som man gjør op for en regning fra sin kjøpmann.

Men i veigrøften lå der en ung kvinne og døde. Det er det forferdelige som man aldri kommer utenom. Og det er ikke bare henne det gjelder, og de som står bøid over hennes grav. Hver eneste uke dør der noen i en veigrøft her i landet, fordi folk som ikke er verd tilliten er blitt betrodd å kjøre bil, eller fordi folk som ikke har lov til det har satt sig ved rattet. De raser langs landeveiene, og ingen er sikre på sitt liv.

Det er nødvendig, at der blir strenge straffer for dem som kjører folk ned, og dobbelt strenge, hvis de skyldige har satt sig beruset til rattet. En morder tar samfundet hårdt på. Men råkjørerne er den nye tids mordere. De vet at deres landeveisritt er en dødsferd, men det vedkommer dem ikke. For dem gjelder det sporten. 100 kilometer, gutt! Kanskje er de bare fulle. Kanskje merker de, at de er borti noget. Men de vet ikke at det er et menneske de stryker ut. De suser videre. Du er svinaktig god til å kjøre!

Døm dem! De er en ny tids mordere.

En krigersk hane.

Oppe i Halvdans gate spankulerer der tid imellem, — omgitt av en mindre flok hyggelige hønemadamer — en majestætisk hvit hane, som har den — ogsaa for haner — ufordragelige uvaner at forulempe trafikken.

Undertegnede har, blandt flere andre ogsaa etpar gange været antastet av denne pøbelagtige høneformynder. — Men nu vil jeg ha en ende paa historien og har i den anledning anskaffet mig en tip-top Browning, — saa næste gang høistærede hr. hanefar, kan det bli farlig for dig at yppe kiv paa blanke gata.

Frida.

Yrkeskvinnene legger ut for fulle seil.

Skapningens herre skal «torpederes».

En frøken journalist Caro Olden var her for få dager siden og gav våre yrkeskvinner en god liten puff fremover. Her blev dannet klubb og valgt yrkeskvinnestyre og tilrettelagt arbeidsfelte.

Caro Olden protesterte imot at kvinnene skal tilbake til kjøkkenet og barselsengen. Det er alltid kvinner nok som tilber og dyrker mandighetsidealet — tilber den sterke mann. Yrkeskvinnene behøver ikke gjøre det. Denne siste setningen sa hun riktignok ikke.

Det er nødvendig, fortsatte hun, for kvinnene å organisere sig. De skal inn i det offentlige styre og stell. Målet er å samle alle jordens yrkeskvinner i en stor verdensring. Det norske forbund er det tredje største i verden (enda Harsstad og Tromsø ikke var kommet med i ringen). — Det er riktig nok at kvinnene har en innsats å gjøre i hjemmene, men hjemmekvinnene har en ringere plass idag enn for 40 år siden. (Hun sa det). Husmoren vil nok også snart sprengte de trange bånd. (Det er jo stort sett slutt med korsettene). Ekteskapet er ikke lenger den sikre forankring som før, fortsatte frk. Olden. — Kvinnene som er mere kjærlighets- og følelsesbetonet har en gjerning å gjøre i vårt mannsamfund! (Det sa hun også). — Mennene skal finne oss ikke i ovnskroken, men i ildlinjen! forsikret hun til slutt, og fikk stor applaus fra mange par myke damehender.

Det er mørke utsikter for oss stakkers mannfolk. Med dypt vemod må vi tenke på dengang vi virkelig var skapningens herre. Etter Caro Oldens besøk og yrkeskvinneklubbens opprettelse, tør jeg ikke engang innbilde mig noget så stort og ophøiet.

Vi menn er nok snart godt ferdig. — Hver gang jeg møter en av disse moderne yrkeskvinnene, og især da formannen, får jeg denne angstskjelven i knærne, som det tydelige bevis på at slaget allerede er tapt.

Det er forresten tilpass for oss. Vi skulde med engang tatt knekken på alt dette mannfolkkelige utstyr damene begynte å trekke i for endel år siden. Nu ser vi følgene av å være lite fremsynt — og svak overfor det svake, som viser sig å være sterkt nok til å ringe inn og befeste den ganske jords hankjønn.

Og nu er det forsent!

Min egen kone — engang, og til det aller siste et charmerende kjærlighets- og følelsesbetonet vesen, vil etter hin kveld i Sparebanksalen ikke lenger høre på mine argumenter og meninger. Hun har allerede inntatt en resolutt og avgjort kampstilling. — Vi yrkeskvinner, sier hun, med trykk på yrkes, og da vet jeg hvad klokken er slagen.

Vordende tøffelhet.

Slå den!

I næst siste nr. av bladet Tromsø stod følgende å lese:

«Caro Olden så utover et hav av yrkeskvinner, da hun stod på talerstolen i Tromsø Sparebanks festsal igår aftes. Det var også et lyttende havblikk». (Uthevet av mig).

Jeg etterlyser og betaler minst 5 kr. i premie til den som kan bevise å ha sett et havblikk med ører.

Juff.

Et nytt tiltak.

Foreningslivet «blomstrer» i dette land. Det er vist forresten også den eneste som utvikler sig sundt og nærende i disse tider. Man skulde tro at alle avspeilinger i livet og naturen nu var tilgodesett med en forening, men det var nok allikevel en som manglet: Våre kjære kaktus har stått der og fullstendig manglet sitt forbindelsesledd med selskapeligheten og det pulserende foreningsliv. Dette forferdelige opdaget en Osloavis for noen dager siden og har straks satt alle kluter til for å få savnet øieblikkelig avhjulpet.

Og snart kan vel alle norske pottøkaktus føle sig lettet og betrygget. De har fått sin forening med president og sexa og jubilerende begivenhet om fem år.

Jeg gratulerer de nydelige blomster med dette presseinitiativ!

Juff.

Markedet.

Stor morskapsavdeling, men lite av tilreisende handlere. Det er skrålet som dominerer.

Imorgen durer det løs med markedet her i byen. Helgeenderne med sine båter, sine møbler av forskjellig slags og sitt mange hånede trefang er i full «slagorden» på sin gamle plass ved Havnegaten, og på Torvet var det allerede lørdag reist en rekke telter omkring «Dødsdromen» og Endresens «Flyver». Her finnes Kariobasar, skytebaner, sporthaller (uten sport), bevertningssteder for iskrem, varme pølser og kolde drikke, etc. eget telt for tidsfordriv m. m. Det mangler ikke på fornøielse — av den art som markedene byr på, men i år som ifjor blir det nok «Dødsdromen»-avdelingen som kommer til å dominere med sine fenomenale dødsrittere, mr. Harry Holland og hans søster, som begge samtidig er på veggen med sine motorsykler, og får folks nerver til å dirre av spenning. Kjempen Hercules og den mørkhudede steppdanser og sanger Ali Riza holder til i et telt for sig. Vi kan hilse og si at Hercules' prestasjoner som atlet når op i det fenomenale. En gammel god slegge kan misunde ham hans arbeide i gråstein med bare never. — Huff, for nogen krefter!

Men over alt sammen lyder musikken fra tvende høitallere, som øiensynlig har sammensvoret sig om å gjøre det

av med all musikkgræde på kortest mulig tid. Det er trommeild og vulkanske utbrudd av lyder og ullyder — mest av det siste. Men det hører nu engang markedslivet og -levenet til, og det er nu marked bare en gang om året — gudskjelov! — De konkurrerende høitallere kan knekke de solideste trommehinder og det beste humør. Litt mindre av skrålet må da kunne klare sig.

Cirkuspremieren igår aftes.

Et enestående flott og morsomt program.

Cirkusskipet var blitt flere timer forsinket hertil fra Tromsø igår. Det ankom først ved 17-tiden, og før teltet var reist og alt i orden til forestillingen var klokken adskillig over 23. Men publikum ventet tålmodig i det fine vær — og blev såvist ikke skuffet.

Cirkus Berny har denne gang et helt igjennem førsteklasses program, utvilsomt det beste som nogen gang er sett heroppe, og et program absolutt uten døde punkter. Artistene er ypperlige, klovnene virkelig morsomme, og for å nevne et spesielt nummer som Heraldos dresserte sjøløver, så var de simpelthen fenomenale. Deres prestasjoner var langt over grensen av det man trodde mulig for et dyr å utføre. Fenomenale var også svingstangakrobatene de to Floron, fotantipodene Gry og Gory, for ikke å snakke om de originale Girardi Bros med sitt akrobatisk-musikkalske ballspill. Gord og Gillette på sine mange utgaver av sykler var like så morsomme som de var enestående i sin kunst. — Hestene kunde også sine ting til fullkommenhet, og jockeyrytteren Willy Jansly turnerte på hesteryggen med en sikkerhet og eleganse som viste at han var mester i faget.

For engangs skyld har forhåndsreklamen ikke overdrevet. Tvertom, Cirkus Bernys program er så fylt av sensasjoner, så gedigent og morsomt tvers

igjennem, at det virkelig fortjener størst mulig besøk, hvad det sikkert også får til sin annen og siste forestilling her i byen i aftes kl. 9.

Musikk og mørketid.

Divisjonsmusikken har de siste år drevet på med å blåse senkvelds enkelte dager utover hele den lange, svarte høst. — Jeg bor i «strøket», — og alvorlig talt forekommer det mig — især på regntunge og bekmørke kvelder, sån godt og vel ved sengetid — litt av uhygge ved denne «tappenstreken» gjennom gatene. Jeg har hørt andre synes det samme. Det blir likesom ingen harmoni, og en kommer uvilkårlig til å minnes hine tider med nattvektere og andre rare greier.

Jeg synes aftenmusikken burde innstilles ialfall i den såkalte mørketid. De som måtte ha be-

nov for låt og musikk ved 22-23-tiden, har nok sin radio i stuen, som kan skaffe dem det nødvendige av toner og traller.

Med det samme jeg er ved «notene»:

Hvorfor kommer våre egne lokale komponister så ytterst sjelden «til orde» ved divisjonsmusikkens konserter? Det er Ruski og Snuski, Waldteufel og Strauss, men først og sist S u p p e til stadighet på programmen. La oss til en avveksling for denne evige Suppe på spisesedlen få litt «kost» av våre egne musikere, — norsk musikk, Harstadmusikk.

Også altså helst ikke om natta i mørketiden. Det blir harmoni med «dis» foran — synes ialfall

Undertegnede.

Sommerens første sjøorm.

Der skrives til Harstad Tidende:

Det trakk lenge ut før sjøormen viste seg i sommer — tross den veldige varme i lang tid, som man skulde tro måtte trekke til overflaten alt det havet skjuler i sine rummelige innvolde. Men endelig igår fikk vi melding om at det sjeldne havuhyre hadde vist seg for to seifiskere på yttersiden av Lofoten. Kallene lå ute på en grunne og hadde akkurat slikt fint «jag» på seien, da de plutselig hører et kraftig pust som av en hval. Men noen hval var det nok slett ikke. Op av sjøen i etpar hundre meters avstand stikker det et horn, vaggende til alle sider og bakenfor, med noen alens mellomrum, ligger det som små runder tuer bortover sjøen. Med sagte fart gli det uhyggelige vesen gjennom havskorpspørsmål som dette inn med partipolitikk. Alle er jo skjønt enige om at et forsterket vakthold her er nødvendig, og hovedsaken er da å få det i gang. — Laberg vet at det haster med denne sak. Til høsten er trålerne over oss igjen og hans interpellasjon har sikkert kun hatt den helt upolitiske hensigt å skaffe regjeringen litt sommerbris i seilene for raskest mulig fremme av den viktige sak.

Får fiskerne heroppe bare et effektivt slikt vakthold om sine interesser, kan for vår del venstre godt pynte sig med denne ærens fjær i hatten — selv om den er nokså lånt.

Politikk, og det ene med det andre.

Akk nei, det er ikke så greit å være en synder i Saron. På alle fronter, indre som yttre, er det kiv og strid om alt mellom himmel og jord. Nogen vil til fjellet og andre til fjæra. Og plasserer en sig midt imellem, blir en tatt for venstremann — og det er nå værre enn alt annet.

Midt op i alt dette skal man gå til valg, — sandelig det er ikke så greit.

Kona og jeg var her forleden blitt enige om å stemme med Brochmann. Han vil jo innføre branchestyre, avskaffe pengene og formentlig utnevne Harry Hansen, Andenes til finansminister. Så kunde vi slippe alt dette maset med skattene og lensmannsvisitter og auksjonstrussel, og det ene med det annet, som folk sier, når de ikke har noget å si. Men vi har ombestemt oss. Det er dette med fuglene, 1 og 10, henholdsvis i hånden og på taket, som har gjort oss betenkelig. Såvidt jeg kan skjønne er alle hr. Brochmanns fugler ennå beroende på takmønet, og jeg tør næsten banne på at når han (eller Harry Hansen) skal til å samle dem, flyr de sin vei alle sammen. —

Nei kona og jeg vil ikke hoppe slik ut i mørket. Vi vil ha det i neven, selv om det nå bare er en ynkelig liten marionone.

Arbeiderpartiet det er gutta i røyken, det. Snakk om folk som forstår å drive haustfiske. Det er stordrift, med snurpenøter og trål og mektige sperr av landsteng. Bare agnutgiftene beløper sig til flerfoldige millioner. Jeg leste forleden i avisene at det på ett brett var utbetalt til «agn» akkurat 3 mill. kroner. Det gikk til fiskerne. Blir det formeget fisk, skal den males op til guano. Det er dette som kalles for rasjonell drift a la Marx.

Men disse 3 millioner er bare «blåbær» av alt det overbasene nede i Oslo bruker av driftsmedler under den store haustsesong år. Mange folk synes det er så storveies dette med å rulle millioner utfor bakke. Men så er det kanskje enda fler som spekulerer på hvordan det skal gå med å få dem opover igjen for ny rulling, for de skjønner da at regjeringen Nygaardsvold ikke har oppfunnet et slags øko-

nomisk perpetuum mobile — ikke ennå ialfall. Men til alle tvilende sier rullerne: Fanden spare lampekupler om sommeren, og: Skitt i Norge, leve Totten, d. v. s. arbeiderpartiet.

Nei, sier kona og jeg, dette er da værre enn Brochmann og Harry Hansen og dette der. —

I venstrepresen går det for tiden en artikkelserie med felles tittel: «Hvorfor er jeg venstremann?»

Ja, det spørr jeg også om. Men dem om det som er det — ennå.

Statsråd Madsen, han dere vet med gullet og lyktepelene, har vært på turne i Nord-Norge, og i sine foredrag skal han ha uttalt blandt annet omtrent følgende, at for hver syvende fisker var det en fiskkjøper, og disse kjøperne gikk tre måneder av året og spyttet i sjøen, og det levde de hele året av.

Madsen, han spytter ikke engang han, og han lever bra han også.

Arbeiderpartiet skriver om alle de andre politiske partiene at det er «nei»-partier. — Det får mig til å minnes et gammelt godt ordtak som sier, at den som gir til han tigger, han bør slås til han ligger.

Arbeiderregjeringen har i det siste drevet en foræringspolitikk som virker helt skremmende på alle som kan litegran av den økonomiske ABC. Men det må vel straffe sig med alle disse gavene i fleng. Regjeringen må vel snart bli slått til den ligger der på sine gjerninger. Jeg vet ikke om det vil skje allerede førstkommende 19. oktober, men det er jo så mange «korsveier» fremover på livets bane. Og folket vil engang våkne, gi sig til å regne efter og komme til det resultat at gavene det var utgifter istedet for (som de trodde) inntekter.

Dette har jeg ikke fra Brochmann. Det læres ved en uhyre enkel behandling av pluss og minus.

Det aller verste er dog at arbeiderpartiets presse påstår at det for tiden drives utstrakte skattelettelser. — Da en av mine naboer leste dette i Folkeviljen, sa han: «Nei, nu går eg heim og legg meg». Og det var det eneste han hadde å gjøre. Man orker jo ikke stå for slikt.

Kona og jeg er enige om at vi skal først ta op potetene før vi bestemmer oss m. h. t. parti. Arbeide klarer tankene, sier ho

Amalia, og det har hun rett i — Men før vi tar grevene fatt skal jeg legge ny papp på dotaket — uten bidrag, og legge **op murlaget under låvebrua** — fremdeles uten statsbidrag. Det går det også — jeg mener å utrette slike små huslige gårdsarbeider uten å løpe gjennom herredsstyrer, departementer, jordstyrer og gudene må vite hva de heter alle disse instanser, for så omsider å få nogen usle slanter og sitt navn med skam i avisen.

Trond i dia.

Høyr her!

E dæ ikkje forgalt at det her i dette litle laine skal leve eit kløyvd folk. Det må der snarest rettast på, koste ka da vil. Her må opprettes 800 nye folkehøgskular og minst 75 nye landsgymnas med skuletvang for alle dei som ikke har den rette nasjonalkjensla, disse som går omkring i danskkodda og lever på ei falsk historie — utan folkevisedans og venstreline til rettleiing på heimfarvegen.

Ei slik masserøising av skular vi sjølsagt kostemassevis av pengar, men slikt må vi ha råd til — av umsyn til dei mange villfarne får som øydar arvesylvet sitt på ville vegar, uten å finne heimat hjå ho mor. Vi må tenne et så stort vardeljøs for dei karane at de kan kjenne seg aft og kravle seg ut av dei lange notteskuggane.

Pengane hertil lyt ein skaffe. Vi må sparast for meire slekt vrøvl, som det har vorre nu med dette namneskifte det burte i Nidaros.

Eg e så glad for at eg har den rette og sande nasjonalkjensla, direkte innført frå Vestlandet og for at eg har lært meg å skrive målet heinar mor så purt og reint.

Mätte nu berre alle sjå i meg et godt eksempel og komme seg inn på venstreline som fører så sekkert og vest til målet.

Knot Knotsen,
Kløfta.

Hjelp rosene!

Vi har tidligere flere ganger for-gjeves hisset til kamp mot høimuglen og annet ugress, som fritt får vokse og bre sig på mange plasser midt inne i byen. Det hensovne Harstad Vel gikk ganske tappert på et par år, men så har de skjemmende ugressplanter igjen fått ta sig frem akkurat som de vil.

Idag vil vi spesielt nevne et sted hvor rette vedkommende bør rykke i ilden. Inne ved Befalsskolekasernens fasade mot gaten er det gjort et prisverdig arbeide med å plante blomster. Men se bare hvor rosene fører en håpløs kamp midt i et vildnis av ugress. —

Hjelp dem!

Radio.

Jeg er ikke radiot, — og gudskjelov for det, derfor disse protesterende linjer.

Nu er en «Radiolytter» i dette blad ute med besværing over oss arme mennesker som bruker strykejern, støvsugere og hårtørkere på upassende tider — til forstyrrelse for de radiolyttende, og vedkommende pusser Harstad kraftverk til angrep på oss. Madam Olsen får pent la være å presse hr. Olsens bukser, fru Jensen må ikke våge sig til med sin støvsuger og søte irk. Tupp får bare stikke på byen med sitt hår utørket og tjavset — for nu har hr. Hansen invitert sine venner til radiokonsert med værmeldinger, tidsignaler og børsnoteringer for flesk og melvarer, og han og vennene må endelig ikke forstyrres i sitt viktige lytteri ved noget slags huslige gjøremål — hvor viktige og uopsettlige enn disse måtte være.

Jo, sannelig radioen utvikles raskt og vinner terreng.

Foreløbig dette, — er det ikke så man sier. —

Ærbødigst

Madam Persen.

(Med strykejern).

Svarte tider.

Pøh! Nu er varmen der igjen. 6 grader i konstant skygge. Hatten paa 3¼ haar, frakken op — og ekvilibristisk haalkebalance. — Meierihesten sliter i avbærflækkene med tøndebandsbuet ryg paa lasset med de fulde dyre melkespand, og kjørekaeren bänder ved tømmerne.

Svart mildveir i adventa — føy! Dagen ruller sig fremover paa tidens tralle uten lysning. — Jo en! 10 procents nedslag i guldtoeltillægget. Og enda en: murerne har faat arbeidslysten igjen.

Men her i byen gaar traurigheten omkring paa isbrodder og stryker sig oppover godtfolks døre. Den har dyrtid i sækken og sætter smaa bekymringsfylde poser av ved entreene.

Naar kommer vandringsmanden som kan glæ folk ved beskeden om mange procent nedslag i julepriserne? Alle husmødre lytter efter den herolds tramp i gata nu før juleklokkerne ringer.

Br—

«Det nytter ikke - -»

Hvor ofte hører en ikke uttalt disse ordene. Det nytter ikke.

Mange kommer absolutt ikke forbi disse tre korte ordene. De står der og stenger veien og låser det hele fast.

Og så oppgir man likeså godt hele evret — ofte uten engang å forsøke om det nytter.

Her er mange slike «nytter-

ikke-mennesker», og de fleste av dem kommer da heller ikke langt avsted. Det blir fort stående i stampe for dem, fordi de tror det nytter ikke, enda det hele kunne jenkjes kanskje bare ved å løsne litt på en skrue eller gå på vanskene fra en annen kant.

Til gjengjeld har vi så, gudskjelov, disse mennesker som ikke kjenner, iallfall ved kjenner seg ordene om at det nytter ikke.

Det skal og må gå, sier de — og så går det også, nesten bestandig. Det er disse mennesker som flytter grenseskjell i utviklingen, som bygger land og skaper baser for et folks framtid.

Våre diktere har vist oss mange slike menn, som kunne gå gjennom ild og vann, som ikke kastet bora på halvveien, men bar den fram til målet. Hamsuns Isak til Sellanrå var bl. a. en slik med jernvilje beslått kar. Han gikk sin vei mot ødemarken, brøytet og ryddet, kastet alle «nytter ikke» til side og brukte sitt jernspett «skal», brukte det slik at mange andre kunne gå veien etter ham. Norge var blitt en provins rikere.

Men dikterne våre har også vist oss mange eksemplarer av arten «det nytter ikke». De rydder ikke vei, de flytter ikke merkepeler, de skaper ikke nye provinser. De blir bare stående der foran sitt nytter ikke, som laksen i en kilenot. De kommer ikke av tverre flekken, fordi de ikke gjør forsøk, ikke omringer vanskelighetene og slår dem ut.

Også idag er det mange slike «nytter-ikke-mennesker» i blandt oss. De går her og sprer svartsyn og eier ikke gnisten av såpas som et lysrefleks engang. — Nei, for det nytter ikke, er deres omkved.

Tenk om vi alle sammen var av typen nytter ikke? Hvor stod vi dag? Og hvor gikk vi?

Gudskjelov at vi har kvinner og menn som representerer mottoet skal og må.

Marked i byen.

Det brygger op til marked igjen. Vi turer frem med det, hvormeget vi så enn er skjont enige om at hele greia er ganske og aldeles overflødig. Men vi vil altså ha det allikevel, og rett nå så er det her igjen.

Byen fikk allerede igårftes en liten forsmak på herligheten — en aldri så liten appetittvekker, men den gav sikkert mersmak. Og imorgen kan vi da slå oss løs for alvor.

Billedet er for øvrig stort sett det gamle: Båter, trefang og møbler etc. på Havnegatesiden, og på Torvet skytebaner, skytesalonger (det er vel en finere sort, det), sportshaller, Endresens flyverkarosell, kairobasar, telt for luftakrobater, en sterk mann og mulig annet. Det dukker op restauran-

ter, som dutter av velluktende mat
iskrem serveres det overalt og lykkes
lokker fra mystiske apparater. Over
teltenes møn stiger farveglade ballin-
ger og lørvballer med gummisnor sel-
ges til latterlig billig pris. Det er tin-
gel-tangel i en broget forvirring —
noe for en hver dårlig smak.

Midt i trafikken står vår gamle
venn, den landskjente øieblikksfoto-
graf Dankert Pettersen. Han arbei-
der med uforstyrret ro midt i all hur-
lumheien. På noen øieblikk leverer han
fiks ferdige bilder av Peder og Anna
Hans og Kristine. Billig og godt ar-
beide, varige minner fra markedstu-
ren. Jo, Pettersen kan sine ting han.
Hvor som helst det hender noe i dette
land, der finner vi ham med sin «ka-
non» og sitt fikserbad.

Men over det hele lyder høttaler-
nes stentorrøst; den slår som torden-
skrall mot trommehindene, den går til
marg og ben — og kanskje enda
lenger. Før var det kjempepositivene
som dominerte i markedenes musi-
kalske underholdning, men nu er det
altså høttalerne. Det blir jo en smaks-
sak hvilket er værst. For min del hol-
der jeg på positivet, men i radioens og
det uartikulerte brøls tid kommer det
skammelig til kort.

Vel, det er marked bare en gang
om året, og imorgen slåes strømmen
på og der kjøres iveri.

Forhåpentlig vil vi alle sammen
overleve historien også denne gang —
som vi inderlig skulde ønske blev den
siste. — Men en får jo så sjelden øn-
skene opfylt — især om sommerer
når en ikke kan se stjerner «rape».

Tross alt og allikevel:

Velkommen til marked alle sammen
Juff.

E g g e n e .

Det skal jo likesom høre til
«god tone» for en husmor å ser-
vere egg til søndagsfrokosten —
i det minste til den. Men nu er
eggene blitt så, rent ut sagt ufor-
skammet dyre at de fleste av
oss må stemme «tonen» helt ned
det vil si: unnvære eggene.

Det skal da i all sund fornufts
navn være et visst forhold mel-
lem næringsverdi og priser. Som
det, efter sigende, går an å kjøpe
gullet for dyrt, slik går det sik-
kert også an å kjøpe eggene til
for stive priser.

Når prisen på et kilo egg kom-
mer op i en høide av 4—5 kroner
da er rimelighetens grense i høi
grad oversteget, da er priser
blitt ganske meningsløs.

Nu finnes det kanskje noen
som mener at det er kjøpmannen
som vil «smøre» sig i denne ti-
den. Det er dog langt fra tilfel-
let. En må nok lenger ut på lan-
det for å finne årsaken. Men ta
heller ikke fatt i hønene. De bryr
sig en goddag i slikt som priser.
De verper like godt til 10 øre
som til 40 øre stykket for eggene

Men spør etter nønsenes inne-
havere. Krev dem efter en for-
klaring. De kan kanskje gi der
— om de vil. — De vil ha sig
litt for godt betalt for varene —
mange av dem ialfall.

Men i disse tider, sier folk. Ja
nettop i disse tider. Det er også
det sørgelige ved prisene —
disse tider, da mange av oss har
så vanskelig for å få endene til
å rekke sammen. Hvert nytt
prispålegg skaper større åpning
mellem endene, gjør det mere
umulig å få dem til å nå ihop.

Det er høneinnehavere som
står i døren og forlanger 4 kro-
ner kiloet for eggene — de blun-
ker ikke for det engang. Mer
det er vel de ferreste som behol-
der noe hos dem av gullhønepro-
duktet.

By og land hand i hand, heter
et slagord av nyere dato. Er det
på denne måten det skal prakti-
seres, har jeg for min del ikke
større tro på at dets misjon vil
lykkes. Endene vil ikke rekke
sammen der heller.

Kona skulde så nødvendig hatt
litt egg til en kakedeig, og tenk
om vi kunde gasset oss med ett
egg til hver i familien på søn-
dagsfrokostbordet. Men vi tel-
ler mange medlemmer, det vilde
bli en altfor lettsindig finansope-
rasjon i slike høikonjunkturtider
på egg. Vi får klare oss med
sirupen og litt rognkaviar.

Mannen uten eggene.

Med hvit haletipp.

Som man vet er det kommet en
forordning som forlanger at alle cyk-
lene fra 1. august skal være forsynt
med hvit «haletipp». Og alle vi lyk-
kelige innehavere av en slik maskin
fikk det plutselig travelt med å løpe
til farvehandlerne efter den forjettede
hvitmaling, eller lakering, og gi oss
i sving med kosten, og snart var vi
alle mer eller mindre hvit i enden.

Hvad nu dette skal være godt for,
er ikke så godt å finne ut, men det
har kanskje noe med trafikkuiter å
gjøre — dette også. Og så er det
bare å smøre på — og trø i vei med
den aller beste samvittighet.

Imidlertid er det nok ikke alle cyk-
kelinnehavere som hastet slik, som f.
eks. jeg, med å få dette kulturmer-
ket på sin sykkel. De ruller ennu
avsted med en sort «svans» — og blir
tatt i nakken av politiet — for hå-
pentlig da.

Samme rett for Loke som for Tor,
om jeg må be.

Og hvordan er det med bjellene?
Ennu så sent som igår blev jeg på
Trondenesveien plystret av veier
av to cyklister. De hadde forment-
lig glemt bjella hjemme — og brukte
floita i stedet. — Men...

Og sykkelbremsene, hvordan er det
med dem, sån altover? —

Cykkelturist.

Et navn jeg savnet.

Som jeg sitter og blader gjen-
nem Gyldendals standardverk
«Norge vårt land», og kommer
til avsnittet om Troms, eller nær-
mere betegnet Harstad, fester jeg
opmerksomheten ved at forfat-
teren av Tromsavsnittet i dette
verk, hr. fiskerikonsulent Oscar
Sund, skriver at stedets (Har-
stads) «hurtige opkomst skyldes
for en stor del en enkelt manns
foretagsomhet, han het Leonhard
Nilsen».

Jeg skal være den siste til å
underkjenne Leonhard Nilsens
betydelige innsats til fremme av
Harstads næringsliv og utvikling
i hele tatt, noe som i enda ster-
kere grad kan sies om sønnen
Bertheus J. Nilsen, hvis initiativ
og pågangsmot parret med dyk-
tighet og fremsyn i vesentlig
grad har bidratt til fremme av
Harstad by.

Men når det i nevnte verk tales
om stedets hurtige opkomst, så
må der vel menes med tiden før
Harstad blev by (ladested, og
da savner jeg navnet Rikard
Kaarbø. Det var jo han og in-
gen annen som la grunnen og
skapte mulighetene for et bysam-
fund ved Harstadsjøen, som ste-
det dengang kaltes. Derom vet
alle vi eldre trondenesværing
god beskjed, og for øvrig alle
dem som i hine dager ferdedes
eller på noen måte hadde sitt
virke, fast eller leilighetsvis her
i distriktet. Sten på sten fikk
Rikard Kaarbø lagt til den mur
som Harstad så kunde bygges på.
Han er derfor av alle, og med
full og ubestridt rett, anerkjent
som byen Harstads grunnlegger;
og derfor savner man hans navn
i «Norge vårt land». — Jeg ret-
ter denne kritikk til hr. Oscar
Sund. En bys grunnlegger burde

ikke vært glemt ved en anledning
som denne. — De mange gjeve
menn, og kanskje også kvinner,
som har bygget byen videre
frem og op til hvad den er idag,
deres navn skal også nevnes med
ærefylt takk og heder; men Ri-
kard Kaarbøs navn vil dog all-
tid lyse som det første og stør-
ste i forbindelse med Harstads
tilblivelse. Det skal vi huske,
selv om det synes være glemt i
«Norge vårt land».

Eldre trondenesværing.

Byen — dens dyder og feil.

Sett gjennom en gammel Harstad-
værings briller.

15 år må allikevel være en lang tid. Det syner bl. a. Harstad, sammenlignet med nu og i 1914 å be-
krefte.

Hvad var byen den gang jeg reiste, og hvad er den nu? — Det er den lille ungen som har vokset sig bred og sterk, er blitt en storvoksen kar med faste trekk, en arbeidsglad ungdom, som man må legge merke til, som står der midt i veien og ikke er til å komme forbi, om man vil ha et pålitelig bilde av Nord-Norge idag. — Harstad har jo, som ingen annen by her nordpå stimen godt oppe. Her som ingen andre steder hører man det sterke gny av arbeide, og byen legger alen for alen til sin vekst.

Jo, 15 år må være en lang tid. Tar jeg frem av erindringens pose det bilde jeg hadde med fra den gang jeg for, og sammenholder det med bybilledet idag, så er forskjellen ikke bare iøinefallende, den er likefrem veldig. Og nettop nu, sier man mig, og det kan jeg også godt selv se og høre, har snekkere og murere, malere og andre håndverkere det travelt med å bygge nye hjem og gjøre byen større. Harstad vokser og legger sig ut til alle kanter. — Ja, til alle kanter. For nettop til sjøsiden gjør den sannelig ikke de minste erobringer. Jeg tenker da her på firmaet Bertheus J. Nilsens store kaianlegg. Her bygges det bokstavelig talt nytt land av godt gråfjell, og taler min meddeler sant, er det ikke småtterier av landvinding hr. Nilsen tar sikte på. — Nå, der er nokk å ta av, både av gråfjell og sjø, — og beregningene er sikkert nok i orden.

Den gang jeg gikk her i byen og syntes den var grom, var det sannelig smått stell med skibsfarten. Det var omtrent bare de obligate rutedampere som «slarket» ut og inn av havnen. Nu derimot er jo havnetrafikken her fullstendig internasjonal, og ligger langt over det almindelige for en såpass liten by. Det yler av kullkraner som er i travel beskjeftigelse dag og natt, skib kommer og skib går fra og til de store verdenshavner med sin last. Havnen er aldri «død»,

dens puls banker tuktast og med sterke, sikre slag.

Nå, det var bybilledet litt på avstand. — Nogen skuffelse blir det dog ved en spasertur gjennom selve byen. Det er så meget som er uferdig eller i høiden bare halvgjort. Gatene for eksempel venter fremdeles i lange baner på å bli oparbeidet såpas at de kan gjøre sig fortjent til g a t e navnet. Og det merkelige er at mens nogen av gatene i utkantene er gjort i ganske god stand, ligger gatene i byens centrum og har det så bra, slik jeg minnes dem fra forna dager. Noget system for gateoparbeidelsen i Harstad kan det øiensynlig ikke ha vært eller være. — Det almindelige er jo at man bygger gatenettet utover fra byens centrum, men i Harstad synes man å følge den bakvendte orden. — Nuja, til slutt blir det vel kanskje det samme, men forkjært er det.

Så er det husmalingen, som er noget — jeg mener altfor grå og enstonig, nærmest trist. Jeg møter næsten ikke et hus i gate etter gate, som slår mig med sin farve, som virker smilende og opplivende, som streber op av gråheten og er noget å glede sig over. Hist og her er det dog gode tilsprang å merke, men helhetsinntryket er nedslående. Jeg vet at Harstad har mange flinke håndverkere i malerfaget. Huseierne burde rådføre sig med disse, før de satte kosten i vei på sine vegger. En bys farver har så uhyre meget å si, og omkostningene blir jo temmelig nøiaktig de samme. En grå by er en grå by, enten solen skinner eller det er tåke. Og Harstad skulde vel, med sin vakre ramme av skogklætte åser og blånende fjord, med de rette farver ha alle betingelser for å bli Nordlandets festligste by.

Akkurat nu toner en gård i gaten til kaien det rene, røde flagg. Man må jo næsten holde sig for øinene. Er det ikke smakløst? Det rene farvedrama, synes jeg.

Enstonigheten møter en også i de mange nybygg i øvre bydel. De fleste av disse nye gårder synes jo som støpt i samme form, og de små avvikelser man hist og her kan merke, virker nærmest som fabrikkasjonsfeil. Denne ensformighet gjør gaten «tørr». Det er ideell bygningsteknik, uten noget særpreget og vakkert. — Glede-

ngvis er der «oaser» i ørkenen. Jeg finner enkelte hjem som vekker oppmerksomhet, som har sin egen tone til sangen om den by vi alle elsker og er stolt av. Det er især et par nye gårder jeg må legge merke til. De ligger så traust i landskapet, med verdighe og stil. Her har ikke fabrikkteknikken hatt sine fingrer med, og ingen støpeform vært i anvendelse.

Men bortsett fra dette — om det just ikke er småtterier — ha byen gjort enorme fremskritt og har forbedret sig meget. — Og idag som igår svinges hamerne som bygger videre — videre. — 15 år til med det tempo — og vis mig byen i Nordlandet som ligger op ved siden av Harstad.

Teddy.

Er problemet perpetuum mobile nu endelig løst?

Stor demonstrasjon iaften ved d.s.-kaien.

Selv om stortingsvalget blir utsatt til 1940, er det nok så liketil å forstå at det allerede nu må spekuleres ut nye skatter, og jeg har likesom fått teften av at neste påhitt er skatt på all slags drivkraft, vannkraften og selvfølgelig muskelkraften iberegnet. Oi, oi!

I ergrelse over at vi skal skattes over i matlappsystemet har jeg så bestemt mig for å sette min fine perpetuum mobile-maskin ut i livet. Den går altså uten drivkraft, så der blir det ingen kraft-skatt-penger å gruse med. Med og imot paragraffene i arbeidervernloven har jeg så til en forandring hengt i som en maur, og idag har jeg altså mobilen ferdig. Maskinen skal i all hemmelighet sendes sydover imorgen, men som den lokalpatriot jeg er, vil jeg at befolkningen i Harstad og omegn skal være de første på vår syndefulle klode som har sett en perpetuum mobile. Maskinen blir derfor utstillet til almindelig beskuelse iaften. Da smugget ved inngangen til kinoen og toalettet er alt for trangt blir forestillingen henlagt til smugget på d.s.kaien mellom Kjølelageret og Felleslageret. Presis kl. 18, d. v. s. sån der bortimot 18,30, blir mobilen dreiset ned fra Felleslageret i den gesvinte taljen dere vet, og slupfet løs (til å rusle rundt altså). For omgåelse av den pengeslukende grunnavgiften er

skinen montert på en stett, holdes i balanse av centrifugalkraften. Obs.! Barn under 15 år har ikke adgang, som for kinoen. Dispensasjon gis altså kun mot oppgivelse av ophav. Ingen entré, men til bestridelse av luksusskatten optaes en, helst ikke liten, kollekt. Altså: ta penger med.

Vel møtt kl. 6 i kveld!

Odison.

*

Opfinneren har vært så elskverdig å demonstrere sin oppfinnelse for oss på forhånd, idet vi igår eftermiddag hadde anledning til å se vidunderet i gang, og uten å ville gi oss ut for sakkyndig på området maskiner overhodet, tror vi dog at «Odison», som den anonyme oppfinner

foreløbig kaller sig, er kommet ialfall temmelig nær løsningen av problemet perpetuum mobile. Ialfall ruslet maskinen godt og vel en time, uten at det var oss mulig å opdage noe som helst som kunde settes i forbindelse med drivkraft. — Nu, ikveld ved 6-tiden får hvem som helst anledning til å ta vidunderet i øiesyn — før det sendes sydover til nærmere granskning — og mulig patentbeskyttelse.

Red.

sin og brakt sine saker opp i den lille boden han har stående nede ved en av kaiene. Så setter han seg på en kasse og puster på. Den lange natt har han rodd rundt på sjøen med sin hileredskap, men fangsten er nok heller blitt liten, noen seier og torsker bare. Nei det er ikke for mye fisk å få i denne tiden, sier han, og tørker bort litt svette.

Og Salomon har faret så viden om i sin robåt i natt, helt sør til Svartoksen, og det er en mils vei dit, så nordover forbi Hjartøya, og så all småroingen da, fram og tilbake, for å finne fisken. Det er i nattens løp blitt minst to mils roing. Ikke dårlig gjort av en 77-åring.

— Men jeg må da holde på med noe, sier Salomon, ellers blir det så langsomt.

Og har fisken skuffet ham i natt, så ror han igjen den neste natt, kanskje et par mil på nytt. Sannelig, byfiskeren har det ikke lett, han må ofte slite hardt for sin dagsfortjeneste, som er en nattsfortjeneste.

— Nei det er riktig så skralt så med fisket for tiden, gjentar gamle Salomon Sandvik, og de mange sildebåtene som var ute for å lete etter silda her omkring, fant ingenting, lot det til, og noen av båtene satte nå kursen sørover, sier Salomon til slutt, han skal nå få gjort seg ferdig her nede, også rusle hjem til en god kvil.

Han kan vel saktens trenge den etter de to mils roing den lange natt.

Ar—

Byfiskeren er nattarbeider.

Gamle Salomon måtte ro to mil for noen stykker sei og torsk.

Man må være morgenfugl, og ikke av dem som forsover seg, skal man treffe byfiskeren, nettopp som han er kommet i land etter endt nattsverk. Nå, og det var i morges klokken godt og vel 5, har den snart 77 år gamle Salomon Sandvik såvidt fått fortøyd båten

J. M. J. = „Zaren“ uten berømmelse.

J. M. Johansen.

Hans navn finnes ikke i »Hvem er hvem«. Han har ikke vært stortingsmann, han har ikke deltatt i kommunepolitikken, «og er derfor en av alle aktet mann», som en utenbys avis forleden skrev i en fødselsdagshilsen til en kjent lokal størrelse. Han har heller ikke skrevet bøker eller holdt foredrag, eller i det hele tatt tiltrukket sig den form for oppmerksomhet som virkelig teller når man aspirerer til innlemmelse mellom «Hvem er Hvem»s røde permer. Han har bare i all stillhet gjennom de siste trede år bygget en liten by nord i Vestfjorden, sprengt hundre tusen kubikkmeter sten på sjøen, reist kaier og fabrikker, rorboder og hus, og gjort et ukjent, lite fiskevær som het og fremdeles heter Stamsund til et centrum i Vest-Loofthen, til en følelig konkurrent for Lofotens hovedstad, Svolvær. Og selv om hans navn kjennes av hver eneste fisker og fiskeinteressert person mellom Finnmark og Møre, selv om hans økonomiske interesser spenner fra Finnmark i nord til Capri i syd, så er han altså ikke så kjent på disse breddegrader av landet at man har funnet at han har en selvskreven plass blandt dem som presumtvt har gjort en innsats i landets liv.

Hans navn er Julius M. Johansen, og hans tittel kan være grosserer, direktør kjøbmann, fabrikk-eier, dampskibsekspeditor, agent, for ikke å glemme den spesifikt nordlandske tittel, vær-eier — han kan kort sagt bære de fleste av de titler som karakteriserer innehaveren som en mann av næringslivet. Men i daglig omtale hedres han hverken med fornavn eller tittel. Han kalles kort og godt Johansen, Stamsund, og slik er de to navn uløselig knyttet til hverandre, at man for den saks skyld godt kan sette

bindestrek mellom dem. Og ingen som har selv et overfladisk kjennskap til Stamsunds raske utviklingshistorie, nevner hans navn uten at tanken samtidig i en brøkdell av et sekund streifer hans innsats. Han er et levende eksempel på at det selv i et samfund hvor man skulde tro de fleste muligheter var beslaglagt og utnyttet, går an å gjøre storverk, skape virksomhet og nytt arbeid, selv om starten er beskjedent. Og idag er hans rike så stort at han kalles «Zaren». Johansen-Stamsund, sier en, — ja «Zaren» ja, svarer en annen og begge smiler; imponert og kanskje med en liten snev av gjennomsnittsmenneskets misundelse overfor den som skapte eventyret i en uromantisk tidsalder.

Jeg går omkring i Stamsund i en ufyselig blanding av sludd, sydvest og sneslaps. Jeg imponeres og forundres over at en eneste mann har skapt alt det jeg ser, bygget fabrikken, kaiene av storartet dimensjonerte stenblokker — maken til vederheftige og solide kaier ser man ikke noget sted i landet — bygget praktisk talt hvert eneste hus på stedet fra forretnings- og kontorbygningene til hotellet og rorbodene. Men mest av alt imponeres jeg over en fjellknaus som står igjen mellom bygningene nede ved kaien. Den står som et monument over terrenget som det engang var her, den går op i høide med hustakene og representerer nogen tusen kubikkmeter av det høit lovpriste «nasjonale grunnfjell». Rundt knausen er der sprengt vekk så meget som det var nødvendig å kjøre på sjøen for å skaffe plass for det som plass skulde ha, og resten står igjen. Inntil videre, til nye byg-

ninger skal reises, til en ny fabrikk skal bygges, til utviklingen krever større albuenum. Og den fåmelte, stillferdige mann som morgen, middag og aften vandrer rundt i sitt kongerike og ser til all sin virksomhet, som røker Petum av merskums langpipe, som lar sine nye, moderne kontorer stå tomme, og som holder til i to beskjedne rum innenfor «bua» fordi de vender ut mot vågen og livet på sjøen — han fosterer stadig planer om nye tiltak. Han er en August på den måten, ingen romantisk-hemmelighetsfull August, men taus fordi det er hans natur, ingen dagdrømmer og fantast, men en moderne forretningsmann som nøie vurderer realitetene og handler derefter, rede til å erkjenne nederlaget, og ta dets bitre konsekvenser, parat til fremstøt når der åpner sig nye muligheter, selv om de er risikable.

Historieen om hans handels-hus begynner som de fleste slike nordlandshistorier, den begynner på «bua». Da Julius M. Johansen kjøpte Stamsund i 1901, åpnet han en typisk Nordlandshandel, som representerer nesten alt mulig mellom himmel og jord fra fiskeredskaper til dårlige ukemagasiner. Ved siden herav drev han selvsagt som nordlandske handelsmenn flest, med innkjøp og tilvirkning av fisk. Den gren av virksomheten er jo i denne byttehandelens landsdel en likefrem nødvendighet for den som vil drive omsetning. Bua som var utgangspunktet for det hele, er still going strong, og overtatt av Johansens sønner, men selv om den er kjernen, selve det livgivende element, representerer den idag bare et beskjedent ledd i virksomheten. I årenes løp har

den fått tallrike avleggere, som hver for sig økonomisk sett betyr adskillig mer enn krambods-handelen. Ute på odden ligger en stor fabrikkbygning. Fra en av firmaets dampbåter losses der en deiget, grå masse i store åpne tønner. Det er «graks» — det som blir igjen av torskeleveren når tranen med vitaminene er trukket ut av den. «Graksen» blir til levermel, og levermelet er et efterspurt fôrstoff i Amerika, og et finfint gjødningsstoff for de franske vinranker. Akter om graksebåten ligger et fartøi og lossrer Møre-sild til sildolje- og sildemelfabrikken, og hele dagen, så lenge Lofotfisket står på vandrer levertønnene inn i trandamperiet.

Senere på året, ut på forsommeren, begynner produksjonen av torskemel. Da samles torskehoder — også kallet «stortingsmenn» — fra hele Nord-Norge i bjerg på kaien i Stamsund. Det lukter etter sigende ikke godt av dem, men det torskemel som lages av dem er under alle omstendigheter et verdifullt eksportprodukt.

På en liten holme utenfor fabrikken har Johansen sitt tankanlegg. Det er så rummelig dimensjonert at det kan ta største parten av det en tankbåt av gjengs størrelse kan frakte med sig, og fra dette anlegg forsynes en stor del av Nord-Norges fiskerflåte med olje. Ikke for det — han har et rummelig anlegg oppe i Tromsø også, og der finnes det dessuten en sildoljefabrikk som skal være enestående i Nord-Europa. Det er han som står i spissen for den. Enhver større Nordlands-kjøbmann driver jo også med en smule kullhandel og salthandel, og i det rummelige pakkhus på dampskibskaiene — og make til solid pakkhus har sannelig ikke Oslo — er der et innholdsrikt engros-lager. Så bør jeg kanskje ikke glemme at firmaet er et av de største norske eksporthus for tørrfisk, og for å gi en liten antydning av en målestokk for virksomheten, kan jeg nevne at ifjor hadde dets eksport av sildmel og torskemel til Tyskland alene, en verdi av over 1 million kroner.

Mens jeg vandrer rundt i sneslapset, minnes jeg en historie som stod i den tysk-leseboken vi strevet oss igjennom i middelskolen for tyve år siden. Historien

Kaien Stamsund

Stamsund.

FOR NORDLANDSPOSTEN
AV BR -

sprudlende vårens kilde i oss som en kraftig fornyelse, som en indre sols varmende og alt ondt beseirende flamme, en akkumulator for tro og håp — for liv.

Så går vi da her og teller dagene. Den første nyårssol er forjettelsen om en ny vår, et nytt liv sprunget ut i smått og stort av jordens ufattelige og dype skjød. Det bærer opover igjen, vi ranker likesom vårt sinn og kjenner oss atter i kontakt med dette noget, som gled vekk og blev mistet for oss, da vinterens hvite død kom som en åsgårdsrei, feiet alt liv til side og hersket med hård og kynisk velded over landet.

Våren, den gir oss alt! Og ikke bare oss mennesker, men alt det som har livets spirende kime i sig. Alt som er skjønt og edelt, som er varmt og fruktbringende av godt, det strømmer mot oss, over oss og inn i oss. Gjennom hver mindste po-

re, gjennom øine og ører ser og fornemmer vi vårens liv, denne skjønneste av alle symfonier, disse himmelvendte toner med takk og pris for ennu engang å se undernes under skje: liv som fødes i myriader av arter og former.

— I billedet hesten, ploget og mannen har vi våren levende-gjort, men kanskje enda klarere i mannen som går der med en bøtte på armen og drysser seden i den åpne, dampende muld. Han tror på livet, han venter gro og velsignelse etter sine henders verk og ved sine stille bønner til forsynet om nu og alltid å legge sitt atåt.

Året det begynner jo egentlig med våren, da dødens brodd knekkes og livet tar fatt med fornyede friske krefter. Da er det som selve himmelen slår sine gylne porter på vid vegg og lar det flomme over jord av lys og varme, av sang og fryd og takk-

sigelse, av vekst i kjærlighet og rik fold.

Og slik kommer våren til oss evigung den samme idag som gjennom titusener av år tilbake i tiden, og som den også vil det fremover i sekler. Den er årets store fornyelse for alt som bærer livets evne i sig — fra det simpleste bleke strå til mennesket. Alt og alle tar imot den i solens smil, i saftens og sevrens livgivende strøm fra de evige kilder jord og himmel i forening kan skjenke.

Med takk og bønn hilser vi våren velkommen. Uten den kan livet ikke leves, kan jorden med dig og mig og alt hvad skjønt og nødvendig er ikke bestå.

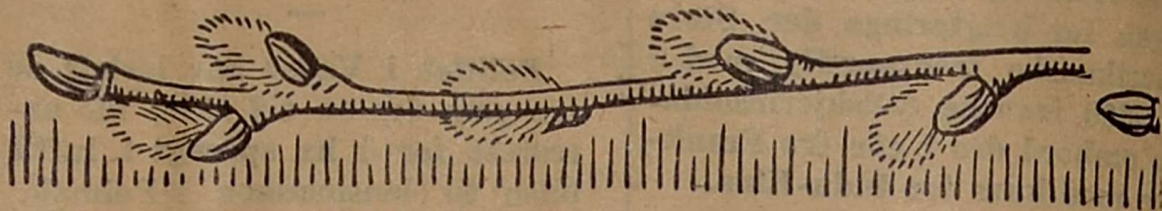
Ti våren det er selve Guds ånde over jord.

Br—.

De første grønne stråene begynner å titte fram i min gode solbakke. Det er korsmesse dag om våren. Bjørkekvistene har fått bittesmå gåsunger, men de ordentlige gjessene de har trukket sin flyvende plog nordover for flere dager siden. Og da gamle Enok så denne plo- gen under himmelvelvet, trakk han sin huve av og mumlet noen ord i sitt skjegg. Han ble med ett så religiøs. Og det lærte han av sin gode mor, gamle Bolette. Hun sa: gåstrekket mot nord, det er som vårens engler som kommer til oss. Ved gamle mor Bolet- tes hus, bare 2—3 hundre meter borte, har det fra Arilds tid vært en mellom- landingsplass for gjess i trekket, både nord- og sørover. Når gåseplogen nær- met seg denne myr ved en polle, ble det sang der oppe under skyene, det ble sving på styrefpærene og i en stor bue svingte plo- gen over plassen, dalte ned og tok marka, mens Bolette sto der med foldede hender og med bønne- og takkeord og ønsket disse vårens gjester velkommen. Alt dette lærte nok Enok av sin mor, at slik skal en gjøre det, være andektig, ta sin huve av og bli ydmyk.

Og nå har gjessene vært på myra ved pollen, forteller Enok. Det er bra lenge siden alt. De bare overnattet, så dro de videre, til det enda høyere nord.

Vår i bygda

De kommer bestandig med glede til oss, når de har sin plogspiss vendt nord- over, men det er noe vemodig, når de vender den mot sør, og gâsesangen er da liksom så stemt i moll, sier han, det er haustens toner, og gjessene gir seg da som regel bedre tid på myra her ved pollen, før de drar videre.

Våren er kommet, de første grønne stråene står her, som nevnt, i min go- de solbakke. De er ennå så blottende små, og i forgårs fikk de litt snø i «hå- ret», men det gjorde dem ingen ska- de, ikke det slag. De trives og vokser og formerer seg. Nå er det blitt flere dusker av dem. Våren har fått kref- ter i seg til å bre seg videre og videre, og snart har den erobret hele min sol- bakke.

Folk kjører forbi med store høyballer på sine langvogner, eller de går flere sammen og leier lastebil. — Høy fra Trondheim. Jo, det er nok så at det ble i knappest laget av egen avl. Ogløve og det hele, sa dyrevernforman-

noen er det jo som har «satt» på ei ku eller noen sauer mer enn de hadde for til. Det er jo slik en pen pris på melka, og i like måte på ulla — ja kjøttet også betales jo med gode pen- ger, spør bare dem som skal kjøpe det i smått hos slakteren.

Vårknipe — nei slettes ikke. Det er slutt med det, slutt med å åpne fjøs- døra for utsultede dyr. Det er slett økonomi å drive sulteforing, det vet alle. Og så har man jo dessuten dyre- vernet, som ved denne tid går om- kring med argusøyne på hver finger, hvis en kan si det slik.

En kone, kjent for å sette på for mye hver bidige høst, fikk her om da- gen besøk av dyrevernet. Hun hadde dårlig samvittighet, stilte seg brei og myndig i fjøsdøra og sperret vegen. — Ingen har noe her å gjøre, her er mit t fjøs, sa hun og var en truende furie. — Loven, sa dyrevernet, loven med

nen. Fløtt deg, kjerring. Lov meg du både for og bak, skreik kjerringa. Hun måtte flyttes med makt.

Resultatet var at lensmannen måtte tilkalles. Å, det ble en tilstand. To kyr ble beordret til slaktebenken, der- til fire sauer og to geiter. Og for de pengene disse magre slakt innbragte, ble det kjøpt høy til de andre dyra på båsene. Det hjalp ikke alt det kona freste og truet med både ildrakeren og møkkerræka. Og til hausten skal ho ha dyrevernets kontroll ved innset- tingen. Det skal ikkje skje, aldri i li- vet, ropte hun etter vernet, da det dro avsted med seirens palmer i sine hen- der. — Det skal aldri i evighet skje, og iallfall bare over mitt lik. Merk dere det: *mitt lik!*

Nå, fred er jo ei det beste — iall- fall i april, men nå som vi er kommet over på mai du milde, burde slikt som kamp i en fjøsdør ikke forekomme. — Men somme kjerringer er nå en gang slik. Før på tida var jo dette med vår- knipe, bunød, så alminnelig, at det ik- ke vakte større oppsikt om han Nils eller no Anneken måtte dra «bein og skinn» ut av sine fjøs, for det måtte også han Olai og ho Petrine og mange, mange med dem gjøre. — Det var en slags våronn, det med, i mange av bygdene.

Nå er det gudskjelov blitt en skam — foruten at det er den slettest mulige økonomi å drive sulteforing. Det er ikke tallet på kuromper og sauespeler det kommer an på, det som teller er melkeliterne i bøtta og ullrøyvene — og kjøttet på slaktervekta. Hvordan sto ikke de magre sauene og «åt av seg» den lange vinteren. Fikk de ikke høy, måtte de nøye seg med ull — ev egen kropp og av nærmeststående kamera- ters. Det var en ynke å se, akkurat som den gang kong Magnus måtte få sine øyne stukket ut. Der heter det at alle kvinner i gråt seg fjernet, men overfor en sulteforet sau eller ku, ei geit eller endog sjølvste gampen på stallen, der gråt de ikke, nei ikke det slag — i gamle dager, i den permanen- te og syndige bunøds tid.

Godt at vi er kommet over dette sta- dium i vårt jordbruk og vårt husdyr- bruk.

Jeg står her og ser på buskaper som slippes ut for å slikke sol og trekke frisk luft. — Ho, som her danses, en- dog de mest aldersstegne kyr slipper seg laus til en tango, og jeg vil ikke nevne kvigene og kalvene, som utfører reine akrobatikken. Det skinner vel- være av dem alle sammen. De strekker mulene mot vinddraget, suger våren inn — livet — og gjør så sine yre rund- kast. Og stolte budeier ser på.

Ennå finnes det noen her som hol- der på vinterlam. Nei, de vil ikke bøye seg for sakkunnskapen fra land- bruksskolene, hverken de lavere av rang eller den på Ås. Vinterlam, sier de, det er rette sorten. De er blant an- net mere motstandsdyktige når de slip- pes ut; og ikke minst er de mer mot- standsdyktige mot luskende rev i åsen.

Reven er en fan til kar, sa en bon- demann her om dagen. Han hadde li- ke over påske satt fjøsdøra si åpen for å lufte for buskaper, og så hadde han om kvelden glemt å lukke døra. Om morgenen var ikke mindre enn tre så omtrent nyfødte lam drept. To av dem var slept opp til skoggranda, det tredje lå på gulvet, alle med overbit- te struper. Klart at det var reven. Å men hvor den bonde siden har ligget på sporet etter morderen i den raue pels. Og i forgårs fikk han den på kornet. Vel, det kunne jo være at han rettet smed for baker, men alle revene er like gode, de er vårlammene og al- le bønders bitre fiender. — Nei, da er vinterlammene noe ganske annet — sier stabeisene som holder på det gam- le og lar vârene slippe til i august og september.

Det blir mer og mer å se av grønt, vårens og livets farge. Og der kom- mer så men Bastian vandrende i sin sponhatt. Gamle Bastian har denne

sponhatten fra den tiden slike hatter
var sommermote for alle bra menn, og
det er vel nå mer enn 10 år siden.
Omkring gaukmesse tar Bastian sin
sommerhatt på, den var hvit som en
svane en gang, nå er den blitt mer og
mer gul, men allikevel et vårens sikre
og ugjendrivelige tegn i vår egn. Bas-
tian gir katten i alle moter. Han har
nå denne sponhatten, og hver første
mai setter han den på hodet og går
med den frank og freidig til etter Mik-
kelsmesse. — Og så forresten, sier Bas-
tian, så leste jeg nylig i bladene at
sponhattene er blitt moderne igjen. —
Jeg skal få ho Kornelie til å vaske den
i Blenda, så er den like kvit igjen, si-
er Bastian, og svinger sin tredve år
gamle sponhatt mot sola og våren og
på alle veksters velgående.

For nå er det vår. Den er begynt
min gode solbakke, men den sprer seg
fort til alle vegne.

Ram.

Mai-brev

Til «Vesteraalens Avis»

Vårnærbeidet i Vest-Lofoten er så smått kommet i gang, men dere godtfolk vesterålinger og naboer sender oss fortiden litt for meget nordavind på halsen, og så kald som den er! — Likevel grønnes det ganske villig, og det dufter deilig av nyspredt gjødsel på potethagen, som noen allerede er gått i gang med å pløye.

Bare vinden vender seg og blir en mon mildere går det løs med våronna for fulle mugger.

Men det er, her som alle andre steder, altfor knapt med arbeids-hjelp. Jeg skjønner forresten ikke dette. Er der fester i bygda strømmer de store lokalene pakk full av ungdom som skal danse og ha det moro, men i økt og yrke er den som sopt vekk av all hjelp. Og de spør meg også, bøndene her omkring, at «kain du begrip kor dæ kain ha seg?»

Nå, det må vel bli en råd.

Det har den siste tiden vært kval nok på yttersida av Lofoten, og godværsdager har nesten alle fangerne gjort bytte og kjøtt for mange penger. Også småfisket kaster bra av seg, enten der nå egnas etter kveite eller flyndre, gjedd eller hyse.

Det er så bra med alt sammen, selv om det er noen som ergrer

seg over etterlikninga og synes skjebnen farer hardt fram mot dem.

Det store savn skaper vel egentlig bare mangelen på tre-materialer. Her sitter folk med sine ferdige tegninger for hus og heim, funkis og gode greier, og trenger så sårt et tak å krype under, men deres søknader går ikke gjennom nåløyet, det er som korka alt sammen slik. Murene står der som et håp midt i nybrottsteigen eller på den vesle tomta borte i bakken, men intet svar fra direktoratene. — Bare i denne bygda er det vel om lag hundre som har tomta og byggeplanene ferdig. De leser om Norge som et skogland, men de annammer ikke en syllstokk. Noen blåser nå skogen en liten marsj, og bygger sitt hus av støyp og stein, og tror der med Guds hjelp må bli utvei til et skjelter og en paneling.

Men hold nå i allfall opp med nordavinden, kjære vesterålinger. Den begynner å irritere oss ulite, og dere vil da vel ikke gjøre oss mannisk. Til gjengjeld skal vi sende dokker mild sønnvind, som varm og groende legger seg over egn og åker og gir spirende liv i muld og mark

Br--.

Under vårens himmel.

FILIUS-betraktninger over gamle men alltid nye motiver

å omgås mer eller mindre storstilte reiseplaner. Det vil si, det gjorde man engang, no er det slutt med det, jo, med dette også er det slutt. Livet farer så ille med oss, det gjør oss gamle og avfeldige, det stryker oss og klapper oss, men det også klapper oss, ja likefram slår oss. Og det kan også gå til den ytterlighet at det skraper oss, ja som med en hesteskrape. Slik er livet for svært mange av oss, og det er ikke annerledes. Og så trykker det oss ned i en stol, og der sitter vi.

Vi satt der gjennom den lange og kalde vinteren, mens vi stundet mot vår. No kommer våren snart, sier vi og forsøker fylle oss med de beste forhåpninger. Og da vil vi no som før legge reiseplaner. Ikke så store og vidløftige, nei, vi innskrenker oss til det minst mulige, bare bort gjennom noen nabobygder, til et annet distrikt kanskje.

Gamle gode fetter Julius i Trondheim skriver at han venter meg. Du må komme til Sankt Hans, skriver han, så skal vi ha det hyggelig sammen, friske opp en all verdens masse gamle minner, helt fra den gangen da vi bygde gjeterhus sammen i Oddan og fram til den gangen da vegene våre skiltes for no omlag 40 år siden.

Stakkars fetter Julius, han er jo i samme båten som jeg, han er trykket ned i en stol, sitter der og pensjonerer seg etter fattig evne. Falt for noen år siden ned fra et stillas, kom på sjukehus og holdt det gående i en halvannen måneds kamp med døden. Men han hadde gode leger på sin side — og greidde å hale seiren heim — til stolen. Og der sitter han.

— Du skjønner, skriver han, jeg

har denne krykken, velsigne den såvisst, men den er meg også meget av et kors, den er som en hopphelle på en sau, eller en fotstokk på en hest. Ja du husker vel, at i vår barndom der heime så hadde alle gårdens hester, og det var fire av dem, slike fotstokker festet til et av sine forbein, på det at de ikke skulle kunne fare for mye ut på vidotta. Men vi tok stokkene av og gjorde oss mang en god ridetur i det skjulte. Da lekte vi cowboy, og ble kastet av mer enn engang, men kom fra det med både livet og alle skrottens bein i god behold. Vi hadde jo ikke bidsel, satte oss bare rett og slett opp på hesteryggen og lot det stå til. — Hoppa «Monna» var den verste til å hive oss av, den var et skarn slik, slo opp, gjorde tvenkast, skjøt sin rygg opp i en bue, ja kunne gjøre den så krum som en grythank — og der lå vi mellom tøyene og var kastet av med både brask og bram. Ja du husker det nok altsammen, og at det var «Monna» vi helst ville ri, den var vår spesielle «cowboyhest».

Ja den gangen du... Om jeg da hadde falt ned fra det fatale stillaset, ville det formentlig ikke gjort meg den minste skade. Vi var som katter den gang. Du falt engang ned fra toppen av Hoggarsteinen i vår buemark, var det ikke et fall på sine gode 7–8 meter? og du falt ikke just for bløtt og behagelig, jeg trodde du måtte være knust, minst det, men du reiste deg, blødde litt hist og her, hinket på halvannen, og jo, det var ikke så aldeles fritt for at du også ynket deg litt. Og jeg husker du sa: «Ja Julius, no kunne jeg ha vært dau.» — «Ja», mente jeg også, «det kunne du så godt ha vorre.» Husker

du det. Men samme ettermiddag rendte vi opp den gamle halte reven, som vi så lenge hadde hatt i kikkerten, og fikk slått den i hjel. Og fikk oss utbetalt 1 krone og femti øre hver for skiinet. Det var disse pengene vi kjøpte oss hver sitt munnspill for hos kassehandler Mikkelsen, og dannet vårt musikkorps i gjetermarka. Og fikk vi det ikke så godt til på våre munnharmonikaer, at vi kunne spille til dans i jula, og fikk hver vår krone i spillemannspenger, samt hver sin sukkerkringle. Jo, det var gode tider den gang, og ungdoms mot og ungdoms gleder.

Men gledene de blir likesom borte på vegen, de riktige og gode gledene, de med barndommens blanke øyne over seg.

Jo, om jeg husker, kjære fetter Julius. Og jeg ville så gjerne komme til deg. Men jeg også er havnet i en stol, å, denne stolen som tretter meg så ut. Jeg er mange ganger ved å komme på kant med den. Den står der måned etter måned, det hele år og venter på meg. Jeg ser mer og mer skjævt til den. Jeg avviser den, gjør narr av den, ja likefram håner den i mine onde stunder. Flytt deg, sier jeg, du står meg i vegen, jeg vil ikke ha noe mer med deg å gjøre. Men den står der og tier innatt, står der og gjør seg gjenstridig. Dog jeg må jo innrømme at den er meg en god stol.

Og no er det altså våren igjen, våren med sine velsignede dager, og også sine velsignede netter, så lyse og så vennlige, de likesom kommer og tar meg i hånden og vil føre meg til et eller annet godt og hyggelig sted på jorda. Men ikke for det, det er da også et godt sted her hvor jeg for tiden har mitt sete. Og likevel er den atter kommet over meg denne lengselen etter å fare — over hav, gjennom ladskaper, reise og bli vekk bakom nesene, se øyene dra meg for-

bi, øyene med hus og mennesker, heim som står der og er til. Den gule stuen der sør på en Helgelands øy, den har stått der siden jeg for første gang for no nøyaktig 51 år siden. Den var gul da også, med kvite vinduskledninger og kvite novbord, og med blåmalte gangdører. Slik sto den der også forleden sommer, sto der og så på meg med sine vinduer. Og jeg så små barn leike på vollen. Det så jeg den første gang, men no er vel de blitt besteforeldre, og at det er deres barnebarn som no leiker her ved den gule stua på den pene øy.

Man blir nesten som toskete om våren. Sitter jeg ikke her og tenker på denne gule stua, dette menneskehuset langt sør på Helgeland. Og hva vedkommer det så meg, dette huset.

Nei det vedkommer meg ingenting, ikke spor. Men om jeg kunne dra det forbi en eineste gang til... Det er det jeg tenker på.

Så er det jo, alt tatt i betraktning, godt også å sitte i en stol og ha gjort seg ferdig med reiselivet, sitte her og bare drømmereise. Det faller også billigst. Jeg kan påkoste meg de sværeste billetter og stikke innom til mange kjente steder i verden. Var det ikke en pike jeg engang kjente på en dansk bondegård ved Limfjorden, Dagmar het hun og var bare 19 år, og hun kløbet og klistret så ubegripelig med ordene i sin pene munn. Vi måtte vise den største tålmodighet for å kunne forstå hverandre. Men ungdom og kjærlighet overvinner alt. No kunne jeg reist til denne pike, denne åkk sann, så gam-

le kone, og vi kunne frisket opp ungdomsminner sammen. Jeg var der som sjømann, husker du det fru Dagmar? Det var «skønningen may», og vi var så ung. Vi gikk og holdt hverandre i hendene og pratet uforståelige ord til hverandre. Og så skrev vi, og det gikk meget bedre. No sitter du med din lille jord og din store hønsegård og synger til dine barnebarn.

Nei som jeg tøver og drømmer no om våren. Men kommer meg ingen steder hen.

Så vandrer jeg møysommelig bort i nærmeste solbakken og har det godt der. Å så velsignet det er med denne nære solbakke. Jeg legger meg på magen og ser ned i graset, men jeg legger meg også på tyggen og stirrer inn i den blåtype himmel.

nn i denne evighetenes evighet av avstand. Pluto f. eks. ligger og ruller seg i ætern mangfoldige lysår porte. Men Pluto rager ikke meg. Derimot så legger jeg meg på magen og har de nære ting for mine øyne: Alt det småkrypet som no er kommet seg på beina, som strekker sine mødige lemmer og gir seg til å rusle omkring. Det yrer av liv, bittesmå liv. Men det kommer også en litt større bille sabbende, en traktor av tyngde og kraft som legger sin veg tvers gjennom dette villnis av små strå, og som tråkker under seg og er brutalitet i de små idyllene. Det er liv alle steder, gryende ungt liv. Der treffes no to maur og har en passiar sammen, før de går videre. Du skal se, tenker jeg, at det gjelder et stevne møte etter arbeidsøktens ende.

Jeg ligger slik på min mage i timevis, og blir mer og mer fortrolig med livet her i min solbakke. De små ting er store de også, skal jeg si dere, bare vi kan gi oss tid med å få øye på dem og leve litt med i dem.

Men så kommer Tordis, min to-årige sønnedatter, og trækker bredt og ødeleggende midt gjennom min zoologiske hage. Hun kommer til bestefar med sin dukke på armen, pludrer et slags «sammorsk» og vil ride på min rygg. —

Jo såmen er det ikke godt også å være bare heime, også no i vårens vakre tid, med liv i alle lundar.

Filins.

Fra brede bygder i Vest-Lofoten.

Kald vår, mangel på arbeidshjelp, kvalen «bort-reist» — men livet går sin gang.

Nei denna våren, du! Hvor bærer det egentlig hen? — Å, la oss bare ikke tape motet og miste tålmodigheten. Det er jo ikke noe særegent ved denne våren mer enn ved de fleste andre, den skal no igjennom alle disse «riene», det er påskeria, korsmessria, Halvarsria, skoklefallsria, og så endelig pinseria, og inn i mellom alle disse mer obligate riene, kan det så falle en og annen mere tilfeldig — og så har en det gående med survær og snøbyger, nattefrost og haglæliger og hele skalaen av tvertforskap og vårhefte. Sola står høgt i aust og sør og vest, javel, men nordvesten og nordavinden lig-

ger støtt og stendig i strak gallopp — og så er en like langt. Like langt bare! Ånei, litt framgang er det no likevel. En kan no ikke plent gi seg over heller. Jo, framgang, så det er det da. Markrensinga er alle sammen forlengst ferdige med, potetåkrene har de aller fleste pløyd og drillet, og så er det bare litt omslag i været — til det bedre, og potetene går i beredt og gjødslet jord. I mens en venter på at siste ria skal «forta» seg, er det mange som har begynt å skjære brenntorv, ja de fremneligste er alt no ferdige med denne parten av våronna, og kan se framtiden fortrøstningsfull i møte. selv

om der kullstreikes hist og her i verden.

Ved siden av kaldværet og midt oppe i køen av rier og fanteskap, har en så arbeidshjelpnøden, og den er såmen ikke den letteste av «riene» å få tatt knekken på. Barometret kan jo en dag plutselig gå opp på «smukt» og «stadigt», og termometret kan løpe opp over graderstokkstigen til både 15. og 20. trinn, men «ei handshjelp», det være seg fra kvinner eller menn, det synes være en «tusen umulighet» på langt sikt. — Hvor en går og står over hele bygda, møter en samme spørsmålet: «Du kan ikkje sette meg på en glunt heller ei veikje til sommarhjelp?» Men hvem kan i dag gjøre noen den beina — lite på glunt, og enda mindre på veikje. Her, som overalt ellers i landet, er det en større enn stor mangel på arbeidshjelp. På den gården der borte — den er på 70—80

mål og nokså tungdreven — går alene mannen og hans kone og en konfirmasjonsgjente. Mannen er dårlig til helse, og hva så? Ja, han gjør jo sitt beste, naturligvis. Men, sier han, helst burde jeg vel gå inn på stua, låse døra, legge meg på divanen — og la homla suse. — Og så på den gården der borte, gamle, arbeidsslitte folk, mann og kone, plus en tretten års gutt, og masser av ugjort arbeide, — men — ja hva skal en gjøre. — Og slik kan en stå og peke på gård etter gård — den samme historie: ingen hjelp å få. — Jo, det var da en som hadde løkka med seg ved sitt avertissement etter en sommar-kar og ei sommarjente. Ikke før hadde avertissementet stått i bla'e, så ringte det på telefonen, det var riksen, fra en bygd nordpå. En kar meldte seg på til tjenesten. Problemet med Kolombi egg var løst. — Lønn? — Kom bare du, vi skal nok bli enige om lønna. Og han kom — men med bare én arm. — Vell, noe er bedre enn intet, han ble festet, og det er utrolig hva denne enarmede får gjort unna. Men hvor er de med to? Og jentene? — Her står en mann og forteller meg: Vi har hatt 10 barn, no har vi bare den yngste, en helsesvak 16-åring til hjelp heime. Alle de andre, vekk er de, ingen vil ha gården, jeg må la den gå på fremmede hender.

Mest «ombrakt» ser folk seg med hensyn til torvonna. Slikt er ikke en-manns-arbeid, men likevel, hvor mange ser jeg ikke mutters alene også med dette slitet.

Hvor er så ungdommen blitt av? Det skal jeg ikke kunne svare på, sier en bonde, men vekk er den — her på landet iallfall.

Et nokså trist bilde, kan en vel si, dette med flukten fra jorda og heimegården. — Men de kommer kanskje heim en og annen gang på ferie. Joda, det gjør de da, mange av dem.

Men det er no vi trenger dere, no og bestandig! Du Harald og du Ranveig! Men å ro-

pe etter dere, det er vel som å rope til berget, det gir kanskje et lite skje men det flytter seg ikke.

— — —
Går vi ombord for å se litt på sjølivet er det akkurat no kvalfangsten som spiller hovedrollen, men denne fangsten har hittil i år vært nokså mislykket, ikke bare fordi været stort sett har vært hemmende, men mere av den grunn at det i disse farvann har vært meget lite kval i sjøen. — Men kvalfangerne tar det ikke så tungt med dette. De husker sagtens både den og den gang, og atter en gang, da de sopte havet rundt og rundt, om og om igjen uten å se så meget som antydningen til en blåst, og de mere svartsynte blant fangerne ordet da og sa: Ja, her ser dokker, kvalen er utrødde, og var det ikke det vi sa. — Men så plutselig var den der igjen i store droger, og en kunne hamre løs og skyte alt en orket. — Gruv ikke for det, glunta, her kommer nok kval i år også, sier han for toddybordenden (det er 17. mai og seinkvelds), og han er en av pionerene på dette felt. Kvalen går i «vinna» han, den har erinder mange steder, og dokker kan da ikke forlange at den evig og bestandig skal stå og borre her mellom Røst og Helligvær og mellom Skrova og Tranøyfyren, akkurat som om Vårherre hadde festa og belagt ham der. Han er da ikke som ei tjoret geit eller en hoppheilla hest. Han kan gjøre seg et «svessan» nord til Finnmarka, for å sjå på gjenreisinga, eller han kan ta seg en «trepp» over til Jan Mayen og Grønland, men te'bars kommer den alltid. Jeg er ikke minste redd for at vi skal kunne skaffe kvalkjøtt i noen millioner gryter i år også — og skål på det, glunta! — Og gluntan tømmer skålen, og er straks motigere til sinns. Når han, «gammelkjeften», som de kaller ham, har den gode trua, så — ja så tømmer de nok en skål på sitt eget velgående, og godkjøttmat til mange munnar.

Oliver.

Makkfloga.

Har du nogensinde hørt en fisker uttrykke sig, når han kommer ned til sin fiskehjell en sommerdag og finner den levende av makk?

Du har. — Vel, så behøver ikke jeg her å friske op i din erindring alle de forbandelser han da «kringkaster» etter den ufjelge, stadig summende og allesteds nærværende skapning makkfloga, alle fisketørkeres skrekk og dødsfiende i den gode varme sommertid.

Men nu kan det utysket bare komme an! Det har nemlig lykkedes en fiskeriinteressert å finne et ufeilbarlig — legg merke til ufeilbarlig — middel til utryddelse av denne ikke netop elskelige og elskede sommergjest. Midlet består av elektrisk tørkning av fisken, og det kraftige luftdrag som opstår ved tørkningsprosessen vil være sterkt nok til å blåse fluen vekk. Men metoden — sier oppfinneren — krever så kostbare anlegg, at den neppe vil få nogen praktisk betydning med det første.

Makkfloga får således ennu nogen år på sig til å ergre fiskerkallan ute langs kysten, hvor der næsten ingen steder finnes et lite elektrisitetsverk engang.

Jamen synes jeg å høre han Anders og han Eliaser stå nede ved seiehjellen sin en god, varm søndagsmorgen og pirke flogmakk med tollknivspissen og steike makkfloga av et godt hjerte.

At der ikke skulde finnes et probat og billig middel til dens utryddelse — i alfall hvor fisk henger til tørking!

Enok.

Mens Nord-Norge venter på sommeren.

PETIT-BREV TIL «FYLKESTIDENDE».

Skal det bli rene uåret for bøndene i Nord-Norge i år? Spørsmålet trenger seg inn på en med stadig økende styrke etter hvert som dagene går og værvarslingen på Tromsø ingen forandring til det bedre har i sikte. Hva var det, for eksempel, slags vår vi fikk å fornøye oss med? Hersket og herjet ikke nordavinden med sine sluddbyger, ofte også veritable snøbyger, akkurat som i februar eller mars og bød oss drikke den ene bitre skålen etter den andre. Våren til ende gikk vi hes og både biet og bad, og tenkte at i dag må vi vel ha tømt det siste bitre begeret, vi gikk her i dypeste tålmodighet, sådde våre gode håp, men høstet bare skuffelser.

I Nordland regner en St. Hans som døren inn til sommeren, solen har nådd sin klimaks og seller frydefull over oss døgnet rundt, ja det er som vi sitter midt i et solhav og vil nesten omkomme av lys, men kulden gir seg ikke, den er standhaftigheten selv. — Skal det så ikke bli sommer heller i år — spurte vi oss. Nei, kanskje ikke det, det hender jo i blant at den «fusker i faget» og lar oss godt i stikken. Våren fikk vi iallfall nesten ikke smaken av. Det ble midt i juni, og det snedde, snedde nesten hver dag og med ettertrykk. Folk fikk ikke potetene i jorda, og ikke grønnsaksfrøene heller, og i torvmyrene lå telen alentykk og solid som et panser. Det var en tilstand. Men verre enn alt annet var vårknipa i de mange fjøsene, «bunøa» som vi kaller den. Jo, den grep godt om seg og var som den onde sjøl. I mange fjøs var en strågitt, sultne dyr gav sine ynkelige lyder fra seg, sutret og var forkomne, og smått stell var det med unnavdrotten. — Hadde det nå vært som i gamle dager, så ville det vel vært en utvei, da røsket man lyng på haugene, skar tang og tare langs alle utfjærestrender og sparte heller ikke på bjørkeskogen, nei gikk på den med blankslipte tollekniver og bundtet seg store bører av det fineste riset. Men nå gjør man ikke slikt mer, nei for vi er kommet så aldeles bort fra det, sier en eldre husmor og budeie nord i Vesterålen, vi orker ikke umake oss til slikt. Og ikke høy å få sendt nordover fra de rike Trøndelagsbygder, iallfall så altfor lite, ikke en nødhjelp engang. — Det er så altfor lite av fraktebåter sies det, det er nød også på fraktebåter for noen gode laster høy.

Men hvordan det nå gikk til eller ikke, en fikk da berget buskapene ut på beitet — til sist, fler steder først like under St. Hans. Men hva var det for slags beiter, bare elendigheten. Det ble enda mindre av melk — og nordavinden plystret sine valser og masurkaer.

Så endelig kom omslaget, jo så

kom det. Og det var selveste St. Hansaften. Vinden var dreiet til sydost, og den fulgte sola som drev på med å skinne fra en blankskurt himmel, fulgte den til den sene kveld, altså solgangsbris. Nå kan det vel hende det ble fart på bøndene, restene av våronna ble skovlet unna, og velkommen skal du være du deilige sommer. — Men takk så visst! Herligheten varte bare et par-tre dager, så var en oppe i samme suppa — så nesten. Ikke slik at det snedde og sludde og sånt, men værsgod kle deg i vinterhyret, og vil du ikke bli frosset både blå og gul, og kanskje få en influensa på nakken.

Og slik fortsetter det. I skrivende stund, 2. juli, kjennes det nesten hundekalt, sydvest frisk kuling og sur skodde. Det er så meningsløst alt sammen, så bort i veggene. Og det sier også bonden Parelius her langt nord i landet, i en avdal bare et par mils vei fra svenskegrensen. Han har nylig fått muldet ned sine «Magnum Bonum» og sine «Gulløye» under et solgløtt, men før han fikk spent fra mærra og gitt den vatnet og havrerasjonen feide det en snøøyge henover hans svakt grønne enger og svarte åkrer. Og hunden han må vite hvordan dette skal bli skapt sier han og spytter i harme og forargelse. Oslo og Toten og Nøtterøy og alle de steder du nevne kan sørpå har det varmt, ja har det nesten glohett, mens vi nordlendinger må kle oss i både votter og tjukktrøye for å berge helsa. Merkelig til et land har fått utlevert, fortsetter Parelius bonde, han vil riktig prate og lette av seg en god tyngde av ergrelser. Det er nå spørsmål om det ikke ligger noen tusen kabellengder for langt nordpå i verden.

— Det er enda verre nordenfor her, sier jeg og vil legge ham et slags plaster på såret. Jeg kommer akkurat der oppe fra og gikk til knes i snøskavlene bare et steinkast fra godtfolks bislagdører, og i Finnmark — ja der kunne samene fremdeles kjøpe i mulk.

— Jeg estimerer ikke nordenfor der kommer nå sommeren nesten aldri før ut på haustparten, og da er det mang en gang som at den bare «henter varme», så snar er den i snuingen. Men her i Sør-Troms og i Nordland, hvor jordbruket er tøydd opp til å være det fornemste og er stillet på hedersplassen som modernæringen, her betyr det knall og fall når værgudene farer så uskjønnsomt fram mot oss, stiller seg med rygge til oss og blåser oss pakkfull av iskald polvind helt fram til den tiden da St. Hansbålene skal tennes og alle trollkjerringene rir på kosteskift eller sopelimer til Bloksbjerg. — Som nå med å få spadd opp brenntorven, jeg har ennå ikke fått

gjort det, telen vil ikke vike, den ligger fremdeles alentykk bare 10—12 tommer under jordskorpa. Vi kan hugge den, vil du si. Ja vi kunne vel det, men det er et seigt og slitsomt arbeide, og du må være så artig å betale 30 kroner for en åtte timers dag for å få det gjort. Da blir det dyrt brensel. Men torven må opp. Det er brenselnød i landet hører jeg, og når vi nå — i tilskudd til vår egen Spitsbergen-produksjon — må hente kullene helt borte fra Junaiten, så blir det vel en pris på dem som det overstiger menigmanns evne til å betale. Jeg ser av bladene at fler og fler kommuner er ute etter statsbidrag til brensel, men skal en nå på fattigkassa også slik? spør Parelius bonde.

— Man er jo begynt å sprengte torvmyrtelen med dynamitt, sier jeg.

— Går det an? spør Parelius, han har fått som et blaff.

— Det går fint. Man lager hull for ladningen ved å støte med et spett ned i teleflaket, men siste nytt er forresten at man ganske enkelt legger dynamitpatronene på telen og lar det smelle. En skytebas fra en torvmyr her ute ved kysten fortalte meg for noen dager siden at han i løpet av 3—4 timer hadde ryddiggjort for tele myr nok til minst 150 lass brenntorv.

— Det vil jeg såmenn prøve, og det i morgen den dag.

Da jeg to dager senere ringte Parelius opp i telefonen og spurte hvordan det gikk med å ta knekken på telen svarte han: Fint, storartet. Jeg står nettopp her og velsigner han Alfred Nobel. I morgen setter jeg og flere her i grenda i gang med torvingen — ja for jeg har straks lært kunsten fra meg til mine naboer, og nå skytes her og dundres bortover alle myrene, nesten som i Korea. Men vi er mer enn tre uker forsinket.

— — —
Trass i surværet, mislykket vår forsinket sommer kommer turistene til oss i flokk og følge, ja de formelig toger innover Nord-Norge, med båter, biler, busser og fly, og noen går visst også og gjør seg en ytterste anstrengelse for å nå opp i kaldværet. De trekker mot lyset som møllen mot en tendt lampe, og lyset det har vi jo i fullt mon, ja i heldige tilfeller hender det at sola vasker sitt midnattsolansikt rent for skodde og regnskyer og hilser sine gjester med et blussende gyllent velkommen. Særlig uheldig var han jo den libyiske sheiken, eller hva han nå kunne være, som kom hit ens ærend for å se nattsola fra Nordkapp-plataet, og fikk ikke så meget av sol at han kunne legge på neglen, enda han biet på fenomenet i nesten førti timer. Skuffet reiste han tilbake til sitt harem og sine egyptiske kjøttgryter. Men, sa han, jeg vil komme

tilbake neste sommer, og så smute han med et helt tangentbord av blendahvite tenner.

Nei så var han jo heldigere, har cubaneren med sin frue som kom til Bodø akkurat til rette tid, St. Hansaften, da vi fikk to—tre døgnsherlighet fra den blåeste himmel. Han og madamen var også kommet ens ærend borte fra Golfenland for å se midnattsolen, og som de fikk se den fra Turisthytta på Rønvikfjellet ved Bodø, den viste seg i all sin prakt og herlighet. Den var et stort gullhjul som rullet henover Lofot-alpenes tinder og takker der langt ute i nordvest og nord. De satt som fjetret, maken til et syn, helt utrolig, og cubaninnen gråt av begeistring, det gjorde hun virkelig, er det sagt. De tok seg to våkenetter for dette syn, for denne åpenbarings skyld, og ville ta den tredje med men takk så visst, da var alt grått igjen.

Vi skal ta mange cubanere til å reise hit, så de, vi skal komme med eget skip.

Jo, turistene uteblir ikke, de krysser seg opp mot nordavinden, denne bistre blåst fra polarisen. Nordtrekket er i full gang. Hvor har dere midnattsolen? spør de. Vis oss nå den. Hit med den! formelig kommanderer de. — Om vi bare kunne — både for deres og for vår egen del. Det lakker og lir, og sommeren vil ikke komme, men bare turistene. Og hva kan de hjelpe oss med av avling til våre fjøskrybber og våre matbord.

Men Nord-Norge er et på mange måter overraskelsens land. Det går ofte for seg i byks her oppe. På en natt kan vinden ha vendt seg til en mildere kant, alt skyter i været, nesten som troll av eske. Og så kan Parelus bonde gni velfornøyd sine grove arbeidsnever. — Men det blir iallfall en godt forsinket slåttonn, fjorten dager minst, kanskje tre uker

Br—

Trøstesløse værmeldinger nordfra.

VÅREN har sjusket og skulket over alle grenser heroppe i Nord-Norge i år. Noen dager omkring midten av april gav gode løfter og sendte et lite skred av optimisme innover denne lange streken av land som strekker sig nordover gjennom 7—8 breddegrader. De aller mest forhipne herrer kastet vinterfrakken og kalosjene og nynet noe om, at no livnar det i lundar, men de kom visst ikke stort lenger enn halvveis ut i tredje verset før de småhakkete tenner og måtte kripe i pelsen igjen. Vinteren var over oss pånytt i hele sin veldige majestet. 1. mai blev feiret i veritabelt snedrev mange steder, og selv om 17. mai vinket med et og annet forsonende solgløtt, blev det dog ingen glød å notere fra oven i nasjonaldagfeststemningen. Like efter dannet der sig lavtrykk både hist og her i atmosfæren her omkring — og siden har man måttet holde det gående med sne og sludd og kulde.

Bjerketrærne i undlendet skjøt efter etpar forvillede solskinnsdager omkring 20. mai knopper, og de fremmeligste av dem var endog iferd med å ta på sig vårens grønne kjole, men de fikk straks betenkeligheter, og ennu idag er det bare såvidt

en kan spore løvsprett i skogen.

Mest alt våronnarbeide må hvile, og imens fordriver ungdommen tiden med å gå på ski i fiolet — i juni!

Nei, maken til vår kan ingen huske, men så er det nu det da, at folk husker så kort, især når det gjelder været.

Inne på fjøsene står kyrene og rauter, sårt og langtrukket. De har nok sine grunner for det. For det første aner de at tiden for å slippe løs av vinterklaven forlengst er inne, og for det annet er det — iallfall i mange fjøs — fullgyldig grunn til å klage på kostholdet. Ikke slik å forstå, at ikke det i nokså dyre dommer innkjøpte høi fra Trøndelagsbygdene smaker liflig, men det er så sørgelig lite av det. Og Nordlandskyrene er ikke noen Ghandi, de vil legge i sig den av naturen bestemte matrasjon. Hver eneste morgen er matmor tidlig oppe og ser i været. Skal tro det er sol idag? Gud gi det var, sukker hun. Det går den aller sterkeste på nervene å trække der mellem dyrene og kjenne sig som en forbryter. — Nei, sol. — spør

etter vattull i geithuset. Nordvesten piler om hjørnet og klabber våte, ufyselig store snefiller opefter vindusrutene. Altså en ny dag i sut og gremmelse med stengte veier frem til våren. —

Kallen borte i sengbenken grynter og er i ulag, han med. Han har gikt i kroppen efter all nordenvinden, og er godt pengelens. De siste kronene gikk forleden dag over i høihandlerens lomme, så nu fikk nok Vårherre alene rå for det altsammen. Kreperer ho «Kranselin» og ho «Dropla», så er det nu iallfall ikke hans, kallens skyld.

Her borte i grenda er det bare en av bøndene som har radio, og til værmeldingene kommer de, kvinner og menn av huse for å høre et trøstens og husvalelsens ord fra meteorologene. De sitter der som til oppbyggelse. Noen av de andektigste, de med minste høistabene på låven, folder hendene. Så kommer Oslo med sol og alskens værlig herlighet, Bergen har også bare godt å si om sommeren, men efterhvert som radiostemmen kreker sig nord-

Dagsposten 16/6-39

över langs kystleden, faller gradestokktallene, for tilslutt å ende så å si midt i sneskavlen her langt nordpå etsteds.

— Dette er pinedød fimbulvinteren på ny frisk dette, sier han Lars, han hører ikke til indremisjonskretsen og har 6 nybåre-naut på båsen, er mest høilaus og eier nesten ikke slanten i lommeboken.

Det er nok ikke bare i atmosfæren det er lavtrykk i disse dagene her nordpå, det er minst like så slemme med dem her nede på jorden.

Men idag, 5. juni, er «han» gått over på sydvest, og det blåser til opimot kulingstyrke. Så nu kommer det an på, sier kallene, der de rusler hjem fra radioen til kveldens grynmelsgrøt, mens de prater og spytter og kjenner sig litt ovenpå. —

— Men ser du, annet enn et skitår kan det ikke bli, sier gamle Matilde. Hun hørte gauken gale i ramsvart skog igår, og så vet hun for sin del hvad for slags sommer det blir.

Kanskje får gamle Matilde rett. Det ser iallfall ikke lovende

ut idag med årveien for den nordlandske bonde. Men ennå er jo ikke alle chanser forbi. Det er det med sommeren heroppe, at kommer den god — selv om den er optil måneden forsinket — så kan den gjøre underverker både i kløvereng og potethage. Den arbeider både dag og natt med sol og alt som trenges av det som godt og grødegivende er.

— — —
Klokken nærmer sig 22 den 5. ds. — Værvarslinga for Nord-Norge, sier meteorologen nord på Tromsø, han er særlig dyp og dvelende i stemmen i kveld. — Vi lyttet anspent. Der kom det: Vestlig frisk bris til liten kuling, dreierende vest-nordvestlig og påfriskende. Det var noe slikt han forkynte.

Nordvestlig igjen! Nei, nu går det over støvlene!

• Mø-ø-ø-ø-ø låter det fra fjøsene.

Ku-ku, ku-ku, ku-ku synger gauken. Og skogen er svart...

Harstad i juni 1939.

Brandulv.

TORVEN er et godt greit brensel. Men det brukes lite av den i Saltendistriktet.

En må over til Lofoten for å finne de store torvbygder.

Torv som brensel brukes det ikke særlig meget av her i Saltendistriktet. Det er skogen som mest må holde for brensel, med litt tilskudd av torv enkelte steder, særlig i de ytre strøk, hvor det er mere sparsomt med skog.

Men tar en veien over Vestfjorden til Lofoten, møter en straks, og da sær på Vestvågøya, det store torvforbruk og de store kolonner av torvseter. I disse nesten skogløse bygder har torven gjennom flere generasjoner vært det eneste brensel, og den blir delvis brukt også i industrien, som f. eks. ved meieriene. Det er, eller rettere sagt har vært ganske store vidder av torvmyr på Vestvågøy, og kvaliteten er gjennomgående god, til dels utmerket.

Men myrene har vært sterkt beskattet de siste 60—70 år, og har derfor skrumpet betraktelig og betenkelig inn. Vestvågøy leverte i lang tid masser av brensel også til det brenselfattige Moskenes og Flakstad, før det ble mere almindelig å bruke kull. Det meste av denne torv ble solgt ferdig produsert, og hentet i åtringer og fembøinger. Prisen var nesten helt frem til forrige verdenskrig 2 kroner lasset (syv sekker), senere ble den forhøyd til 3—4 kroner, men da den kom opp i 5 kroner lasset, syntes «vestlendingene», som en lenger øst i Lofoten kaller Moskenesværingene, torvbøndene i Buksnes og Borge begynte å bli litt for nærige. — Nu er jo prisen for et lass torv ca. 20 kroner, og under krigen ble der vist betalt både 25 og 30 kroner lasset, uten prutningsmon, og uten at der ble satt noe krav til kvalitet.

Torvingen er et hardt arbeide, og ikke uten grunn blir den regnet som den tyngste om. Men så er den jo ganske kortvarig. Særlig hvis en var så tidlig ute at telen ennå ikke var gått ut av myren, ble det et slit, både med øksa og spetfet. Telen kunde være opptil en alen tykk, og hard nesten som jern. Torvonna vilde en helst ha gjort unna så tidlig som mulig og iallfall før midten av juni. Så fikk en heller hugge løs på og bryte med telen, som kunde trekke mye svette ut for en endelig fikk den løs og veltet til side, slik at stikkespadene kunde slippe til.

Daglønner (det var 10—12 timers arbeidsdag) for en voksen torvmann var omkring århundreskiftet kr. 1.80 opp til 2 kroner, og slik holdt den seg til krigsårene 1914—18, da den gikk opp i 4—5 kroner. Nu er dagpengene ikke under 15 kroner, men helst mere, opptil 30 kroner.

Ved denne tiden begynner torvsetene å reise seg bortover myrene. Flittige hender er daglig i arbeide med dette, fra jenten og gutten på 10—12 år opp til gamle bestemor og bestefar, som jevnt må sitte nedpå en stund for å «rette ryggen». Men torven skal opp av lompen, mens det er forårsørke, og helst være under tak eller i store stakker før slåtten begynner.

Utrolig meget torv er i årenes løp levert til de tilreisende fiskere i fiskeværene på Vestvågøy, titusener av lass. Selv foldværingene, hamarøyvingene og fiskere fra andre bygder, som hadde favnved med seg i flyttebåten til Lofoten, kjøpte seg gjerne litt torv de også. Den var jo så billig, og de

trakk den veltet av lasset ved rorbudora.

Nordosten de siste dagene har blåst godt på torven, og det lille av torv som stikkes også her i Saltendistriktet, er nu reist og gjøres hver dag mere brukbar til å stikkes i ovnen. I Leiranger stikkes der på en del gårder en del torv, og likeledes i de andre kystbygdene i Salten, men det er heller lite overalt, da veden utgjør det meste av brensel.

Men i torvbygdene i Lofoten vil folk «ikkje sjå deinan ve'en», som det er stadig arbeide med å sage og klyve. Det er så greitt med torven, den krever hardt arbeide i onna, men når den så er tørr og ferdig, er det bare å hente i sjåen eller stakken og bære inn — mens vedmannen sager og sager og klyver, og blir aldri ferdig.

Vårliv.

Nu ringer det til vår.

Landet vasker vinteren av sig og det gror i muld og spretter i skog.

Hurra for mai — livets måned!

Borte i åkeren går John og den gamle grå gampen og harver. Det skal suse i modne byggaks der engang på sensommeren. En erle løper elegant etter og nasker til sig alt hvad etendes er i den løsrevne muld. «Gråen» stamper tungt på brede hover og forhaster sig slett ikke og John lar tiden dreie, han også. Herre gud, det er da en lang vår, han kan så allikevel ikke så før etter skoklefalldagen. En vet jo aldri om der ikke kan slenge en frostnatt iblandt. — Og så trekker «Gråen» atter på og gjør sine vendinger over åkeren med filosofisk alvor og matematisk avmålte skritt. — Jo, det skal nok bli porøs jord der og sine gode fold byggkorn å treske til høsten.

På bislagtrappen står Malene og roper hjem til nonsmat. Solen skinner på hennes hvite forklær med bård i hardangersøm, og katta går fornemt over gårdsplassen mot stabbursdøren, der den vet muligheter til en musestek skjuler sig.

Men ute i haven legger et travelt beskjeftiget skjærepar siste «hånd» på det byggverk hvor skjæremor i sommerens løp skal klekke ut et halvt dusin skrattende og sladrende skjærebarn.

Å, det ånder slik av vår over alt, travel vår, byggende og groende, rensende og fornyende. — Om det så er gamle kårkallen, han Lars Jakob, så merker han at det ennu kan ulme i halvt sluknede glør. Han skulde gjerne ta dorgene og fare ut på vika etter kokfisk til middagsgryta; men så får han ikke lov av datteren, og må pent holde sig i skinnet. — Huff, de kvinnfolka! Men piskajo skulde han ha vist dem at han på tross av de 88 år enda kunde spenne i med åretakene som 18-åring — iallfall nu som det kribler av gjærende vår i skrotten.

Bare Mette Johanne går omkring og er så dunkel og mystisk i blikket, som bærer hun på en stor og skjebnesvanger nyhet — eller lengsel som vil sprengre den unge barmen hennes. — Ja, hvad gjør ikke Mette Johanne. — Hun ventet hver time å se et syn der ute i fjorden, en skøite som svinger om Barnasset, — og Erling som kommer fra fisketur.

Nå — hvad rager to unges kjærlighet oss. Den hører våren til — årets og livets vår — og evighetens med — —

Og der slår motoren sine taktfaste varselslag derute ved Barnasset, nettop som kveldsolen sender sitt rødmende godnattkyss over Dalbø gård — og over den lykkelige, unge, lengselsfullt ventende Mette Johanne — —

Men inne på skogen smyer en hare sig forsiktig frem av sitt skjul og undres på om det er rev eller gaupe i traktene der omkring, den skulde så nødvendigvis hatt sig en kjeft mat og en slurk vann nu efter en hel dags faste. Jo, den får våge det, slik vakkert og fredfullt det synger bort over i alle trærne, med triller og arier efter mesterkomposisjoner. Det kan da ikke være nogen død som lurar i en slik stund.

Nu som alt ånder bare liv og glede, takk og tro og velsignelse. —

Omkring poteten.

Det går, skritt om skritt går det. Og nu er potetene i jorden, solen står gloheit over hagene, og så skjer det vel noe der nede i mulden. Nu går vi og teller dagene til St. Hans, da skal jo potetgresset alt være godt synbart. Ja, i de gode årene med tidlig vår kunde en jo alt da ha hyppet for første gang, men så vel blir det nok ikke i år, ikke svært mange steder i hvert fall. Men poteter kan det sagtens bli allikevel.

Jeg sitter her og minnes det året vi ikke fikk potetene i jorden før omkring midten av juni. Det var nok i høve av århundreskiftet, og vi hadde gjort fiskebyttet — den 12. juni, vel og vakkert fra oss, før vi kunde tenke på den del av våronna som faller på potetene. Det var slik en «pin-vår» det året, der hang mest hver evige dag snøfiller i luften, og de falt forargelig våte og kalde ned på jorden og var menneskene til for-tred. Å hvor jeg husker folk gikk omkring gård i mellom og pratet uår og elendighet. Det var ikke ende på svartsynet. Men så drog snøfillene seg nordover, de for vintervegen, og regnet slapp til, og etterpå kom solen og strålte som bare den kan det. — Og blev det ikke poteter det året også? Det blev storartet med poteter. Ja, det blev det. — Jeg sitter her og husker akkurat det året fordi det var så ekstra, og dessuten så var det just nettopp den pinvåren jeg fant en and med åtte egg oppe under en steinhelle i skoglia. Nu er det slik med anda, at blir den funnet så kommer den tilbake til sitt rede bare for å grave over eggene og så rømmer den sin veg. Den vil ikke ha godt folks nese stukket opp i sine affærer. Men kan en da sine ting, så gjør en den lille kunsten å stikke en liten trepinne ned i redet midt mellom eggene, så vidt at den er synlig, og da er anda bundet til sin gjerning. Dette hadde gamle folk fortalt meg, og nu vilde jeg prøve lærdommen, om den holdt. Jeg gikk i spenning en halvannen ukers tid. Og så er jeg der igjen. Anda flyger opp, og i redet ligger der nu 16 egg. — Nu har jeg lært dere alle smågutter kunsten med anda som ruge-fugl.

Det var den store pinvåren dette hendte, da folk alle vegne gikk og pratet seg bort i uår og misvekst, — men så slo Vår Herre alt overende og opprettet en god sommer i Nordland. Det kan han sagtens gjøre i år også. Vi lyt tro det. Nett nu står solen over mitt hode og er så varm og så full av himmelsk herlighet. Og du vet nordlandssommeren med alt lyset, den kan gjøre underverker, selv om den er kort, og gjøres ennu kortere ved en miserabel vår.

Du får se etter potetgresset nu om noen dager, og iallfall så skal jeg love deg det friskt og grønt i muldskorper til St. Hans.

Brandulv.

Ostpassaten slått ut.

Omslag i været. Ost-sydostpassaten har omsider overgitt seg, den stryker oss ikke lenger kjælent om ørene. Men utholdende og frisk på levra har den såmen vært, som en ekte passat fra andre og fjerne himmelstrøk. Og takk, sier vi, det greier seg for lang tid med denne slags ost. Om det nu i stedet kunne bli litt mere av den igjen i Hønsvald-lenker lagte osten, den til å legge på kakeskivene.

Det har vært en hard tid å kjempeseg igjennom, mens passaten drev på, mens frosten bet oss med sine skarpe tigertenner, og vi gikk her og skuttet oss innenfor persianhuer og oppslåtte frakkekraver.

Her i Bodo har dere jo rene sommeren å kalle for, sier folk fra de indre distrikter. Nei, da skulle dere kjenne kuida inne på Fauske og i Saltdal og Sultjelma. Hva har byens 12—14 grader å bety mot våre langt over sneset og med en vindstyrke som ligger på omlag den dobbelte av her. Vannledningsrørere korkes til, WC-ene vil ikke fungere og setter folk i den største omstendighet, og husene må tvllholde på takene for ikke å miste dem.

Fimbulvinter har det vært, hverken mer eller mindre. Stør innlendinger på bybesøk.

Og på havet — båtene som kommer og går og anstrenger seg for å holde tritt med sine ruter, virker fantastiske med all sin overising, de er isbelagte til det ukjennelige. Er nu dette «Polarlys»? — og den figuren der borte i svingen ved Burøya, kan det virkelig være «Tordenskjold».

Men så kom mildværet og regnet og forløsningen. Det kom altså sammen i går.

Passaten er knekket for denne gang, men jamen var den en hard nøtt. — Det smelter og tiner, og ef forsonlighetens skjær legger seg over det hele.

Takk som spør, det går så ganske bra nu igjen. Sydvesten har reddet situasjonen for oss — i byen som på landet, ute i havskjørene, som i innlandet der gradestokkene hang blåfrosne og hakket tæner.

Kalle.

Og så våres det igjen.

Vår tid er full av makeløsheter, vidundrene står formelig i kø omkring oss, og ingen ting kan nu lenger for-bause den på alle måter blaserte menneskerase av idag. Vi leste nylig om det elektriske øie som en kjennsgjering, og på bordet mitt ligger det akkurat nu meddelelse om et preparat, som skal overflødiggjøre all søvn og hvile. Jeg skjønner bare ikke hvad folk da skal fordrive tiden med når det snart blir bare 4 timers arbeidsdag og 3 måneders sommerferie.

Men dette stykket skulde egentlig være om været. Det har også vært helt makeløst i den siste tid. På våre breddegrader hører det ialfall til sjeldenhetene at sommeren innfinner sig allerede i april. Det har den faktisk gjort i år, med sol, vindstille og en temperatur, som har drevet ennog

knapphullsblomster til å skyte friske knopper. Ja en eldre dame kunde ennog fortelle at en fjorårets N. K. S. mairoser av celluloid, som hun ved et tilfelle hadde stukket ned i en kaktusblomsterpote, nu festet rot og var begynt å utvikle sig til enslags valmue. Jeg skylder å opplyse, at vedkommende dame absolutt ikke har vært i Amerika, og om noen skulde finne på å tro at jeg har vært over there, så er det — dessværre — ikke tilfellet. Det hele fenomen skyldes utelukkende den drivende vår.

For en grotid!

En gammel bondemann, som strever med å nå de nitti, var innom mig igår. Han var næsten falt i staver over denne våren. Maken kunde han ikke minnes. Jeg minnet ham om 1895, men han bare rystet på sitt skallede hode og fastholdt at det var makeløsheten som nu var ute og gikk. Han var bare så engstelig for at det skulde bli for tørt å jora, som er næsten teleløs. For han kunde hilse og si at det vilde bli en ordentlig tørr sommer. Til støtte for denne spådom utviklet han for mig en masse gamle merker som han hadde, delvis som overleveringer fra avlidne fedre og delvis fra gamle årganger av almanakken, — det var dengang da almanakken ved «apokrypske» tegn og magiske sirkler gav grei beskjed om slikt — for de trolldommen innvidde. For øvrig hadde også bibelen adskillig å meddele om værlaget i de siste tider, de vi nu er igang med å gjennomleve, forsikret han. Og så blev det en lengere påvisning også av dette fakta ved profetier og åpenbaringer etc. — Da han gikk tok han mig i hånden og sa, at en lærer så lenge en lever, når en bare forstår å bruke sine tanker og øine. Og dette aprilværet har også sitt ord til mig, sa han og stabbet ut av døren med et slags «Mona Lisa-smil i sitt snehvite fullskjegg.

Jeg blev sittende der med en viss uhygge ved all denne overflod av sommer i april, og vil nu hilse det første, det beste lavtrykk med sluddbyger og sterkt fallende termometerstand som en befrielse fra denne uhyggelige forutsigelse om Ragnarokk. — Slik er det bestandig: malurt skal det være i gledesbegret.

Imens summer fluene, markene grønnes og gjødsellukten fra engene river forfriskende i nesen.

En kold styrt kan vi dog — om ikke før — vente oss 1. mai. Da pleier det gjerne å gufse fra rødtantrukne talerstoler — gufse av klassekamp og hat og knyttnevepartiparole — det nye slags broderskap.

Jeg vet ikke — men jeg kommer alltid til å tenke på brennesle en slik 1. mai. Og dog skulde det være naturlig nettopp da å minnes noe som bærer kjærlighetens og livets symboler i og med sig.

Men det kommer kanskje siden — som et mirakel i miraklenes tid. Og en mairose av denne edle arten slår kanskje, for alt en vet, sine første spede røtter i år — f. eks. på Torvet i Harstad. — Men da må det nu skje et stort mirakel, slik stengrunn det er dernede og med Elias Volan som «gartneren».

Toss

DET LIGGER I LUFTEN

Det ligger vår i luften, umiskjennelig vår. Våren avanserer, den gjør daglige fremskritt og utvikler seg. Naturligvis ligger vi langt tilbake her nord mot verdens ende, det gjør vi nu med alt, sies det, og det er forsåvidt orden.

Hos oss har vel bøndene ennå ikke sortert ut og lagt opp settepotetene, mens deres kolleger i Rygge, på Jæren og andre steder i den mere tempererte sone av verden allerede har fått dem muldet ned og garanterer oss ny-poteter ved den tiden da Sankt-hansbålene tennes og heksekjerringene rir til Bloksberg på kosteskaft, sopolimer eller hva de nu har for hånden, d. v. s. for bakken.

Men litt vårliv og en smule vårstemning kan vi da prestere også her oppe i nordenvindens og de lave graders land. Da jeg går spaserte på en vei, satt der en stær på en telefonledning i nærheten og sang til meg med en finale av ekvibrilistiske triller. Jeg skal si han fikk det godt til, og jeg måtte tenke på Jenny Lind og Erna Sack og andre damer som har det med særlig begavelse i halsen. — Ennu mer overbevist om vårens faktiske oppselling ble jeg fem korte minutter senere, da duften av vinterlagret kugjødslø slo meg i møte. En mann med en gul gamp i slede skjekkene drev med å kjøre den — ikke duften altså men selve dens opphav — bort til en åker hvis reiner stykkevis var såvidt synlig. Dette, tenkte jeg, er da et vårtegn som står for den strengeste dommer. Nu er han begynt å rugge på seg, bonden, også på våre kanter. Og det er jo slik på disse breddegrader at kommer våren sånn regelmessig litt sent og silde og hefter på veien, sammenlignet med f. eks. Rygge og Spangcreid, så kommer den desto fortere og kan nesten på et blunk sette vinteren ut av spillet. Og jo lenger opp vi klatrer på breddegradene desto kvikkere går det. I Finnmark er overgangen ofte på hodelulls, at fru Jakkola ikke får tid til å børste vinterstøvet av sommerkåpen, før den må tas i bruk. Det hender ofte der oppe at våren kommer løpende på strømpeløst og er andpusten som en olympisk ildbringer.

Jo, så synges der om vår, og så dufter den, frisk og foryngende fra en møkaslede.

Stille, hva ønsker du mer!

Ariell.

Innslag av vår.

Vi går og tenker på våren — det gjør vi forresten fra tiden lenge før solen dukker seg ned i havet et eller annet sted nede på Søndre Helgeland, for aldri mere å vende tilbake, iallfall ikke før en stund etter at vi har skiftet kalender og har stillet våre mer eller mindre bedrøvelige horoskop for den nye årets vei vi fortrøstningsfull skal trække videre etter, på jakt etter den lykken, som stadig frister oss til nye anstrengelser, men som også like stadig leker blindebukk med alle oss som ikke er så heldige å få 11 eller 12 riktige i Norsk Tipping A/S eller som slumper bort i det til ekteskap med en rik enke.

Vi går og tenker på våren, og stunder mot den, selv om vi av bitter erfaring vet at akkurat da setter nordavinden og nordausten inn med fullt orkester og gir oss gåsehud både på fingra og på snyteskaftet. Men stunder gjør vi nu likevel. Det er så rart med det, våren gir chanser til så meget. Da livnar det i lundar, lauvast i lid, og vi blir likesom så yr i sinnet, forynges og aktiviseres, uten noen slags tilsetning av eleksirer som der reklamers for. De er vel forresten ikke mere effektive enn de tinkturene som skal få håret til å gro og reise seg — om så på en biljardkule.

I dag nærmer våren seg kjennsgjeringenes grensemerke. Vi går og har den i kroppen, selv om det ennå er litt for tidlig å løse på frakkeknappene eller lytte etter lerkesangen. Men ærfuglene parer seg, stormåsen har fått løst tungebannet og i morgen børster jeg støvet av min gamle stråhatt som jeg 17. mai vil lansere mote for igjen på strøket mellom Håndverkeren og Dronningens gates forlengelse mot den prosjekterte spuntvegg.

Samkorene står hardt i det under sine respektive instruktørers taktstokker, finpusser melodiene, for uten brist å lyde å kunne istemme de vårlige hymner, når de første hestehovene folder seg ut og ho «Dagros» står utenfor fjøsdøra og rauter av lvslyst mot det friske grønnsværet borte i bakken.

Da strømmer også alle versemakerne til sine parnas og finner forløsning, likegyldig om tante Ovidia ikke har fødselsdag akkurat ved den tid, eller bryllupet i Asen har måttet utsettes. Man dikter hensynsløst til ære for våren og løfter seg selv etter håret opp til en stemning som sprenger knappene i skjortebrystet og får øynene til å himle høyt over store Børvasstind.

Slik er våren, og den nynner allerede for å kunne ta tonnen klart og velstemt.

Ariell.

TJELDEN SPASERER PÅ ODDVÆR

Der begynner allerede å innløpe meldinger om ganske pålittelige vårtegn.

Det er alt flere dager siden man ved Harstad så den første grågåsflokken trekke nordover i den vanlige plogform, og omkring 9. mars ble den første tjelden iaktatt på Oddvær i Vågan, der den gikk og vadet nede i fjæra og pratet sitt «de-bit», mens den fant seg et og annet til å putte i det lange nebbet, Hans Gabrielsen, som så denne åres første tjeld der borte, forteller at han aldri før har sett den så tidlig på sitt sted, og man skulle således ha lov til å håpe på en tidlig vår.

De gamle sa at vårbudet i form av tjelden skulle være på Vågahella — den ligger et eller annet sted i Vågan herred — den 12. mars — enten død eller levende. Det er forresten også andre «heller» her nordpå man har det samme «ordtaket» om. — De gamle sa også at tjelden bar varsel med seg. Var man gift og så den første gang om våren bare en tjeld, ble man i årets løp enkemann eller enke, så man to, var det ingen fare for å miste sin «bedre» eller «verre» halvdel, og så man tre var det rene lykken, for da kom det noe i vugga før året var omme. — Var man ungkar eller ungmø og fikk se to tjelder, stod forlovelse for døra, men var man ensom og så bare en tjeld, ja så ville det være nytteløst å fri, det ble korga og forsmedelsen.

Nu kommer det an på i år. Hold øynene åpne, Tjelden er kommet til oss igjen fra Nilens bredder og fra Afrikas strender.

Nordlandspostens **Ap** Lørdagstillegg

Bodø, lørdag den 23. august 1930.

Av sommerens krysstogt under skyfri himmel.

For „Nordlandsposten“ av Br.

Aldri kan du treffe en bonde som er helt fornøiet med sin skjebne. Et eller annet synes han nok er gått på skakke for sig, og et godt stykke fra der det skulde være.

I sommer er det nu tørken her nordentjellisk som setter sure minner i fjæset. Det er blitt så urimelig meget for varmt for all grøden og for både kjyr og sauer, som ikke får en skikkelig drink til maten og forkommes i solgløden.

Omkvedet var det samme hvor jeg så en ferd i ferien — i Troms innland som i Vesterålen og Lofoten. Nei, nogen riktig bra ommer hadde det ikke vært, sa både Per og Pål, — og det enda de ikke viste sin arme råd med å husberge høiavlingene sine.

Utakk er verdens lønn, heter det, og han traff spikern bra på hodet som laget det ordsproget.

Nu skal man ikke fare urettferdig frem mot bønderne. De har det såmen ikke bra, de heller — ja kanskje de aller minst. Meieriopgjørene viser ialfall urimelig små tall for gjennomsnitt pr. liter melk, potetene er uforskammet billig etter sin næringsverdi, f. eks. sammenlignet med landsøl, og flesket trykkes i prisen både fra Chicago og Århus. En bondemann ved Harstad regnet ut på papiret, og facitten så virkelig overbevisende ut, at hvis bønderne skulde ha betaling for sitt arbeide efter samme måte som industriarbeiderne, vil-

Stod han fast så slog han bare efter i notisboken.

«Kan du presse no av den karen» — sa hun og slengte limen.

de produktene fra fjøs og kjeller bli så kostbar at — her bruker jeg hans egne ord — di ikkje vilde være etandes for andre ein jeneraldirektører, biskopper og styremedlemmer i Vinmonopolet. At bønderne i så tilfelle vilde blitt kapitalister på snaut fire sommermåneder, bemerket ikke han noget om.

Den samme Trondenesbonde hadde forresten mange tall å tumle med i sin notisbok, som det lot til han hadde med sig og flittig brukte både i stall og åker. Hele statshusholdningen var ravgal, mente han, og han hadde sine tall og facitter for det. I mer enn en time holdt han min interesse fangen ved sin utredning om hvordan en mønsterstat burde være anlagt og drevet. Stod han fast på et eller annet vanskelig punkt, slo han bare efter i notisboken, og der lå løsningen grei og tillitvekkende til de enkleste detaljer. Hans papirstat kunde vanskelig registreres under høire eller arbeiderpartiet, og noget i likhet med sovjetparadiset var det på ingen måte, eftersom det var bønderne i denne stat som skulde skumme all fløten. De var jo efter hans mening de nærmeste til det. Skattetrykket — det hadde det desverre ikke lykkes ham å borteliminere — skulde som nu de fastlønnede bære ho-

vedtyngden av, — særlig syntes han å ha utmerket appetitt på lærernes lommebøker. Min tiltro til hans stasmannskløkt og hans mentale tilstand overhodet rokkedes dog betydelig da han plutselig gikk over i astronomien, og spurte om jeg ikke hadde lagt merke til at almanakken de siste år var hakkende gal. — Da jeg måtte besvare spørsmålet benektende, slo han overbærende sin notisbok igjen og sa at jeg kunde komme igjen efter kvelltid, så skulde han påvise mig manglene og feilberegningene både ved flo og fjære og ved konstallasjonene. — Jeg har ikke søkt mannen i den anledning, og akter heller ikke å gjøre det med det første. — Han var makeløs til å være misfornøiet med alt, den bonden. Hvad raget nu egentlig flo og fjære ham, som bodde åtte kilometer fra sjøen og intet erinde hadde i strømstrie sund eller på småseigrunder, hvor det gjeller å passe «sja», som det heter i Lofotdialekten.

Det mest tragiske eksempel på tørkens herjinger har jeg fra en gård på yttersiden av Lofoten. Der fantes ikke lenger en eneste brønn som «holdt» vannet, og elven som «randt» gjennom gården var tørr som en ørkenvandrer, hals. —

Det første syn jeg møtte var en kjerring som dengte en guttunge fordi han hadde veltet vannkaggen. Nu var hele huset uten en dråpe vatn til nonsmatkaffen, og nærmeste brønn lå sju kilometer borte — båtvei bakom fjellet. — Tørst og sliten efter en anstengende marsj over fjellet, kom jeg ruslende inn på tunet til gården med den sinte kjerringen og bad om en dråpe å drikke. — Jau, kan du presse nokke ut av dein karen, så skal du få, sa hun og hev limen i bislagveggen og guttungen den annen vei. — Sinte kjerringer nyter det ikke å komme nogen vei med, vet jeg av erfaring og gav op å få slukket min tørst der i huset; men det blev ingen liketil sak å komme over et vannglass hos de andre naboene heller. Først i fjerde gården fikk jeg en skjenk surmelk av den liflige slags som får maven til å buldre som et gammel akkordeon og gjør hektiske angrep på hele fordøielsesmaskineriet. Overalt var folk optatt med å føre vann til gårds — til husbruk og til creaturene, og der var en økonomisering med dråpene, som skulde en befinne sig adskillig inn over grensen av Den syriske ørken. — Husdyrene så da også nokså forkommen ut og led øiensynlig under tørkens herjinger.

På Andenes var det blåkveite som dominerte, og på Dverbergmyra multene. Begge er inntekts-givende produkter der i bygden.

Men det blev ingen liketil sak å komme over et vannglass.

N O R D - N O R G E

REDIGERT AV REDAKTØR OLA BERG

Sommerdag

i en Nordlandsbygd.

Brev til
Norsk Ungdomsblad

Gammel bondegård i Nordland (Vefsen).

Jeg går og driver langs landeveien. Det er yrke og travelhet på alle bondegårdene jeg passerer. Slåmaskinene knitrer som mitraljøser (heldigvis så er det i Norge og ikke i Spania), hist og her høres bryneslag mot ljå, kvinnfolk går og breier gress eller vender høi til tørk og unger løper imellem og har det travelt på sitt vis.

Det er fin høitørk idag, efter noen tids vestavind med tåke og silregn. Sola ruller rund og amper over en blank himmel, det damper av den ennu fuktige jord og myggen er svært brysom, men iær kleggen, som plager hestene så de rister ergerlig på hodet og slår om sig med rompa til alle sider, — et fåfengt arbeide forresten, for klegg og mygg har fått en aldeles tigorsk rovgjerrighet og matlyst i denne varmen. De skal ha hesteblood, om det så skal koste deres eget liv.

Bygda ligger der så vakker med gård ved gård. Det surrer av arbeide og virksomhet overalt. Nu skal høiet i hus. Avlingene blir rett bra, omkring middels, sier man de fleste steder og er vel fornøiet. — Stakkars dem borte på Vestlandet som tørken har gjort høilaus — så godt som. Nord-Norge har hatt det fint isommer med passe både av regn og sol, kanskje litt for sparsomt med det siste akkurat nu da man hadde mest bruk for varmen. Men det går nok, sier folk og er slett ikke forferdet over noen durable regnbyger iblandt. De har da iallfall hesjene å falle tilbake på, så avlen skal nok i hus korsom det skikker sig med Guds vær og vind.

Der kommer presten med den gule fjordingen sin for karjolen. Han kjører i mak idag. Sitter vel der og nyter dagen. Velsigne arbeidet, hilser han over gjerdet og veigrøften til han Gammel-Tosten som svinger ljåen som en ungdom. Takk-såvisst, svarer Tosten og tørker svetten med skjorteermet. Er presten så langt oppe i bygda idag, fritter han og er lite grann nysgjerrig. — Ja, jeg skal til annekskirken til gudstjeneste imorgen, vet du Tosten. — Ja, det er riktig det ja, svarer bonden. Nu i onsens tid løper en så lett i surr med de åndelige ting. — Det var kanskje derfor du glemte å komme til kirken nu siste søndag, spøker presten og ser lurt på Tosten. — Ånei, kommer svaret, Dåkker veit han stod så utryggen med regnet, og vi hadde adskillig med halvtørket høi liggende i «kåer», så det var nu ikke så greit å forlate heller. — Nei, nei Tosten, en skal ikke glemme aaset i brønnen. Men måtte du dra det op da om søndagen? — Ja, men ikke før ut på eften. — Så slapp du altså forbi den synda — så omtrent da, klukklo presten og smattet på hesten til fortsatt småtrav i solsteiken.

Gammel-Tosen ser efter ham. Gemeinlig kar er han så «puritansk» i sin dom over menneskenes små villfarelser. Han ser det som arve-synd, og bra er det, tenker så Tosten, så ligger ikke de tre-fire høilassene han fikk raket og kjørt inn siste søndagseftermiddag lenger så tungt på samvittigheten.

Nu ho-er det hjem til middag, og fra et par

Går han ikke sør'i snart?

Efter almanakken og alle gode gamle regler for årstider og sånt skulde det nu vært sommer — så omtrent da ialfall. Men det stemmer ikke iår. Ja dere kan jo alle sammen selv se hvordan vi har det idag, den 5. juni. Juni, det ligger noe av varme i selve ordet, og så går vi her med våtter på hendene mens sneen driver oss om ørene. Vi er tydeligvis fremdeles på nordsiden av alt som heter sommer.

På fjøset står kyrene og rauter mot hvert lite gløtt av sol som stjeler sig frem mellom skyene. Deres instinkt sier dem at nu står det ungt grønt og saftig gress ute på markene mellom lyse, sprettende bjørketrær. Instinktet bedrar dem bare så sorgelig denne gang. Men ut vil de allikevel. De vil løs av klaven og den trange båsen. De er lei av å jafse i sig av det tørre høiet, som det dessuten er i minste laget av, og de har ett sig matlei på cellulosen — velsignet være den, såvist.

Hver morgen når budeia kommer inn av fjøsdøra sutrer de mot henne og håper: idag skjer det kanskje. Men de leser snart i hennes ansikt at det ikke er gode tidender hun kommer med. Gjennom de grumsete vindusruter kan de forresten selv se at det er vinteren som fremdeles hersker på jorden, og da så. — Stakkars gosene mine, sier budeia og har et trøstens og opmuntringens ord til hver av de klavebundne naut, som får sine tildelte rasjoner av mat — og må finne sig i sin skjebne.

Dette er i de mere velsituerte fjøs. Men det er mange hvor nøden sitter på dørstokken og griner mot en med sitt infame fjøs. Det er smertelig for slike budeier å gå til fjøset. I dyras øine leser hun bebreidelser og anklage. Og hvad kan hun gjøre. Det skulde jo vært sommer og utebeite nu, og herlighet og glede både for henne og de dyra hun steller med, og så er det slik som det er. Nordavinden uler om novene, og grønt gress — hvor finner en det. De moderne

almanakkene har ikke engang en aspekt til trøst og husvalse, og værvarslinga gjennom radioen er vekk over alle haugene. Og så står man der. På låvegulvet ligger det mest bare boss og skrot igjen av det som engang var, og kyrenes korsbein sprenger mer og mer på under det tufsete skinn. Mat, rauter krøttera. Ja, mat ja, mumler budeia og vet ikke sin arme råd.

Folk snakker om været. Våren? spør de, kor blir det av den? Ja, kor blir det av den, svares det. — Går han ikke sør'i snart? — Nei, han vil ikke gå sør'i. Været er blitt den rene nordpolsfarer, og farkussen han ta heile nordavinden. Man snakker om nittenhundreogstøtten og kors sig. Det var det året da værgudene utleverte bare en bitte liten porsjon av sommer. — Man hører om solstikk i København og vansmekkende troppen mellom Vest-Egyptys hvite sanddyner. Kom hit, her er det svale å finne.

Men det er håp i hengan snøre, sa kjerringa, hun satt på stabbursmønnet og fisket efter kveite. Og vi får håpe han snart går sør'i. Gjør han bare det vil sommeren være her som ved en trollmanns hokus-pokus. Alt står bristeferdig, og nordlandssommeren har en vidunderlig evne til å kunne sette ben under gror og vekst, slik at det blir ilmarsj over det hele.

Og selv om ikke Henrik Olsen har sagt det — han har i hele tatt ikke uttalt sig iår, så tør jeg tillate mig å spå at rett nu så går han sør'i, og så kan en overalt i gård og grend se det som nærværende billede viser kyr som jages på beite.

Å gudskjelov, sier budeiene, og kjenner kampestener falle fra sitt bryst. Og kyrene gasser sig i det grønne mens kalvene danser og lammene hopper og gjør lange avstikkere, så mor sau må hefte sig bort med å breke, mens den er ivrig optatt i sitt nye, kjære, frie forsyningsdepartement.

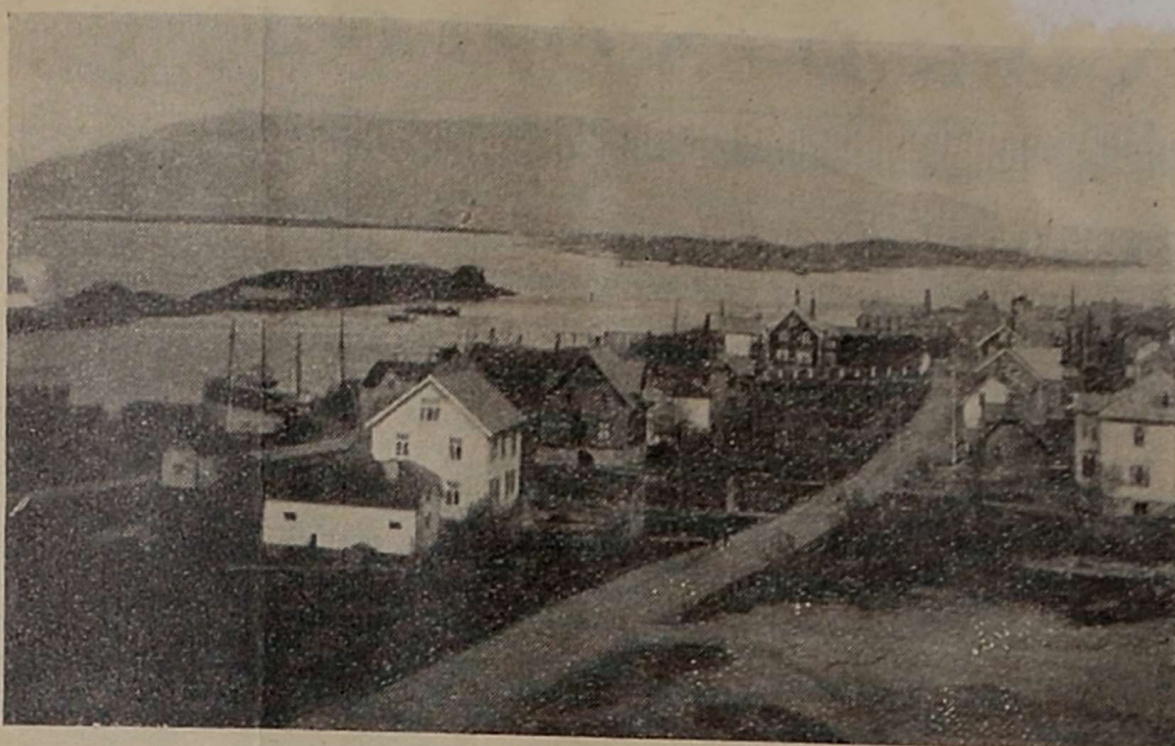
Og så er det sommer!

Brandulv.

Blandt Helgelands

øier - -

Nordlandsbrev til
«Norsk Ungdomsblad».

Billede av Sandnessjøen.

Helgeland er de tusen øiers land. Milevidt ligger de strødd utover — i den mest harmoniske uorden. Store og små. Hundreder av dem er bebodd, tusener er «befolket» av bare fugl og steinkobbe.

En reise mellom dette mylder av øier og holmer er meget interessant; time etter time, ja døgnet til ende kan motorbåten fare avsted, og enda blåner det i de lengst borte liggende småstykker av land.

Ytterst ute ligger fiskeværerne. Her går havet direkte på. Og Norskehavet kan vise alvor mangan gang.

På den flate småøia derborte bor det en enslig familie. Mannen holder på med noen garn nede ved båtstøen. Vi legger til og slår av en liten prat med gubben, som sikkert har rundet de 70 for en del år siden. Men allikevel farer fingrene kvikt gjennom garnets masker. Han er nok ute på jakt etter revner og rifter, og straks han finner en, er han der med nålen og bøter det sammen.

Tobias er pioner her på øia. Den lå der øde og tom inntil han for godt og vel 50 år siden «okkuperte» den. Nu er det blitt en pen liten

jordvei. En kalv danser borte ved det vesle fjøset, på naboholmen går det to kuer og beiter, og på en tredje holme har han sauene sine på gress. Den gulmalte stuen har have med en rogn i ene hjørnet. Den er nok det eneste tre herute. Jeg plantet året etter at jeg kom herut, sier Tobias og er øiensynlig stolt av «skogen» sin.

— Men er det stuslig mangan gang herute? spør vi.

— Å du veit nu det, svarer han og drar på det. Når uværet blir særlig hårdt og langvarig utefter hausten og vinteren, kjenner en sig nokså liten og forlatt herute. Men det har da gudskjelov en overgang med alt slikt. Og jeg elsker havet — ja stormene med, fortsetter Tobias og tar fatt med nålen i et maskebrott. — Det var særlig en novemberstorm for noenogtredve år siden som ikke vil gli mig av minne. Da gikk sjøen så voldsomt på, at vi trodde vår siste time var kommet. Dere ser nu stua deroppe. Den står da bra høit over havet; men allikevel slo sjøene rett som det var op mot den, raserte hageflekken og rev med sig gangtrappegelenderet.

— Men rognen da?

av de større gårdene kimer «suppaklokkene» med sprukken klang. Så skal det bli en liten kvil for både hester og folk, før det riktig går løs med raking og kjøring og høilemping utover en lang og varm eftermiddag.

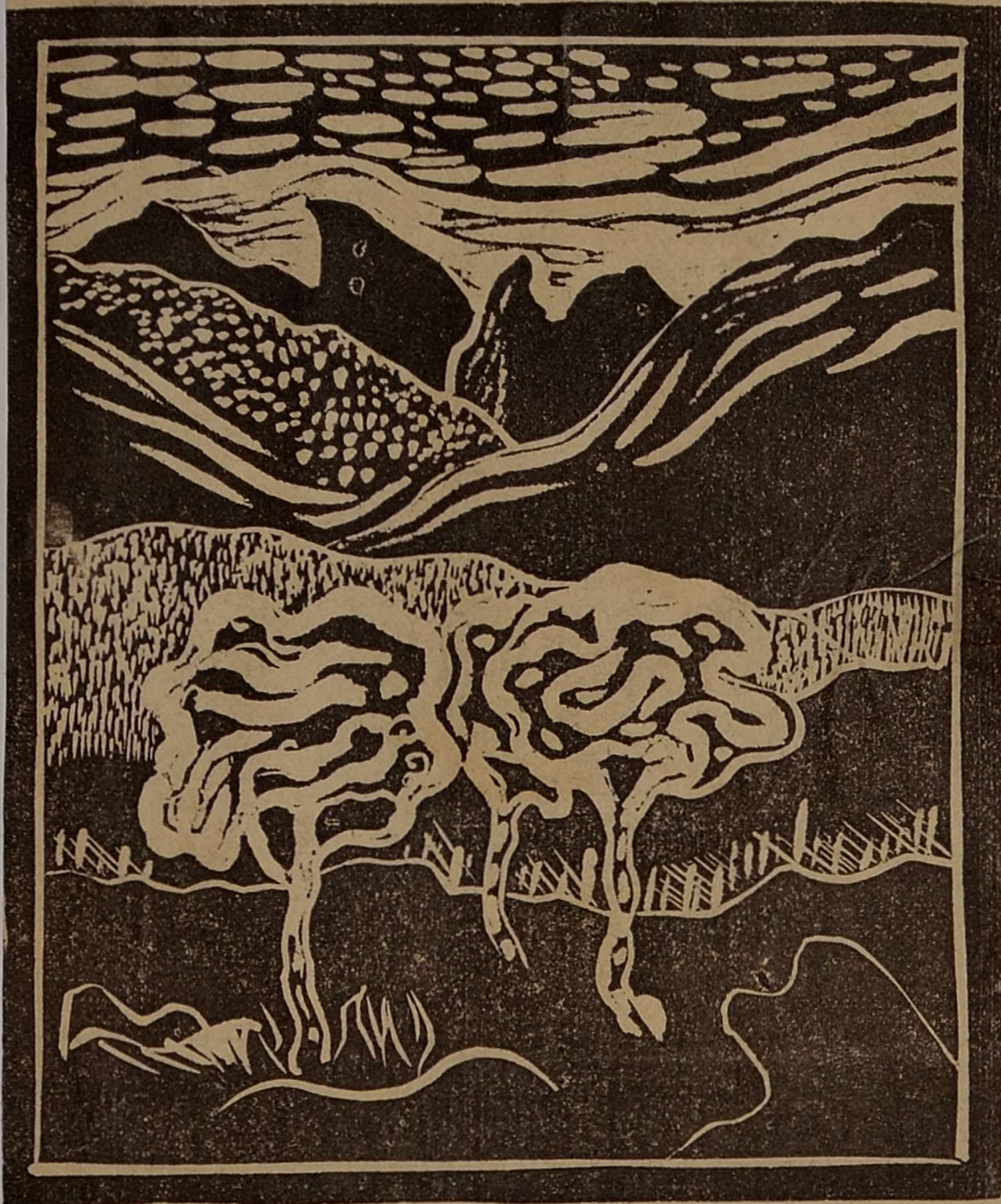
Y Middagstiden, mellom klokken 12 og 2, er alt som utdødd i bygda. Det er som om røken fra skorstenene smyer sig stilt til værs for ikke å

uroe. Bare nu og da lyder et hanegal, et lam breker borte i lia og får svar fra mor sin. — Så er det stille igjen. Bygda sover middagshvil men sola tørker høi og er til nytte på mange vis.

Vårherre arbeider for oss når vi sover. Det er så viselig og godt laget for oss mennesker.

Brandulv.

St. Hans — bålernes og festens lyse natt.

Sommeren er på sitt aller lyseste. Solen går ikke ned, dag og natt er uten merkbare overganger. Grønt er den dominerende farge. I skog og mark, i li og lund er det sang fra tusen struper.

St. Hans, sommer i nord. Bål flammer, røyk stiger til værs — men ikke får heller kan det skje. En får nøye seg med å tenke på bålene som en gang brente og la sitt slør over skogen og haugene.

St. Hans natt, du lyse og skjøne, du nettenes natt i Norden. Her går de på skjulte stier under friskt nysprunget lauv og drømmer. Alt er så ungt og så vakkert. Midnatt, men likevel sol, en flom av gyllent lys.

Navnet Jonsok virker kanskje litt rart. Det kommer av jonsvaka, våkenatten før St. Johannes dag. Jonsokhelgen varte fra middagstid jonsokkvelden, 23. juni, til kl. 18 jonsokdagen, 24. juni. At det ble brent bål ved solvervfestene er ikke bare en norsk skikk. Vi finner den hos alle germanske folk og hos andre av Europas folkeslag. For i folketroen hører ild og sol alltid sammen. Og våre fedre mente at de ved å tenne bål tilførte solen enda mer kraft. Men ikke bare av den grunn ble det brent St. Hansbål. Det var også for å danne beskyttelse mot all den trolskapen

som slapp løs da som under alle andre store festligheter. Jonsok var jo framfor alle andre fester heksenes og trollenes store dager. Da dro heksene på kosteskift til fjell hvor de skulde feire solfesten sammen med djevelen. Bloksberg var meget moderne blant heksene, men de kunde også nøye seg med å dra til Lyderhorn, Dovre eller til forskjellige fjell i Troms. Å møte disse heksene når de dro på jonsoktur, var like farlig som å komme ut for Åsgårdsreien ved juletider. Skyting, korsing, setting av stål og mange andre handlinger kunde beskytte kristenfolket mot overgrep av de uhyggelige skarene. Og husene og melkebuene ble prydet med friskt lauv, det måtte være rogn eller lauv av trær som hadde vokset på kirkegård, for lukten av nysprunget lauv skal ha vært rene giften for trolskapet. Brisk likte de heller ikke, derfor stakk en like mange briskekvister inn i fjøset som det sto kreaturer på båsen.

Ja, det var i de dager. No tror vi jo ikke lenger på slike ting, men de gamle skikker holder seg framleis mange steder, og kaster sin glans av helg og fest over solvervstiden.

Nettenes natt, St. Hans.
Velkommen!

O.B.
H.T. 1943

Fra Lofoten.

Nordlandsbrev til Dagsposten.

170 24/7 29

Dette er da makeløs til daarlig sommer. Nordenvinden vil ikke slippe taket, og igaar snedde det godt i fjeldene.

Holder det ved paa dette vis endnu en ukes tid, kan man skyte en hvit pind efter det som heter korn- og potetavling hernord. — Nu er det bort imot medio juli, og endnu er det bare saavidt potetplanterne titter op av muldskorpen, — og større opdrift synes der ikke at eksistere hos dem heller.

Like galt er det med kornakrene. De ligger der som den rene eiendighet og forkommes under en temperatur, som knapt holder sig over frysepunktet.

Det er sol alt veksterlig liv sanner, — og solen ser vi bare i smaa øieblink med lange mellemrum.

Bare høiavlingen lover tilfredsstillende. Velsigne græsset, det trives og befinder sig saare vel, selv med minimum av sol og mak-

simum av feiende nordenvind, som blaaser en gjennom marg og ben.

Naar landbruksdirektøren i sin beretning fornylig om utsigterne for aarsveksten utover landet anfører at den staar godt og lover bra grøde, saa mistænker jeg ham for at ha glemt det halve kongerike nordenfor Bindalsflesa.

Det var jorden.

Vender vi os til sjønæringen, er forholdet saamen ikke stort bedre for øieblikket. — Sælfangsten har git det daarligste resultat paa mange aar, Finmarks-fisket blev totalt mislykket, laksefisket maa nærmest betegnes som helt forfeilet, og seifisket lover nul op og nul i mente. — Og i like maate med Bjørnøy-fisket. Skøiter gaar og skøiter kommer til og fra Bjørnøy-bankerne, men alle har de den samme besked: Meget is, men litet fisk, og tap paa turen. — Saa er det da bare silden at knytte sit haap til. Foreløbig gaar ogsaa

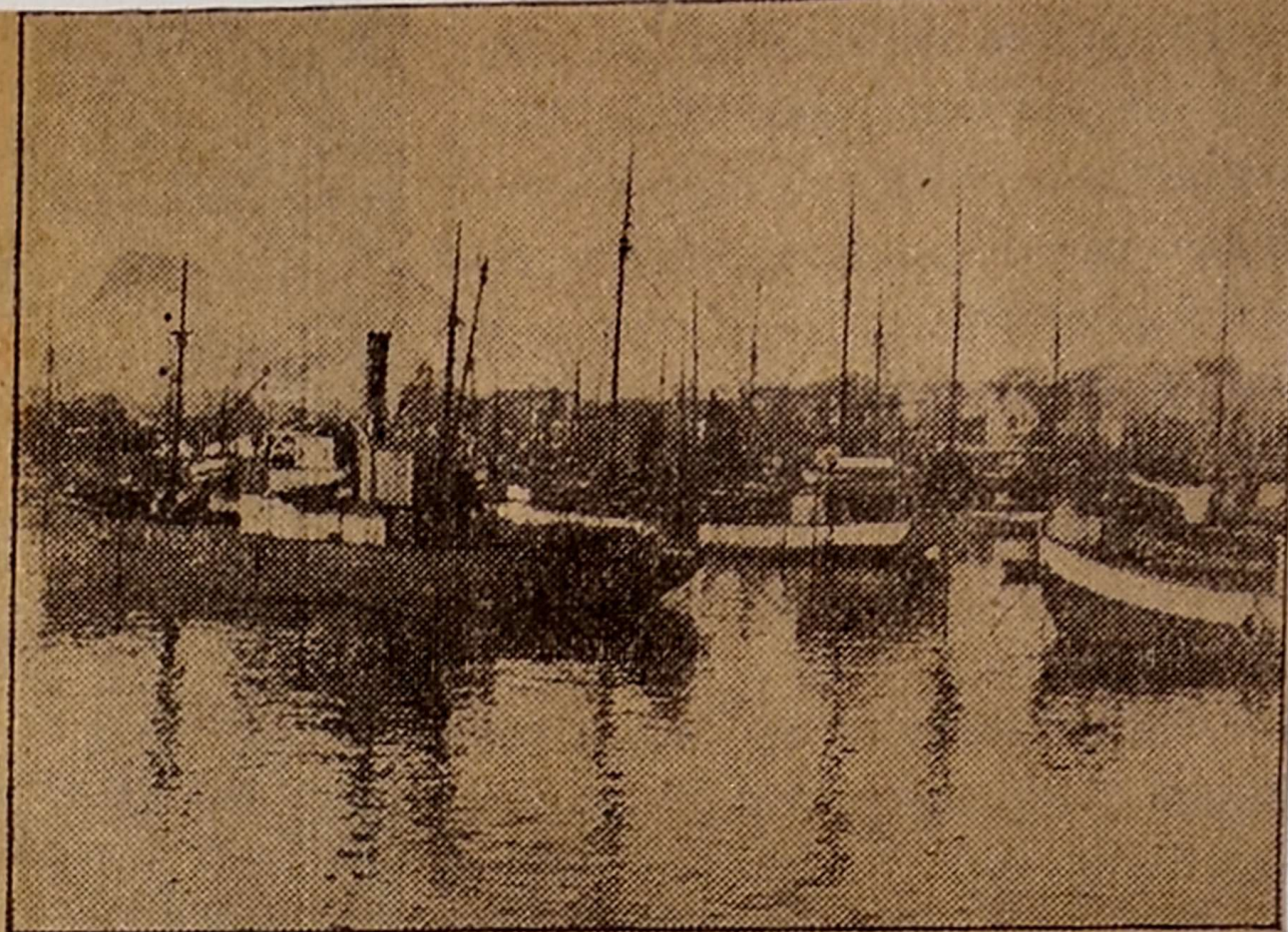
den bare i sparsomme stimer, men saa er det jo ikke rigtig sardon endda, — og fiskerne tror av sit hele hjerte paa et nyt godt sildaar heroppe. Der er tegn, som tyder paa det, ja, sier de, og en erfaren fisker farer sjelden vild i sine forhaapninger i saa maate.

Paa trods av al nordenvind og havskodde kommer dog turistene med sine flytende hoteller og pløier sin vanlige rute — uten en haarsbreddes avvikelse fra aar til aar: Torghatten-hullet, Trollfjord, Lyngfjord, Nordkap og Lofotalperne paa avstand. Tak, saa er man færdig med det og kan reise hjem og fortælle om det vidunderlige Nordlandet, som man bare har set nogen faa opreklamerte mirakler av.

Der findes dog en og anden selvstændig turist — og de hører gjerne til den britiske race — som gir en god dag i de obligate reise-

bureau-
rute
egen rute
med i sit
forvildede
forleden u
Senjen. Ha
av en fjeld
ste hans a
het. — S
geistret for
Senjen, so
terra incog
rister. Her
hadde vask
og over de
række. N
som forag
tindespids
ve Guds hi
fjorde ut
natur, som
barok søke
imellem sn
og ynde, h
Evaer ikke
Denne t

rev
en.

Fra Lofoten.

bureauruter, men som lager sin egen rute og lar tilfældet spille med i sit turisteri. En av disse «forvildede faar» mødte jeg her forleden ute i et fjordhul i Ytre Senjen. Han stod der og tok maal av en fjeldtop, som lot til at friste hans angelsaksiske ærgjerrighet. — Spør om briten var begeistret for disse tragter herute i Senjen, som er det fuldstændige terra incognita for grosset av turister. Her var da fjeld, sa'n, som hadde vasket sig, det ene bakom og over det andet i en uendelig række. Næringer som med grusom foragt styrter sig i havet, tindespidser som syler hul i selve Guds himmeltak, fjorde ind og fjorde ut i rad og række. En natur, som i vildskap og forrykt barok søker sin like, — men imellem smaa Edenshaver av idyl og ynde, hvor selv havernes smaa Evaer ikke mangler.

Denne turisten vil ha noget at

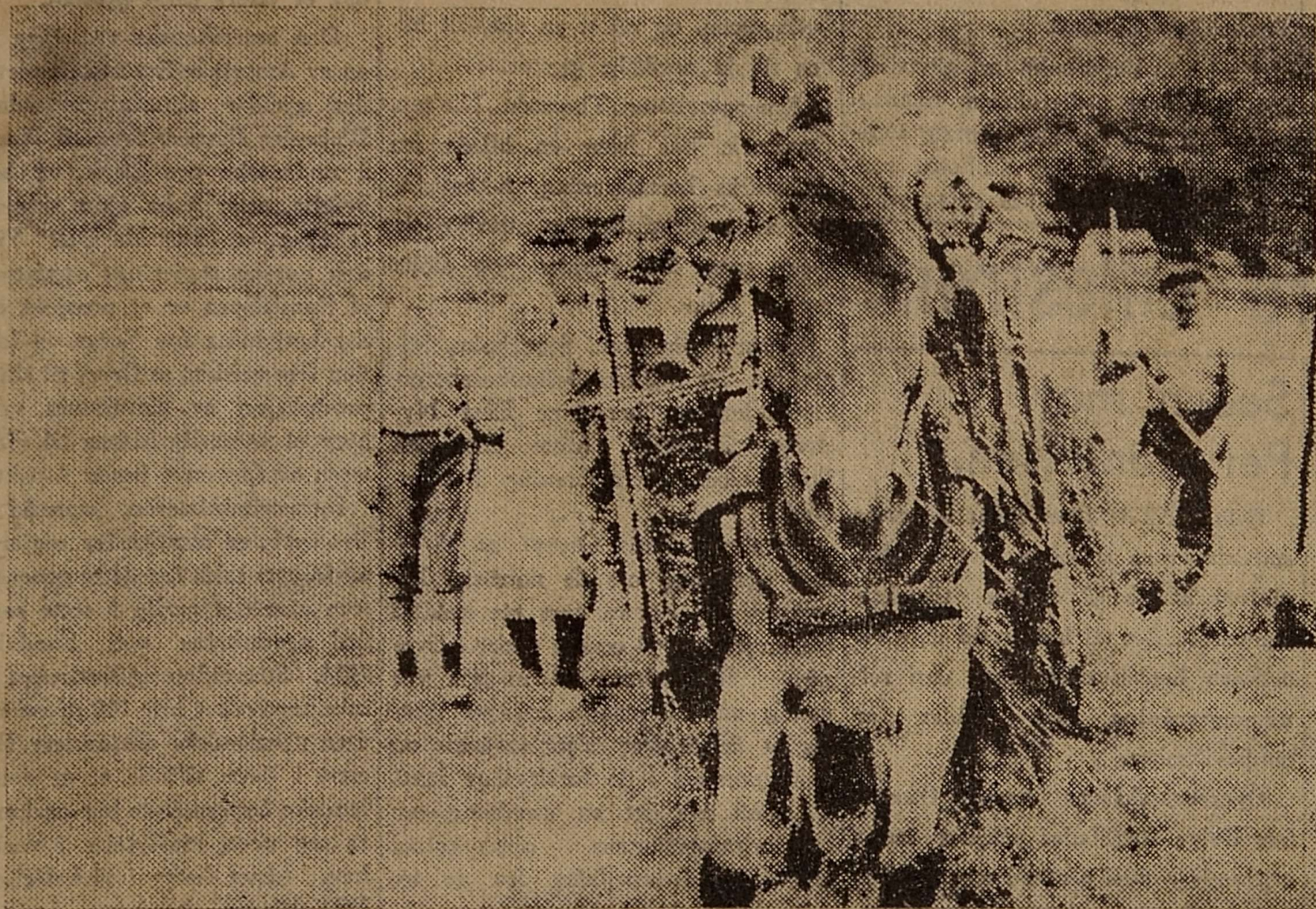
fortælle i sin klub i London, naar han kommer tilbake fra sin Nordlands-reise. Kanske vil det lykkes ham at faa kalfatret lidt paa de ensidige reiseruter her oppe, der er blit som en visernes gang rundt klokkeskiven.

Ta Ytre Senjen med paa programmet, ta Ytre Lofoten og Vesterdaalen med, læg turen gennem Troms indlandsdistrikter, og gaa ut i øigaren paa Helgeland. Først da faar man et nogenlunde paalidelig billede av Nord-Norges natur, motsætningerne i den fra ytterste nakne holme til overste dalkrok, de grønne græslier og de graasvarte fjeldstyrtninger, som kan faa en til at svimle ved synet — nedenfra.

Skift om lidt paa turistruterne og gjør rammen videre om det billede som heter «Nordlandet i sommernatssol».

Br—.

Sommer

Høy berges i hus på Godøy i Bodin.

De fleste av oss hadde vel faktisk gjort oss fortrolig med at det ingen ordentlig sommer ble i år. — Her passerte vi den ene merkedagen før og den andre etter, men like ille var det. Temperaturen ville ikke stige, ikke det bøss, og det ble ganske alminnelig, mann og mann i mellom, å snakke om uår. Gresset ville ikke vokse og potetene og alt det andre vi hadde lagt i jordens skjød, sto i knute.

Men så er det, sånn omtrent i den halvtolvte time, at Grønland kommer oss til unnsetning. Jo, det var virkelig Grønland denne gangen, vårt kjære og engang omstridte Eirik Raudes land, som ynkedes over oss og rakte oss en hjelpende hånd. Der borte begynte det nemlig for noen dager siden å danne seg et høytrykk, og nå var spørsmålet hvor dette trykket i det høye aktet seg hen. Til å begynne med sto det ganske stille, det betenkte seg før det stakk opp kursen og heiste seil. Retningen ble, gudskjelov, austover.

Freidig seilte det ut i Nord-Atlanten, bautet seg fram over Norskehavet og tok landkjenning sør på Helgeland. Og som det vinnskelige folk helgelenderne er kjent for å være, beholdt de ikke hele høy-

trykket for sin egen part, men sendte straks en god porsjon av det nordover. Det tok seg med flere knops fart i timen fram oppover til Salten, Ofoten, Lofoten, Vesterålen og Troms, og akkurat nå kaster også finnmarkingene både trøya og vesten og lar seg solbeskinne både dag og natt.

Hele Nord-Norge var reddet fra det, så omtrent, totale uåret som vi var begynt å gjøre oss fortrolig med.

Så var det bare å sette i gang med å hyppe «oppåt» potetene, såte brenntorven og smøre slåmaskinene. Hva kunne det ikke blitt av galskaper og elendighet for oss alle, om ikke Grønland hadde grepet inn og tatt hånd om hele situasjonen.

Nå er det kanskje noen som vil vite — vi er jo alle mer eller mindre nysgjerrige — hvor langvarig dette godværet vil bli. Herpå kan hverken meteorologene eller vi gi noe pålitelig svar, men etter alle solemerker å dømme vil høytrykket bli av såpass lang varighet at det meste av høyet kan bringes under tak, og få potetene og grønnsakene til å «blomstre» opp og trives. — Mere kan vi ikke love på stående fot.

Det gjelder om å henge i på slått-

marka og nytte denne vennlige Grønlandshilsen så godt vi evner. Noen åtte timers dag kan det ikke bli tale om i jordbruket de første 2—3 ukene, og ingen må forsøve seg, men være oppe ved andre eller tredje hanegalet, og køye først når sola går i sjøbadet nordvestpå.

Der står en bonde og slår med lja ved riksvei 50 et sted utenfor byen. — Det biter dårlig, sier jeg og stiger av min velociped. — Elendig, svarer mannen. Her er så mye grus og stein som bilene har sopt utover, så det nytter ikke å holde ordentlig egg på ljaen. Han haler beiarbrynet opp av lommen, spytter kraftig på det et par ganger og slår løs. Det blir den rene sommermusikk, Kverneland-ljaen synger som en liten kirkeklokke, og så slår mannen videre, mens han — mistenker jeg ham for — småbanner på «des-sen forargelige bilan» som lager grusrøyk og småsteinsprett overalt der de farer fram.

Vi slår fast at det ble sommer i Nord-Norge også denne gang. Sent kom den, men det gjorde også skipper Worse, og likevel kom han godt. Det samme får vi håpe for sommeren.

Sommer- og solskinsbrev fra Nordland.

Hundredager og herlig tid med svakt ebbende sommer. Turistene setter sitt preg på reisetrafikken og himlen er blå alle dager. På skibsdekket er det fullt av yanker på Nordkappstur, og alle har det travelt med å bruke sine kikkerter. Ikke den minste nyanse i landskapet skal undgå deres ransakende øie. Der sprøitet en nise på skår i kjøllvannet. — En hai? Nei, bare en nise, et fredelig dyr som nøier sig med småsild og hysemort til sitt middagsbord. — Og der? Skarver på et skjær, en hel avdeling med lange halser og sprikende vinger til tørk i kvelbrisen. Kikkertene frem, diskusjon, uenighet, fakter og atter kikkertbruk — inntil styrmannen kommer til og ordner affæren med skarvene. — En småbåtfisker på Vågsfjorden; han pilker hyse op av havet med sitt snøre og sin angel. Den lille kjeksbåt dupper og kaster og hiver sig i vestabåra. Turistene til rekken igjen. — Å gud så liten båt på så stort et hav, å, å. Dette må noteres og tas med i reisebeskrivelsen til Heraldene. Dristige folk de nordlandsfiskere, næsten som vikinger ennu. Jo, jo, det står om dem i håndboken — og Bojer kjenner de fleste vel også — — —

Det er et stadig mas på disse turistene fra de kommer gjespente ut av salongdøren om morgenen, til kveldsolen har gitt dem sitt rødmende godnattkys frem mot midnattstimen — langt nord i skyene. De kaver op og ned trapper, skjærer over dekket fra det ene rekkverk til det annet, strever med kikkerter og notisbøker og er op i forundring over hver eneste liten småting de møter på sin vei.

Bare en svensk baron og en skotsk hertug er urokkelige i sine fluktstoler under solseilet på øverste dekk. Hertugen er gammel laksefisker fra Finnmarkselvne, og ser på livet og naturen heroppe med den innfødtes flegma og fortrolighet, og svensken er optatt med en skisse — forestillende Gud vet hvad — som han ikke kan bli ferdig med. — Jeg gir mig i snakk med baronen og spør hvordan han liker Nordlandet. — Nå, sier han, jag har ennu inte set så mycket av det, skal ta det på nedtur från Nordkapp. Liker best å skåda tingene från nord, forstås. — Å, det var altså derfor han så systematisk ignorerte vårt kjære land, som på denne tur riktig viste sig fra den yndigste og elskverdiggste side. — Jeg skulde næsten ønske skodda — som kan komme som en tyv om natten på disse kanter — kom og tok baronens glede med å skåde landet från nord. —

I hundredagene pleier sjøormen gjerne å løfte sin manke over havflaten, men den er hittil ikke sett av noen i sommer — enda så varmt og godt det er både i havet og på landjorden. — Han Andor tror mest

den er utdødd, for nu har han ikke sett den på mange år, og før i tia var den jo rett som det var oppe og kikket på omgivelsene i august-varmen. — Og Andor har sikkert rett: Sjøormen hører til de utdøende dyreracer — både i fantasien og i virkeligheten.

Jeg lå her fornylig noen dager ute i havskjærene og ferierte. Jeg var dratt over fjellene til ytterste gård — med måsereir på klippene og teist og alke som så å si husfugler. Riktig et avhull av et sted hvor min vert var solo opsitter med kone og fire barn — alle over konfirmasjonsalderen. — Jeg er født ved havbremmet og må, når anledning gis, alltid utover for å høre durren av brenning og låt av havfugleskrik. — Men hvad finner jeg ikke med engang på stuebordet? «Norsk Ungdomsblad». Det hadde også kløvet over fjellene gang efter gang — og det skulde det værsgod få fortsette med, sa eldste datteren i huset, som var venn og holder av bladet. — Det er underlig med pressen, den krøker sig frem overalt. Ingen sti er for trang og bratt for den, intet hav for bredt, ingen fjelle for høie. — Det blev en prat om bladet vårt der i huset. Alle kjente de mange skrivende menn og kvinner i bladet, gamle Hanche, som de savnet så meget, og de mange, mange andre som gjennom årene hadde kommet og gått i «N. U.»s spalter. — De savnet Nord-Norgesavdelingen, som for endel år siden var så fyldig og likesom dannet en side for sig selv, en liten «provinc» i bladet, hvor man følte sig på helt hjemlig grunn og kunde «røde» sammen uforstyrret og en huskrok for sig selv. — Den bolken burde komme igjen, sa eldstedatteren og de andre i huset, like til gamlefarens, delte meningen om tingen. — Jeg sender nu meningen fra havskjærene videre til utgiveren i Oslo. Jeg tror «N. U.» knapt har noen mere ivrige og forståelsesfulle lesere enn disse folkene i X-gården bak fjellene derute i Lofoten. De rodde så gjerne den mils vei til poståpneriet for å hente bladet, når de visste det måtte være kommet, — og veien vinterdag var stengt over fjellet.

Sommeren glir mot september og høst. Grøden bringes i hus, svalen flytter og gjøken er taus. Og solen tar tidlig kveld i vest, der havet går stort og dønninglevende til syd og nord så langt øiet rekker — og enda meget lenger.

En herlig sommer å takke Vår Herre for. Full av sol og liv, grøderik og gavnlige for alt liv — —

Mens graset gror.

Vokser det like godt hos våre brødre omkring botnen av Vestfjorden, som hos oss her vest ved fjordkjeften, så nei min santen om det fins fnugg av grunn for klynk og klage — såfremt vi da ikke gjør våre hjerter til røverkuler og synder oss bort i rene fordømmelsen. Her vest på Lofotøyene arter sommaren seg slik, at det vil komme til å gå spurna om den langt ned i fjerde og femte ledd, — sol ene dagen, mildt regn den neste, og slik har det vekslet nå i lengere tid. Hva har så graset og grønnsakene å gjøre annet enn å vokse. Engene står fine og frodige overalt. Og bøndene, fra han med ho «Dropla» som sin hele buskap, til herren på hovedbruket, med sju-åtte naut og et mannsleift av et melkespann på meieribilen hver morgen — alle så er de på parti i det å gjøre seg store forhåpninger om et godt, ja et storartet landår. — Jeg snakket med Jens Jansa i går, han sto i potethagen sin og stridde med vassarven, og han sa: «Se på engen, Ola, se på den du, han står som ei brur.»

Om snaut 14 dager fra dato (2. juli) begynner slåttonna her vest. — Men folk er så «vanhjelpen». — Hvor jeg kommer i gårdene er spørsmålet: Kan du sei meg av en veikjeonge eller en gluntstrik til ei handsrekning i onna? — Jau, kan jeg svare, det er sagt meg der var fullt hus på danseplatten i Grøngrotta lørdagskvelden, og

i hver annen sving i veien møter jeg 2—3 på motorsykler i farlig fart. — Ja, der ja, lyder svaret.

Å, men så går det vel med onna likevel. Det er utrolig hva bønder kan prestere av slit, det er omlag grenseløst. — Her går det for eksempel en verkbruderen mann, jeg har de par siste årene sett ham moden for en kuranstalt. Jorda hans er på 50—60 mål og med mange vrie- og vrangle tuver, det er mest bare ljåslått, men Hans med hofta, som han kalles, strir seg gjennom våronn og sommaronn, — og her står han, skakk på sitt giktbruddne bein og peker ut et areal ved utmarksgjerdet, som skal pløyes til hausten. — Ja, for — sier han — der går eg nå over treskokanten i daumose, og i hvertannet bett står ljåen fast i eiteltuvene. Så blir det et lite f. . ., og så synder man seg bort i natt og fortapelse. Nå skal det være slutt med det — bare nå hofta ikkje vassner (blir verre).

Det er jern i slike folk, og det er typen. Hans med hofta som bærer over skredfusene og holder tinge oppe og på plass. — De sitter ikke på venteværelsene for en flis i fingeren, du møter dem ikke i veisvingene på motorsykler, og avisposten får vente på hylla under takbjelkene til på søndag.

Men gu'bevare deg for noen arbeidsnever og for en energi. De leer alt med fingra etter å kunne ta fatt på engen. Den står jo som ei brur. Lof.

Kald og våt St. Hans-moro i Vest-Lofoten

Alle arrangement, og særlig da alle festene er så vellykket så — enten de nå faktisk er det eller ikke. Når de kommer i avisen er de iallfall vellykket, hele bundten. Men om Sankt Hans-aften-festlighetene her i Vest-Lofoten denne gangen kan man under ingen omstendighet bruke ordet vellykket. For det var de absolutt ikke. Og det skyldtes ene og alene været.

Søndag skinte solen og formelig proppet oss med varme, himmelen var så godt som skyfri og det var de aller eiskverdige auspisier for St. Hansaften. Men ennå før en hadde fått kjøpt seg om kvelden og lest aftenbønna, ga værvarslingen oss et fingerpek om at noe skummelt var i emning. Det var Finnland som denne gangen ville oppvarte oss med et lavtrykk — noe som ellers i overveiende grad er forbeholdt Irland og traktene der borte. Men nå ville altså Suomi overta og skaffe oss en ergrelse på halsen. Værvarslingen sa at dette finske lavtrykket ville komme temmelig fort innover oss, og så det også gjorde. Allerede tidlig natt til mandag slo vinden om til nord, og den kom ikke tomhendt, men hadde tvertimot fanget fullt av ekkel og klam skodde, samtidig med at termometret la inn det ene revet etter det andre, og til slutt seilte nesten for bare stumpe-

Farvel du gilde St. Hansmoro. Ungdommen grinte, og ungene var nesten på gråten, og rent ilde ble det da moroa ut på ettermiddagen skulle settes i gang, for da begynte det såmen også å regne, ikke så overvettets meget, men klamt og irriterende, og dermed røk sjansen til å få gjort opp de mange gode bålene en hadde planlagt — av lyng eller tang i fjæra. Planleggere av rømmegrøt i det fri, og unge piker, fantasi om dans på vang og venge i nye blomstrede sommerkjoler, ble gjort fullstendig til skamme. Bare grobianer av eldre

bønder gned sine hender, de kan jo aldri få for mye av regn for sin eng og åker på denne tiden av året, og de tenker nå bare i fylte lader, i melkeproduksjon, stive potetpriser og i kålrabi og neper så store som mannshoder og fotballer.

Men tross det mildest talt meget ugunstige vær, var ungene allikevel i stor utstrekning ut på med sine mer eller mindre mislykkede St. Hans-bål, noen på hauger og heier, andre i fjærene. Toget av trollkjerringer, ridende på sine sopelimer eller kosteskift til Bloksberg, skulle ikke slippe usnertet forbi dette land av Lofotøyer, denne gangen heller, selv om Suomi var gått i ledtog med dem. Og allerede ved 18-tiden kunne en telle flere røyker til alle kanter som la seg flat i nordenvindskulingen og var så kainsk som overhodet mulig. Mens ungene spiste medbrakt niste og drakk limonade til — mens regnvæten silte dem nedover kinner og hake, og mens de småhakkert tenner og var blåfrosne på de små hendene som rysket våt lyng og dito tang og bar til bålet, som freste mer enn det fammet.

Noen av de voksnes fester måtte avvikles under tak, men det blir jo ikke som det skal være på en St. Hansaften.

Naturligvis var solen helt vekkt, og heller ikke antydningen til et lite fuglekvidder lot seg høre. Den eneste lyden, foruten vindens vedholdende susen og regnets plask, vi hørte på den St. Hans-moroa jeg var med på borte i et fjellskar med litt kledelig småskog, var en gammel morsau som rendte omkring oppe i lia og breket etter sitt bortkomne lam, og jeg tør ikke påstå denne lyden fikk stemningen videre opp.

Kort sagt, det var en miserabel St. Hans-aften her i Vest-Lofoten. Men den kan jo bli bedre neste gang, og til så lenge får vi leve i håpet.

Ariell.

Slåttonn og travle dager i alle Saltenbygdene.

Store mengder kvalitetshøy kommer daglig under tak.

50 måls engstykke i Bodø slått ned på 6 timer. — Fra alle bygdelag klages der over mangel på arbeidshjelp.

Rundt om i bygdene er det for tiden sterke innslag av sommerlige toner. Så fullendt harmonisk er de nu ikke alle, men sommerlige er de like vel og de kildrer oss i våre ører, mens vi vandrer under en renvasket og blå himmel og solen fyrer løs på oss med sine kaskader av ultraviolette og andre slags stråler og bruner oss indiansk.

Det er slåttonns tider. Sinte slåmaskiner biter seg fresende frem med bred kjeft gjennom saftige enger og legger et tykt grønt teppe etter seg. Mannen på setet sitter med hatten på snur og tømmer hesten hårfint langs kanten av det opprettstående gress som faller for de raslende knivene. — Det eldgamle innslaget i sommertonen er brynene som med lette anslag føres langs ljaeggen og lager små sprøde kling-klang, toner som fra en sprukken klokke. Det er ikke til å unngå, man vandrer omkring og kommer i en lyrisk stemning. Høyonna har nu engang sin egen sjarm og odør, og med slike dager som nu, går det virkelig an å leve, ja leve høyt.

HENG I, OLA NORDMANN!

Men travle dager er det for dem som skal berge sine avlinger i hus. Det er å nytte været og drive på alt det remmer og tøy kan holde — både for mann og hest. Man nesten blindes av svette, håret er vått som etter en dykkert og det drypper fra nesetippen. Javel, men heng i videre Ola nordmann, høytrykkene er ustabile og ingen kjenner dagen før solen går ned.

Slåttonna her i Salten begynte allerede før siste helg ganske «mannjevnt», og flere steder ble

det lørdag lagt ned store masser av gress, men for alvor tok den vel egentlig ikke til før mandag, da alle ljaer og slåmaskiner ble satt i aktivitet. Og siden har det gått på for full damp i alle bygdene i distriktet.

REKORDSLÅTT I BODØ

Ja i Bodø by også, for den saks skyld. Byen har nemlig fremdeles innenfor sine grenser et veritabelt gårdsbruk med storfe og småfe og alt som hører til ved en slik drift. Det er det gamle Riedls gårdsbruk, som nu eies av Normann Skoglund. Og Skoglund fikk vel slåtten litt faderlig fort unnagjort i år. Eiendommen er på 50 mål eng. Tirsdag ettermiddag ved 17—18-tiden hugg slåmaskinen inn på den svære gressdyna, og ennu før klokken trakk opp til midnattstimens 12 slag, var alle de femti målene slått av. Seks timer på en såpass vidde, det får en si er «amerikansk» og bra gjort.

SVARTNES FÅR DET GJORT

— Men kunne så hesten holde ut et slikt tempo? vil De spørre, som det dyrevennlige menneske De sikkert er. Hesten stod ganske enkelt i tjoret den og bare latet seg. Det var Einar Svartnes fra Soløyvatn som med sin traktor utførte dette arbeidsstykket, og holder kanskje, for alt det vi vet, en liten rekord. Tidligere samme dag hadde han feid av engene hos Brunnes og Mathisen, og fra Skoglund bar det til neste mann med gress på «stuvén». Svartnes får det gjort, «hesten» hans spør aldri etter pusterom, den plages ikke av klegg

og knott og går ingensinne trett. Det eneste den ber om er litt «drikke» av den riktige sorten, så traver den ufortrøden avgårde, time etter time og kjærer seg ikke om noe «pro!» før det som gjøres skal er gjort.

Einar Svartnes har fullt opp å gjøre med sin traktor i denne tiden, som begge er i virksomhet både dag og natt. Det er en god, og fremforalt en hurtig og effektiv hjelp han på denne måten gir bøndene, som overalt klager over mangel på arbeidshjelp.

DET BLIR MIDDELSÅR

Vi har foretatt en rask liten undersøkelse på gårdene rundt byen for å høre hvordan det går med slåtten og hvor store avlingene vil bli. I Rønvik sier man det blir et middelsår med høy, ikke mer iallfall. — Men der var jo antydning kronår, sier vi. — Det var jo det, men kaldværet en lengere tid satte gressveksten betydelig tilbake. Samtidig var det også for mye regn og for lite sol, så det tøyer seg ikke oppover et middelsår nei. — Men åkrene står bra, tilføyer bonden vi snakket med. Det var nokså mye ugress i dem en tid, men nu er de rensket og trives storartet.

— Noe korn til modning?

— Nei, det er det jo slutt med så omtrent.

— Potetene?

— Lover bra, i det minste et godt middelsår.

En bonde på Hernes vi snakket med, gir omtrent de samme svarene. Men han var ikke fullt så tilfreds med kornåkrene. Det kan vel skyldes at ikke alt såkornet er like godt.

HØYBERGING I STORT MON

Høytørken er prima. Hesjene vokser opp overalt og fylles, men en stor del av gresset tørkes vel på bakken. Det er dog flere som tross solsteiken foretrekker å hesje, høykvaliteten blir da noe bedre, sies det — og dessuten kan jo været plutselig slå om til væte. Bedre å være føre var enn etter snar, var det en som sa det på rim. — Det er utrolige mengder høy som i disse dagene berges under tak, og høy av den beste kvalitet.

Dette går utmerket, ja som kjepper i hjul, var det en yngre bonde som sa. Vi svinger opp og arbeider alt det vi orker — og litt til. Fiorten, femten timers ar-

Høyt på høylæss.

beidsdag, hektisk tempo og mas-
ser av høyllass over låvebrua. Ba-
re sola ville skinne videre og den
tørre austavinden blåse passe-
laber, skulle vi prise sommeren
og takke for godt år.

TRAKTORENE ER FINE SAKER

— Traktorene får jo fres på
slåmaskinene, sier vi.

— Fine saker, de traktorene,
kommer svaret. De legger ned
med en fart som nesten vil ta pu-
sten fra en.

— Det er skralt med arbeids-
hjelp?

— Ja det skal være visst, det
klages det over fra hele bygda,
svarer bonden og kjører videre
med sin sleperive.

MANGEL PÅ ARBEIDS- HJELP

til slåttonna er det nok mer
eller mindre i alle bygdene. «Vi
er så vanhjulpen», er ord en nu
kan høre i nesten annenhver
degård. Det blir derfor hardt å
klare seg gjennom onna. Men så
lenge sola skinner holder også
humøret.

Og sommerens tone lyder over-
alt fra enge. Kling-klang, sier det
fra Beiarbryne, eller kanskje det
er et smergel, mot lja som skal
kvesses og gjøres Gilette-skarp
for neste skårgang. Og slåmaski-
nene knitrer sinte, mens høyhjule-
te rakeriver samler fanget fullt
og duftende høy.

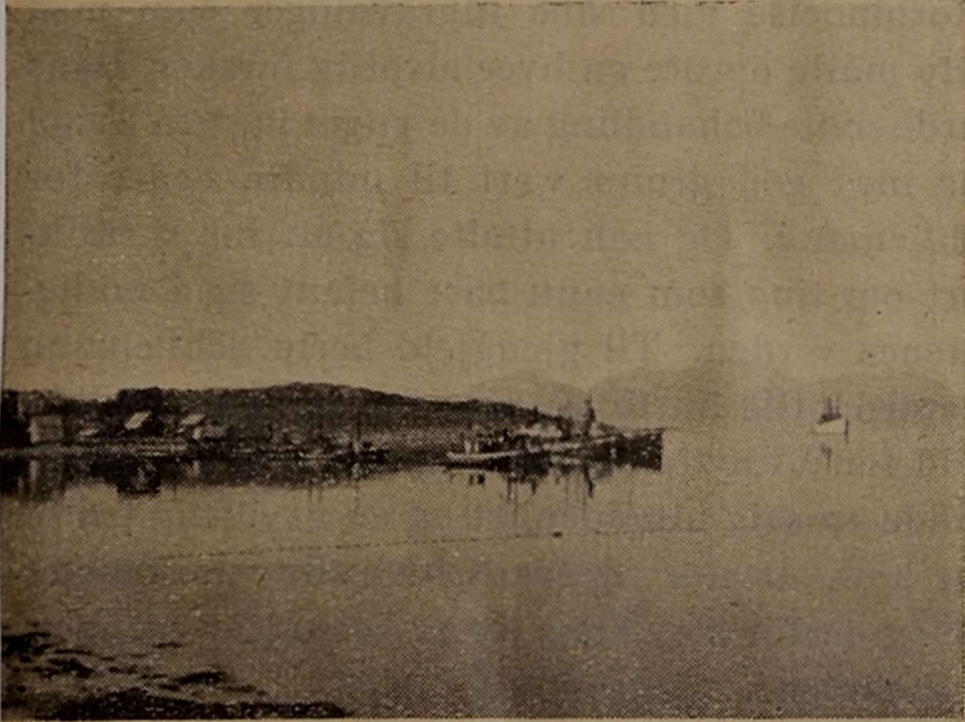
Sommeren som svant.

Forsinket feriebreve fra skjærgården.

Du deilige tid!

Jeg har rystet kontorstøvet av mine føtter og ligger på ryggen midt i en sandbanke på en holme og lar solen bake min syndige kropp, som etter hvert brunes og suger livskraft til sig fra den lysmettede luft. Jeg kan formelig kjenne hvor de ultraviolette strålene borer sig inn i mitt kjøtt og blod og fornyer livsmekanismens mange små hjul og celler.

Og så fredfullt som det er. Her på holmen er det bare en mann med sin kone og sine to små barn. Borte i Bumarka på naboholmen går det to svartside kjyr og gresser, 3—4 geiter holder dem med selskap, noen sauer peser i varmen og ønsker sig sikkert fri fra ullpelsen, og på tunet sitter den vesle puddelen og småbjeffer når jeg kommer i farvannet. Jeg er likesom ikke kommet på hatt med den ennu.

Sommerdag i Nordland. Ved Engenes i Troms.

Livet er deilig å leve her. All verden er kommet slik på avstand at en kan få være helt sig selv. I bokhyllen står det bare en gammel familiebibel og en salmebok med messingspinner, Hanna Winsnes velbrukte kokebok, Snorres kongesagaer og Robinson Crusoe. Ikke en eneste av disse mange fjasete romaner, som ender i drap eller ekteskap, ruin for børsspekulanten eller velstand for husmannsgutten som går ut i verden for å finne sin lykke. Et harpeleikstykke, ustemt og støvet, henger i et bredt linbånd på veggen. Det er mor i huset som i ledige søndags-ettermiddagstimer frisker op minnene på det fra hine ungpikedager, da hun satt herborte på en annen holme og lengtet etter sin Alfred.

Jeg er sláttekar sammen med Alfred og Mathilde, og vi har det godt. Posten kommer en gang om uken, men ingen av oss klager over det. Vår verden er her, og så får bare andre, Franco og Valencia, nøytralitetskomiteen og Mussolini, passe sitt. De kunde misunne oss godt. Vi mangler ingen ting. Hønsene verper egg, kuene melker til fløte og smør, geitene gir ost, sauene ull og i sjøen rundt om vårt kongerike vrimler det av småsei og hyse. Det er bare å ta noen åretak bort på sundet, kaste dorgene, så er det middagsmat i en-to-tre. Og slik mat! Man snakker om ferskfisk i Oslo og andre steder, men rettelig fersk er nu den fisken aldri. Nei da skulde dere sett og smakt den her på holmen. Den lever i båten, den lever i gryten, den lever — jeg holdt på å si på fatene, men da vilde dere nok ikke trodd mig, og sant er det nu heller

ke. Men god og fersk er den nu iallfall — fersk.

Kveld og morgen ror jeg sammen med Mathilde til bumarksholmen, der hun mjelker kjerne og geitene, teller efter om alle sauene er tilsvarende og fjelger sommerfjøset.

Og været er makeløst vakkert.

Ja i slikt et sommervær går det saktens an å leve, sier han Alfred og tørker svetten av skallen med skjorteermet. En mister jo nok så meget av energien i denne høie temperatur. Selv nisene og seier borte i sundet blir dovne og dorske, orker såvidt dra sig i skjøskorpen. Bare tennen og tjoarjoen er på ferde sent og tidlig etter åte og småsild. Og tennen er tallrik her i skjærgården. Det vrimler av den. Ærfugl med unger svømmer langs alle strender, og en og annen ørn farer også forbi. En har det aldri langsomt og ødslig på en holme i Nordlandet. Avisene kan bare holde sig borte. Det angår ikke oss herute hvordan «situasjonen» for tiden er borte i verdens mautuer. Det får bli diplomatenes sak. Vi slår gress og fisker småsei, spiser og sover, blir brune på kroppen og hvit på sjelen. Et sunt liv for både legeme og ånd.

Imorgen skal vi til gudstjeneste i kirken. Det er lang vei å ro. Milen og vel så det, sier Alfred. Men avstandene skremmer ikke her. Dagen er lang, og natten er like lys som dagen. Guds sol flommer over oss døgnet rundt.

Puddelen setter i med ilske bjeff, og løper ned til båtstøen. Vi løper alle fra nonsmatbordet for å se hvad som er tess. — Jo der lander det

en båt med to mann i. De har sekker og kasser med sig. — Alfred kjenner dem. Det er handelsmenn. De kommer gjerne hit ut en eller to ganger om året. De har kjoletøier og trikot, speiler og kammer, sikkerhetsnåler og skolisser, ferdigsydde forklær, voksdunker, parfyme i elegante små glass og mye annet rart. Det blir alltid litt handel av her ute på holmene, hvor det er så langt til den fastboende handelsmann. Jeg kjøper også godlukt på et grønt glass til Mathilde. Hun blir rent forferdet, hun har aldri sett på maken. Det er nu visst første gang hun har slikt i komodeskuffen. Hun må lukte med engang, og Alfred og småjentene og den 14 års Nils får lukte. Jeg må også kjenne for en herlig duft. Det er visst myrrha, sier vesle Anne-Marie og må absolutt ha litt på forklæsningen sin. Ja det blev så meget til stas med disse handelsmennene; de får kaffe og lefse, og gir sikkerhetsnåler og et lite rundt lommespeil attpå, før de drar avsted til neste bebodde holme i arkipelet.

Dagene går så ubegripelig fort. Nu er det bare 3—4 igjen av ferien, så bærer det tilbake til avisene og menneskehavet, «situasjonene» på Pyreneerhalvøya, i Palestina, det fjerne Østen og mange andre steder hvor konfliktene herjer og lager nervøsitet og børsspekulasjoner blandt menneskekrypet.

Velsignet være denne holme i skjærgården med bare stillheten og solen og noen helt enkle mennesker, akkurat slik Gud skapte dem. — Jeg kommer igjen til dere. Her er harmoni og fred og hvile. Her er all verden på avstand.

Brandulv.

Flott sommer i det høye nord.

NORDLANDSBREV TIL «FYLKESTIDENDE».

I år er det Nord-Norges tur til å kunne briske seg med fin sommer. Den vi hadde her oppe i fjor, var jo såvisst ikke noe å skryte av. På tredje uken viser værgudene seg fra sin aller vennligste side, renvasket blå himmel, sol døgnet rundt og akkurat passe høytørkevind. Og det kan vel hende her berges høy i hus i disse dagene. Hester og folk står i en enste damp av svette, og åtte timers dag — kyss meg i morra, det kan du gå til industrien med, sier bonden og tørker svetten med skjorteermet.

Det er også mye gress i alle engene, og mange av låvene står alt fullstuvet. Blir det ikke bent kronår med høy, så blir det i alle fall et godt, ja riktig godt middelsår. Jo, det skal ikke mankere noe på god mat for ku- og sau- og hestekjefter til vinteren. Og dokker skal ikke komme til å tryte melk i byen, sier en bonde. Nei det skal dokker ikke. Den tid er forbi, at dokker må gå med melkeboka og få bare et lite sinder i spannet dokkers.

Med det samme, sier han, dokker kjøper ikke smør? Ja jeg vil nå bare spørre. Er det ikke som utgjort! Nå ser det ut til at vi skal bli bli brennende inne med smøret. Og ikke lengere siden enn som ifjor, gikk byfolk, ja andre også forresten, og kjærba oss etter, om så bare en liter klatt smør.

Men da ville dere ikke selge? spør jeg. — Ville vi ikke selge men vi kunne jo ikke, det var på bok da, ser dokker, og Gud nåde den stakkar som uloves slapp fra seg ei mark eller to utenfor lovens bokstav. Og så alt nå denne tilstand med overflod. Ja kan du forstå det? spør bonden. Dere burde kanskje selge litt

billigere, prøver jeg.

Billigere! Nei der skal du ha så mange takk. Se her, sier han, tørker seg over skallen med sitt rødrotete skjorteerme, og det er nesten søkkvått. Svetter vi ikke godt kanskje for den smørprisen som er? Hæ?

Og det er sant, de svetter godt. Vi skal ikke misunne bøndene deres priser.

Potetene vokser jo også av alle krefter, og kornet i like måte, skjønt det er skammelig få kornåkrer å se i Nordland nå, enda kornet modnes så fint her, så sant sommeren er noenlunde bra, — både rug og havre, ja hveten også for den saks skyld.

Det blir et godt år også for potetene. I fjor gikk det bare skrot med dem, men til høsten blir det fulle kjellere og vel så det.

Og sei fiskes det her nå «over en lav sko», litt sild også, så det skal ikke mankere noe på bordet til poteten og kjøttet. — Kjøttet, skrev jeg. Men nå er det snøft vekk igjen. Slakterne her i byen har stengt sine butikker, og vi regner ikke med å få kjøtt på disk igjen før framimot midten av august, sier en slakter. Det er slåttonna som må ta skylden herfor. Folk har ikke tid nå til å legge oksen eller gjøkalkven i bakken. De bare driver på med å bjerge foret i hus. Men det blir nok kjøtt, gruv ikke for det. Smør og egg er det alt overflod av, og grønnsakene står og stortrives. Så er det bare om Vestlandet kan skaffe oss epler og plommer og pærer og slikt. Ja og så er det om vi har penger å til kjøpe for. Så altfor mye av pengene reiser til kemneren og herredskasserer. Men det blir vel en råd. La oss håpe det.

O. B.

ROYTAR

Hundredagsbrev til
«Nordlandsposten».

Nå går det over alle grenser.
Og det skal være sommer, alt
dette!

Folk går her og snakker om det uforglemmelige røytåret 1901, og sammenlikner med inneværende sommer. Jo, det er samme sorten. Vindene blåser stadig fra havkanten, aldri en dag dreier han innpå og gjør seg til landvind, og setter et aldri så lite forhåpningens mot i menneskene.

Høyet råtner — til og med i he-sjene. Det var grønt og naturlig, da det lå nyslått i skårene, så ble det gult, så brunt, og nå er det, forsyne meg, nesten svart. — Kan det bli forenheter av slikt! Kan det bli mat for mule, gi melk i båt- og næring til skattene!

Der står det en hesje, 120 meter lang, og er bare gjørme. Svineriet vil snart ikke henge lenger på trådene, det faller ned og går i klake. — Og stanker det ikke? Gå under

vinden, den bærer en odør på deg som fra et likhus.

Og landbruksfunksjonærene som fremdeles snakker om godt år. Hvor har de det fra? Ikke fra disse kanter iallfall, for her er det ond t, styggondt.

Høykvaliteten blir av simpleste slags. Det lukter ikke høy, den er jo søt aroma, — nei dette er til å få kvalme av. En ku drar forbi en to uker gammel høysåte, snuser til den — og tar tiltakke med en gammel sementsekk, som ligger slengt og oppbløtt borte i grøfta. Der har du dens faglige mening om situasjonen.

Men potetene synes å trives bra, de står det nå også ut med alt. De blomstrer midt i bløyta og lar seg ikke bringe ut av fatning — de velsignede poteter. Om det nå bare også ble sild i sjøen, men den later til å være blitt så trondhjemske i år, der går den under land og for notsteng. Jaja, trønderne skal nå ha alt, de. Vi er bare nordlendinger, som må nøve oss med ergrelsen.

hver gang trønderne og bergenserne og andre bra folk sørpå i landet drar både herlighetene og rettighetene fra oss.

Vi slår jo litt i bordet og ryster vårt skjegg, men det nytter ikke. Det er på kontor i Oslo slikt avgjøres, og der henger vi så høyt opp på kartet, at en når oss ikke for å tilgodese. Det er så kjedelig med slikt. — Men om vi nå reduserte litt på kontorholdet, og heller gjorde litt mere ut av det på arbeidsfeltene — f. eks. i Nordland.

Nei, silda er kanskje dirigert den også, skal du se. Og så pent som potetene står og så godt som den lover, det kunne blitt en velstand av mat.

Men krøttersmaten den fordøyer skodda og regnet, og skal du ha maken til grisevær, får du gå attende til anno 1901, det store røytåret. Så langt slipper våre etterkommere å gå. De går bare hit, anno 1947, det andre store røytåret i manns minne i Lofoten.

Jakob Våthatt.

Midnattsolens „flammehjul“ hypnotiserer turistene.

Kosmopolitiske besøk utover sommeren i Bodø,
med bilende „soltilbedere“ helt fra Tyrkia.

Bilstrømmen tar av etter hvert som solen synker i havet.

Strømmen av fremmede biler i Bodø har, etter det en kan se, ebbet adskillig ut de siste dagene, blir det meldt til Lofotposten. Men fremdeles er det ikke så få vogner med fremmede fylkes- og bymerker som besøker byen og bidrar sitt til å hvirvle opp gatestøvet, som nesten til stadighet virker sterkt generende for både fot-folket og bilistene. Nuvel, det er jo noe en får finne seg i til så lenge — d. v. s. til det blir valuta for innførsel av noe effektivt til å bestrø gatene med.

Bodø har denne sommerferiesesongen hatt stort besøk av såvel hjemlige ferierende som av mer eksotiske turister, og det har slett ikke vært noen sjeldenhet å se både svenske og danske biler rulle gjennom gatene, flere amerikanske har også vist seg på strøket, og det har visst ikke vært fritt for franske og engelske også, ja det sies at endog en turistvogn fra halvmånens land, Tyrkia, har vært innom her.

Det meste av fremmedfolket har nok som sitt fornemste ærend her nord på breddegradene hatt midnattssola, men det er langt fra alle som har hatt hallet med seg i bagasjen, og har måttet vende hjem med «uforrettet» sak.

Oppe fra Rønvikfjellet tar nattssola seg særlig flott ut, når den ellers viser seg fra den elskverdige siden. Den slår sløret til side. Fra topp til tunde ruller den sitt ildhjul østover fra

den majestetiske Hermansdalskjerringen, over Stjerhaue og Himmeltindene til gamle, velærverdige Vågakallen. — Praktfullt, sier de heldige av turistene og stirrer seg blendet inn i eventyrets vidunder.

Så gir man gass og vender tilbake til halvmåne, franc, pund og stjernebanner, og forteller i hjemmesalongene eller klubbene om det merkelige landet nord ved verdens ende, hvor sola natrangler og døgnet står på hode. Og Nord-Norge har fått en stab nye ambassadører i reklamens tjeneste.

Nå blir etterhvert de fremmede bilene sjeldne, og om få dager glir vel den siste turistbilen ut av gatebildet i Bodø, og i hele Nord-Norge.

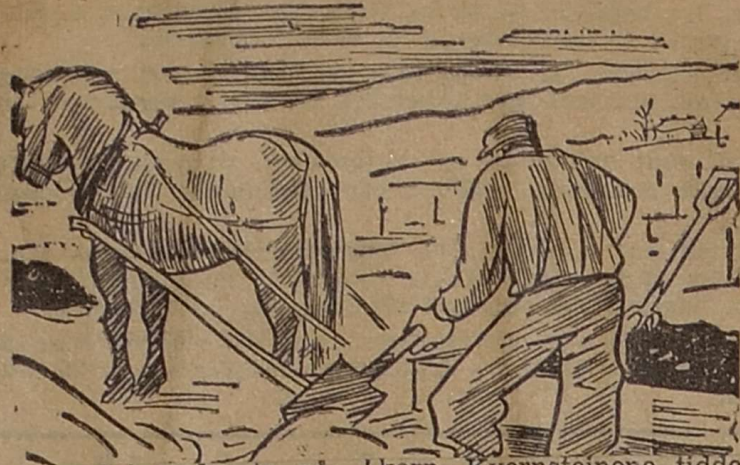
Den store attraksjonen, nattens flammehjul, er ikke mer — for denne gang. Vi er over på normalen igjen, og sliter hver med vårt så godt vi orker i hverdagslivets grå einerlei. Det gjelder blant annet valuta til en utrolig mengde såkalte mangelvarer, som må skaffes, hvis ikke levestandarden skal bli altfor meget nødlidende. — Men murstein har vi da gudskjelov nok til minst halvannet dusin babelstårn og alle de folketeater, det måtte være behov for her på berget, selv om større partier av den er belgisk og i blauteste laget.

Den hardner kanskje i sola, og neste sommer har vi den igjen, døgnet rundt, og med den en ny strøm av turister fra alle jordens hjørner.

Landego badet i midnattsol.

Det suser fra norske kornåkrer.

Kornet i modning derute på jorden, alle de gode som dekker oss bordet stiger av furene rydningsmann drog. Bonden det er som tvang åker av ødet, hans hender er det som rekker oss brødet, furete hender fra spade og plog.

Lars Kjølstad.

En diger koraker i rettvinklet kvadrat ligger der oppe i den sørvendte bakkeskråningen og slikker sol. Den har akset godt og lover rik fold. De ranke stenglene står der og duver i brisen og er i bevegelse, det suser som fra lavstemte orgelpiper. Den er levende en slik kornåker, og dens hensikt er å holde liv vedlike.

Utover landet vårt står det i dag tusener av slike kornåkrer og er i rask og levende modning, bygg, rug, havre og ikke så aldeles lite hvete også. — Vi ligger langt nordpå og vår sommer er ofte kuttet av til et minimum, men likevel kan vi briske oss av det også å være et kornland, selv om det no bare er i mindre målestokk.

Men ser vi utover landet i dag og fanger med våre øyne de mange duvende og susende kornåkrene, så står vi her og er bra stolte Ola Nordmenn. Sannelig skal ikke vår egenavl av mat tyngre betraktelig i vekt-skåla og fylle godt i poser og i sekker — også de vi går med innenfor bukslinningen. — Det er utrolig hva vi kan få til og frambringe i dette landet på de høye breddegradene, når vi for alvor må.

Fattig denne jorda! Jo, vi har da visst gått og fortalt hverandre noe slikt. Den fattige norske jord, det var attesten vi gav den. Den var ikke noe å holde på med til stort annet enn gras og poteter og grønnfôr.

Men helt slapp vi no ikke trua på den også som korngivende. I eldre tider hørte det et par ruglete kornsteiner med til hver anstendig gård så langt iallfall nordpå som Troms fylke rekker. Disse småmøllene stod der og skrevet over sin elv, som i flomtiden om hausten vasket inn på «kallene» og fikk steinene til å valse rundt. Sjølberget, mer eller mindre, gikk bøndene der og matet sitt korn ned i kvernhullene og kjørte de ferdige produkter heim til matbu og stabbur. Det putret i grautgryter og duftet av nybakte brød. Det var verd umaken å slite med jorda for mann og hest. Det ble god og nærende mat både på bord og i spiltau.

Men så kom det en nedgangsperiode for det norskavlede

korn. Kvernsteinene tidde, møllehusene råtnet ned og drev bort med elvevatnet. Kornåkrene skrumpet inn. Vi gikk over på importen, kjøpmannsdysken og pengeboka. Vi fikk smak på hvitt brød og hvetemel og delikate tertekaker. Jorda vår ble så fattig, og det lønte seg ikke å drive heimeavl av korn. Nei-vel, så lot vi det være. Den norske grauten var ikke god nok lenger, det skulde være puddinger og geleer og fromasj, og hva de no heter alle disse kokebokvariasjoner som en kunne på menyen helt borte i den umalte grå stua hans Per husmann.

Vi lærte å spise fint, men levde bare så passe bra. Det ble bl. a. så mange magehistorier og så mye høyt blodtrykk. Og tennene gikk for det meste, underakk og ve, i tannlægenes toalettbøtter. Lægene preket og sundhetsbladene skrev om det gale kostholdet vårt, tordnet mot all den «fine» maten som kreperte vår helse og sundhet. Det hjalp ikke. Vi måtte bygge på sykehusene, utdanne flere læger og hver tjuende gjente fikk hvitt skaut på håret og ble sykepleierske.

Alt dette mens det suste i færre og færre norske kornåkrer, mens de siste bygdemøllesteinene auret ned i sannen og den siste fjøla fra mølleskuret rak bort med elvestraumen.

Så kom det et ragnarokk og gikk over landet. Det sopte med seg wienerbrødene, puddingene og fromasjen. Vi fikk vendt ansiktene våre og tilliten vår til vår egen jord igjen, den som lå her og ventet å kunne gi oss en håndsrekning.

Bønder gikk av huse, hester gikk av stall — og her ligger kornåkrene og suser og er oss så levende nær, et faktum i vår midte, en utstrakt hånd til våre matbord.

Det er en mer «grov» mat enn den tilvante, javel, men den er liv og helse og står slett ikke så dårlig til det vi hørte og leste av sakkyndige mot den «fine» maten.

De norske kornåkrene synger sine sanger til oss i dag som i våre oldeforeldres tid. De ligger her og gjør seg bugnende fulle av mat av god norsk kvalitet. Det blir brød og graut og margibein. — Det var et gammelt ordtak her heime når en ungdom ikke greide taket sitt: Du får gå heim og ete meire graut.

— Furete hender fra spade og plog, hestenes seige slit i sjekkene, jordas grokraft, solas varmende lys: Norsk korn, norsk mat for norske munn.

— Alle de goder som dekker oss bordet. —

Midtsommer

Melkeleverandøren venter også på høytøken.

I morgen er det midtsommer. Det står i almanakken, og alt som står der det skal vi tro — blindt. Forsommeren er dermed unnagjort, men vi kunne likegodt hoppet over den, den var ikke noe å samle på, ikke noe videre i allfall. Vi er enige om det, hele familien, og slekten utover, så langt jeg kan rekke den med to-, og tre- og firemenninger o. s. v.

I morgen lukker og låser vi døra etter oss for forsommeren og blir om til paginaen for ettersommeren. Den er riktignok i dag et ubeskrevet blad og det er uhyre vanskelig å lese seg til noe holdbart mellom linjene, men det er det gode med oss mennesker — det er ellers ikke så svært mange vi har av den sorten — at vi er utholdende til å leve i håpet, det som det påståes er lysegrønt som gressroten i mai.

Det gjelder jo om, især for bøndene å holde seg hardnakket i denne grønne sektoren, mens de feller gress, slår ned hesjepåler, henger opp streng og på disse det våte gresset, som normalt burde vært tørket på bakken, om man f. eks. hadde disponert over en snev av den heten som londonerne i

lang tid har smektet og vansmektet under.

Såvidt jeg har kunnet konstatere av værmeldingene er grensen mellom våt og ør, mellom sol og regn trukket temmelig nøyaktig etter fylkesgrensen som skiller trøndere og nordlendinger. Norskehavet stamper stadig opp lavtrykksområder som pliktskyldigst sendes inn over Nordland, på det at vi ikke skal gå for lenge tørr i sommerskoene og mangle vatn til fiskemauket.

Men regnværene som grå og hverdagslig tønner ut til vår forargelse, de har sveiset by og land sammen. Bymann og bonde er kommet på samme bølgelengde for håp og ønsker. For det første er byen så totalt avhengig av landmannens produkter, og for det annet: hva glede har man av en ferie under paraply og mellom nesler som dasker oss klissvåte om leggene, eller vi er henvist til en trang hytte med bridge og oppvarmede fiskeboller.

I morgen er vi halvveis med sommeren. Sola dratter skritt for skritt nedover. Skumringens fløyelsmørke smyger lydløst inn mellom husrekkene og bjørkestammene. Støren har fått voksne unger som samler seg og farer

som åsgårdsreier over jordene — et slags første varsel om at det snart ebber ut med den sommerleden — vi kanskje bare fikk skalken av.

Vi får neppe annet og bedre vær før hundedagene går inn, sier mannen ved høyhesja, han står der med fangskinn som en fiskeflekker og legger langt, dryppevått gress på trådene. Vi skal være optimister, tilføyer han. Det er nokså slitsomt, når det som i dag driver vatn inn mellom håret og skjortelinningen, vatn som siger uforskammet og hemningsløst nedover ryggen og brystet og gjør det utrivelig nede i underbuksene, men det er nå den trøsta, at bak skyene er himlen alltid blå — skjønt gudene må vite om det holder stikk med den påstanden.

— Men altså hundedagene —

— Du kan skrive det, ja, at med hundedagene kommer sola og høytøken og glade turister og forsert badeliv ved Sagelva og —

— sjøormen?

— Jaja, la den også med.

Så sier vi det da, at ettersommeren kommer god — i allfall mye bedre enn forsommeren, for den var da, unntatt sporadiske små lysglimt, ikke noe å samle på.

Ariell.

II H Ø I O N N A —

OG ETT OG ANNET ELLERS

LOFOTBREV TIL «NORDLANDSPOSTEN»

Og så kom regnet, ikke høljen-
de og i stride strømme, men fint
og yrende myldret det ned fra en
lav, skoddefull himmel. Men det
var jo ille nok. Det var ikke høi-
tørk lenger og bøndene gikk og
hang med «nebbet». Pokker i all
værvarsling, sa de mest frimodi-
ge. Her hadde den gitt beskjed
om lett nordostlig bris med bare
delvis skyet vær, og ikke tale om
vete — og så blev det slik. Ingen
er til å stole på i denne verden.
Det holder ikke stikk hverken
med stormaktstraktater eller
værspådomme. «München»

sprakk like etter fødselen, «Mo-
skwa» er gjenstridig som et esel,
Roosevelt går det over støvlene
for i arbeidsløshet, tross dollar-
milliardene, og det regner når
det skulde vært solskinn.

Men det blev søndag og solen
tittet atter frem. Og der lå gres-
set og bleket i fin tørk igjen.
Så gudskjelov kunne en lese søn-
dagsevangeliet uten skumle
baktanker, og etferpå gikk na-
boene over til hver andre og pra-
tet om det velsignede været, en

miskund over alle grenser. Det
krasset i breien når en sparket
til den. Bare det alt var mandag,
sukket de ivrige og stundesløse,
så en kunde ta fatt. — En kan jo
aldri vite — —.

Da solen sank mot kveld top-
pet tette skybanker sig op over
fjellene i øst. De fylte mer og
mer op, og da klokken var blitt
sån litt over 22 var den siste
flekken av blå himmel malt over
i sort-grå farve. Regn på trap-
pene igjen. Og der lå høiet ut-
over alle jorder og var deilig
tørt.

Men det var jo helg — ennu,
og folk på landet holder strengt
på budene. Han Elias gikk og
grov sig i hjertet etter en und-
skyldning for å kunne gripe til
riva, han Martin leste ennu en-
gang over budet om hviledagen,
for om mulig å finne et smutt-
hull ut av loven, men det fantes
visst ingen utvei, for han Martin
blev gående og se over gjerdet
til han Elias, og ingen tørde væ-
re den første til å gå ut i syn-
dens sold og forargelse. — Men

han Bernt er forhenværende
verksarbeider, er lite i kirken og
banner når noe går ham på
tverke, han er synder såvel i
sommersol som i adventsmørke,
og han Bernt går resolutt ut av
sitt hus med samtlige av sine og
kaster sig over høibergingsar-
beidet klokken et kvarter før 23.
Det blir nøiaktig regnet fem
kvarttimer å stå tilrette for hos
Vårherre, men han Bernt vører
ingenting, han raker tørrhøi,
samler i såter og kjører på lå-
ven alt det han orker.

Naboene hans er kommet rent
i vånne med sig selv. Samvittig-
heten registrerer synd og straff,
mens kjødet er skrøpelig over all
måte. Der går han Bernt og ber-
ger sin avl, lass efter lass, og
her virrer de omkring med en
krank samvittighet under en
himmel som hvad time det skal
være lar det regne ødeleggelse
nedover dem. Elias griper riven
og kommanderer gå på, og hakk
i hel med ham kommer Martin
med sine folk på marken og set-
ter igang. Og klokken er snaut
23. Men Vårherre kan da ikke
regne så blånøie. En time fra el-
ler til får han nu se gjennom
fingrene med — denne gang, og
dessuten så vet han nu så vel at
de ikke gjør dette for å tekkes
«hinmannen».

Men på andre siden av sundet

por de virkelige «kristne», de som er hevet over alt jordisk på en hellig søndag. De er for bare knapt en time siden kommet fra møte i sitt gule forsamlingshus. De har ferske formaninger med sig, de tør ikke tenke på river og sånt før de tolv slagene er falt. Da vil de få hard refselse neste søndag, og det blir en lang uke å leve igjennem i ufred med sin samvittighet.

På motsatte siden av sundet er nu alle i arbeide. Hestene stamper tungt på hovene opefter bratte låvebruer. Der har han Bernt alt berget i hus et godt kufor og med fineste sort høi, han Martin er efter fjerde lasset og hos han Elias trækker de i det tredje.

Predikanten på hin siden ser op. Skyene er svarte som arvesynden. Det kan regne om et øieblikk eller to, og han har minst elleve lass tørrhøi liggende utover hauger og myr. Fristeren er ham i kjødet. Predikanten prøver sin tros styrke. Jo, den skulde nok holde. Klokken var fem minutter over halvtolv natt. Om et asen faller i en brønn på en helligdag, på sabaten, så skal du trekke det op, hadde mesteren sagt. Predikanten snudde på dette en stund. Den som bare kunne fått elleve lass tørrhøi til å ligges med et asen, men det øikk

kjærning turde hun ikke selge mig — ikke så meget som en mark. Nei for man kunde få «nysen» i det på meieriet, og så fikk hun kanskje ikke levere mere smør der. De var så strenge på det. Hun var som mellom barken og veden, den stakkars kone. Hun vilde så gjerne gjøre mig «ei baina», men på den andre siden stod det en meierist i diktators skikkelse — og så fikk jeg heller nøie mig med margarin. For trellekår man er kommet op nu! En er ikke herre lenger over noe av sitt. Alle sitter der i centralenes trollgarn.

Fisk i fersk tilstand har jeg nesten ikke set herute på tre uker. Nei fisk, sier folk, det må dokker ikke spør efter. Det er et forsvartet hav. Ikke en seimort har den lange sommeren vist sig her på skallene. Nei, det er å

nok ikke. Men det er jo asnene, hans bus! ap, som skal ete høiet, og når de nu ikke får noe til å hugge sine tenner i, hvad så? Dette var jo sandelig også en måte å livberge dyr på! Predikanten var ovenpå. Han trev river og ruslet bort i høiet. Forresten så visste han at klokken hans gikk noen minutter forsen. Han hadde sett det på solmerket ved middagstiden.

Og der hvor hyrden går foran tripper fårene efter. Også på den andre siden sundet var alle naboene i travelhet med høiberging før klokken hadde slått helgen ut.

Men så kom det ikke noe regn, ikke en dråpe, og det var værre. På den kristne siden av sundet gjorde dette riktig ondt. Vårherre hadde vel bare villet prøve dem i troen — og den holdt ikke, ikke engang for noen lass høi. Ja, endog han Elias og han Martin hadde skrupler under hverdagsvesten utover mandag formiddag. Men han Bernt plystret og slo videre med nyslipt ljå. Han syndet i god tro, han stakkar, han var ikke omvendt og leste ikke i ordet. Men han var en brand til å få gjort arbeidet unna.

Det var en ond søndag i bygda dette. Men det kom mye høi i hus.

ete bare «boknafisk», til en blir så matlei som bare det. Og så kan det en og annen gang komme lastebiler opefter bygda med fersksild. Prisen er 4 øre stykket, men silden er både små og gammel, allikevel det blir da litt forandring i menyen.

Ellers er det nu et og annet å være uenige om, og det skjerper kanskje apetitten. Det er nu den nye skoleordningen for eksempel. Kretser skal sammendras, skolehus skal flyttes, spørsmål om ungene skal bringes veiene imellem med bil diskuteres, og det ene med det annet. Det mankerer ikke på emner til litt kjevl. Her i kretsen gjelder det nu først og fremst hvor den nye skolen skal stå. Man har målt nøiaktig op fra ytterkant til ytterkant og har funnet centrum, men så er det med dette centrum det at der ligger det et lite vann, og da man ikke godt kan

Og folk avler meget nøi ner i Lofotbygda i sommer. Noen melder om rekord for hele deres levetid, andre tar så «midt på treet» og snakker om et godt middelsår, mens andre bare er mellomfornøiet og klager sig at for deres vedkommende ligger avlingen adskillig under et middelsår.

Alt ialt kan en dog med sikkerhet si at Vest-Lofoten gir pent med høifor i år — enda så sent våren kom og så kald og vassfull forsommeren var.

Men straks en dreier praten om poteter blir det sukk og klage over hele linjen. Og potetene lover slett ikke bra. De står i knute — og nu skulde de jo forlengst vært i blomst. Alle andre rotfrukter står det ikke bedre til med. Det blir visst misvekst i kålhagene med.

— Men eftersommeren kan vel rette op en hel del? spør jeg.

— Åja, du vet nu det, svares det, men det er så elendig lite «pu-un», sier de, så korsom det går blir det elendig fold.

Man kommer herute på bygden og kan ikke få kjøpt en liter melk eller en mark smør. Alt går til meieriet. Jeg fikk en dag kjøpe et kilo smør hos en kone som separerer melken sin og leverer smøret til meieriet. Men neste

plasere skolehuset midt ute i vannet, går stridens vannbølger for tiden høit om på hvilken side av vannet skolehuset skal bygges. Det hele gjelder i høiden et par hundre meter, men du store Gud for vanskeligheter disse metrene volder. Det er tau-trekning som forslår. Både kjer-ringer og unger er med på tam-pen. Men så kommer vel til slutt en eller annen dertil skikket og beskikket myndighet og sier hvor «skapet» skal stå. Tilbake ligger da stridens aske og ulmer — kanskje lenge, kanskje bare noen uker. På landet skal det ofte små tuer til å velte lassene. Her går det strid om et gjerde. Den har varet ved i over 15 år. Hans vil ha gjerdet flyttet noen alen ned, Peder vil ha det noen alen lenger op. Det synes for alle oss utenfortående knusende likegyldig hvor gjerdet settes.

opover eller nedover, det hele an-
rører ingen som helst verdier for
noen av partene, men Peder og
Hans er aldeles blind i sin
tross og nu har naboene lagt
«øgenavn» på dem. Det er «Hans
Nedover» og «Peder Opoover».

Men så er det jo mange andre
som er optatt med nyttigere
ting. Her bygges for eksempel
mange nye hjem. Ja, det er ne-
sten makeløst til byggetrafikk.
På alle haugene, langs alle bak-
kene tømres det nye hus. Og
jordprisen er blitt tilsvarende
dyr.

Gamle bondefolk i bygda går
og bærer sig for at her tilslutt
ikke blir «bumark» for en eneste
kukjeft. De forstår ikke folk nu
or tiden. De bare selger og sel-
ger og setter ned nye naboer.
Men hvad skal krætturan leve
av?

Og det var slik at i min barn-
dom holdt jordeierne ganske an-
derledes strengt på sitt. De solg-
te nemlig en tomme jord. De
skulde ha «bumark».

— Ja, her ser du nu hvordan
de regjerer, sier enkelte av kår-
tallene til mig. De ruinerer byg-
da. De pakker den full som en
by, og så svelter de ihjel heile
kula, både folk og fe.

Jeg skaper mig kyndig og snak-
ker om å anlegge kulturbeiter.
Men da skyter en av gamlingene
rygg og blir rent morsk.

— Kulturbeite! Var det kul-
turbeite du sa? Ha—ha! Og
hvem skal anlegge dem? — Du
mener vel staten, ja naturligvis
er det staten du mener. For du
må bare ikke umake dig med å
tro at folk i våre dager gjør noe
sånt av sig selv. Nei far, det ar-
beides bare på bidrag. Du ser de
torvdammene der borte. Ikke så
overvettets store, og ikke særlig
dype heller. De lå i veien, meget
i veien for den herren der borte
på det nygodset. Funkishus med
cementstøpt mur, blanke dørvri-
dere og svingtrapp i gangen,
florgardiner for alle vinduer, og
så for doet, — men mener du
han fikk grøftet vatnet vekk fra
dammene, som lå bent i veien for
all hans jordnæring. Nei han
rørte ikke en spade, han gikk
bare og vrøvlet politikk og var
opfarende mot oss eldre, snakket

om kollektiv ånd og sånt tull. Og
en brand var han til å grave til
sig bidrag av mange slags. Til-
slutt fikk han ett også til å
grøfte ut dammene sine såpass
at han kunde få sig vei til fun-
kishuset og gardinene. — Ja, sån-
er det omtrent overalt, sier gam-
lingen. Bygda føres full av bi-
dragsmentalitet og gardiner.
Poh, snak kom kulturbeite midt
op i slikt! Ikke tror jeg på det.
far min, for kulturen av det ret-
te slaget må først komme til
menneskene og siden ^{vi} feet. Det
går aldri i evighet med å snu
om på dette. Jeg for min del ser
ikke annet enn sveltihjel hvor
jeg snur mig. Folket bygger
vegg i vegg og har ikke albue-
rum til arbeidsyrke, og krottera
går på gnaget i avbeitet lyng-
mark. Vi er snart på kassa alle
sammen, både vi på to og de på
fire, — jeg vet nesten ikke hvem
det er værst for. — Ser du forre-
sten et menneske som går på sine
to ben der borte på allfarveien?
Ånei, det er du nok ikke god for.
De biler eller de sykler alle sam-
men. Og hvor har de så greiene
sine fra? Gudene må vite det,
men det skal iallfall gå meget
på avbetaling, hører jeg. Folk
eter på skyld, sover på skyld,
og tilslutt dør de og begraves på
skyld, — ja for jeg hører det til
og med er dem som får den siste
kledningen også på krita. Nei
dette går ikke det, far. Vårher-
re må nok før eller siden holde
storrengjøring her nede på jor-
den. — Han snur plutselig om:
— Vil du ikke forsmå, så kom
inn og få dig en rømmekolle. Vi
har det, vi.

— Det er en artig tid vi lever
i, sier Godtfred, han hoster av
streng bronkitt og har et orgel
av toner i sitt bryst. Men Godt-
fred har anlegg for det filosofi-
ske, og da han mest er ufør til
arbeide går han omkring med sin
hoste og sitt harkeri og samler
på det «artige» i tiden, setter
det sammen til rare hypoteser og
er opfinnsom med sitt tøv. Vi har
følge en halv mils vei og jeg blir
på dette stykke vandring innviet
i flere av våre dagers mysterier.
Det er en artig tid vi lever i, og
Godtfred med et orgel i sitt
bryst er noe av det artigste.

Nu skinner solen igjen. Skod-
den er strøket til havs. Folk stre-
ver mot slutten av høionna. Selv
de største brukene ser nu for
enden.

En deilig sommer! Kanskje er
det noen som bare er melle-
mforntøiet. Jeg selv er visst en av
dem. Det ergrer mig nemlig me-
re enn noen vil tro at jeg er kom-
met ut på landsbygda og så ikke
er istand til å kunne få kjøpt
det «gryne gran» av landmanns-
produkter, — at jeg sitter med
beina i tangen, og umulig kan få
skaffet mig en mort fersk fisk.
Landmannsproduktene får en
bare i byen nu for tiden. Og
Godtfred har altså rett, det er en
artig tid vi lever i.

Men det er allikevel gode tider,
takket være Madsen og Monsen,
og Nilsen og Hansen, og alle de
andre som steller med sakene for
aellse ~~yn—an~~
oss alle, som gjør at vi blir over-
rislet med bidrag og pumpet for
skatter m. m. m.

Synd bare at ikke alle iblandt
oss forstår å vurdere denne nye
lykke, og er snaut mellemför-
nøiet, akkurat som

Undertegnede.

TAKELAGT SOMMER

og gretne turister i sør-
trekk fra det høye nord

Men heldig laksefisker med røykalaks fra Finnmark

Lite sommerbrev fra Nord-Norge.

Overfylte hurtigruteskip, kamp om lugarene, ventetid ved middags- og aftensbordene, påpasselighet ved fluktstolene på dekk for omsider å kunne få slengt seg ned til en hvilestund, fullstappede busser, hvor ofte også stapiassene er fylt til trengsel — dette har vært dagens bilder i Nord-Norge denne sommeren, som egentlig ingen sommer ble. Riktignok har de aller fleste bøndene kunnet kjøre sine større eller mindre lader fulle av fineste høy de første nypotetene har alt for lenge siden ligget putrende i gryter og kasseroller, og folk flest er nærmest forundret over hvor alt dette veksterlige livet har hentet kraften fra til sin utfoldelse i en muld som gjennom uker og måneder har vært gjennombløtt fra himmelens sluser, og som nesten aldri en dag har kunnet dampe av solvarme. Men avlingene ligger lagret som håndgripelige kjennsgjæringer.

Bare turistene har skjellig grunn til klage. Midnattsolen har meget sjelden åpnet sitt visir til det riktige klokkeslettet, vinden har blåst med beundringsverdige utholdenhet og har vedvarende kjølet både om tinder og kinner, klam og kald som en klapperslangé og stengende for den mest beskjedne utsikt.

Temmelig mislykket det hele, turismessig sett. En amerikansk Kentucky-familie på 5 medlemmer sier da også det samme. Med fly fra Louisville til New York, derfra med samme slags befordringsmiddel til Fornebu og så igjen på vingene til Tromsø, alt maset og alle omkostningene for den kjære og attråverdige midnattsolens skyld. Forleden dag satt hele selskapet i salongen på en av de sørgående hurtigruter og resignerte med anstand. Well, midnattsolen var gått totalt tapt, men de hadde enda en del gode fjell i reserve som lønn for umaken. Nordover gikk det mest over skydekket, nå ville kanskje skjebnens gudinne være dem mere huld og tro på sorturen sjøveien. Hittil hadde den det ikke. Skipet skar allerede sin plogfure gjennom Vågsfjorden med kurs for Harstad, men et solgløtt var ikke til å få inn på øyenlinsen. Her nyttet det ikke med en lommebok spekket av forjettede dollarsedler. Tøken formelig omringet skipet og besatte det, og fru americanos med sine to meget attråverdige døtre måtte til enhver tid ha sobelskinnpelsen for hånden.

Selv noen ypperlige drinker coca cola kunne ikke få stemningen til å svinge litt i høyden. — Det blir gitt beskjed om at skipet skal innom Trollfjorden, og middags-værmeldingen stilte

Samejenter i søndagspuss nytter et solgløtt høye til å ta et oversyn over Finnmarksvidda.

visse bedringer i utsikt. Desverre holdt også Trollfjorden lukket i dag, en kunne se bare knappe 20—30 meter oppetter den granittbelagte fjellveggen, og det «oste» av kald trekk utgjennom fjordøren.

Det var da direktøren, eller noe sånt, fra Louisville spyttet som en båtsmann over rekken og bante ettertrykkelig, mens de brune øynene lynte bak de massive hornbrilleglassene, og en kan vel ikke si noe om det.

Vestfjorden rullet oss tilstrekkelig til at maverregionene kom i uorden, og det var bare de ledsagende stormåser som ikke mistet appetiten.

Slik var det hele veien, nordenvind og det ene tåkesløret avløste det andre. Hullet i Torg-hatten fikk vi dog litt skikk på, og en storjebåt som kastet like i skipsleden og tok pen fangst akkurat som vi passerte, var en bra nødhjelp til erstatning for den tapte sol og de tilslørede fjellgiganter.

Folla holdt seg pent i skinnen, og ute i gapet av Trondheimsfjorden fikk vi de første stripene av blå himmel innen synsvidde. På høyde med Reinskloster og Bojers Paul på Flata hilste morgensolen oss og tørket ganske fort bort spylingsvannet fra dekkene.

Det ble en etter forholdene fin dag i denne gamle stad. I domkirken møttes jeg atter med mine venner fra Kentucky. Etter beskuelsen av dette underverket det største i sitt slags innenfor kongeriket Norges grenser, satte vi oss på en benk ved dom og summerte opp alle skuffelsene nordover. Det ble en anseelig liste, og jeg hadde min store

møye med å ta Kentucky-seiskapet så noenlunde overbevist om at det faktisk forekom, til dels rett ofte også, at Nord-Norge kunne stråle i sol, at solen også på disse breddegrader kunne prestere varmegrader på opp til nesten 30 celsius, at fjelltindene sto like blanke og skinnbarlige som frihetsstatuen i New York og kirkespiret i Louisville, at midnattsolen natt etter natt kunne beskues i all sin herlighet, og uten en øres entre.

— May be, sa direktøren, men han rystet samtidig meget tvilende på sitt mankerike hode. Det er såmen ikke så greit å være Nord-Norges-ambassadør under slike forhold. Ens ord blir ikke stått til troende.

Meget av en skuffelse har forresten sommeren vært også for oss innfødte. Det hjalp jo svært lite at vi visste solen skinte bak om skyene, det hjalp heller ikke stort at det med ukers mellomrom ble meldt om høytrykk som var i ferd med å bygge seg opp i vår umiddelbare nærhet, de falt så sørgelig sammen, før værgudene hadde fått opp så meget som forskalingen — og dermed satt vi i den samme elendigheten, vi og «våre» turister.

Jeg har sett bønder gå hyret som veritable fiskere, fra gummistøvlene helt opp til sydvesten i sitt slåtteebeid. Og jeg har aldri sett så mange blåfrosne damelegger som i sommer, slik fargen måtte bli, når en strengt følger almanakkens dager og datoer, istedetfor å ta en kikk på termometeret.

Men allikevel, overfylte båter og busser, stort optimistisk nordtrekk, og så et sorttrekk med alle skuffelsene pakket i bagas-

jen.
«A long time shall pass before I come back», sa han, doktoren fra Birmingham, han gikk fra borde i Bergen for å ta «Venus» over til sitt hjemlands grønne kyster.

Men den engelske laksefisker som fulgte med samme båten syntes vel fornøyd med sitt Finnmarksopphold og sine mange basketak med storlaks i elvestrykene der oppe. Han brakte med seg flere kolli med godt innrøkt, feit laks til sitt «temp-

Bo-i-nord.

Når kommer sommeren?

I åkrene står vekstene i «knute».

Nei, men hva er nu dette for slags sommer! Solhverv, daglyset netter og kråka har fått unger, men tør du ta risken på å kaste vinterfrakken og pelskåpa?

Jeg triller meg pr. sykkel bort over bondelandet og stanser ved en mann som står bøyd i potetåkeren og luker ugress. Det hagler om ørene på ham — på meg også naturligvis — og fingra hans er rødblå og hovne av kulde.

Han ser litt bistert på meg da jeg svinger hatten til et gemyttlig goddag og «signe arbeidet». —

— A, signinga kan du visst spa-

re deg, sier han, og retter ryggen. Han signer ikke, nordavinden og han som har tatt hand om været i denne tida, fortsetter bonden, mens han mønstrer meg.

— Det skal bli poteter her? Jo, jeg kan da se det forresten, der har du den i muldskorpa — en og annen. Jo, det blir nok, sier jeg og slår an en forhåpningsfull tone.

— Så det tror du. Har du forresten noe forstand på slikt, spør bonden, han begynner såmen å bli litt ubehagelig. — Nei, ser du, min gode mann, fortsetter han, sånn

litt overbærende, nå skulle han (poteten altså) ha vært godt randbær og hyppendes, men du ser nu sjøl, han står fullstendig i knute. Og slik er det også i gulrot- og kålhage. Ingenting kan da vokse heller i denne bestandige kulden.

— Men det tegnet da så godt, tidlig vår og regn i rette tida.

— Tegnet til, bonden er nesten bisk igjen, jeg gir meg ikke om hele tiltegningen din. Passe sein vår høver oss bedre enn slike aparta tidlige, for da risikerer en nesten bestandig tilbakefall, og så går heile greia bare på et hjul.

— Ja, men gresset står da pent, sier jeg og tar et overblikk over engsletten som ender i en slakk bakke borte under skogkanten.

— Gresset står slett ikke så bra det heller, sier den trassige bon-

den, ikke som det burde være, føyer han til litt formildende. — Men gresset har det nu også på det viset at det kan vokse og tøy seg til, om det så ikke er mere sol og varme enn at du kan bære det i hatten. Men godt må du ikke si at gresset står, da skjønner du deg ikke på det heller.

Bonden korrekser meg ved alle høve og er nesten ikke til å få bukt med. Men nu er det at jeg også vil vise litt kunnskap, og jeg sier, sånn litt henslengt: Får håpe Vårherre fra i morra invisterer litt mere godvær i vår nord-norske sommer.

— Hva du sier for noe? Jeg gjentar setningen og føler meg litt ovenpå.

— Jeg skjønner meg ikke på dette fremmede språket ditt; men

du er kanskje av disse skolelærte menneskene, og dem gir jeg ikke døyten for. Det er folk som ikke ist å arbeide, de skal bare gå i krage og slips og blankpussede sko og heve lønninger. — Men det kan nu være det samme, kom nu å bli med inn til kjerringa, så skal vi få oss en kopp kaffe. Vårherre steller det nok for oss som han finner det best tjenlig, både for seg sjøl og oss. Men hva var det du sa han kanskje kom til å gjøre fra i morra? Insistere?

— Jeg forklarer, mens vi går over mot huset og kaffekjelen, og bonden ser nu ikke så aldeles motløst på tingene. — Det kan vel tross alt kanskje dra seg opp i mot et middelsår — dersom at bare Vårherre vil investere for oss — før det blir forsent. Aldor.

God ferietur!

Det er vrangt å reise i denne tida. Uhyre vrangt er det. Og jeg kan ikke si at jeg akkurat sitter her ved min skrivemaskin og beundrer alle disse utlendingene som flyr omkring med båtene våre og opptar plassene for oss nordbagger og heimfødingar. De gode turister kan sånn ut på seinkvelden gå til sine lugarar og sine køyer og snorksove så lenge de måtte lyste, mens storparten av oss andre må henge natta over på en kasse på dekket, eller i heldigste tilfelle på en stol inne i den overfylte og ikke nettopp velduftende salong. Forresten hender det at man kommer ut for en båt — det menes her hurtigruteskip — som er så i den grad overfylt at en overhodet ikke finner et eneste sted hvor en kan huke seg ned. Mannen fra Helgeland, fortalte meg undervegs over Vestfjorden, at han fra Ørnes til Bodø endelig fikk kapret seg en «sess», men så skulle han nødvendigvis i land et ærend for å slå av en prat med en Bodø-kjøpmann, og dermed så ble han henvist til igjen

Her om dagen traff jeg apotekeren — Ferie snart? spør jeg.

— Fra førstkommende lørdag, svarer han.

— Til Oslo kanskje, eller København eller De akter Dem vel helt til Roma, det er jo blitt så moderne.

— Bare her bort i solbakken, svarer han og peker tversover vegen til en bakke, litt solsvidd akkurat no, men med noen småbjørk på toppen og fuglekvidder omkring. Ikke lenger enn dit, denne gangen, sier apotekeren. Det skal nemlig være ferie dette sier han, med trykk på ordet. Jeg var i Trondheim en tur, forretninger og slikt, for et par ukers tid siden, det ga meg avsmak på mer av den sorten. Så det skal være solbakken med heimhygge, og fred og hvile og styrke. De andre får velge sin måte å slite ut sommeren på. Sier apotekeren, den fornuftige mann.

Og han velger den gode del — slik tilstanden er blitt no.

Men direktør Lampe vil ha mer av samme sorten, helst mye mer.

Jeg sier: Velbekomme! **Filius.**

å «ta stäplass» over hele den gudsjammerlige brede Vestfjorden. Den som har hellet med seg, etter lengere eller kortere ventetid, til å finne seg noe å sitte på, må holde på sessen og ikke engang så meget som våge seg bort på W.C., for straks «rompa» har lettet seg, står en ny, så å si på spranget til å erobre sjeselongen.

Men turistene de har det godt — ombord i våre båter. Ja for vi skal da vise oss som gjestfrie og hyggelige folk mot de fremmede, være gode verter og alt det der. Selvfølgelig skal vi det, det er norsk slik — helt fra hedenold. Men er det riktig av «hvem er hvem» å stelle det slik at vi i «heimevernet» må slite/helsa av oss, hvis vi vågsomt nok begir oss ut på en kortere eller lengere rundt-omkring i sommervarmen. Burde vi i allfall ikke være berettiget til såpass meget av «gjestfrihet» som en stol til å overdage, og i det minste til å overnatte på. Jeg synes virkelig det.

Og jeg ser direktør Lampe vil ha enda flere turister til vårt marked, mange flere vil han ha. For det koster så meget av seg i penger dette, sier han. Ja kan hende det. Men så

vi selv da? Her går vi hele den lange, gudsforlatte vinteren og gleder oss til sommerferien, sparer penger til dette edle formålet — og så ender det hele på en mangarinkasse i sur nattvind på et skipsdekk — i heldigere tilfelle.

— De burde ha bestilt billett med lugar og gode greier lenge før, minst halvannen måned tidligere, sier en ekspedisjonsbetjent som slår om seg med gode råd. Men det er på langt nær alle som kan disponere sin tid slik at de på lang sikt kan bestemme sin ferie og feriefart. Det kan turistene, og dermed så drar de av med hele herligheten.

Skal en med flyet er det like galt nesten, opptatt for lengere tid framover, med banen det samme. Er da hele nasjonen og halve utlandet på flyttefot? kan en spørre seg. Ser slik ut. Det er stormflod nordover, og det samme den andre vegen, en strøm, et folkeflyktningetog begge vegene.

Mannen tar kona og barnevogna og kuffentene og pakkenellikene og gir seg på reise. Hit og dit skal man, skal alle. En utslitt nasjon er det som vender nesene heimover etter endt «sommerhygge.»

Mens jorda dreier og freden blusser opp

Sommarbrev fra et sted i Nord-Norge.

Vi har gode dager, velsignet gode dager har vi. Værgudene smiler til oss som en amerikaner med gulltenner foran kameraet, bøndene samler høy i sine lader og fyller dem helt opp til flaskehalsen. Flere av dem står dessuten til oppover knærne i høyhusnød. Noen stakker høy ved låvebrua, andre skyver lass etter lass inn på sjå eller naust, mens atter andre avetterer «godt og velberget Nordlandshøy» til salg. Jo, bøndene kan saktens flire de, det er både vel og lenge siden deres enger var så fruktbare og så rikt givende som i år. Og nå er omtrent hver smitt og smule kommet under tak. Det har gått så greit og fort med dette så, denne gangen. For det første har traktorene feiet av engene i en fei, for det andre har austavinden blåst og blåst og tørket, som en baker tørker skonrokker.

Men her blir nok mangel på livkyr, hører jeg. Alle skal sette inn alt de eier og har av slike dyr, for å få brukt opp de rike avlingene. — En mann her borte i sneia som har en gammel gjeldku han vil kvitte seg av med, har labbet bygda rundt etter ei bra livku, men uten resultat. Så tok han sykkelen og saumfor nabo-bygda, men noen ku i band kom han ikke heim med derfra heller. Nei, sier han, det var samme svarene der også: Vi har heller for lite dyr i år enn for mange. Så må jeg vel nøyes å dras med ho gamle gjelde «Rosinde», sier mannen. Men er det ikke farken også, legger han til. Det har da aldri hendt før at det ikke var livkyr å få tak i, ikke i *min* lange levetid iallfall. Hadde enda ho «Rosinde» hatt en rest av kjærlighet i seg vil stamoksen på Røa, skulle jeg ikke snakket om det, men ho har vært gold og likegyldig slik helt siden 1951. Ho er blitt ei attgløyme, beint ut sagt. Og jeg vil ikke fore høyet mitt opp til en slik tvetulling en vinter til.

(Over til side 4)

Nå skal mannen, hører jeg, reise til Innlandet, og det er Steigen og Hamarøy, for å høre seg om etter ei livku der i traktene.

Det blir visst ikke mye å gjøre på slaktehusene heller her nord utover hausten. Og skal vi kanskje bli oppradd for ei steik og litt suppekjøtt utover de par nærmeste to-tre årstidene. Spøker nok for det. Bønder jeg snakket med sier, at de har ikke så mye å slakte som en «lammeskank» — og legger de et liv eller to under slaktekniven, så skal de ha kjøttet sjøl. Bare rene egoismen altså rundt om på bondegårdene i denne tida.

IKKE har vi fisken heller, enda vi sitter så å si med rauva i sjøen. Nei, det er så godt som slutt med alt som heter heimefiske. Vi er henvist til å spise bokseboller og bacalao og den slags, og vi blir så matlei at vi går og ser skjelt til hverandre og småkives om den minste ting. Andor, som en gang var den drevne heimefisker, har vært på flyplassarbeide og tjent gode penger. Nå har han en slags ferie og sitter bare i sin amerikanske gyngestol og røyker sursnadede dagene så lange. Skal du ikke ut å sjå etter taretosken eller småhysa? spør jeg ham, eller småkveita og flyndra? Nei, svarer han, «æ ha slutta mæ dæ. Dæ lønn sæg ikkje.» — «Andrea!» roper han til kona ute på kjøkkenet, «har du gjort dæg færdi?» — Jo, nå skal han Andor og hans tykke viv ut på en lengere biltur, for sin fornøyles skyld. «Æg skal spenn en femtikroneng på deinna turen,» betror han meg. Andor er blitt krøsus, og hva har en krøsus med småline og flyndrelapper, ballhyse og lusset taretosk å gjøre. — Fornærm ikke Andor flyplassarbeider.

Nei, fersk fisk er ikke til å få øye på, måned etter måned. Men engang, og det er ikke lenger siden enn at 18—19 åringer kan huske det, da var det ferskfisk å få kjøpt nesten hver dag, da var her flust opp av heimefiskere.

Det er nymåne om noen dager, det er nye tider og nye skikker. Det er bare oss fattige stakkarer som går på våre føtter, alle andre de biler, eller de motorsyklekjører, noen flyr og haster avsted som disse forunderlige tallerkener fra Venus og Pluto. Gud som vi har det travelt, og i farten kjører vi hverandre ned. Det er blod på våre tidligere så fredelige vegger. Politiet må sitte hundevakt ved stabbesteinene og passe på de verste råkjørerne. Så langt er vi kommet, og vi haster videre, mens vi tygger gummi, lesker oss på iskrem og sluker røverromaner med glørete omslag.

Beina våre har vi egentlig ikke stort bruk for nå lenger. Om et tusen år eller så vil de formentlig være fjernet ved den vise naturs hjelp. Så har vi bare overkroppen, og så er vi blitt moderne slik også, og kan flire til alle skofabrikkene og skotøymagasinen som går konken. I en av Hamsons romaner forekommer det en fyr som heter «Overkroppen». — Nu er han blitt vår modell, og velbekomme sier jeg.

Men allikevel, vi er så glade så i

denne tiden. Sol og sommer og nærighet over en lav spennesko. Og etter oss kommer syndfloa.

Nå kommer, ser jeg, traktoren antagende til bonde Juliussen. Han skal alt ha pløyd fire mål, to gammeleng, som har sløvet seg bort i mose og daujord, og to mål nybrott. Juliussen akter å drive stort i jordbruk. Den gode sommer har ansportet ham. Men til neste år kan det bli sursommer og pytt i panne. Men den dag og den sorg. Som sagt: Etter oss kommer syndfloa — om ikke det som verre er, f. eks. vannstoffbomben eller noe i den sjangen, som han Oluf i Geit-skjellvika sier.

Ram.

Slåttonn under arbeidshjelpmangel

Lofotbrev til «Vesteraalens Avis»

Det er blitt slikt leven omkring mg. Jeg får ikke arbeidsfred noen steder. Der står han Morten og slamrer med brynet sitt mot ljægga, og nordenforgjerdet driver han Johan Oluf på med slåmaskinen, og den er vist like gammel som mannen sjøl, iallfall lager den et forferdilig bråk, værre enn om en ryster småstein i en blikkbalje. Nå, det er altså slåttonn i bygda, og den går ikke helt lydløs for seg, og over all larmen skravler gammel-Deeringen hans Johan Oluf opp og hevder seg med glans og ære. Tung å trekke er den vist også, for den skittenbrune felgen slår kul på ryggen, luter slavisk med hodet, men klarer likevel bare 12—15 skritt, så må den puste på. Ja, et bal er det både for hest og mann. Han Morten tørker svetten med sitt rutete overskjorterme, kvetter igjen og svinger ljåen i seige tak.

Slåtta er i gang nå over heile bygda, og det er nok ikke så aller verst med gras, for kvinnfolka med breierivene setter sammen rågrasmuer, tett i tett mange steder.

Høytørk ble det også, og de første lassene av tørrhøy over låvebru er virkelig kvalitetsvare. Prima, sier han Jeremias med sitt røde fullskjegg, og setter greipa i høydungen, mens han graver i lommen under dongryen etter messingdåsen med delikatessene. Han er fæl på den tobakken, han Jeremias, men maken til arbeidskar finner du ikke i heile grenda her. Ho Grete, kjerringa hans, sier at hver kveld vrir han både skjorta og underbuksa før han legger seg til den fortjente kvile. Og så snorker han før han får lest kveldsbønna ti til endes, tilføyer hun. Han har ikke reumatismen og hoftgikta, slik som jeg har å plages med.

Alle bønder her synes vel tilfreds med grasveksten, og de

regner med et godt middelsar, hører jeg.

Det som det mest kniper med er folkehjelp. — Kan du sei meg sannferdigen kor dæ e vorten uta alt folket vårt? spør han Ivar i Klattan. Eg har henka meg på halvannen skank bygda rundt etter gluntstrik heller ein veikjeonge til slåtthjelp, men eg har ikkje fått såpass at eg kan legg på austainen. Då eg var ung, då for dei her lange rekker av mannfolk og bau seg fram i gård og grend for 50—60 krona og fri kost frå gaukmess til Mekkel. Nu får du ikkje i handsrekning av en jupling engang, om du så forgyll han både for og bak. Så omsnudd e dæ med althop, å farken han veit korr dæ skal enn med heile greia. Eg e nu på mitt niogsøttient, og her, ser du, står eg still mott åleina med alt sammen. Eg vinn da snart ikkje lenger. — Ja, men sønnene dine, sier jeg. — Sønnan, hugger

Iver i, sønnan, sei dokker, å grænja med kvalfangst og slekt og røyte opp i leddigang og latenskap mæst di venta på kvalver og vindstilla. Eg har rett drege di opp i Herrens tuktt og formaneng, dæ har vi med sannhet å sei gjort, både eg og ho Luffa, men her ser dokker — et hav av gras bortover, og en einaste krokatt rygg til å klare dæ alt sammen. Nei, blir her ikkje, og dæ rett snart, byttet skjei i næve, så går dæ lokst og laupane den veien høna sparka — dæ kan dokker skrive opp at vi har sagt, både eg og han Iver i Klattan.

Klagen over vanhjulpenhet er den samme alle steder, den er tidens refreng. — Men likevel, høyet skal i hus. Hårkallen står mellom soleie og syregras og feller sin manke, det er på tide å legge stålet til. Solen varmer saharisk, termometret var på 24½ i dag, svetten siler og løktene blir for korte, men alene

mann og alene kone, ma ikke, kan ikke se seg forbalt, opp før hanen galer, og ikke i seng før sola rødmer ned i nordhavet. — Arbeidets adelsmenn, hvor skal en lete etter dem. Lete, det behøver du ikke, i denne tiden finner du dem i nesten hver manns gård. Skulle en gå omkring og slå dem alle sammen til riddere, rakk en ikke halvveis før en var gått trett av å slå.

Men når så alt er i hus, da kommer du andre, de som «var borte» da det røynte på, da kommer de til bonde Per og bonde Pål: Har dokker et kilo ull å hjelpe meg med? En liten ost, og poteter trenger jeg i lassvis. Og en melkskvett, dokker må nå ikke si nei, vi har småbarn i huset. — Jo, da er de tilsvars, da er de ikke borte, da er de vendt heim fra ferie og har behov for visse produkter.

Skal vi måtte sulte oss til kontakt med jorda og buskapen igjen? Eller klarer vi det litt mindre drastisk? — Det ser ikke bra ut med dette i dag. Det er som selve Johan Olufs gamle Deering knurrer der borte i engen over tilstanden —

Kyrill.

LOFOTBREV

OM HØYONNA, TORVKJØRINGEN OG JENTENE SOM IKKE VIL GÅ I FJØSET

Nu er den ferdig, høyonna. Det var et stridt stykke arbeide, men det gikk da — denne gangen også, selv om vanhjulpenheten på mange av gårdene var den største i «manns minne». Vårherre selv hjalp nu forresten så velsignet, og var med i alt. Var det ikke et makeløst høyonnvær kanskje, så en slapp å stri med hesjepåler og sånt noe. Det var bare å slå ned, breie, kå og rake, alt det en orket. Hesjene ble det ikke stort bruk for denne sommeren. Under en kort regnværrie omlag midt i slåtten, kom de litt farlig fort opp, påle etter påle, og bønder snakket til hverandre over gjerdene og la ut om hvordan det skulle bli skapt, slik de stod i det, så godt som stille mott alene. — Men så kom den, skaværskulingen av sørvest og feiet vekk alle regnværsskyene, riktignok gikk det herunder mer enn én høyhesje i åvelta, men like etter kom sola fram, og siden har den praktisk talt vært bare smilet.

En slik skjønn ettersommer som i år, er det ingen som er i stand til å huske, hverken de på sytti eller de på åtti, og da jeg igår spurte han nittiåringen her borti kårstua, så rumsterte han litt borte i den trege tankegangen sin, men nei, heller ikke han var mann for å finne maken — dersom det nu ikke kunne være det året, da den storbrugda rente opp i fjæra utafor Geithammarneset, da var det så varmt enda ved Marimesse (12. sept.), at bekket rant.

Vind har det nesten ikke vært her ute i Vestfjorden på fjorten dager nu, når en ikke regner med en og annen havgalla ut på kveldparten, just som sola gjorde seg ferdig til å køye.

Her i Buksnes-bygda har folk flest nu etter høya vært beskjeftiget med torvkjøring. Det er mest lastebiler som iobber med dette, så får en det

gjort litt kvikt unna, og så sparer en hestene — selv om det røyner på pengepungen. — Ja hestene har late dager nu. Ho «Frøya» og han «Fakse», som før måtte slepe og dra på hundre lass tungt svarttorv eller mer, de står nu borte ved hestehagegrinna og skjønner ingen verdens ting. Er de blitt aldeles overflødige? — Vender de seg til den andre kanten, så går «Flinken»s husbond der borte og pløyer nybrott — men ikke med «Flinken», nei, den som drar plogen — det er forresten to — freser og stønner men fram for alt slammer med kjeften, så det er en skam å høre. — Nu, ja ja, det skal vel så være, tenker «Frøya» og «Fakse», og senker mulen ned mot kløverhåa, ete gjør de nu, selv om de såvidt bare får gjøre rett for maten.

Det er blitt så mange nye skikker, og nu er det den også, at jentene ikke vil gå en husmor til hånd. Nei om de vil. En kan lokke dem med elektrisk lys og kontanter til alle slags huslig gjøremål, innlagt vann i kjøkken og fjøs, fridager så det forslår og kveld iflg. tariff — og attpå hele serien av herligheter, en lønn som en skolelærer, med alders tillegg og det hele, ikke turde drømme om for tyve år siden. — En kan lokke dem ja, jentene, men de melder seg ikke på. Verst er det nok med fjøsene og melkebøtta. Budeia — hva byr dere! Nei dit får du aldri i livet frk. Unni.

Men engang, da var budeia en ærestitel, og budeia hun hadde rang langt oppe i herskapshuset, for hennes gjerning den avhang det så meget av.

Det er kanskje bare et mellomaktspill dette? Frk. Unni kommer snart hjem igjen til mor og far og gården under lia. — La oss håpe det. For ellers blir det ikke greit å være bonde og få skjøttet vel om landets modernæring.

Høyonn over Helgeland

Men ingen gammel Karoline lenger som bærer høyet i hus i sekkforkle.

— HØGSOMMERBREV TIL «HELGELANDS BLAD». —

No berger de høy nedover hele Helgeland. Slipesteiner hvirvles rundt og kvesser ljåer på opptil 5—6 kvart, svære sabler som meier stort ned i engene. Og etterpå kommer kvinnfolka med sine river og «breier» graset. Svetten siler av karen som «går» med skora, men så må han «kvette» ljåen, man sier kanskje bryne på Helgeland. Han vart så tungbett, ljåen, og det røyner enda med på kreftene å slå med sløv ljå, så det skulle en viss mann gjøre. Det skal lag til å kvette en ljå slik at den blir skarp i egga. Som unger måtte vi lære det om og om igjen. Sånn skulle vi holde ljåen, sånn brynet, men herregud som vi kvetta ljåen rund i egga — og så måtte den på slipesteinen. Det var et slit også med den draginga av slipesteinen, særlig hvis han far eller drengen la tyngde på ljåen. Og var steinen tørr i gjengene, så plystret den en liten melodi, en liten sangtone til oss. Men det skal en slipestein helst ikke gjøre. Vi la gammel lever eller tran i gjengene og så glei det mye lettere. En gang hadde jeg fått tak i mors grønnsåpedunk og smurte slipesteingjengene med såpe, men da ble det vel oppsang fra kjøkkenvinduet: Står du og smør slipsteinen med grønnsåpe, eg mein du e påstyr!

Moro var det bare å kjøre tørrhøy. Vi unger måtte trække i lasset å gjøre det steinhardt nesten. Det skulle være fire slike lass på et kufôr og ett til sauen, men hesten han forlangte 8—10 lass. Det måtte ikke være noe fjusk med lassene, for så vart det bare bunød og bekymringer ut på vårparten neste året. No, det ble det no som regel likevel, att vi trakk ka i høyvogna og gjorde oss tunge som blyøkjer.

Kjerringa nede på Helgeland, ho som bare hadde to sauer til å sette på foret, ho bar alt sitt høy inn på sjåen i et stort sekkforkle. Kallen hennes slo med småljå, sigd, som han kalte det, for det var så uført alle steder på den vesle øya deres. Men han fikk gjort det «velt» tross all småsteinen og alle iteltuvene. Ikke et strå måtte gå t. t. Jeg spurte ho Karoline en gang hvor mange slike sekkforklelass ho meinte det kunne gå til et saufôr, men hun viste det ikke så støtt, sa hun. Et hundre, sa jeg. Nei e du på styr, svarte hun 40—50 må no vel være toppen. Men forresten så teller vi ikke lassene våre. Vi skraper alt vi kan finne av gras, både her på øya og på de par småholmene som hører til vår part og så slutta vi med høyinga, enten det no er blitt mvkie heller lite

sjåen. Vi har ikke fjøs til meir enn to sauer med lam, og det er nok for oss.

Ja det var altså den gang da kvavene var små blant menneskene. No høyer ikke ho Karoline og han Nils mere, men det er andre, vet jeg, som høyer på øya deres. Livet skal jo gå sin gang.

Men Helgeland har ikke bare småbruk på øyer og holmer, og kjerringer som bærer avlinga i sekkforkle. Går vi rundt i bygdene, blir vi smått imponert over jordbruket, ja stort imponert også. Her drives det rasjonelt og på moderne vis. Her går det svære buskaper, etter nordlandske forhold, og ljåene er mer blitt avlegs saker, slipesteinene står stille og får ikke plystre den minste melodi. Det er blitt slåmaskiner, hesteriver, sleperiver, potetopptakere, gjødselspredere, hestehakker og alt hva en kan oppnevne av gode redskaper. I Vefsn er de mange steder kommet langt slik, og i andre innlandsbygder likeså. Jo, helgelandsbøndene, de som har jordbruket som sin næring, ligger godt i teten og lar seg ikke distansere. Noen, ser jeg, har heiseinnretning for høyet. Hesten og høyet kjører bare som til en brygge, og så farer hele lasset til værg og havner i styrtstålet. Ingen låvebruer her, heisen sparer også tid. Jeg ville ikke unnvært den for aldri så mye, sier en bonde, mens han hekter kroken på og lar den elektriske motoren besørge resten.

Helgelenderne pleier alminnelig være de første i Nord-Norge som kan melde fra om ferdig med høyonna. Jeg har lagt merke til at slåtta her nede begynner om lag et par uker tidligere enn for eksempel i Troms, og gjerne en uke før i Salten, Ofoten og Lofoten. Helgelenderne vil vel vise at de sokner til bygder som ligger sønn a for polarsirkelen.

I går var det en Rødøyværing her i byen. Hvordan gar det med slåtta? spør jeg. — Da går utmerket, svarer han, folk baler no hele dagen og et stykke av førnatta med, og noen har alt gjort seg halvferdige, tror jeg.

En annen helgelender forteller at han har slått av på to dager nesten alle sine godt og vel 50 mål innmark. — Det var da farken til fart, sier jeg. Jau du skjønne, sier han, jeg har brukt traktor for slåmaskinen, og det er gutten sin som kan trekke i veg, den går og går og slår og slår, den farer nett som ei farsott over engene, sier fiordbonden fra Midt-

Helgeland. Vi breier nesten ikke heller, nei det har vi mye slutta med. Det tørkes likevel graset. De gamle bala med så my til unøttes. — Får du go'vær har du altså høyet i hus til Olsok? Før, mann, holder tørken 2—3 dager, skal vi ha heile «suppedasen» berga under tak. No, litt etterslått har jeg jo med ljåen, men det estimerer jeg ikke. Tyngda er tatt på 3—4 dager.

Jo, det er blitt tempo med futt i også i høyinga i våre dager, de fleste stedene. Det går rasjonelt for seg i maskinenes tid. Ho gamle Karoline bærer ikke høy i et sekkforkle no lengre. Og heller ikke er det vel så mange som står med bøyd rygg eller ligger på kne og graver etter stråene med en sigd mellom steiner og krapphuver. Vi ser likesom større på tingen, vi dagens mennesker.

Det renner mye svette i disse dagene, både ute på øyan og inne i fjord- og dalabygdene. Maskinene durer og det synger fra bryner mot ljåer, det er sommertoner i alle grender. Og ryker det rivetinner, så er helgelenderne kjappe til å sette nye i. Jeg så en vefsnung tinne opp to river på mindre enn en times tid. Han gjorde det fagmessig og fort men så var han om haustene og vintrene også rivemaker, og hans river var etterspurt helt nord i Finnmark hørte jeg, for de var lette og solide også lå de så godt til marka, sa alle kvinnfolka, de var så «go å rake mæ» sa de. Rivene fra en annen rivemaker på Helgeland var mer «bøklatt» sa de.

Sommer og sol, høyonn og svette og bak hesjene sitter kanskje forelskede par og småforlover seg i den begynnende julikveldskumringen. . . . En herlig tid, den slåtta. Det dufter så deilig, og den eneste forstyrrelsen er klegg som stikker og mygg som bruker brodden. Men aldri får en det no om en vil — ikke engang i slåtta.

Branduly.

Sommer i vinter- mørket.

Idyll fra Sandsøy

En kan fristes til å tro at dette bildet er fra et sted i den nære, eller fjerne orient — fra Balkan eller Syd-Frankrike. Men så er det altså fra Sandsøy i Senja. Og hvorfor ikke nå midt på vinteren friske litt på det forfrosne humøret med denne sommer-idyllen fra Sandsøy.

Jeg fant dette bildet da jeg idag rotet litt rundt i mine samlinger av bilder fra nær og fjern. Det er, står det anført på baksiden, fotografert i 1936 og sendt meg av en sandsøyværing, ledsaget av en vennlig hilsen.

Jeg har tatt godt vare på dette bildet, kanskje fordi det var sommeren som kalte meg fra denne lund i skogen, med beitende kuer mellom lyse, vennlige bjerketrær, og her jeg sitter, mens januar-kulden lager frostbilder på mine vindusruter, kan jeg fornemme fuglesang her inne mellom Sandsøyas løvrike trær, med varm sol gjennom gløtt i løvtaket, med bjelleklang og Guds egen tale gjennom det hele.

Gamle Sandsøy, din historie går langt tilbake i tiden. Betydningsfulle menn føstret du, og betydningsfulle

kvinner. Da Bjarkøy var likesom fall av historiens lass, var det du Sandsøy som kom i forgrunnen.

Her går dine buskaper og beiter. De holder deg til jorden, og det gjør du rett i. Når alt det andre spiller fallitt, ligger din jord der og er det samme solide faktum. Dine buskaper beiter, din skog dufter og suser, dine fugler synger, og du bonde selv kjenner deg på trygg grunn. Det skal du også gjøre, det har du krav på.

A. G.

Dårlig høytørk - tålmodige bønder

På min vandring borte i Buksnesbygda snakket jeg med mange av bøndene, og de fleste ga uttrykk for at de nå begynte å «gå seg lei» av slått-onna, som de ikke kunne se noen slutt på. Det er jo ikke så meget som hesjetørk engang, sier de. Regner det, da er det bra med vind, men lyser det opp, vel, så «dætt han i stilla», og så er det liten hjelp for oss i den blå himmel og den skinnende sol, sier de.

Det klages også over at høyet i år svinner så bort. En mann fortalte meg at han i fjor av en hesje kjørte inn to gode lass tørrhøy, i år fikk han av den samme hesje bare ett lass. Og det samme sier flere: høyet svinner så bort. Så alt i alt blir det ikke noe middelår med høy, for manges vedkommende langt under det.

Potetåkrene har kommet seg godt i det siste, men jeg så ikke en eneste av dem som ennå var kommet i blomstring, så de ligger temmelig langt etter «ruten».

Gress på stuv så jeg ganske lite av, så de fleste har nok gjort seg ferdig med selve slått-ona, og mange har også fått alt lagt opp i hesjer. Bare det nå ville bli noen gode dager med sol og vind, så vi ville være hjulpen, var ord jeg ofte hørte.

Men så er det fjellslåtta. Jo, på endel av gårdene driver man

tremdeles på med den, klatrer i fjell med ljåer og snørresekker, river og blengspann til å slukke tørsten av. Og det er ikke verst med fjellgress i år, hører jeg. En mann fra Haukland fortalte at nå skulle de ta til med fjellslåtta. Og Haukland har mange fjell omkring seg med gode slåttefjeller, Sørfjellet, Argotta og liene innover langs Solstadvatnet under Himmeltindene. Alt skal vel «barberes», i år som ellers. Det er god pris på høyet, et lass utgjør sann om lag 105 kroner, etter sin vekt, så det er bare å slå og slå, og tørke, så blir det skillinger — hvis man da ikke vil nytte det sjøl.

*

Også Vik og Reppe har sine gode slått-fjell å ta til, når det måtte knipe med avlinga på immemarksenga, men for Reppes vedkommende har man de siste årene drevet mindre med fjellslått, vel endel fordi folk mangler arbeidshjelp.

Skal man imidlertid til de store slåttefjella, må man over til Flakstad og Moskenes. Der står de, høye til topps, teppe-lagt med det fineste gress, grønne så det nesten skjærer en øynene. Hoppfjellet, Sandnesfjellene og mange, mange flere. Titusener snørresekker høy er årens løp rullet ned fra disse fjell. Og som det duftet dette fjellhøvet, den rene aroma for

reisen.

Noe lett arbeid er det jo ikke å hente høyet fra fjellene men en får ikke være umaksredd, når det gjelder å få noe på låven til det som i fjøser står for melk og kjøtt og ull.

Dristige klatrere var det også mange av disse fjellslåttfolk både karer og kvinner, de måtte ikke plages av svimmelhet der de ofte praktisk talt hang oppe i brattfjellet eller høstet ute på skrenter og stup, i smale benker, flere hundre meter til værs. Det gjalt om ikke å miste fotfeste, gikk det løst, bar det hodekulls i døden.

Og i dag som for flere hundre år siden, går folk til fjells med sine ljåer og gjør seg mange gode både ku- og sauefôr.

B.

Slåttonn på spreng i hele Vest-Lofoten.

De første melder alt ferdig.

UTBYTTET MEGET VARIERENDE

I hele Vest-Lofoten og ut til det ytterste Røst drives slåttonnarbeidet for tiden med alle til rådighet stående krefter. En kan se gamle gubber og høyt alderstegnede kvinner på både 70 og 80, kanskje enda mer, blandet inn i arbeidsstyrken, og så hele skalaen nedover til 8—9 år gamle pjokker. Om noen gang så nå er hele folket i arbeid. Hestene også naturligvis, de puster tungt foran slåmaskiner og drar med energiske spenn foran høylasset. Hver eneste stolpe som kan stampes fram av sine skjul og hver eneste meter hesjestræng er tatt i bruk. Det er da også høyhesjene som i dag dominerer i bildet. Hesjepåler har det vært litt vanskelig med å skaffe tilstrekkelig av. En mann fortalte meg i forgårs at han hadde ringt til alle tenkelige steder rundt på hele Vestvågøya for å få tak i noen «staur», og endelig fikk han lønn for umaken. Kjøpmann Tordahl i Borge kunne redde situasjonen, og straks kom stauren med bil fra hans lager ute i Vågen.

Til tross for regnet og gråværet går det slett ikke så dårlig med slåtten. Flere småbrukere har alt for noen dager siden «slått av» som det heter, og har alt sitt av stråfor hengende i hesjer. Og dermed kan de regne seg så godt som ferdig. På de større brukene gjøres det også gode framskritt.

En «storbonde» jeg snakket med i dag, var forhåpningsfull. Jau, da går tålig bra dette, sier han, og kunne vi nå bare få såpass som fire—fem godværsdager, ville vi være bra berget.

Når det gjelder mengden av gress varierer den meget, fra ca. halvparten av normalår til godt middels. Men alle er enige om at gresset i år svinner svært mye inn under tørkingen. — Bonden N. forteller at han la fullt to hesjer en ettermiddag, natten kom med fin vind og god tørk, men da han den følgende morgen gikk til hesjene for å «kjenne på dem», ville han ikke tro sine egne øyne, høyet var formelig «kvarnet» bort, og skam å si for den tanken gjennom mitt hode, at noen i nattens mulm og mørke (men de er jo blanklyse fremdeles) hadde bestjålet meg for store mengder halvtørt høy. Siden gikk det opp for meg at det hele skrev seg fra et svært svinn.

Borte i tjukkenga står en mann og slår. Han har kastet både hue, trøya og vesten, og driver på alt det remmer og tøy kan holde. Han ser seg knapt tid til å besvare mitt «god dag», og svetten siler ham av haken.

Han er ellers en meget pratsom kar, men i dag har han ikke stunder til å passiare. Nei, du må virkelig holde meg unnskyldt, ber han. Vårherre klarer nå sin himmel så pent opp, ser jeg, og da gjelder det om for oss høybergere å følge på og nytte sjansen. Og hvorfor bruker han så ikke sin gode slåmaskine? — Snakk om utur, sier han. Hesten har borte i utmarka forklemt den ene skanken, og må stå på stall i flere dager med tjære og saltklut på skavanken. — Tjære og saltklut? — Ja, sier han, det er et gammelt og godt råd for slikt, vi

når arvet det fra fedrene — og sparer oss dyrlegen. Men så må jeg arbeide både for meg sjøl og for hesten. — Og han slår vilt med sin lange sjukvartljå og meier ned som en Jefta. Etter ham kommer kona med riva og «breier» gresset og lager den fineste seng. Småen får ordre om å renne hjem etter en mugge med blanding av surmelk og vatn, slåttkaren er blitt så overlag tørst.

Og slik kan en gå fra gård til gård og glede seg over et første-rangs arbeidstempo.

I mens tar potetene seg godt fram i mulda og lover ikke dårlig, gulrøtene og kålrabien det samme, og de første blåbærene er alt på hjemmemarkedet.

Den varslede sydvest med regn fredag var en feilmelding — gudskjelov. Nettopp fredag ble en god høyværsdag for hele dette distriktet.

Forhåpentlig vil hundredagene bringe den lenge ventede forandring av været til det bedre. I dette skrivende øyeblikk er det bare en og annen spredte skydoten å se på himlen, og den fra Tromsø påny bebudede sydvest til natten, med regn, er sikkert også en feilmelding.

Vi ånder inn, alle steds fra, der delikate høyduft, og nyter sommeren — slik den nå engang arter seg anno 1952.

Br—

Drivende sommervær hval skytes, men bjørka har det ille.

— Lofotbrev til Ofotens Tidende. —

Det vokser godt i Lofoten nå om dagene. Gresset står allerede både høyt og tett og lover mer en midtelsår, potetene kommer godt etter og grønnsakene ligger også hardt i veksten. Siden midten av juni har det da også vært drivende vær, vekslende med sol og varme og regn.

Om mindre enn to uker begynner sikkert slåttonna.

Hele første halvdel av juni gikk bøndene her og klaget seg. Nei i år så blir det nå bare rene elendigheta, våren var ingen vår, og sommeren var over alle hauger. Rykter om polarisbarriere like under Finnmarkskysten og snøbyger så langt sør som i Arkansas borte i Junaiten, gjorde framtidsperspektivene lysere. Folk gikk her og trøstet hverandre med at nå bar det bratt utfor med heile greia. Så kom 14. juni. Såmen skinte

sola ja, og måtte vi ikke få av oss både trøya og lusekofte. Pøh, uforskammet til varme også. Du skal se det blir sommer likevel. Jorda hadde lagret kraft i seg til å sette fart på vekstene. En kunne nesten høre gresset gro, og har du sett maken til hodekålåker den slo ut bladene som en balldam sin vifte.

Isbarrieren — det vilde iallfall være godt med en iskrem.

Hvalgutta har øvd seg meget med skyting i det siste. Forrige uke, den stille, var helt ideell for hvalfangst, og da ble her skutt som ved Stalingrad. Projektiler ut og penger inn. Hval etter hval ble slept under land og gode dagpenger kunne noteres.

Seifisket har også vært godt, og er det fremdeles, men det meste av denne fisken kan, på grunn av «maketiden» bare omsettes til

KOKTISK. På yttersiden av Lofoten «koke» store strøk av havet av sei, fortelles det.

Skogen i Vest-Lofoten hjemseskes nå for tredje året av sin erkefiende bjerkemåleren, som opptrer i store mengder og lauver av alt den orker. Flere steder har den allerede gjort skogen nesten svart. Et ganske trist syn. Går en gjennom skog, blir klærne straks grønnspraglede av «åme». En slik åme på damens hals, et redselens skrik. Var det en oldtidens øgle som hadde vist seg. Nei, bare en åme, men gid det heller hadde vært en øgle, ja om så en mus. En åme er det verste kryp jeg ser for mine øyne, sier damen, og grøsser enda. Og for lofotbjørka begynner den nå for alvor å bli en ulykke. O—g.

Fra dalen der nord.

I utsyn fra lien.

Idag tar bonden til å etterse ljà og slåmaskin. Slåtten skal begynne. Kløverengen står og duver saftig, grøn og frodig og lover mange hestelass for på låven. Og solen står over landet i dagens sterke hete og nattens gyllenrøde skjær og er livets evigt luende vidnesbyrd.

Oppe i dalen larmer fossen og er til stor ergrelse for laksen, som forgjeves anstrenger sig i meterhøie spring for å klare den. — Efter veien kommer prestegårdens blakke mærr diltende i det obligate trav foran kjærren, der presten sitter og dupper over tømmen og tenker litt over søndagsprekenen sin i annekskirken imorgen. Prestegårdsblakken er forresten en kjent størrelse her i bygden. Den var i sine yngre dager traver av rang, og tre flotte pokaler på preste-fruens bufet har man Blakkens raske og utholdende løp å takke for. Nu er den gammel og stivbenet og duger ikke stort i etpar skjeker, men presten holder trofast på sin gamle venn og lar den ta kilometrene som den best kan og orker. — Det en ikke rekker idag tar en imorgen, og der er en evighet full av dager bakenfor i kveld.

— — Jeg sitter her høit i lien og har dalen vidstrakt og vakker under mig, med elven og veien, og de blomstrende enger og huser enkeltvis og i små fortrolige klynger. — Hvor det hele fortoner sig som en vakker skjærsommerdrøm, nu jeg ser dalen igjen efter mange og lange års fravær. Elven er den samme, de samme buktinger og de samme broer; men de dyrkede jorder er blitt større, nye bruk er kommet til — mange nye — og nye veier. Der hvor undlendet ikke strakk til er liskråningene tatt i besiddelse for plogens og traktes nybr. tsarbeide. Åjo, dalen har da vokset siden sist jeg så den. Her har hest og hender virket. — Og nu går man til onn i dalen, til høstning av den sed man sådde, til innsamling av de resultater hårdt arbeide med jorden har krevd. —

Velsigne arbeidet! Velsigne høsten — Velsigne det dalens folk som gav sig selv og mig dette syn av fruktbarhet, og arbeidsglede og byggende vilje!

Her har troen ikke glippet. Her pranger intet flottere og større enn det i virkeligheten er. Her har Guds mening mærl det hele fått utvikle sig i kjærlighet og forståelse. — Og midt i det hele står kirken og øser sin velsignelse ut over alle som søker den og kjenner sig i pakt med dens alter og evangelium.

Det er slik jeg ser dig igjen min dal ikveld — i fallende sol, men i stigende tro og glede. Over ditt liv i stort og smått lyser Guds fred — din fred som kveld også legger sig svalende og lindrende over min sjel og gir den sollysets kraft og aftenens fredfulle stemning.

Landsgutt.

En deilig sommer.

Nordlandsbrev fra Br—.

August 1930.

En evig tørke har herjet Nord-Norge denne sommer. Selv større elver er forstummet og har lagt sitt stenete leie til eftersyn for hvem som helst. De små bekker har forlenget oppgitt tilværelsen og endog de dype vann begynner å føle stillingen kritisk. Gammelsneen i fjellene, som har ligget der i snesevis av år, er forduftet uten fnugg av rester tilbake på «tomten», og de mere veritable isbreer med sin blå panne mot dagen har skrumpet betydelig inn.

I samfulle to måneder er der praktisk talt ikke falt skikkelig regn heroppe. Med mellomrum har sønnavinden kommet feiende med svarte skyer, og nu gudskjelov blev det da en forfriskende regnskur å få, tenkte godtfolk og gned sig i henderne, men det var alltid bare «narreskyer», som for forbi uten å slippe ned såpass mange dråper at det kunde slukke tørsten hos en hønekylling.

Bønderne sukker og er i ille humør. For hver dag som går er det flere folds tap av poteter, og mange steder tørster kreaturene ut i marken mere enn de har godt av. Kuene melker elendig dårlig, og sauene peser og vil forkommes i sine tette ullpels av varmen, som næsten konstant holder sig på mellom 25 og 30 grader i skyggen, og ikke så langt fra de femti grader i solsteken. Det er gårder hvor bønderne har sluttet for lenge siden med å levere sin melk til meieriet — ganske enkelt fordi de ingen melk har hatt til leveranse. Beitene er avbrent og vann til dyrene har omtrent ikke vært til å opdrive.

Men for oss alle andre har det jo vært en herlig sommer. Hver dag og kveld kunde man dra på utflukt uten å bekymre sig om gretne værguders luner og innfall. Bestandig den samme blå himmel, bestandig den speilblanke fjord, og slik var det alle steder og uten ende.

Bare Finnmark har kanskje nu og da gjort en liten undtagelse. Man har jo skodden deroppe, som kommer settende inn fra havet og gjør det surt og ekkelt; men den har allikevel vært meget rimelig i sommer, så Finnmarkingene har hatt flust op av sommer dette år, de også. De skal ikke med grunn kunne klage på *det*.

Nu er det august og skumringskvelder med all sin mystikk. — I kveld er det fest på Skihytten langt deroppe på Kollen. Bålet flammer alt lystig og mu-

sikkens toner bæres på lette lydbølger — av hvilken lengde vet jeg ikke — langt utover dalen og byen. Månen er bare en smal sigd som henger langt nordpå, der den siste rødme av dalende sol farver himlen til fest for et land som stille og umerkelig glir mot den lange vintersøvn — —

Og festen på Kollen fortsetter i grå skumring —

til den nye dag tenner det første bleke lys over fjellene nordost — — Da blir det så stille mellom trærne. De siste par vandrer stien nedover. Tause fugle flyr om mellom grenene, en bjelle høres langt inne fra rabbene. Elven er tørket inn, humlen sover ennu og sneppene på den store myr i dalbunnen tar livet med ro så sent på året, da ungene er forsørget og familielivet så å si er opløst — for denne gang.

Det er så stille, så stille — —

Og der stiger solen varm og stor bak åskanter og begynner en ny dags reise under himmelhvelvet, som runder sig alle verdenshjørner så feiet og rent som en stasstue.

De bønder kikker nok forgjeves også i dag efter de regnskyer som aldri vil komme. — Men de kommer nok, bare vær tålmodig. Vi får en stygg haust, sier spåkjerringen på Troseth, og en snøvinter som det ikke har vært maken til på 28 år. — Det ser hun Gammel-Ane på så mange ting, på rognebærene og skjura, på merkesdager og slikt annet som jeg og folk av min alder ikke har vett på og forstår.

Vår tid holder sig jo bare til de offisielle værvarsler. Det vi ikke kan lese oss til skjønner vi ikke et kvekk av. Erfaringer og visdom fra sol og stjerner samler vi ikke på, slik de gamle måtte gjøre, som skulde ta sig frem i livet ved egen hjelp på alle måter. Det er bare boka og bokstavene vi liter på til alt livets behov. Da var gamle klokere folk, skal jeg love for. Vi kan sette oss ved deres føtter og lære og bli vis — for det trenger vi såmen, med all vår utenpåklinte bokkunnskap.

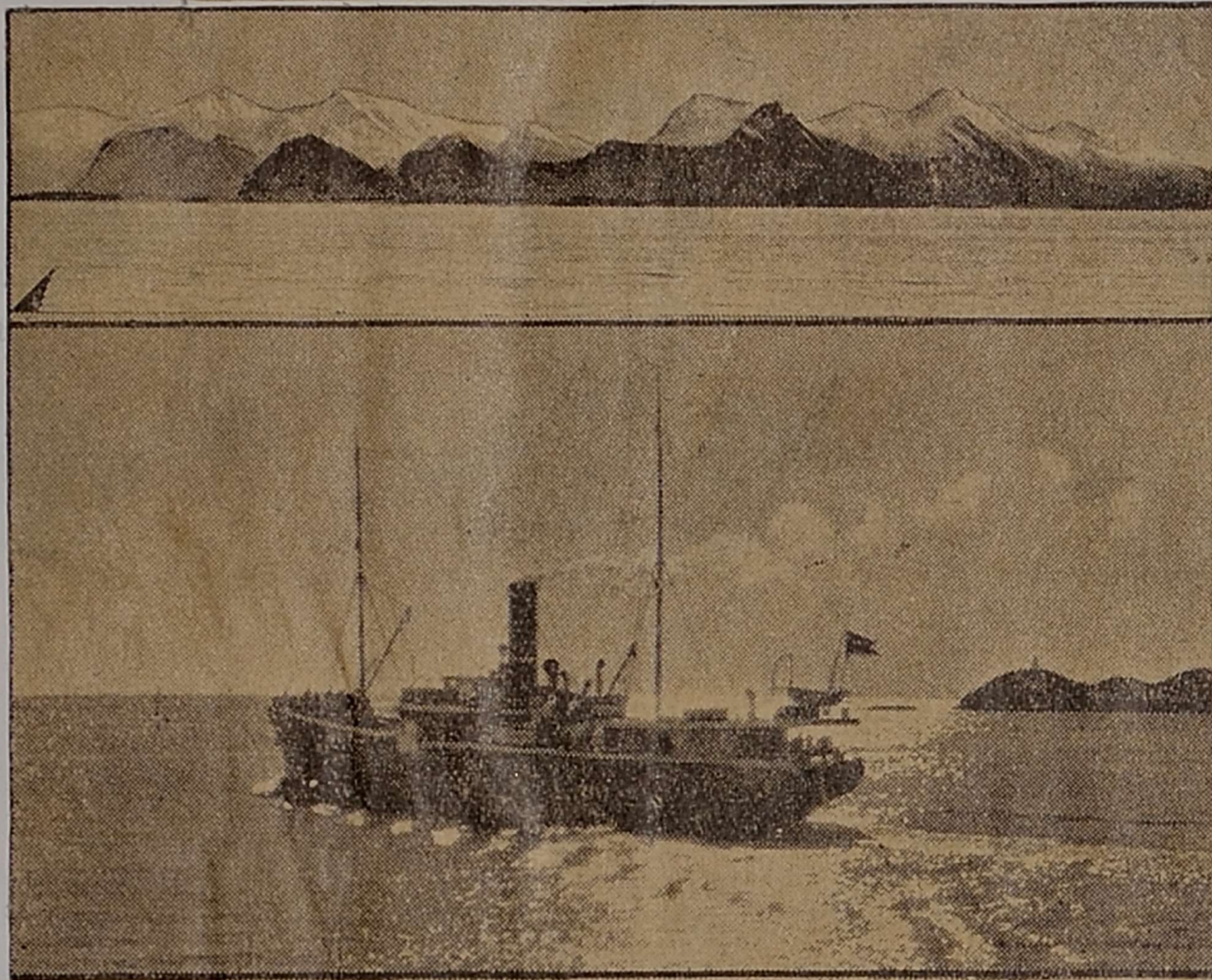
Nå, dette skulde ikke være en revsende artikkel, den skulde bare pent fortelle om sommeren heroppe i landet mot verdens ende, — den tørreste og blankeste og mest tropiske på de år jeg kan minnes, og jeg minnes omtrent 35. En velsignet og god tid. — Men nu går det mot høst, og september har allerede varslet sin nære ankomst ved de første gulnende trær i skogen — — Men tidens gang kan ingen stanse — — Høsten være velkommen, selv om den blir stygg — efter Gammel-Anes spådom.

Br—.

Fra Nordlandskysten.

Vi gaar en ny sommer i møte.

Nordlandet er allerede inde i sollyse nætters eventyr. Bjørkeskogen staar grøn, trost ruger i lunt rede, lærken slaar sine vidunderlige toner over mo og myr, erlen tripper sommerlet og fin i tunet — og netop nu forkynder gjøkens mo-

Hurtigruteskibet for fuld fart nordover.

notone «ku-ku» at sommeren er kommet i al sin herlighed og bredde.

Og med sommeren kommer reiselysten. Der er allerede varslet om 50 flytende hoteller til Norge i sommer, og de aller fleste av disse strækker sin rute like op til Nordkap — nogen faa endog optil landet nord i «havsbotn» — Svalbard.

Men det er ikke bare de flytende hoteller som fører turister med sig nord og syd langs vor herlige kyst i sommermaanederne. Det er ikke alle som har raad at reise paa denne luksuriøse maate. Og mange tusener følger derfor med de faste ruteskibe — først og fremst da hurtigruterne, som under hele sommerhalvaaret er overfyldt av reisende nord til midnatsolens land.

Paa billedet her ser vi en slik hurtigrutebaat for fuld damp nordover. Farten gaar for det meste indenskjærs mellem en utallighet av holmer og skjær, store øyer og smaa øyer, og er derfor behagelig selv om der tuter en liten storm utenfor med braat og brænding.

En solnat i Nordlandet i juni eller juli, det er en oplevelse. Det synes selv vi, som oplever disse fagre nætter aar efter aar. Hvor meget mere maa en slik nat saa ikke gjøre indtryk paa den fremmede.

Kom til os, til Nordlandet i sommer. — Nu klær landet sig i sommerskrud — og natsolen kaster sit guld over det hele ...

Vestlofotbrev til Lofotposten.

Det er borte i Vest-Lofoten et sted. Det er jo så moderne dette med «et sted», og la oss bare holde på moten. Det er jo allikevel så meget en må gi slipp på i disse tider — tror vi iallfall.

Her sitter jeg med en blyantstump mellom fingrene og er fast besluttet på å lage istand en slags korrespondanse til Lofotposten, men sant å si, jeg har aldri vært så oprådd med å få lappet sammen en liten avisartikkel, endog om de enkleste ting, som akkurat nu. Det kommer vel både av det ene og det annet, men især har det nok sin grunn i at her ingen ting skjer. Det er som tiden plutselig står bom stille og er hendelsesløs. Folk har lagt torvspadene fra sig efter ferdig onn, har funnet tak i bukselemmeføret og går omkring på gårds plass eller veier og lar klokkeviserne dreie. Uten kanskje å være sig det helt bevisst går de her og venter på et eller annet skal skje.

Imens gror gresset med et dryss av blomster utover alle enger så det er en fryd for øiet, og potetene tar alt til å vise, frisk på livet, i lange åkerrender. Også kornåkrene gjør sig flid med å komme efter, og gulerøtter og kålrabi er pent i vei, de også. Slår ikke værguden rent hånden av oss i de par-tre nærmeste måneder fremover behøver ingen å grue sig for høsten — for så vidt.

Og det skulde også bare mangle at jorden ikke vilde «legge ryggen» til under så idéelle vær- og vekstforhold som nu, med akkurat passe tilmålt av både sol og regn, — kjenner hr. bonde et aldri så lite sting i hjerteregionen en morgenstund, der han går omkring på godset og synes det blir strieste laget med solvarmegradene og den tørre vind — så trekker det som på bestilling opp i sør og regner dugelig fra tung himmel før kveldsgrøten er satt til livs. Og omvendt, blir væten aldri så lite i drygste laget, straks er austavinden på ferde med sin plasavakost og feier himlen blå og blank igjen, så solen kan skinne, og alt er herlighet og glede igjen — for så vidt.

Joda, vi slår likeså godt med det samme fast at hvad jordveien anbelanger skal det såmen ikke bli grunn til mange sure minner ved den store innhøstnings-tid, når skjønnsommer falmer av og høstens grå og gule kavaleri stiller opp til det lange vinterridt.

Men enn sjøen da? — Bevars, havet ligger jo her, stort og mangestemt som vanlig, til indre og til yttre side av Lofot-landet. Og fiskestimer har det nok i overflod. Det mankerer visst ikke på det. Her skråler f. eks. myriader av måse og tenne over «vør» av lubben sei som fråtser i fin åte slik at store partier av sjøskorpen putrer som en potetgryte i skarpt kok. Men fiskerne tar nærmest det hele av dette som sig uvedkommende. Der bales ennu med avsetning for vinterens skæi og Vår Herre må vite hvor den skal havne, hvad skal man, så med lange, nye hjeller av sei, som makkfluen dessuten er en brann efter nu fremover Nei, man haler og hiler sig bare til kokning og vel så det, ror i land og lar måsen og tenna herje med resten — overfloden som ikke har marked i en verden, som for tiden er sån litt av hengslene.

Folk går her og er avventende. De kikker mot solen, som er over frokostnubben klokken 8, passerer middagsfjellet klokken 12 og står midt i nonsmatskaret klokken 17 — før den tar tid til å kvelde sig nordvestover de ytterste nes og heihomper og blir midnattsrød i flammende skyer over åpne havet langt, langt derute — et sted. — —

Dagene skrider i taus ro. — Store ting hender jo ute i verden — større enn vi fatter og forstår, men her er det stille — en egen slags St. Hansnattsfred.

Forleden morgen sanset folk og lyttet. Kanontorden et steds ute fra havet — langt borte. Jo, det var visst kanontorden. Nå, det fikk bli deres sak som skjøt — og folk ruslet videre og syslet med sitt. Her var det iallfall fred, bare fred. Stær strevet med å skaffe mat til skrikende unger i kasser på husvegger, lerken slo triller i klar luft, hanen gav freide morgensignal fra låvebroen og sol-eien stod i tette geleder og neiet og nikket i den labre sønnabris, mens budeier bar melkebøtter fra sommerfjøset. — Idyll til toner av kanoner. — Men slik er nu engang livet — ikke bedre, kanskje ikke verre heller — iallfall bedre enn sitt rykte.

Der skrev jeg et ord: Rykte. De siste ukene, månedene har vel først og fremst vært ryktesmedenes. Og så mange som det er av dem, og så trutt som de henger i! Men la oss holde oss ryktene og deres ophavsmenn fra livet her i denne lyse solfunderte St. Hans-korrespondanse til vår alles kjære Lofotpost, — livet kan være problematisk nok uten deres bistand.

Det synes iallfall

Undertegnede.

Harstad-brev

—:0:—

Marked i byen. — Godt aa for bonden. — Kommer siden snart?

—:0:—

Det helder mot slutten med markedet. De første teltgrindene staar allerede avklædt og spiker med uhyggelige former. Den siste lirekassetone bæres med vemodsfulte trimulanter utover byen og sukkertøihandlerne slaar sine kasser sammen.

Fra ranværingen paa baatkaaien ute i Fjordgaten til skytebanedirektøren paa Torvet fra manufakturisten i teltkolonien til gatemusikanterne — alle er de enige om at karakterisere Harstadmarkedet iaar som et av de flaueste paa lange tider. Ingen kjøpelyst, intet liv og humør over masserne. Folk har øiensynlig lært sig til mere at holde paa skillingerne i det siste, og det er saavist ingen udyd i disse dage da landet roper paa sparsomhet for alle interessers skyld.

Vår korrespondent har spurt politiet om ædrueligheten under markedet.

— Det har isaamaate været et enestaaende godt marked, sier politibetjent Andersen. Fyllarresten har staat tom hele tiden og berusede folk har praktisk talt ikke været at se under hele markedet.

Der er idet hele tat en stor forandring sked siden receptloven traadte ikraft: Den har virket til sin hensigt, later det til.

I denne uke gaar det løs med slaatten overalt her paa kanterne. Folk begynner mere og mer at ta lærdom av den erfaring som sier, at tidlig slaat eng gir dobbelt værdifuld for mot for sent slaat.

Bønderne er gjennomgaaende tilfreds med græsveksten. Regnet som kom i siste øieblik har gjort underverker. De fleste steder regner man med et midtelsaar for høiets vedkommende.

Ogsaa poteterne gjør sin flid med at vokse.

Alt i alt kan bondemanden gni sine hænder veltilfreds og haape paa velfylde lader og potetbinger.

Vi arme byboere venter nu bare snart at faa høre en rimelig reduktion av melkeprisen, som haardnakket holder sig oppe i krigshøide. — Men snakker man om en slik reduktion

møter baade Per og Ola bonde op med regnestykker og tabeller som slaar en syndig fyr fra byen til jorden.

Saa og saa meget koster det at producere en liter melk, står det paa papiret, værsgod se selv, sier han Ola og han Per og er grundig ovenpaa i den sak.

Nei siden bønderne lærte den ædle regnekunst er de ikke til at faa hverken i leiv eller kake. Saa meget koster literen os, snaut regnet. Betal. Basta.

Men trods alt dette kan selv en gatens pengelaure travet ikke andet, han maa glæ sig over groveir og godt aar for bonden. For en faar jo sandelig tænke litt paa landet ogsaa og ikke bare grave sig ned i egen pung og alskens hverdagslige bekymringer. Og bonden det er jo han som sterkest skal stø ryggen til nu og alle tider, naar landet armodslig vil vælte over for os.

Derfor regner jeg det ogsaa som et indskud til styrkelse av landets rygmarg naar jeg daglig maa betale hvad jeg synes er 10 øre formeget for melkeliteren.

Det gaar da gudskelov ikke hverken til streikekasser eller antireligiøs propaganda, til revolutionære prækhester eller andel i leninske avisforetaker. —

Alle saa venter man nu paa silden. Alt ligger ypperlig tilrette for en glat avsetning i aar. Og sild maa det vel bli, tror de erfarne. Hundedagene vil forhaapentlig gjøre utsigterne til virkelighet.

Reinert.

Fred er dog det beste.

Endog uten gryn og tabletter.

Det går en dag, det går to — og mange, det blir uker, og jamen er det ikke alt tre måneder siden vi spente bandolæret på oss, hev Krag-en over skulder og marsjerte i felten. Rart som tiden rusler og går — og nu har vi fred igjen.

Nu har jo riktignok vår store nasjonaldikter B. B. skrevet, at fred er ei det beste, men det er nu sannelig meget bråk og mange ubehageligheter med ufred ogsaa. Det blir gjerne litt anstrenge i lengden med slikt. Personlig iallfall foretrekker jeg fred med litt hygge og sånt omkring mig. i særdeleshet nu som

det er sommer og lerkvidder — og sånt. Fred er dog det beste, kjære B. B. Man får undskylde mig at jeg er av den mening inn til videre.

Men selv midt i den sommerlige fred er det ting som ergrer en. Her har jeg faret bygden rundt på en sykkel i samfulde tre dager og vært innom alle kramboder i min vei for å opspore en mark gryn av en eller annen sort og et hekto tabletter. Men dessverre en aldri så tynn grynsuppe og litt søt smak til kaffeskvetten må vi nok undvære her i huset. Det er sure miner i kjøkkenet, men herregud, hvad kan jeg hjelpe for det, handelsmennene sa som med én munn at de var utsolgt. Ærgerlig naturligvis, men hvad skulde det nu være godt for med denne krigen — våres som de andres. Fred er dog det beste, jeg holder på det, tross B. B. og mulige andre som altså foretrekker ufred fremfor litt smågryn til suppen og en bit raffinade til Salvadoren.

Ja ja, hver sin lyst, sa han Christen Vintapper: Noen drikk og andre slåss.

Men hvor kan gryna og tablettene tatt veien. Jeg har forsket etter en forklaring, men er fremdeles like klok på det.

Du kunde gjort som andre forsørgelsespliktige og vært om dig i tide, sier man mig bebreidende fra kjøkkenet, og det burde jeg selvfølgelig, jeg burde vært om mig og for mig og i tide strøket av med f. eks. en hel kasse tabletter og en diger sekk med grynsorter. Men det var det, at jeg gikk her og trodde så fullt og fast på freden som det absolutt beste — og fikk denne lange nesen utlevert over alle kramboddisker. Hvad hjelper det at jeg forsvarer mig overfor kjøkkenet ved å citere både det om himmelens fugler og hint om liljene på marken. Jeg blir møtt med bare hånlatter, for det er kjent nok at mange av dem som mest taler og gir sig ut for å leve etter disse lignelser, er de best forsynte med sukkerbiter og havregryn — for alle tilfelles skyld.

Det er slike i og for sig småting som ødelegger sommeren for en.

Men allikevel, sommeren er aldeles ikke uten vennlighet og lyspunkter. Jeg står i en have og hypper poteter, som gjør sin flid med å vokse. Der kommer en mann vandrende forbi mitt yrke. Han hilser og signer arbeidet. Jeg takker og lar grevet hvile. Det blir en prat på landsens vis, først om været, det skal en jo ha unnagjort, så litt om krigen og dens gang, og så litt om influensaen som midt i varmeste sommeren går omkring og slår sig til her og der med frysning og feber.

snue og ørepine med videre — og så litt om været igjen som kanskje slår sig vrangt i slåttonna så en må hesje alt høiet, og nu som det er så vrient om hesjetråd og althop.

Vi legger ut om tilstanden som den er og ender i tabletter og gryn. Jeg har funnet en lidelsesfelle. Mannen ved min potethaverein er ogsaa ute for innkjøp av disse nødvendighetsartikler. Han som jeg er som en fugl under skyene eller som en lilje på marken, — men javisst skal han vel ha et kjøkken, han ogsaa, stakkar. — Jeg forlater mitt når det lakker mot tiden for eftermiddagskaffen. Fordi jeg synes at fred er dog det beste.

Som jeg skrev isted, det er lyspunkter å treffe lidelsesfeller — edlere er vi ikke, vi menesker, vi liker godt å ha flest mulig andre med oss i ulykken. —

Igår hørte jeg en dampskibsfløite et steds fra en nær kyst. Det var dog en liflig tone i mine ører. Det er nu en stund siden jeg sist hørte dette kommunikasjonenes triumfrop. Det var som en kjær venn var kommet til mig på besøk etter et lengere fravær. Det er freden som er iferd med å bygge ut sine fangarmer, tenkte jeg og nikket mot lyden. Det kommer, det kommer. Vi går op bakken igjen, normaliserer oss, kommer på sporet. Jeg spytter i nevene og legger ny tyngde av krefter på grevskaftet. Her skal hyppes poteter. Mat skal det bli. Jeg tenker på nystekt potetkake med smør og sukker på, — nu var sukkeret, tablettene der igjen og formørket mitt sinn, som lyden fra en fjern dampskibsfløite nyss hadde gjort så lyst og trivendes. Overalt lurer det skygger.

Nå, ingen skygger uten lys. Det er dog lyset som skaper dem. Og det er fremforalt lyset vi nu skal ha fatt i, omgi oss med, dukke ned i og hente styrke fra. Hver dag går det en sol, en livskilde over himmelen. Hver dag legger vi bak oss et lite spann av tid som var og bygger noe nytt for fremtiden. Vi skrider mot nye mål og skal ikke slepe fortidens ildebefinnende med oss. Det tynger og hefter bare. Vi skal med freidig mot runde av på skjebnens kanter og smile mot livet. Smil, så får du smil igjen.

Selv jeg som formedelst denne raffinade og denne gryn er i uorden med mitt kjøkken, jeg lukker så godt jeg formår op mitt hjertes slagvindu for smilet og det gode humør og noterer det fjerne ul fra en skibsfløite på livets plus-side.

Det kommer nok det ene med det annet — også tabletter og gryn av alle sorter, og mitt kjøkken blir mig atter en velbehagelig ting.

Litt ulende nu og da gjør den slagne vei så meget deiligere å finne.

Folk går forbi og signer vårt arbeide. Også Gud signer det, vet vi, selv om vi ikke alltid forstår hans måte å gjøre det på.

Vestvågøy, 29. juni 1940.

Olaves.

Sommerbrev fra Finmark.

Jau, saa kom da sommeren endelig hitop engang ogsaa. Den har rotet længe paa turen nordover, — men saa kom den da ogsaa tilgagns da den kom, med varme som sier seks, med stikkende myg og glanende turister fra alle jordens strøk.

Nu kan da ogsaa en-finmarking slænge sig ned i solbakken og drømme sig helt til Honolulu, til jazzens hjemland, til jordens deiligste brunetter og en velsmakende, mildt avkjølede cocktail. Jøss, det kan en herre fra Thule tillate sig en soldag i en solbakke helt nord paa Porsangerhalvøya.

Naar det er Finmark, saa skal det vel ifølge traditionen ogsaa være prat om fiskeri og fisk, og

tran og oljepriser. Men jeg gtr god dag i alt fiskeri denne gang. En maa da vel faa slippe fra at tænke paa denne hersens maten og matstrævet paa en slik dag, naar Guds sol skinner slik, at det varmer djupt ind i sjælen, naar fjorden ligger der og agerer konsolspeil og vidden gaar indover i blaagraa dis, som et syn fra milde lande nær jordens midtlinje.

Nei, fiskerne tar sig igjen nu, som det heter. De staar i skjorteærmene langs fjordens fjære og tjærebrer sine baater og skøiter, maler og stafferer og gjør dem lækre for øiet. Der gaar sagtens fisk i havet, baade sei og kveite og uer, brosme og hyse, men de skal ha fred de ogsaa paa en slik

dag. De gaar og ugger saa maakelig og ser med store, forstaaelsesfulde øine op mot den lyseblaa himmel, hvor en stor skive brænder og daler, brænder og daler, til den tilslut langt ute dukker ned i deres element og slukkes. Og en brugdemor driver hundredagsdoven i havskorpen og kjender livet som en eneste stor velbehagelighet.

Sommer, synger smaabaara mot stranden, — sommer, summer fluer og myg, — sommer, svarer det med lav, dyp tone fra fjord og hav og vidde.

De eneste som ikke lar sig dæmpe av sommervarmen er politikkerne — især de røde. De snakker op en masse støv og tøv, som fornuftige folk selvfølgelig litet læser og endda mindre lar sig paavirke av.

De trommer løs den, at det bolsjevikiske samfund, det er red-

ningsbeltet for den druknende mor Norge. Jojo san, de kan være freidige disse bolsjevikredaktørene. Man maa mangen gang ret frem tvile paa at de har vettet i behold.

Men la dem bare gnikke løs. Naar de har holdt paa nogen aar blir de lei, viser det sig, og gaar over til at foreta sig noget nyttig. —

Vi har ogsaa folk paa jernbaneundersøkelse heroppe isommer. Jernbane til Finmark — jernbanereise fra Tana til Kri... — omforlatelse Oslo; — høres det ikke ut som noget a la 1001 nat? —

Naa, ingen av os som idag lever hernord i Finmark faar vel være med paa den jernbaneturen. Men engang bruser nok jernhesten over Finmarksvidda og flytter landsdelen nogen snese reisetimer sørover mot folkeskikken.

Og den dagen det sker, da ven-

der vi mange Finmarkspatrioter os i vor grav — av glæde paa vore barnebarns eller barnebarnsbarns vegne. For da vet vi det store morgengry lyser over landet der ytterst mot nord; — fra den dag har gamle Norge lagt en god alen til sin vekst.

— — —
Snart kommer de rare skumringsnætter, august — og sommer som helder. Men vi glæder os i nuets lykkelige øieblikke og lar en høsts avskyelige mørke være langt borte bak verdens ytterste. — For idag er der sol og livets forjættelse over landet med de store, drømmende vidder — —.

Nomaden.
